ANUL IX.-SERIA II-a.-No. 513

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 5 Octombrie 1930

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888-1897; CONST. MILLE 1897-1920

FONDAT IN 1893

BIBLIOTECA CENTRALĂ „ASOCIAŢIUNII" SIBIIU

Un fulger [1)]

Eram prizonier de război în Bulgaria. Spitalul, în care mă apucase vara convalescent, era instalat într'un mare hotel din Sofia. Stăteam singur într'un fel de celulă la etajul de sus şi dela fereastra mea, care domina toate casele dimprejur, contemplam în lungi după-amiezi de vară priveliştea sutelor de ogeaguri îndreptate spre cer.

Era cald şi linişte. Peste acoperişuri de tablă roşie, toate la fel, tremura în lumină apa morţilor. Ceasuri întregi stăteam acolo singur, între pământ şi cer, de-asupra oraşului străin — şi prin sufletul meu, altădată animat ca o sală sgomotoasă şi plină, se perindau acum numai amintiri şterse, imagini fără contur, asemeni norilor subţiri care se topeau în cupa de azur a cerului, lăsând în trecere peste oraş numai umbra lor diafană.

Intr'un rând, băgai de seamă că drept în faţa mea, peste două şiruri de case, în cadrul unei ferestre mari de la etajul al treilea, a apărut o siluetă gingaşe de fată. Cu bustul înclinat într'o mişcare plină de graţie, se ţinea cu o mână de marginea de sus a ferestrei şi părea că se uită undeva, cu luare-aminte... Mâneca largă a bluzei de vară lunecând în jos, îi desgolise braţul până la umăr.

G. Topîrceanu

Nu-i puteam distinge faţa. Dar după mişcări şi după culoarea părului, o presimţeam subţirică şi brună.

Multă vreme, sau poate numai câteva clipe, am rămas aşa, cu ochii şi cu gândul la această apariţie tulburătoare din lumea de care eram despărţit de atâta vreme... Şi după ce a dispărut în umbra odăii, ochii mei o vedeau încă, tot acolo, înclinată uşor în privazul ferestrei.

Zilele următoare străina s'a arătat iarăşi în acelaşi loc, ţinând de-asupra capului braţul ei gol care se zărea, alb pe fondul de umbră, ca o pată uşoară de lumină.

Fata nu mă vedea. Dar în monotonia ceasurilor mele, apariţia aceasta era o distracţie aleasă şi fină. Când oraşul adormea toropit de căldură, aşteptam cu nerăbdare să învie cadrul pustiu al ferestrei şi, când ea se arăta acolo, o salutam întotdeauna cu o exclamaţie, ca pe o primadonă.

Intr'o zi, simţind că priveşte mai stăruitor spre punctul în care mă aflam, am fluturat o batistă. Atunci ea a dispărut repede, s'a întors cu un binoclu şi s'a uitat îndelung la fereastra mea. Apoi s'a tras puţin în umbra odăii şi de acolo mi-a răspuns la fel, cu batista...

Aşa am făcut cunoştinţă. Şi la atâta s'a mărginit în prima zi corespondenţa noastră aeriană.

A ştiut ea oare dela început că sunt prizonier de război şi, cu bunătatea încântătoare a femeii de orice rasă, a vrut numai să-mi aducă o consolare? Poate că fata era romantică şi murea de urât ca şi mine.

Am încercat apoi să intrăm în vorbă de departe prin semne. Ceiace voiam noi să ne spunem era un lucru foarte simplu, în fond. Şi nu e de mirare că am izbutit să ni-l spunem chiar de a treia zi. Câte nu se pot povesti prin gesturi şi prin semne! In câteva zile am trecut prin toată gama de nuanţe a începutului, dela o banală fluturare de batistă care însemna un simplu „bonjour", până la gestul neaşteptat al mânei care s'a apropiat lung de gură, ca să-mi trimită peste acoperişuri fiorul unei sărutări.

Eu unul mă mulţămeam şi cu atâta, — ce era să fac? Se vede însă că fetele sunt mai curioase. Prietena mea dorea cu orice preţ să ieşim din vagul gesturilor care exprimă numai sentimente generale, să precizăm. In curând a născocit un nou mijloc de telegrafie optică: a tăiat litere mari de hârtie şi mi le-a arătat, una câte una. La rândul meu, am stricat o sumedenie de formulare imprimate de ale spitalului, pe care era scris cu litere chirilice: *Lista za hranata,* sau cam aşa ceva,— ca să alcătuiesc un alfabet.

Dar eram prea departe unul de altul, literele nu se vedeau lămurit. Şi pe când eu îi telegrafiam în franţuzeşte, se vede că ea îmi răspundea pe bulgăreşte. Era imposibil să facem dragoste platonică în două limbi aşa de diferite... Descurajaţi, am rămas amândoi cu braţele în jos. Şi de atunci am început să ne spunem iarăşi numai prin telepatie, ceiace nu se poate preciza prin gesturi.

La ceasul ştiut, ca o floare discret colorată se arăta zilnic în privazul înalt, în lumină, peste acoperişuri monocrome, printre ogeaguri mute şi pustii. Gândurile şi dorinţele noastre se încrucişau în văzduh. Nimeni nu era să ne vadă şi noi nu vedeam pe nimeni, — numai câte o pasăre neştiutoare trecea prin spaţiul dintre noi, ca un bolid. Aveam atunci iluzia că sunt singur cu ea, subt cerul ocrotitor şi palid, în liniştea suavă care învălue orice altitudine.

Dar ajunsă la un punct mort, idila aceasta aeriană, pe care împrejurările o păstrau în limita celui mai eteric platonism, putea să devie şi ea dela o vreme o bişnuinţă anostă şi cotidiană, ca tot ce stă pe loc fără schimbare...

Intr'o seară târzie, deschisesem fereastra şi mă uitam, cu gândul dus departe, la o steluţă de lângă Carul-mare, — o veche cunoştinţă a mea.

Din spre Balcani se ridicau nori negri, luminaţi când şi când de fulgere albastre. O învăluire scurtă de vânt trecu pe deasupra caselor, în goană. Ca să mă pot bucura în voe de spectacolul furtunii care se apropia, am stins lumina şi m'am aşezat pe marginea ferestrei, ca de obiceiu, cu picioarele în afară, de-asupra abisului. Norii cuprindeau acum cerul întreg, până la piscul Vitoşei, a cărui creastă neagră se zugrăvea încă pe o fâşie de azur întunecat.

Fără voe ochii mi se îndreptau spre geamul cunoscut, la care mă uitasem în zadar toată după-amiaza aceea.

Bulgarca mea era acolo. Un fulger viu şi îngemănat ne-a descoperit pe unul altuia, de două ori în aceiaş clipă.

Intâiu, am crezut c'a fost numai o părere. Dar ochii mei, orbiţi acum de întuneric, păstrau încă pe retină imaginea ei: fata era goală...

Intr'o fâlfâire de fulger am văzut-o iar, albă, nemişcată în lumina crudă... A fost o clipă numai. Noaptea a învăluit-o brusc. Şi când întunericul s'a sfâşiat din nou, viziunea pierise. N'am mai zărit decât geamul închis, care a scânteiat scurt în lumina fulgerului.

Imi dăruise tot ce o fată de bulgar, cu sufletul întunecat şi aspru al neamului ei, putea să dăruiască unui prizonier de război, într'o caldă şi sbuciumată noapte de vară.

Dar tot ce e frumos şi curat pe lume, — fulgul de zăpadă ca şi văpaia pură a fulgerului, minunea gingaşe a curcubeului şi splendoarea înaltă a aurorei — durează prea puţin, abia câteva clipe...

A doua zi am ieşit din spital. Am fost pornit cu caraula spre un lagăr necunoscut, departe.

G. TOPIRCEANU

1) Din volumul *Scrisori fără adresă,* care se află sub tipar.

Maxime latineşti

Urzica e duşmană oricui o atinge.

Oricine ştie unde îl roade ciorapul.

Vulpea, când duce prada în gură îşi strânge coada covrig.

Inţeleptul are gura în inimă, iar prostul inima în gură.

Cine mănâncă oul, n'o să aibă pui.

Oaia mică şi la bătrâneţe tot miel se chiamă.

Dacă s'ar îndeplini toate blestemele, puţini ar scăpa cu viaţă.

Săracul petrece pe când bogatul duce grijă.

Aceiaş pedeapsă se dă cui a tuns oaia şi cui a ţinut-o de picioare.

Adesea mănâncă bătaie câinele, ca să se sperie leul.

Pasărea când paşte se serveşte mai mult de picioare decât de aripi.

Mai bine puţin decât nimic, zice lupul flămând înghiţind puricele.

Degeaba mai goneşti pisica, după ce şi-a băgat botul în lapte.

După trei zile se strică peştele şi musafirul, dacă nu e sărat sau prieten de-aproape.

După ploaie, se face iarba, după vin, vorbele.

Bea pe săturate cine vede patul gata făcut.

Ca să vâneze noaptea, pisica doarme ziua.

Ticăloşilor şi nebunilor li se dă răspuns în doi peri.

Orice popă ţine la hramul lui şi cere să fie respectat.

După cum ţi-e mutra, aşa îţi aleg scaunul.

De câţi ani cântă cucul, şi tot n'a învăţat să zică altceva decât „cucu".

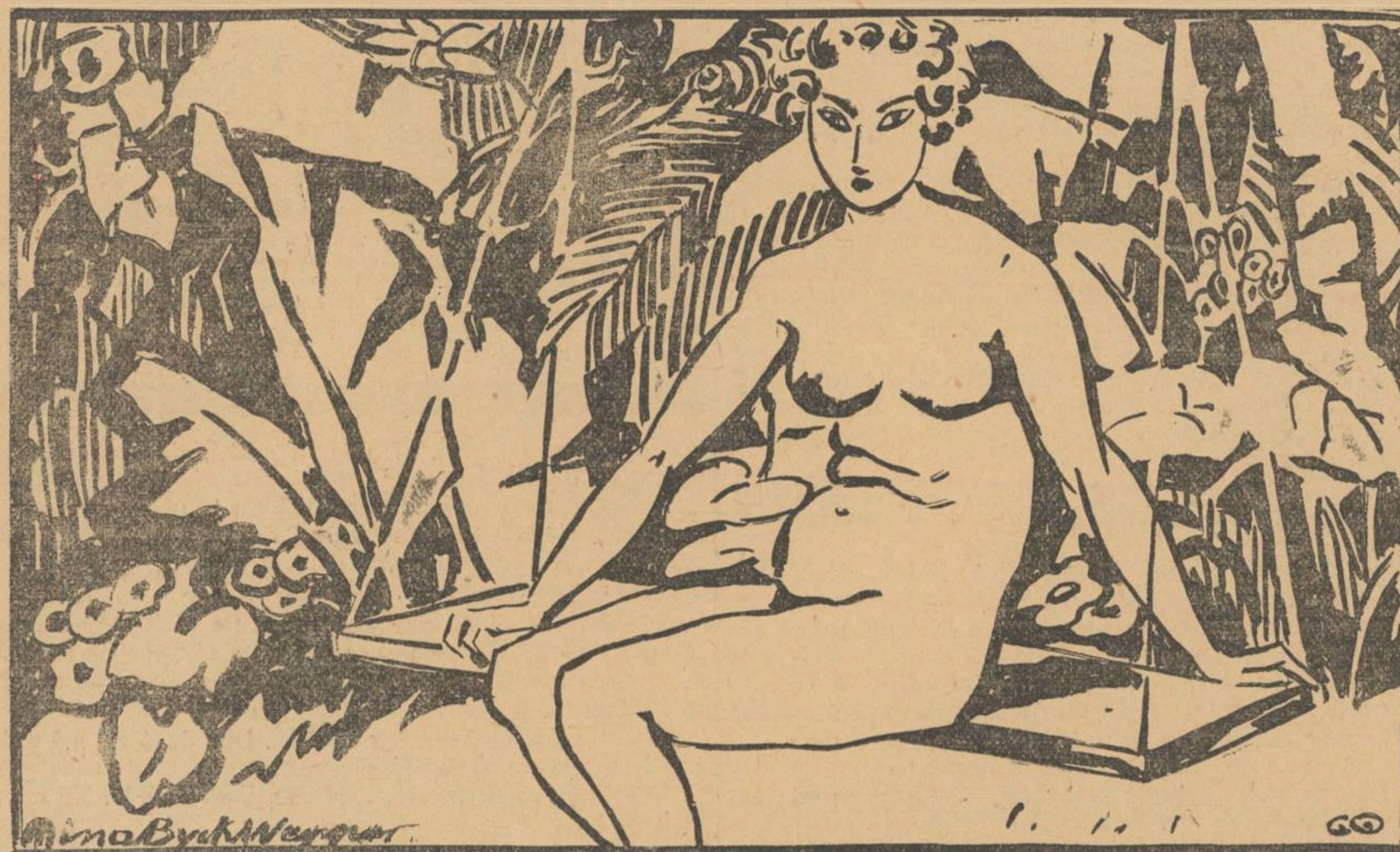
Cine ţine ţiparul de coadă, nu-l ţine mult.

Cine trimete grindina, îşi fereşte ogorul lui.

Cine umblă cu mâna goală, nu scapă nimic pe jos.

AL. GRAUR

Un ziarist independent

— Fragment din romanul „Bărbierul Regelui Midas"
de ION MINULESCU

De vre-o douăzeci de ani şi mai bine, adică aproape cam din primele zile de când sosiseră la Bucureşti aparatele „Gillette" Negoiţă Prescureanu se rade singur. Nu face însă lucrul ăsta din calicie, ci mai mult din obişnuinţă, deşi la drept vorbind, obişnuinţa asta înseamnă o mare economie pentru o biată leafă de şef de serviciu, mai ales în vremurile astea, când bărbierii urcă şi ei tariful rasului, după valuta elveţiană sau olandeză.

In două rânduri totuşi, Negoiţă a fost nevoit să facă şi el câte o excepţie. Prima, când s'a dus la Sinaia cu trenul de plăcere, fiind-că a trebuit să plece de-acasă cu noaptea în cap şi n'a avut vreme să se radă, şi a doua după ce a scăpat de tifos, fiind-că îi crescuse barba prea deasă şi-i fusese teamă să nu se tae, dacă s'ar fi ras singur.

De data asta însă, Negoiţă Prescureanu este hotărât să se radă pentru a treia oară la bărbier. Dacă patronul prăvăliei „La Bărbierul Regelui Midas" este necunoscutul din piaţa Palatului Regal, atât mai bine. „*Noblesse oblige*". Trebue să-l onoreze măcar odată şi el, cu comanda unui „serviciu prompt şi antiseptic"... Dacă nu, atât mai rău... Dar, în definitiv, ce are să fie?... O să arunce pe gârlă un pol de parale, şi atâta tot... Banii n'are să-i regrete. De asta, e sigur. Va regreta numai faptul că în afară de el şi de conu Iorgu Mătăsaru, o să fie încă un bucureştean care o să cunoască povestea Regelui cu urechi de măgar.

In seara aceea, Negoiţă trebuia să meargă la revista de la „Cărăbuş" unde făcuse rost de un bilet de favoare, dintre cele rezervate zilnic funcţionarilor ministerului artelor. Biletele astea, în felul lor, prezintă pentru leafa unui funcţionar, cam aceleaşi avantaje ca şi aparatele „Gillette". Sunt bilete scutite de orice taxă — şi către stat şi de garderobă, şi afară de asta, numerele lor, se găsesc în primele bănci, care sunt cele mai scumpe.

Ca orice om cu minte la cap, şeful de serviciu din ministerul artelor şi-a aranjat programul zilei, după cum urmează: Dimineaţa, bine înţeles, patru ore şi jumătate, slujbă la minister. După dejun, un somn bun până pe la ora cinci. După somn, o vizită la „Bărbierul Regelui Midas" unde, pentru a treia oară în viaţa sa, era să se lase ras, de altcineva decât de el însuşi. Până pe la ora şapte, o raită pe Calea Victoriei, apoi aperitivul la „Capşa", masa la „Continental" şi pe urmă, la „Cărăbuş"... Un program admirabil... Numai că, probabil Negoiţă Prescureanu n'avusese în vedere şi dictonul „*L'homme propose, dieu dispose*" şi intrase în Bărbieria Regelui Midas, preocupat mai repede de ideea că va da ochii cu nebunul din piaţa palatului regal, decât de nevoia de a se lăsa ras de altcine-va.

Negoiţă însă, pare a fi om fără noroc!... Nu găseşte nici de data asta pe cine căuta. Ba, ceva mai mult, nu mai era în prăvălie, nici lucrătorul cu care vorbise în dimineaţa aceea. In locul lui era altcineva. Tot un necunoscut... Unul însă care nu se vedea din uşe şi se resfrângea numai din oglindă... Un domn chel cu barbişon şi cu monoclu, care nu putea fi lucrător, deşi era îmbrăcat tot într'un halat alb, sta trântit picior peste picior, într'unul din fotelurile destinate clienţilor...

Domnul chel, cu barbişon şi cu monoclu, citea ediţia specială a unui ziar de seară şi arunca din când în când până în tavan, rotogoalele de fum pe care le scotea artistic dintr'o pipă de spumă de mare care-i carambola buzele ca o bilă de biliard.

Lucru ciudat însă, domnul din fotoliu, părea mai repede un manechin mecanic. La intrarea lui Negoiţă în prăvălie, nu încercase să-şi întoarcă nici măcar capul.

Şeful de serviciu din Ministerul artelor, se mulţumeşte deocamdată să-l privească de la distanţă, tăcut şi cu precauţiunea unui om dezorientat. Işi roteşte apoi ochii în jurul său, şi după ce ia contact cu întregul mobilier al noului „salon de ras, tuns şi frezat" tuşeşte uşor ca să se facă remarcat şi aşteaptă atât cât ar fi numărat o sumă de douăzeci de lei în monedă metalică a un leu bucata.

Domnul din fotoliu însă, n'aude... n'avede!...

Negoiţă nu ştie ce să creadă. Se preface sau doarme cu adevărat? Se înarmează totuş cu răbdarea îngerilor de la poarta Raiului, şi de data asta, începe să-l examineze din profil.

Cei doi oameni însă, deşi se privesc reciproc prin oglindă, nu cască nici unul gura.

Negoiţă se gândeşte: Asta trebue să fie tot un client.

In cele din urmă însă, enervat de atâta aşteptare, şeful de serviciu din ministerul artelor, nu mai poate răbda şi apropiindu-se de scaunul misteriosului personaj, îl trezeşte cu vocea sa aspră, dar totuş plină de urbanitate:

— Mă scuzaţi, domnule!... Poate vă deranjez...

Domnul din fotoliu îi face cu capul, un semn negativ, prin oglindă.

— Aşi dori să vorbesc cu patronul prăvăliei... Poate că mi-aţi putea da Dv. vre-o lămurire.

De data asta, domnul chel, cu barbişon şi cu monoclu, îşi răsuceşte ceafa pe speteaza fotelului ca o lebădă care şi-ar fi gâdilat coada cu ciocul, îl priveşte numai cu un singur ochi (cel cu monoclu) ca şi cum de cellalt ar fi făcut economie şi apoi îl întreabă cu oare care dispreţ:

— Dumneata eşti ăla de la percepţie?

Negoiţă tresare ofensat, dar totuş plin de demnitate.

— Nu, domnule!... Eu sunt de la Ministerul artelor!.

— De la Ministerul artelor?... Nu cunosc pe nimeni!...

— Ce are a face!... Mi-este perfect egal dacă Dv. cunoaşteţi sau nu cunoaşteţi pe cine-va. Patronul bărbieriei însă, când are să mă vadă cred că o să mă cunoască numai de cât... Dumnealui ştie cine sunt... Şi încă bine de tot!...

— Patronul?... Nu-mi aduc aminte... N'am avut încă onoarea!...

— Şi nici n'o s'o aveţi... că eu n'am nevoe de Dv... Eu am treabă cu patronul.

— Cu patronul?... Patronul sunt eu!...

Negoiţă Prescureanu se trage de-odată înapoi, vădit impresionat de noul său eşec.

— Mă ertaţi!... Probabil v'am confundat cu un prietin al meu, care este şi el, tot ca şi Dv... bărbier!...

De data asta însă, vocea domnului din fotoliu, scârţâe ca ruloul în foiţe de hârtie de mătase din vârful spetezei pe care îşi reazimă capul clienţii.

— Dar eu nu sunt bărbier, domnule!... Cum îţi permiţi să vorbeşti aşa, cu un om ca mine?...

Incurcat, Negoiţă Prescureanu, aproape a şi uitat unde se găseşte. Nici odată în viaţa lui, nu trecuse prin emoţii mai teribile ca în aceste ultime două zile... Se grăbeşte totuş să se scuze, cu o voce siropoasă şi incoloră:

— Mă ertaţi, stimate domn!... Eu n'am vrut să vă insult!... M'a ferit Dumnezeu... Dar, nu mi-aţi spus dumneavoastră singur, că sunteţi patronul bărbieriei?...

Necunoscutul îl priveşte cu un surâs plin de milă:

— Patronul întreprinderii, domnule!... Patron!... dar nu bărbier de meserie... Eu sunt ziarist independent. Eu rad cu condeiul, nu cu briciul... Rad... şi la nevoie, distrug chiar!... distrug, sau dacă îmi place, chiar creez... Fiind-că eu pot face orice... cobor sau înalţ... ucid sau reabilitez... şi aşa mai departe... Fac ce vreau... Nu dau cont nimănui de ce fac...

Lui Negoiţă Prescureanu parcă începe să-i vină inima la loc. Un ziarist independent, trebue să fie un om civilizat, care poate înţelege numaidecât deosebirea între o confuzie şi o insultă.

Şi şeful de serviciu din ministerul artelor, continuă să se scuze cu demnitatea integrală a gradului său biurocratic.

— Mă ertaţi!... A fost o eroare... Imi daţi voe să mă prezint... Negoiţă Prescureanu, şef de serviciu în ministerul artelor.

Ziaristul independent, îi întinde mâna, fără să se ridice însă din fotel:

(Continuare în pag. II-a)

— Imi pare bine... Eu sunt Aristotel Macropol...

Deşi nu-i trecuse niciodată pe la ureche, numele ăsta, Negoiţă Prescureanu se grăbeşte totuş să restabilească atmosfera turburată pentru o clipă, cu un compliment de circonstanţă.

— Ştiu... ştiu... Cum să nu vă ştiu!... Din nume vă cunosc foarte bine... Numai că până azi, n'am avut încă plăcerea să vă cunosc personal... Vă citesc regulat... Articolele Dv., le învăţ aproape pe dinafară...

Ziaristul independent se învârteşte de-odată nervos pe fotel, ca şi o pisică turbată într'un sac cusut la gură:

— Ce-ai spus, domnule?... Articolele mele?... Unde ai citit D-ta articole semnate de mine?...

Şeful de serviciu din ministerul artelor, continuă parcă o lecţie învăţată pe dinafară:

— Cum unde?... In ziarul în care scriţi Dv!...

Ziaristul independent, pare aşa de furios, că de data asta şi-a deschis şi ochiul al doilea.

— Curios lucru!... Eu nu semnez niciodată!...

Negoiţă însă, grăbeşte sfârşitul lecţiei papagalizate:

— Ce are a face? Noi ăştia din ministerul artelor, nu citim ziarele, aşa cum se spune, ca oamenii de rând... Noi ghicim pe autor, după stil „Le style, c'est l'homme!" după cum a zis Buffon... Ne aruncăm doar ochii pe articol şi... gata!... Pe noi nu ne înşeală anonimatul!...

Ziaristul independent, nu mai poate răbda şi se scoală de pe fotel.

— Ia ascultă, domnule... Cum îţi vine să mă minţi, aşa de la obraz?... Aşa sunteţi toţi ăştia de la ministerul ăla al artelor?... Aoleo!... Tocmai pe mine, m'ai găsit să mă iei în balon?...

Negoiţă încearcă să se explice. Ziaristul independent însă, nu-i dă răgaz şi continuă ca o morişcă de bâlci:

— Pe mine nu mă ia nimeni în balon, domnule... fiind-că pentru mine, balonul nu este o afacere sigură... Şi eu nu intru de cât în afaceri sigure care nu pot să dea greş... In balon, ţi se poate întâmpla — doamne fereşte — vre-un accident!... Baloanele au obiceiul să se cam desumfle... Şi eu nu admit de cât să mă umflu... să mă umflu mereu... mereu, la infinit... dar bine înţeles, în sens figurat... nu cum poate crezi d-ta...

Deşi întrerupt aproape brutal, Negoiţă mai încearcă odată să se explice:

— Cum, domnule?... Nu mă credeţi pe cuvânt? Dv. nu credeţi că v'am citit?...

—Cum vrei să te cred, domnule, dacă n'am scris niciodată în viaţa mea, nici măcar un singur rând? D-ta crezi că eu sunt ziarist în felul celor ce mâzgâlesc hârtia de geaba?... Asta e ziaristică?... Asta e gazetărie!... Şi eu nu sunt gazetar... Nu, domnule... Fiind-că ziaristica nu e scrisul, nu e nici tiparul, nici tirajul... Ziaristica adevărată este alt-ceva... Este ideea... Numai ideea!... Şi eu, asta fac... Fabric idei... Procur grăunţe omenirii înfometate de dreptate şi adevăr... Dau directive şi controlez executarea lor... Dau benzină şi ulei motorului... Eu sunt animatorul, dinamica... electricitatea... petrolul... cărbunele cox... cerneala Pelikan... hârtia... dubla comptabilitate... jetonul de prezenţă... excedentul de sfârşit de an, fondul de rezervă... şi încă multe alte lucruri de care văd că D-ta habar n'ai!...

Apoi, răsuflând din greu:

— Eu sunt om mare, domnule... Nu sunt bărbier!...

Negoiţă Prescureanu cade sdrobit pe un scaun, ca în clipa când — doamne fereşte — ar fi aflat că a fost dat afară din slujbă.

Domnul Aristotel Macropol însă, deşi ziarist independent, părea mai repede un herete care pusese ghiara pe un biet vrăbioi.

— Dar d-ta ştii să scrii? Să scrii frumos însă... citeţ... caligrafic?...

Şeful de serviciu din ministerul artelor îşi aduce aminte de ciorna pentru răspunsul la telegrama Arhiereului de la Carlsbad şi răspunde fluid ca sufletul unui muribund:

— Ştiu!...

— Dacă ştii, de ce nu scrii?... Ţi-e ruşine de invenţia lui Théophraste Renaudot?...

— Mă ertaţi, dar de domnul ăsta, să mă credeţi, n'am auzit încă până azi.

— Apoi dacă fugi de lumină şi de adevăr?... De ce te complaci numai în întunericul funcţionarismului pur?. Ce este funcţionarismul?. Artă pură?. Nu-i măcar, nici artă cu tendinţe... Vorba vine că e ministerul artelor... Minister ca toate ministerele!... Local în care cine intră, se sufocă. D-ta nu simţi că te sufoci?... Ţipă, domnule!... Ţipă să te audă lumea... Ci dacă cum-va răguşeşti, scrie!... Scrie să vadă lumea cine eşti... Scrie, domnule... Scrie, dar bine înţeles nu te aventura să scrii din capul d-tale, că în cazul acesta, te-ai curăţat... Nu poţi deveni ziarist. Rămâi un simplu gazetar... un oarecare scriitor... un literat, cum se zice... Unul din ăia pe care nu-i citeşte nimeni... Dacă vrei să fii citit însă... să faci numai pe ziaristul adevărat... Să scrii numai ce-ţi dictează alt-cineva... Dar cine-va care ştie cum şi ce anume să dicteze... Nu oricine... Bunioară, ministrul de finanţe în ajunul votării noului buget, sau ministrul de externe când pleacă la conferinţele internaţionale de peste frontieră, sau ministrul de interne când încasează o nouă tranşă din fondurile secrete, sau primul ministru când începe să se îngrijească de soarta partidului în opoziţie, sau oricine altul, care ştie să aprecieze talentul şi utilitatea ziaristului independent în angrenajul unui stat constituţional... Ce? D-ta crezi că ziarist poate fi, aşa, oricine?... Te înşeli, domnule!... D-ta eşti tânăr... Ce vârstă ai D-ta?

Negoiţă Prescureanu îngână, emoţionat:

— 36 de ani!...

— Poftim!... Şi la 36 de ani, n'ai ajuns de cât... Ori ce spuseşi că eşti la ministerul artelor?

— Şef de serviciu.

— Şef de serviciu?... Ce 'nseamnă asta, şef de serviciu?. Câţi superiori mai ai până la ministru?.

Negoiţă Prescureanu, după ce îşi caută în gând superiorii, unul după altul, răspunde oftând:

— Pe domnul subdirector, care însă este în concediu de specializare în străinătate... Pe domnul director general... Pe domnul secretar general...

— Cum? Cum?... Aveţi şi generali la ministerul artelor?

— Ba, generali adevăraţi... adică militari... nu!... Generali numai aşa, cu titlu... Cu titlu şi bine înţeles, şi cu leafa mai mare, de cât cei cu gradul simplu, fără titlu de „general"...

— Aoleo!... Dar mulţi mai sunt, domnule! Vai de capul D-tale!...

Negoiţă Prescureanu continuă să ofteze:

Bolile de plămâni se pot vindeca!

Tuberculoza pulmonară, oftica, tusea seacă, tusea cu expectoraţii, transpiraţia nocturnă, bronşita, laringita, expectoraţia cu sânge, hemoptizie, înecăciunea, horcăitul astmatic, junghiurile intercostale, etc. se pot vindeca

Inainte de întrebuinţare

Mii de vindecaţi!

După întrebuinţare

Cereţi imediat cartea despre

„Noua mea artă de nutriţie"

care a salvat mulţi oameni. Ea se poate aplica, fără a stingheri viaţa obişnuită şi contribue la o mai grabnică înfrângere a boalei. Greutatea corpului sporeşte şi cicatrizarea succesivă opreşte boala. Bărbaţii serioşi din lumea ştiinţelor medicale confirmă că metoda mea este excelentă şi consimt bucuros la aplicarea ei. Cu cât mai de vreme se începe aplicarea metodei mele de nutriţie cu atât va fi mai bine

Cu totul gratuit

primiţi cartea mea, din care veţi afla lucruri demne de ştiut. Cel care e chinuit de dureri, cel care vrea să scape repede, radical şi fără primejdie de suferinţele sale să-mi scrie chiar azi!

Accentuez din nou că veţi primi absolut GRATUIT, fără nici o obligaţie din partea Dv., lucrarea mea edificatoare şi sunt sigur că medicul Dv. va consimţi la această

Nouă reglementare a nutriţiei dv.

calificată ca excelentă de profesori de primul rang. Este deci în interesul Dv. să scrieţi imediat şi veţi putea fi serviţi oricând prin reprezentanţii mei de acolo.

Procuraţi-vă învăţăminte şi întăriţi-vă VOINŢA DE A FI SANATOŞI prin cartea UNUI MEDIC CU EXPERIENŢĂ. Ea vă aduce înviorare şi mângâiere şi se adresează tuturor bolnavilor, cari se interesează de actualul stadiu al terapiei pulmonare.

GEORG FULGNER. Berlin, Neukolln, Ringbahnstrasse No. 24 Abt. 611.

— Mulţi, mulţi!... Şi cei mai mulţi, chiar mai vechi în slujbă de cât mine...

— Ce-are a face!... Dar dacă nu te grăbeşti... a cui e vina?... Grăbeşte-te, domnule... Grăbeşte-te şi schimbă meseria... Nu vezi că la ministerul artelor, nu este nici o afacere pentru d-ta?...

Negoiţă Prescureanu se clatină pe picioare când se gândeşte că până să iasă la pensie, ca să-şi poată schimba meseria, mai are aproape optsprezece ani de servit în ministerul artelor.

— Aveţi dreptate... Nu zic ba... Dar dacă nu mă pricep la altce-va... Ce vreţi să fac?...

— Cum, ce să faci?... Zici că ştii să scrii?... Nu spuseşi aşa?...

Negoiţă face cu capul un semn afirmativ, dar numai pe jumătate:

— Atunci, ce mai aştepţi?... Fă-te ziarist... Fă-te apostolul adevărului, dreptăţii, libertăţii, egalităţii, fraternităţii... Sau dacă nu-ţi convine meseria asta... Dacă simţi că prea îţi îngreuiază conştiinţa, fă-te alt-ceva... ori-ce!... Cine te'ntreabă la noi, dacă te pricepi sau nu la treaba pe care vrei s'o faci?... Nimeni!... D-ta crezi că eu mă pricep la bărbierie?... Habar n'am!... Şi totuş, o fac!... O fac însă, fiind-că'mi renteazà... Şi încă, cum? Bine de tot!... Ai văzut d-ta în ţara românească vre-un om de specialitate pus la locul lui?... Fie-care face ce-i rentează mai bine, nu ce-a învăţat să facă... Şi uite că aşa fac şi eu... Eu, de meseria mea, după cum îţi spusei, sunt ziarist independent... Lucrul ăsta este sfânt... Sunt şi rămân ce-am fost... Asta nu mă împiedică însă, să fac şi bărbierie... O fac însă fiind-că aşa s'a potrivit... să fac bărbierie şi să nu fac alt-ceva... O fac fiind-că am avut inspiraţie şi capital şi mai ales prestigiu... Fără prestigiu, e drept că nu poţi face nimic azi... O meserie fără prestigiu, îţi duce capitalul pe gârlă... Dar dacă nu te mişti?... Dacă nu te agiţi?... Dacă nu te grăbeşti?... De unde vrei să-ţi pice prestigiul?... din cer?... Ce?... Prestigiul e ploaie?... Ţi-l trimite Dumnezeu... De unde?... Prestigiul, e opera omului...

Negoiţă Prescureanu simte că între el şi patronul, prăvăliei „La Bărbierul Regelui Midas" s'a stabilit parcă contactul dintre picătura de benzină şi bugia motorului, care urneşte din loc automobilul. Deşi ziarist independent, domnul Aristotel Macropol, se identificase parcă cu firma propriei sale bărbierii. Adevărurile acestea nebănuite, numai bărbierul autentic al Regelui Midas, le-ar mai fi putut spune cu atâta sinceritate.

Şeful de serviciu din ministerul artelor, se hotărăşte dar, să-şi deschidă şi el măcar de data asta, băerile inimii şi să se pună bine, cel puţin cu o persoană cu trecere pe lângă mai marii zilei.

— Aşa este... Aveţi dreptate... Dar vedeţi, că dreptatea, mai ales în ţara noastră, nu este de cât pentru anume oameni... Dumneavoastră vă vine uşor să vorbiţi aşa, fiind-că sunteţi un om independent... şi oamenii independenţi mai ales când sunt şi ziarişti, sunt totdeauna bine cu guvernul... Dar noi... nişte bieţi funcţionari, ce putem face?... Guvernul cel nou, ne bănueşte totdeauna că suntem oamenii de casă ai vechiului regim... Şi ce ne face, numai Dumnezeu ştie... Când nu ne dă afară din slujbă, ne retrogradează pe motiv că n'am fost bine încadraţi... Şi când întâmplător, n'are ce să ne mai facă, ne omoară cu tot felul de amenzi şi reţineri suplimentare, până ce ne înjumătăţeşte leafa...

Ziaristul independent surâde cu oarecare compătimire.

— A cui e vina? Dacă eşti naiv!... Dacă-ţi închipui c'ai să poţi trăi de pe urma cinstei D-tale profesionale!... Ce vrei să-ţi fac?... Cinstea omului e ca ghimpii trandafirului. Iţi fac numai buclucuri. Te înţapă... Ba câte-odată, merg chiar până la sânge... De trandafir nu te poţi bucura de cât dacă-i tai ghimpii... Tot aşa şi cu d-ta...

Negoiţă încearcă să răspundă ceva, dar nu reuşeşte, de cât să repete de trei ori:

— Da... da... da...

— Dar d-ta de ce nu te dai în guvernul?... Fă şi d-ta ce fac toţi oamenii cu scaun la cap.

Uite-te la mine. Eu sunt totdeauna cu guvernul... Pentru mine nu există nici odată opoziţie. De mine, au nevoie totdeauna, şi unii şi alţii. Ii am în mână pe toţi... Nu mişcă niciunul... Eu sunt copilul din flori al lui Agamiţă Dandanache...

La auzul acestui nou nume propriu, Negoiţă cască ochii întrebător.

— Cum?... D-ta n'ai văzut „Scrisoarea pierdută" a lui Caragiale?... N'ai fost la Teatrul Naţional, nici odată?.

— Ba am fost... dar, nu la „Scrisoarea pierdută" Am fost la „Inşiră-te mărgărite" şi la „Trandafirii roşii" că mie aşa-mi place teatrul... cu lume multă pe scenă.

— Dar astea nu-s piese, domnule... Astea's poveşti de adormit publicul căzut în mintea copiilor. Cu astea vrei d-ta să-ţi faci educaţia socială? Du-te, bre omule... du-te de vezi „Scrisoarea pierdută"... Du-te de dă şi d-ta ochii, măcar o singură dată, cu Agamiţă Dandanache!... Ce, crezi d-ta că Agamiţă a murit fără să lase moştenitori?... E, he!... A lăsat drăguţul de el... şi încă mulţi... mulţi de tot... c'a fost crai mare!... Dumnezeu să-l erte.

Apoi după o pauză:

— Şi dacă vrei să mai ştii ceva, tot de la mine... să ştii că un copil din flori este cu mult mai inteligent ca un copil legitim... D-ta ce fel de copil eşti?...

Negoiţă Prescureanu îngână, ruşinat.

— După câte ştiu eu... legitim!...

— Eram sigur!... Toţi copiii legitimi es tâmpiţi... Mă erţi că nu este vorba chiar de d-ta... Dar dacă e-aşa?... N'am ce-ţi face!... Nici un copil legitim nu seamănă cu tat-său!...

In momentul acela, cucul ceasornicului din părete, cântă de şeapte ori: cu-cu! cu-cu! cu-cu! cu-cu! cu-cu! cu-cu! cu-cu!...

După ce le numără pe toate cu glas tare, Domnul Aristotel Macropol, care pe lângă ziarist independent mai era şi patron de bărbierie, exclamă:

— Gata!... Hai să plecăm că acum închid... Aşa este ordonanţa Prefecturei poliţiei... La ora şapte fix!...

Negoiţă Prescureanu, căzuse parcă din lac în puţ. Venise să se radă şi acum trebuia să se ducă la „Cărăbuş" cu barba ţepoasă ca o greblă de fier.

Patronul însă, parcă i-a ghicit gândul.

— Nu cum-va veniseşi să te razi?

— Aşa şi aşa!...

— Regret, dar azi după amiază, n'am avut disponibil nici un lucrător... I-am împrumutat diferiţilor mei prieteni... că noi aşa suntem... Ne ajutăm ori de câte ori avem nevoe unul de altul... Nici unul din noi, nu zice „nu". Dar şi când zicem „da"... s'a sfârşit!... Poate să tune, să trăsnească... De geaba!... Cuvântul nostru, e literă de evanghelie.

Negoiţă încearcă o mică explicaţie.

— Şi prietenii dv., tot ziarişti independenţi sunt?

— Aşi!... De unde?... Cum vrei să existe prietenie între oameni de aceiaşi meserie? Adevărata prietenie, exclude comunitatea de interese... Prietenii mei sunt altfel de oameni... oameni cu poziţii sociale solide... oameni cum se zice, sus puşi... Sunt miniştri... bancheri... profesori universitari... directori de societăţi pe acţiuni... în fine, tot felul de oameni care au nevoe de sprijinul unui ziarist independent... Şi în felul meu să ştii că nu sunt de cât eu singur în toată România întregită... mai ales de când mi-am mutat bărbieria de la Vălenii de munte, la Bucureşti... Acolo nu prea făceam afaceri... N'aveam clienţi de cât vara, atât cât ţineau cursurile universităţii libere a domnului Iorga... Restul anului... aproape nimic... D-ta nu vezi că de când cu votul universal, ţăranii noştri au început să se radă şi ei tot singuri, ca englezii...

In stradă, Negoiţă Prescureanu caută un motiv să se despartă de ziaristul bărbier.

— Mă ertaţi... Dar aşi vrea să încerc şi în altă parte. Poate să găsesc vre-o bărbierie deschisă.

— Nu-ţi mai pierde timpul că s'au închis toate... La ora şapte fix... gata!

In clipa aceea însă, lui Negoiţă îi trece prin minte, controversa ceasornicelor din piaţa palatului regal.

— Şi Dv., credeţi că toate ceasornicele din Bucureşti merg la fel? Ia să le vedeţi bunioară pe cele din piaţa palatului regal!... Nici unul nu se potriveşte cu cellalt.

Ziaristul independent, tresare ca şi cum ar fi pus mâna pe un subiect bun de speculat la „ultima oră".

— E adevărat?... De unde ştii d-ta lucrul ăsta?

— Apoi, nu le controlez eu în fiecare zi?... Fundaţia merge cu 20 de minute înaintea cancelariei aghiotanţilor regali şi cancelaria cu 10 minute înaintea corpului de gardă...

Aristotel Macropol îşi mângâe nervos barbişonul şi după un raţionament scurt — mai scurt chiar de cât un „scurt circuit" răspunde:

— Apoi nici nu trebue să meargă la fel... Cum vrei D-ta să pui de acord ceasornicul unui Aristot sau Descartes, cu ceasornicul unui aghiotant regal sau al unui biet locotenent din gardă?... E clar ca lumina zilei... D-ta nu ştii că ceasornicul mai nainte de a fi oglinda timpului, este oglinda omului? Aristot şi Descartes trebue să meargă înaintea tutulor fiindcă sunt Aristot şi Descartes... N'ai ce să le faci... Aşa i-am moştenit pe-amândoi, din tată în fiu... Cât priveşte aghiotanţii de serviciu ai Regelui care de obicei sunt sau generali sau coloneli, cum vrei să meargă cot la cot cu un simplu locotenent...

Negoiţă Prescureanu primeşte raţionamentul d-lui Aristotel Macropol cu aceiaşi umilă lipsă de convingere ca şi pe al nebunului de-acum trei zile. Apoi, ca şi cum ar fi simţit nevoia să se descătuşeze definitiv de nedumerirea ce-l chinuia, îl întreabă cu oarecare ironie:

— Dar dv. ştiţi cum mergeau ceasornicele pe vremea Regelui Midas ?

Ziaristul, care probabil nu se aştepta la o astfel de întrebare, răspunde cam în doi peri :

— Probabil... Dacă i-am pus numele în firma mea, trebue să ştiu cum îi mergeau şi ceasornicele din ţara lui.

— Dar pe Bărbierul Regelui Midas, îl cunoaşteţi ?

De data asta, domnul Aristotel Macropol tresare încruntat :

— Auzi întrebare !... Cum vrei să nu-l cunosc, dacă sunt chiar eu !...

— Dv. !... Eu credeam că este altul...

Ziaristul independent începe oarecum să se turbure:

— Tot ce se poate... Adică, de ce-aşi fi numai eu ?... Mai poate fi tot aşa de bine şi altul... Bunăoară chiar dumneata...

Negoiţă îşi face cruce speriat şi îşi scuipă în sân.

— Eu ? M'a ferit Dumnezeu...

De data asta însă, ziaristul independent şi-a regăsit întreaga lui autoritate agresivă.

— Apoi vezi ?... De-aceea n'ai să fii toată viaţa d-tale de cât şef de serviciu în ministerul artelor... fiindcă d-ta nu simţi nevoia să te 'ntrebi, din tot ce vezi, cam ce poate fi adevărat... D-ta nu simţi voluptatea de a face pe oameni să vadă lucrurile aşa cum trebue să fie văzute, nu cum le vede toată lumea...

Dar, hai să zicem că de scris este mai greu... Poate n'ai talent... Nu e vina d-tale... Dar Dumnezeu, dacă nu ţi-a dat talent la scris, ţi-a dat în schimb darul vorbirei... Ştii să vorbeşti... sau nu ?...

Negoiţă răspunde instinctiv.

— Ştiu ! cum să nu ştiu ?...

— Dacă este aşa, de ce taci din gură?... Vorbeşte, domnule !... spune ce ai de spus !... Pune-ţi ideile în valoare, măcar pe cale verbală, dacă nu ţi le poţi pune, ca mine, numai prin scris. Nu-ţi fie teamă de dictonul latin : *„Verba volant, scripta manent"* fiindcă românul are alt dicton, mult mai tare: *„Nu tot ce sboară se mănâncă"* şi dacă nu eşti peltic, să-ţi mănânci singur vorbele, cu ajutorul radiofoniei vorbele d-tale pot face înconjurul pământului....

Apoi, ca şi cum ar fi uitat să spună tocmai ce era mai important :

— Numai, vezi să nu care cumva, să te ia gura pe dinainte, că ţi se poate înfunda... Pentru asta, trebue să ai totdeauna la îndemână, mai ales pe vreme de furtună, un paratoner... Un fel de om de pae... un aşa zis „girant responsabil" cum avem şi noi toţi ziariştii... un om gata să suporte cu tărie şi demnitate, ori ce consecinţă neplăcută...

Ajunşi în faţa Ateneului român, Aristotel Macropol strânge mâna lui Negoiţă Prescureanu, scuzându-se din nou.

— Mă erţi că nu te-am putut servi... Imi place să cred însă, că ai înţeles că nu e din vina mea: Caz de forţă majoră... Dar dacă-ţi face plăcere, mai treci pe la mine... Poate să ai norocul să-mi găseşti lucrătorii liberi... *„Liberté, egalité, fraternité"*... Salutare şi... frăţie...

In noaptea aceea Negoiţă Prescureanu, nu se mai duce la „Cărăbuş" fiindcă nu găseşte nici o bărbierie deschisă după ora oficială, când Prefectura poliţiei Capitalei, ordonă încetarea oricărei activităţi pe terenul bărbieriei.

In piaţa palatului Regal însă, unde se opreşte solemn, ca un mahomedan pentru ruga de seară, dintre cele trei ceasornice de precizie, — cel de la Fundaţie, cel de la cancelaria aghiotanţilor regali şi cel de la corpul de gardă — nici unul nu ajunsese încă la ora şeapte.

Şi Negoiţă oftează lung ca un ceasornic cu resortul stricat !..

ION MINULESCU

20 LEI O PLACA DE GRAMOFON

Cea mai senzaţională lovitură a sezonului, cele mai noi şlagăre muzicale, perfect imprimate pe cărţi poştale ilustrate — plăci de patefon „Weco". Pot fi cântate la orice gramofon, de sute de ori, şanţurile sonore fiind de o rezistenţă extraordinară, imprimate chiar pe ilustraţii.

„O DONNA CLARA", „DOUA INIMI INTR'UN VALS", ETC.

Fiecare placă de patefon — carte poştală ilustrată — costă numai 20 LEI. SUNT FLEXIBILE, NU SE SPARG ŞI SE POT CANTA DE SUTE DE ORI, LA ORICE GRAMOFON.

Până azi au sosit 8 şlagăre muzicale, orchestre şi canto.

Nu se trimete cu ramburs. De vânzare la toate magazinele principale.

REVANZATORII PRIMESC RABAT IMPORTANT

Reprezentanţa pentru România „NOVITAS". Bucureşti IV. Str. D. Onciu No. 11.

EDITURA

„CULTURA NAŢIONALA"

2, Pasajul Macca Bucureşti (I) Tel. 382/24

anunţă apropiata apariţie a cărţilor următoare:

ION VINEA

Paradisul suspinelor

cu 5 gravuri în lemn, dintre care un portret inedit, de Marcel Iancu

CAMIL PETRESCU

Ultima noapte de dragoste
Intâia noapte de război 2 vol.

Exemplarele de lux vor cuprinde un portret inedit, de C. Ressu

TUDOR ARGHEZI

POARTA NEAGRA

Exemplarele de lux vor cuprinde un portret inedit de Ionescu-Sin

EUGEN GOGA

Cartea Facerii 2 vol.

Exemplarele de lux vor cuprinde un portret inedit, de C. Ressu

I. L. CARAGIALE

Opere vol. II Nuvele şi Schiţe II

ediţie critică îngrijită de Paul Zarifopol

M. EMINESCU

POEZII

ediţie critică, cu note şi variante, de G. Ibrăileanu şi C. Botez

Creştinismul în Anglia

Introducerea creştinismului în Anglia! Fapte de acum aproape 1500 de ani! Invăţaţi să avem interes numai pentru ce-i actual, — un subiect ca acesta n'a tentat, desigur, pe mulţi. Şi totuşi, talentul literar al d-lui Beza a reuşit să pună în povestea acestor evenimente atât de depărtate acel omenesc, care fiind universal şi etern, e de totdeauna, şi totdeauna actual...

Moravurile, pentru a fi interesante, trebue totodată să semene şi să nu semene cu ce ştim, facem sau vedem noi azi. Cu alte cuvinte, să fie ceva în acelaş timp ciudat şi foarte firesc, un amestec de parfum al trecutului şi de piment al prezentului.

Intâmplările din Anglia începuturilor creştine tocmai satisfac la această îndoită condiţie.

Iată de pildă împrejurările care l'au făcut, prin anul 597, pe Sf. Grigore să vină dela Roma pentru a creştina Englitera — ţară de care abia atunci auzea pentru prima oară.

Grigore se afla în forul lui Traian, scandalizat de priveliştea unor băeţandri blonzi, aduşi spre a fi vânduţi ca robi.

— Ce sunteţi voi? — întrebă el.

— Angli.

— Intr'adevăr—, zise atunci călugărul, aceşti **Angli** par a fi adevăraţi îngeri **(Angeli).** Şi aflând că nu sunt creştini, ci păgâni, — porni pe dată în depărtata lor ţară pentru a da fraţilor lor noua lege.

Era vremea când credinţa nu era lucru de glumă, şi când cineva care avea entuziasmul prozelitismului nu era descurajat de un fleac ca doi ani de drum pe jos.

E drept că dela vocaţie la meserie e doar un pas. Alături de oameni ca Sfântul Grigore mai erau şi sfinţi mai puţin sfinţi, ca aceia de care vorbesc „Canterbury Tales" (Poveşti din Canterbury) călugări solemni pe dinafară dar cheflii şi glumeţi în forul lor interior, adeseori mai amatori să vâneze prepeliţe decât să pescuiască suflete, cu traista plină de indulgenţe, câştigând din relicve averi considerabile, vânzând la proşti oscioare de purcel presupuse a fi aparţinut Domnului Iisus Cristos.

Dar să revenim la Sf. Grigore. Din motive de carieră politică, acest călugăr nu putu veni. Căci pe drum îl ajunse vestea numirii sale ca Papă. Veni deci în Anglia un cirac al său, stareţul Augustin. Acesta debarcă în insula Thanet, lângă Canterbury, şi începu să predice. Ethel, Regele Kentului, auzindu-l, îi spuse: „Vorbele voastre sunt frumoase, dar sunt nouă, şi de aceea nu vom lepăda pentru ele datini vechi ca ale noastre". Admiraţi tonul plin de toleranţă şi de omenoasă bonomie a Regelui din acele vremuri. Epocile de mai târziu, epocile ouălor răscoapte puse la subsuori pentru a obţine creştinare cu deasila sunt cu siguranţă mai puţin „moderne".

Bineînţeles, Anglii se creştinară. La aceasta nu puţin a contribuit intervenţia unei doamne de bună familie, şi anume Bertha, soţia regelui Ettelbert. Ceia ce-i iarăşi foarte modern. Nu numai Statele Europei au fost rezultatul unor combinaţii de alcov, dar uneori şi religiunile....

Iată şi celebrele vorbe ale acelui sfetnic al Regelui Northumbriei:

O! Rege — spunea el — viaţa omului e ca pasărea care, de afară, din frigul viscolos, intră în încăperea unde stă măria ta, şi unde focul pâlpâe în sobă. Ş'apoi după o clipă de şedere, pleacă iarăşi, trecând din iarnă în iarnă. De unde vine, şi unde se duce — nu putem şti. Şi dacă asupra acestor lucruri misterioase religia cea nouă ne poate spune ceva mai precis ca cele vechi — merită să o ascultăm.

Iată o socoteală totodată comercială şi filozofică, exemplar din acea înţelepciune foarte modernă care reaminteşte de ceeace va fi mai târziu pariul lui Pascal.

Mai târziu, pela 1162, ivindu-se oarecari fricţiuni între Rege şi Biserică, Regele, furios pe arhiepiscopul Becket, începu să-şi înjure cavalerii, spunându-le că se miră cum nici unul nu se gândeşte a-l răzbuna de ofensele primite dela acel popă infam. Pe dată, patru bravi cavaleri încălecară, şi porniră să transeze această afacere de onoare printr'un... duel în cinci, în urma căruia Sfântul Becket trecu, în relativ puţină vreme, din lumea aceasta, în cealaltă.

Mai târziu, din motive politice, Regele — imparţial cum sunt totdeauna diplomaţii — a venit să ceară scuze defunctului. Şi a fost o şedinţă destul de pitorească. Protocolul cerea ca Vodă să se ducă desculţ şi zdrenţuit să sărute mormântul, primind, subt formă de ratificare a nouilor sale simţiminte, câte cinci bastoane în spinare dela fiecare episcop şi câte trei dela fiecare călugăr.

Dar acest duios schimb de bune procedee nu s'a terminat aci. Mai târziu, Regele Enric VIII-lea se simţi din nou apăsat de nevoia afirmării demnităţii regale. Şi atunci iar porni la polemică împotriva decedatului. I se făcu lui Becket, care de trei sute şaizeci de ani odihnea în Impărăţia Cerurilor, proces în regulă. Şi drept sancţiune, cosciugul său fu deschis, iar oasele împrăştiate în cele patru vânturi.

Dar ne oprim aci. Nu vrem să repovestim prost şi apoetic ceiace atât de frumos şi de literar a povestit d. Beza. De altfel, conferenţiarul mi-a spus că va tipări textul cuvântării, a excelentei sale cuvântări, în care ne-a descris, printre pietrele din Canterbury proiectate pe ecranul luminos, cum s'a ridicat, ca un fum, credinţa cea nouă.

Tolstoi şi Ţarismul

„Avem doi ţari: Nicolae al II-lea şi Leon Tolstoi", scria marele gazetar rus Alexis Suvorin, directorul „Nevoiei Vremia", la 29 Maiu 1901, şi adăoga:

„Care dintre ei este mai puternic? Nicolae al II-lea n'ar şti să întreprindă ceva în contra lui Tolstoi, el nu poate să sdruncine tronul scriitorului, pe când Tolstoi sdruncină, fără îndoială, tronul lui Nicolae al II-lea şi al dinastiei sale. S'a aruncat asupra lui Tolstoi anatema. Sinodul şi-a pronunţat o sentinţă contra lui. Tolstoi răspunde şi răspunsul lui se răspândeşte pe furiş sau apare în gazetele străine. Incerce cineva să se atingă de Tolstoi! Va protesta lumea întreagă iar conducătorii noştri vor tăcea mâlc"...

Aceste câteva rânduri definesc cât se poate mai perfect raporturile dintre Tolstoi şi ţarism. Ele ar puta servi drept epigraf la o foarte interesantă carte a lui N. P. Apostolov, care a apărut în anul acesta la Moscova, în editura statului (N. P. Apostolov, Leon Tolstoi şi autocraţia rusă, Gosizdat, Moscova 1930).

Cazul lui Tolstoi sub vechiul regim persecutor al cugetării ruse, este în genere un caz unic. Prestigiul scriitorului este aşa de mare — spune d. André Pierre în **„l'Europe Centrale",** de unde luăm aceste date — geniul lui luminează atât de departe în lume, încât Alexandru al III-lea şi Nicolae al II-lea s'au văzut obligaţi să se învoiască cu felul lui de-a fi. Sinodul îl excomunică dar autoritatea civilă nu îndrăsneşte să se atingă de el. In zadar se exprimase Tolstoi în termenii cei mai violenţi şi strigase: „Nu pot să tac". E lăsat în libertate, se bucură de o imunitate într'adevăr de mirat, mai ales într'o ţară în care drepturile individului şi libera cugetare erau aproape zilnic călcate în picioare.

Se ştie astăzi că ţarul Alexandru al III-lea a dat, în legătură cu cazul Tolstoi ,instrucţiuni foarte hotărâte. Intr'o zi, pe când ministrul de interne (care, amănunt picant, el însuşi era tot un conte Tolstoi), semnala împăratului pericolul propagandei tolstoiene contra bisericii şi statului, ţarul strigă supărat: „Te rog să nu te mai atingi de Leon Tolstoi. N'am nici o poftă să fac din el un martir şi să atrag asupră-mi nemulţumirea întregii Rusii. Dacă e vinovat, cu atât mai rău pentru el".

Dacă scriitorul era respectat şi se bucura de un fel de protecţie imperială, poliţia avea însă „carte blanche" contra discipolilor predicatorului dela Iasnaia Poliana. Şi nu numai că i se brutalizau discipolii, dar mai intervenea şi cenzura; operele lui erau interzise dar prin aceasta li se făcea o foarte bună reclamă. Insuşi Tolstoi scria soţiei lui la 1881, după interzicerea „Confesiunilor" sale: „A face còpii manuscrise, e cel mai bun mijloc ca să poţi răspândi azi o lucrare. Se spune că şi „Gorie et uma" (Nenorocirea de-a avea prea mult spirit, comedie de Griboiedov) a circulat astfel în zeci de mii de exemplare". Citind studiul lui Apostolov poţi vedea în câte manuscrise au circulat scrierile lui Tolstoi. Multe au ieşit mutilate din mâna cenzorilor; şi frica de cenzură era atât de mare, încât înşişi directorii revistelor îşi permiteau adăogiri sau omisiuni, care de multe ori alterau textul original. Aşa s'a întâmplat cu „Povestiri de la Sevastopol". Tolstoi scrisese în concluzie că principalul erou era „adevărul" dar directorul revistei „Souremennik", Panaiev, substitui acestei afirmaţii un cuplet patriotic asupra războiului Crimeei: „Nu noi am început acest războiu, nu noi am provocat această vărsare de sânge. Noi ne apărăm căminul, pământul natal, etc..." Ne închipuim furia lui Tolstoi.

Multe aventuri asemănătoare avu şi „Sonata Kreutzer". Când contesa Tolstoi o tipări în vol. III de opere complete, ea fu interzisă cu desăvârşire şi volumul confiscat. Ţarul fu nevoit să intervină de mai multe ori, mai ales când fu vorba să se reprezinte „Puterea întunericului". Vestitul Pobiedonostsev făcu un raport în care spunea: „Nimic asemănător nu mai există în vre-o literatură. Zola însuşi n'a atins această treaptă de grosolănie şi brutalitate în realismul lui. Arta scriitorului este remarcabilă dar: cât de coborîtă este arta! Şi Alexandru al III-lea răspunse: „Tot ce-mi spuneţi este perfect adevărat şi pot să vă asigur că drama aceasta nu se va reprezenta în nici unul din teatrele imperiale". Autorizaţia fu totuşi acordată mai târziu.

Utilizând documente şi rapoarte inedite ale poliţiilor, Apostolov arată că pretutindeni, ori unde s'ar fi dus, Tolstoi era urmat de o gardă întreagă de jandarmi şi detectivi.

In toamna anului 1901 Tolstoi era grav bolnav în Crimeea. Autorităţile civile şi religioase alcătuiră un adevărat plan de acţiune pentru cazul când periculosul scriitor ar fi murit. Ministrul de interne, Spiagin, pregăti instrucţiuni către guvernatorii celor cinci gubernii prin care trebuia să fie dus corpul lui Tolstoi spre Iasnaia Poliana. Toate manifestaţiunile trebuiau să fie sever oprite. Sfântul Sinod condamnă dinainte pe orice preot care ar fi îndrăznit să celebreze slujba funebră. Librarii din Moscova, din Petersburg şi din alte oraşe au fost siliţi să declare în scris că nu vor afişa în vitrine portretul scriitorului. Injoncţiunea aceasta era atât de absurdă încât Alexis Suvorin protestă. Dar protestului lui i se răspunse că în nici un caz nu se va îngădui afişarea portretului lui Tolstoi.

„Oamenii aceştia contează desigur pe imortalitatea lor, scrie Suvorin indignat în ziarul său (1 Februarie 1902). Desigur, aceşti imbecili sunt nemuritori căci e foarte puţin probabil să se mai poată găsi alţii mai imbecili în viitor. La moartea lui Gogol, acum cincizeci de ani, Turgeneff a fost închis pentru că publicase un articol în care declarase că Gogol era un scriitor de geniu. Astăzi Gogol e studiat în toate scolile şi i se ridică monumente". G. B.

Cititi azi **Realitatea No. 192**
:: Cu numeroase ilustraţiuni şi un bogat sumar ::
5 culori — 10 lei

STEPHAN ZWEIG

Decadenţa lui Casanova

Ca să fim drepţi, nu trebue să reproşăm femeilor că au resistat atât de puţin marelui seducător. Noi înşine, oridecâteori îl întâlnim, sântem ispitiţi să ne lăsăm fermecaţi de arta lui de a trăi. Trebue să mărturisim că e greu pentru un bărbat să citească Memoriile lui Casanova fără să simtă o înverşunată invidie. Dealtfel, chiar fără asta, de câte ori nu întâlnim în viaţă clipe în care instinctul masculin al aventurei doreşte aprig să evadeze din cotidianismul unui secol parcelar şi specializat! In astfel de clipe, de nerăbdare şi de necaz, existenţa nebunească a acestui aventurier, felul lui de a găsi mereu prilejuri noui de plăcere, epicurismul lui care îmbrăţişează sălbatic întreaga viaţă, ne pare mai înţelept şi mai real decât peregrinările noastre efemere prin domeniile spiritului. Filosofia lui ne pare mai vie decât toate doctrinele hursuze ale lui Schopenhauer şi decât dogmatismul rece al bătrânului Kant. Cât de săracă ni se pare, în asemenea clipe, comparată cu a lui, existenţa noastră plină de constrângeri, şi care nu capătă oarecare consistenţă decât datorită renunţării! Şi recunoaştem, cu durere, că am plătit scump rangul nostru spiritual şi principiile noastre morale — adică pierderea oricărei spontaneităţi.

E o fatalitate: oridecâteori încercăm să ne eternizăm şi să depăşim limitele clipei prezente, răpim acestei clipe ceva din vitalitatea actualităţii ei. Intensitatea lăuntrică, cheltuită în goana după ceeace este deasupra vremii, diminuează plăcerea pe care o dă o viaţă fără meditare. Sântem plini de prejudecăţi şi de remuşcări; târâm după noi, pas cu pas, lanţurile sonore ale conştiinţei; sântem prizonieri ai propriului nostru suflet şi drumul nostru e plin de piedici, — pe când Casanova, cu suflet uşor şi fără griji, vânează 'n calea lui orice femeie, colindă ţări după ţări pe aripile întâmplării, s'aruncă spre toate cerurile şi spre toate iadurile. De asta nici-un bărbat, dacă e bărbat adevărat, nu poate citi Memoriile lui Casanova fără invidie, fără să se simtă un bicisnic în faţa acestui maestru al artei de a trăi; şi câteodată, sau mai degrabă de mii de ori, ai prefera să fii Casanova decât să fii Goethe, Michel-Angelo sau Balzac. Dacă la început îţi vine să râzi de pretenţiile de spirit şi de răţoelile acestui escroc travestit în filosof, de la al şaselea, al zecelea sau al doisprezecelea volum eşti dispus să-l consideri drept cel mai înţelept dintre oameni şi să vezi în filosofia lui superficială cea mai inteligentă şi mai încântătoare din toate doctrinele.

Dar, din fericire, însuş Casanova ne face să părăsim această admiraţie prematură. Registrul artei lui de a trăi are o lacună primejdioasă: a uitat să se gândească la bătrâneţe. O tehnică a epicurismului, cum e a lui, care tinde numai către ceeace e sensual şi palpabil, nu are valoare decât pentru nişte simţuri tinere, pentru un trup plin de sevă şi de forţă. De îndată ce flacăra tinereţei nu mai înfierbântă sângele şi nervii, toată filosofia plăcerii se spulberă; nu poţi să te înfrupţi din bunătăţile vieţii decât dacă ai dinţi sănătoşi şi puternici: când dinţii încep să cadă şi simţurile să decadă, e vai şi amar! Toată filosofia asta egoistă cade şi ea. Pentru omul de plăceri vulgar, curba existenţei se desacordează din pricină că risipitorul trăeşte fără să pună nimic deoparte; cheltueşte şi pierde în fiecare clipă toată ardoarea de care dispune. Omul de spirit, cel care în aparenţă renunţă, adună în el ca într'un acumulator, o ardoare continuă; cel care s'a hărăzit spiritului simte, chiar în umbra anilor şi adesea până la o vârstă patriarhală (cum e cazul lui Goethe) transformări şi sublimări, limpeziri şi iluminări; chiar când ardoarea sângelui s'a potolit, viaţa lui se înalţă spre lumini şi spre surprize intelectuale noui, şi jocul îndrăzneţ al ideilor îl despăgubeşte de scăderea potenţialului fizic.

Omul care e numai sensual, care are nevoie de fapte concrete pentru a se pune în mişcare şi căruia îi dă avânt lăuntric numai imboldul întâmplărilor exterioare, se opreşte, ca o roată de moară când apa care o mişcă a secat. A îmbătrâni înseamnă pentru el să cadă în neant şi nu să treacă la ceva nou; viaţa, această creditoare fără milă, cere, cu camătă, restituirea materialului pe care simţurile impetuoase l'au cheltuit prea de vreme şi prea repede. Şi astfel înţelepciunea lui Casanova se sfârşeşte cu fericirea lui şi fericirea lui se sfârşeşte cu tinereţea lui; nu pare înţelept decât atâta timp cât e frumos, victorios şi plin de forţă. Dacă până la patruzeci de ani e de invidiat, dela vârsta asta înainte nu mai poţi avea pentru el decât compătimire.

Carnavalul lui Casanova, cel mai pestriţ din toate carnavalurile Veneţiei, se sfârşeşte timpuriu şi trist, printr'o melancolică Săptămână a Patimilor. Treptat, treptat, se lasă umbrele în povestea vieţii lui de plăceri, aşa cum sbârciturile apar pe o faţă îmbătrânită. Triumfurile lui se fac mai rare. Necazurile se fac mai dese. Din ce în ce mai des îl vedem amestecat în tot felul de afaceri de bancnote falşe, de bijuterii amanetate (şi, natural, el pretinde întotdeauna că e nevinovat!) Curţile princiare îl primesc din ce în ce mai puţin. E obligat să fugă din Londra, pe o noapte cu ceaţă, de-abia scăpând de o arestare care l'ar fi condus la spânzurătoare. E alungat din Varşovia ca un răufăcător. E expulzat din Viena şi din Madrid. La Barcelona stă patruzeci de zile la închisoare. La Florenţa e dat afară din oraş. La Paris i se dă ordinul să părăsească imediat oraşul care i-a fost atît de drag. Nimeni nu mai vrea să ştie de Casanova. Toţi îl alungă şi îl evită. La început te întrebi oare ce rău a făcut pentru ca, aşa deodată, lumea să se lepede cu atâta groază de vechiul ei favorit. A devenit rău, ticălos? Caracterul lui echivoc dar simpatic s'a schimbat până într'atâta? Nu. A rămas acelaş; şi va rămânea mereu acelaş, iluzionist şi şarlatan, amuzant şi spiritual, până la ultima suflare. Atâta doar că acuma a început să nu mai aibă calitatea care îi incorda şi îi concentra atât de fabulos elanul, şi anume încrederea în el, conştiinţa triumfătoare a tinereţei lui.

E pedepsit prin ce a păcătuit. Mai întâi femeile îşi părăsesc favoritul. La Londra, o mică şi nenorocită Dalila, La Charpillon, şireată şi ticăloasă, a dat lovitura de graţie acestui uriaş al amorului. Episodul acesta, cel mai frumos din Memoriile lui, pentrucă e cel mai adevărat, cel mai omenesc, şi care e şi caracterizat, artisticeşte, printr'un accent emoţionat şi, deci, emoţionant, — episodul acesta marchează punctul critic. E pentru întâia oară când acest seducător iscusit e înşelat de o femeie, — şi nu de o nobilă femeie inaccesibilă refuzându-i-se din virtute, ci de o obscură şi şireată prostituată, încă foarte tânără, care ştie să-l înebunească, să-i stoarcă toţi banii din pungă şi care, totuş, nu-l lasă să-i atingă trupul, nici măcar cu un deget. Să fie respins şi dispreţuit, cu toţi banii pe care îi cheltueşte cu nemiluita, să fie dispreţuit şi în acelaş timp să vadă cum fetiţa asta face gratis fericirea unui dobitoc de ucenic frizer, dându-i pe degeaba ceeace el, Casanova, a încercat zadarnic să capete prin bani, prin şiretlic şi prin constrângere, — iată o lovitură de moarte pentru încrederea în el însuş, şi, din clipa asta, atitudinea lui triumfătoare devine nesigură şi şovăitoare.

De timpuriu, la patruzeci de ani, e silit să constate cu groază că motorul care îi permitea să înainteze victorios în lume nu mai funcţionează atât de bine, şi, pentru prima oară, se teme să nu rămână în drum: „Ceeace m'a îndurerat mai mult a fost că am fost silit să-mi mărturisesc un început de slăbiciune, care, deobicei, apare în apropierea bătrâneţei. Simţeam că nu mai aveam încrederea aceea nepăsătoare pe care o dau tinereţea şi sentimentul forţei". Un Casanova fără încredere în el, fără forţa lui de supra-mascul gata mereu să ameţească femeile, fără frumuseţe, fără putere, fără bani, fără îngâmfarea lui obraznică, sigură de ea, sigură de izbândă, — ce mai rămâne din el, favorit al patimei erotice şi al Norocului, când a pierdut acest „atout" capital în jocul acestei lumi? „Un domn de oarecare vârstă", îşi răspunde el însuş cu melancolie, „pe care norocul şi femeile îl părăsesc!" Aşa şi este: Casanova nu mai e decât o pasăre fără aripi, un bărbat fără virilitate, un amant fără noroc, un jucător fără capital, un trup trist şi plictisit, fără resorturi şi fără frumuseţe. De îndată ce s'au stâns fanfarele triumfului şi ale plăcerii, în filosofia lui se strecoară — pentru prima oară — vorba asta atât de primejdioasă numită „renunţare". El singur spune: „Timpul în care eram iubit de femei a trecut; trebue, ori să renunţ la ele, ori să le cumpăr simpatia". Renunţarea, ideea cea mai greu de conceput pentru un Casanova, devine de un crud adevăr, din pricină că, pentru a cumpăra femeile, trebue bani, şi banii, Casanova şi-i procura tot dela femei: această formulă miraculoasă n'o mai poate aplica; jocul s'a sfârşit; gravitatea plicticoasă începe şi pentru acest maistru al tuturor aventurilor. Şi, astfel, bătrânul Casanova, bietul Casanova, juisorul Casanova, devine acum un parazit, din curios entuziast al lumii, devine spion, din jucător, trişor şi cerşetor, din om de lume, scriitor şi bufon.

Mişcător spectacol: Casanova depune armele, el, vechiul erou al atâtor lupte amoroase; el, divinul impertinent şi îndrăzneţul jucător, devine prudent şi modest; încet şi discret, marele comediant al norocului se retrage de pe scena unde a repurtat atâtea succese. Işi desbracă sumptuoasele costume „care, spune el, nu mai corespundeau situaţiei lui"; odată cu inelele, cu diamantele şi cu tabacherele lui preţioase îşi aruncă şi orgoliul lui superb, şi filosofia şi-o asvârle sub masă ca pe o cartă măsluită; îmbătrânind îşi pleacă fruntea în faţa neînduplecatei legi de aramă a vieţii care face pe curtezanele răvăşite să devină codoşe, pe jucători să devină trişori, pe aventurieri să devină paraziţi. De când a simţit că sângele nu-i mai curge atât de fierbinte prin vine, bătrânul cetăţean al lumii începe să tremure de frig în infinitul universului care altădată îi era atât de drag; începe să aibă nostalgia patriei. Şi iată-l pe el, odinioară atât de mândru, plecându-şi pocăit fruntea vinovată şi cerând umilit iertare guvernului veneţian. Scrie tot felul de linguşiri la adresa închizitorilor; compune un pamflet patriotic, o retractare a atacurilor îndreptate împotriva guvernului veneţian, pamflet în care nu i-e ruşine să scrie că Inchisoarea plumbuită în care a suferit atâta e „un local foarte bine aerisit" şi aproape un paradis. In Memoriile lui nu se găseşte nimic privitor la aceste triste epizoduri ale vieţii lui. Memoriile lui se sfârşesc prea repede şi nu ajung la istorisirea ultimilor ani, atât de ruşinoşi. Se retrage în umbră, poate pentru a-şi ascunde mai bine ruşinea; şi poate e mai bine aşa — pentrucă este într'adevăr penibil să vezi acest parazit jerpelit şi caduc care nu mai e decât parodia vajnicului jucător şi amant de altădată; şi nimic nu e mai lamentabil decât acest cocoş rebegit, acest cântăreţ fără voce, alături de veselul triumfător pe care-l invidiam atât odinioară!

Timp de câţi-va ani vedem trecând prin uliţile Veneţiei un om gros şi apoplectic, nu prea bine îmbrăcat, trăgând cu urechea la ce spun Veneţienii, furişându-se în taverne ca să observe pe suspecţi, şi care, seara, scrie, interminabile raporate de spionaj. adresate inchizitorilor. Aceste informaţiuni murdare sânt semnate Angelo Pratolini, nume sub care se ascunde un agent provocator graţiat şi un obscur spion care pentru câteva monede de aur trimite pe străini în închisorile pe care le-a cunoscut şi el în tinereţe, pe care le-a descris şi cu a căror descripţie s'a făcut celebru. Da, cavalerul de Seingalt, atât de elegant pe vremuri, favoritul de odinioară al femeilor, Casanova, seducătorul ilustru, a devenit Pratolini, denunţătorul cinic şi josnic, ticălosul spion de azi. Mâinile lui, altădată încărcate de inele, s'amestecă astăzi în tot felul de afaceri murdare şi împroaşcă în dreapta şi în stânga o cerneală înveninată. Şi până la urmă, Veneţia se descotoroseşte de acest încurcă-lume plicticos, trimiţându-i un picior în spate.

Nu prea avem informaţii despre ce a mai fost în anii care au urmat şi nimeni nu ştie pe ce triste drumuri a trecut această epavă, pe jumătate moartă, până când a eşuat definitiv în Boemia. Se ştie doar că acest bătrân aventurier mai colindă o ultimă oară prin Europa, se amestecă prin aristocraţime, linguşeşte pe bogaţi şi recurge la vechile lui tertipuri: trişerie, cabală şi codoşlâc. Insă zeii propici ai tinereţii lui, neruşinarea şi încrederea, l'au părăsit; femeile îşi bat joc de el; nu mai reuşeşte; îşi câştigă greu viaţa: îl vedem secretar (şi probabil din nou spion) al ministrului plenipotenţiar la Viena, scriitor de duzină, oaspete de prisos şi nepoftit al tuturor oraşelor Europei, din care poliţia îl alungă mereu şi repede. La Viena vrea să se însoare însfârşit cu o nimfă de stradă, pentru a se pune cât de cât la adăpost, profitând de meseria ei lucrativă; dar şi aici întâmpină un refuz. Insfârşit, la Paris, bogatul conte Waldstein, un adept al ştiinţelor oculte, îl culege, de milă, la o masă la care se furişase ca linge-talere... Contele îl gă-

(Continuare în pagina IV-a)

şeşte destul de amuzant pe acest cinic flecar, desechilibrat dar mereu interesant; îl ia cu el în domeniul lui dela Dux, ca bibliotecar, sau mai bine zis ca pe un fel de bufon. Il cumpără ca pe o „curiozitate" cu o mie de florini pe an, (ceeace nu e un preţ excesiv) care, dealtfel, trec întotdeauna în mâna creditorilor. Aici, la Dux, Casanova trăeşte — sau mai de grabă trage să moară — timp de treisprezece ani.

La Dux, din umbrele îngrămădite timp de ani împrejurul lui, figura lui Casanova răsare deodată, sau mai degrabă figura cuiva care ar aduce aminte de Casanova, mumia lui, uscată, descărnată, scofâlcită, conservată în propria ei fiere, ciudată piesă de muzeu pe care domnul conte o prezintă cu plăcere invitaţilor săi. Toţi îşi închipuie despre el că e un crater stins, un individ amuzant şi inofensiv, pe care mâniile lui de meridional îl fac grotesc şi care, în cuşca aceasta din Boemia, nu mai poate de plictiseală.

Totuş, încă odată, acest bătrân înşelător înşeală lumea; şi în timp ce toţi cred că s'a sfârşit cu el şi că nu mai e bun decât de sicriu şi de cimitir, el îşi reclădeşte viaţa din memorie şi se aruncă, aventurier şiret, în nemurire.

Trad. de P. ALEXIAN

Nocturnă

Am suflet de şcolar ce-a tras la fit!...
Amurgul s'a aprins ca un chibrit
Şi 'n noapte hoinăresc privind vitrine
De cer, împodobite cu rubine...

Subt drum incendiat de nebunia
Unui astral şi melancolic Nero,
Văd stele depărtându-şi feeria
Şi lume desenată ca un zero...

Aceleaşi fenomene se repetă:
Pe tablă, nori au conturat cu cretă
Aceleaşi hărţi subţiri şi fanteziste...
Dar, astăzi, totu-mi pare inedit...
Banalul nu mai poate să reziste:
Am suflet de şcolar ce-a tras la fit!...

ALEXANDRU BILCIURESCU

Noua literatură rusă

In cursul anilor din urmă, literatura rusă, literatura sovietică, a înregistrat apariţia a mai multor romancieri şi nuvelişti dintre care unii au pătruns şi în literaturile apusene.

Exceptând operele semnalate în diferite cronici apărute în „Adevĕrul Literar şi Artistic" şi acele care au fost recenzate în coloanele sale, vom nota câteva opere noui, relevate şi de critica europeană.

Inainte de a înşira unele din cele mai însemnate vom observa că literatura rusă a actualului regim, cultivă mai cu seamă romanul istoric. De sigur în scop tendenţios, adică în interesul concepţiilor politico-sociale ale sovietelor nu numai când scriu romane naţionale, dar când romanul lor istoric este consacrat altor popoare.

* * *

Dintre romanele istorice, ruseşti, care au trecut hotarele Rusiei, împrăştiate în Franţa, Germania, Austria, Cehoslovacia, etc., notăm:

„Februarie" de Rodianov Tarasov, roman consacrat marilor eroi ai revoluţiei ruse: Ţarul, Kerenski şi Lenin.

„Sfînta Elena", romanul lui Napoleon în exilul său, după concepţia sovietică.

„Cazacul Costia", roman de P. Crassanow.

„Poet şi rebel", roman istoric de Tinianow.

„Printre diavoli", roman istoric de Aldanov.

Apoi alte romane consacrate nouilor transformări politice şi sociale din Rusia Sovietică.

„Cei 19", roman din epoca eroică a marei revoluţii ruse, consacrat ţărănimii siberiene, şi scris de romancierul A. Fadaiev.

„Sibi-Kra" (Noua Siberie) de G. Cleinov.

„Defraudanţii", roman satiric consacrat tranziţiilor din Rusia, de Kataiev.

„Cinic", roman de A. Mariengof. „Suflete nesăţioase" roman erotic de Ivan Naşivin.

„Marusia", romanul unui sanatoriu sovietic de F. Gladcov, autorul „Cimentului".

Nu mai puţin interesantă e literatura sovietică, propriu zisă, literatura documentară.

Pe lângă „amintirile" şi scrierile lui Lenin, Troţchi, Kerenski, Bucharin, Grg. Bessedovski, au mai apărut numeroase scrieri politice, economice, administrative, culturale, pedagogice, ateiste, etc.

Figurează între ele, Arseniew: „Noua literatură rusă", Calinicov: „Femei şi călugări" în care se descrie şi sfârşitul lui Rasputin, Dubrovski: „Mişcarea ţărănească în timpul revoluţiei din 1917", V. Brunovski: „In temniţele sovietice" scrise de un fost funcţionar sovietic, care a fost condamnat la moarte, şi care a scăpat prin minune, după ce a stat multă vreme prin închisori, şi „Ochrana" însemnările lui A. Vasiliev, ultimul şef al poliţiei de siguranţă din Rusia ţaristă.

Majoritatea literaturii are tendinţe de propagandă; operele scriitorilor care se abat dela acest program, sunt oprite de cenzură şi ele se tipăresc în diferite centre europene.

C. SĂTEANU

Congresul de sexologie

La congresul de sexologie dela Viena, a vorbit profesorul francez Pierre Vachet, care a comparat congresul cu un laborator, în care mai mulţi cercetători fac sforţări ca să găsească soluţia aceleiaşi probleme. Ar fi interesant ca sforţările acestea să fie coordonate într'un sistem.

D-rul Sperling din Viena a stabilit o legătură între alcoolism şi viaţa sexuală. De ce bea alcoolicul? Din cauză că are sentimentul unei vini. Vina aceasta vine din inconştient şi are un raport strâns cu viaţa sexuală. Nu serveşte la nimic să copleşeşti pe alcoolic cu reproşuri, ci trebue să-i însănătoşeşti viaţa sexuală.

D-rul P. Krische din Berlin a vorbit contra celor care vor să distrugă familia. El a accentuat puterea iubirii de tată, care trebue pusă alături de sentimentul matern. Familia este adăpostul şi apărarea copiilor, mai cu seamă a celor slabi şi indolenţi.

Doamna Jo Jakobsen, din Kopenhaga, a făcut o dare de seamă a activităţii societăţilor daneze, care servesc pentru luminarea sexuală. Orice membru are dreptul să se pronunţe asupra problemei în discuţie. Există o societate care dă sfaturi femeilor măritate.

D-rul Spinner din Berlin aminteşte că multe femei sunt nefericite în căsătorie pentru că le e scârbă de actul sexual. Asta se datoreşte unei psihoze speciale care aduce ura contra bărbatului, pentru că le-a răpit curăţia corpului. Această psihoză se întâlneşte mai ales la femeile care se mărită târziu. Dar starea anatomică ştiută nu e un semn infailibil al virginităţii şi preţuirea ei e exagerată. Mai bine ar fi ca înlăturarea ei să se facă pe cale medicală înainte de căsătorie, pentru ca astfel femeia să fie la adăpostul psihozei amintite. Cuvântarea aceasta a fost foarte aplaudată. Rămâne de văzut dacă asistenţii se vor grăbi să pună sfatul în practică.

Punctul de gravitate al congresului îl formează sforţările de a modifica legislaţia sexuală atât în fond cât şi în formă. De aceea a fost ascultată cu multă atenţie expunerea savantului Magnus Hirschfeld, care a indicat liniile generale ale legislaţiei propuse. Nici un domeniu nu prezintă atâtea diferenţe şi atâtea contradicţii în diversele ţări şi epoci, ca cel al dreptului penal sexual. Aceiaş acţiune e într'o ţară pedepsită cu cea mai mare asprime, iar în alta complect neglijată, dacă nu lăudată. De exemplu homosexualitatea este îngăduită în oraşul Bâle, e pedepsită cu închisoarea în statul Bâle, iar în Lucerna, tot în Elveţia, e pedepsită cu munca silnică. Elveţia prezintă aici în mic, situaţia Europei întregi.

Aşa dar, dreptul penal sexual are nevoe de o regularizare şi nivelare internaţională. Noul proect de lege pentru Austria şi Germania înăspreşte pedepsele pentru delictele sexuale în 39 de puncte şi le uşurează numai în treisprezece puncte. Hirschfeld e de părere că un paragraf special pentru pedepsirea destrăbălării sau a atentatelor la bunele moravuri e de prisos, căci delictele sexuale se pot grupa sub celelalte paragrafe, privitoare la apărarea onoarei, a vieţii şi a libertăţii. Intr'un singur an, Germania a pedepsit 16.000 de oameni pentru delicte sexuale, pe când în cadrul dreptului penal general, numărul s'ar fi redus la zece mii. Dacă înăsprirea dreptului penal reuşeşte să fie introdusă, numărul celor pedepsiţi se va dubla sau se va tripla. Nu trebue să fie pedepsit decât cel care practică raporturi sexuale cu forţa, sau cu ameninţări, sau care seduce persoane lipsite de voinţă sau nemature, sau cel care le practică într'un mod care provoacă indignarea publică.

După ce consilierul secret Dr. A. Bachrach a făcut o expunere despre reforma juridică a căsătoriei, a vorbit consilierul secret Dr. J. Wolf din Berlin, despre avort, arătând că practica lui de către persoane nepricepute aduce în Germania moartea cam a 40.000 de persoane pe an, în afară de înbolnăvirea sufletească şi fizică. Din 1000 cazuri, abia dacă ajunge unul la cunoştinţa justiţiei.

Apoi vorbeşte vienezul Dr. H. Frischauf, psihiatru specializat în examinarea tinerilor. Pe baza bogatei sale experienţe, ca expert psihologic la tribunalul pentru minori, el găseşte că ar trebui ca copiii să fie instruiţi, cel mai târziu la părăsirea şcolii, asupra ceeace legea permite sau interzice. Copiii sunt foarte bine instruiţi în ce priveşte dreptul de proprietate, dar n'au habar de dreptul sexual.

Se mai ţin conferinţe despre regularizarea naşterilor şi despre reforma căsătoriei, apoi, după citirea unei telegrame a cunoscutului judecător american B. Lindsey (protagonistul căsătoriei de probă), se închee penultima zi a congresului.

Chiar şi în ultima zi congresul de sexologie a mai adus un eveniment de mare senzaţie. Conducătorul secţiei terapeutice a institutului Röntgen dela spitalul central din Viena, dr. Borak, a anunţat că, prin razele Röntgen se poate provoca o sterilitate temporală nu numai la femei ci şi la bărbaţi. O sterilitate care, după scurgerea unui timp fixat de mai înainte, dispare şi face loc din nou puterii de procreaţie. Dintre toate metodele de sterilizare temporală, singura care se poate aplica şi la oameni, nu numai la animale, este metoda razelor X.

Iată care este substratul biologic al acestei sterilizări: glandele germinale ale femeii sunt sensibile la radium, aşa dar o simplă doză de radium ajunge ca să le facă să-şi piardă funcţiunea, deşi nu strică de loc celorlalte organe. Chiar printre glande, celulele mai bătrâne sunt mai sensibile decât cele mai tinere. Aşa dar, cu intensitatea potrivită de raze, se pot omorî celule îmbătrânite, fără să fie vătămate cele tinere. Femeile tratate în felul acesta sunt pentru un timp anumit sterile. Această sterilizare temporală ar fi metoda ideală, dacă n'ar avea şi anumite neajunsuri.

Neajunsurile dispar însă dacă, pentru evitarea unei graviditaţi interzise de medicină, se sterilizează bărbatul. La institutul din Viena s'au făcut încercări care au dat cele mai bune rezultate. In primul rând, la om se poate căpăta o siguranţă absolută în privinţa datei când sterilitatea dispare. Această durată se poate fixa în mod matematic, graţie dozei de radium întrebuinţate. Nici la bărbat nu e de temut vătămarea glandelor cu secreţiune internă. Doar aplicarea razelor asupra glandelor masculine a fost întrebuinţată şi pentru întinerire.

Această comunicare a stârnit cel mai viu interes la toţi participanţii.

A. CEHOV

Care din trei

(Poveste veche, dar mereu nouă)

Pe terasa unei vile elegante a doamnei consilier Maria Ivanovna Langer stă fiica Mariei Ivanovna, Nadia, şi fiul cunoscutului comerciant din Moscova, Gavrilovici.

Era o noapte spendidă. Dacă aşi fi meşter în descrierea naturii, aşi descri luna cum se uita mângâietoare de după un nour şi aşi acoperi pădurea, vila şi faţa Nadiei cu binefăcătoarea ei lumină. Aşi descri freamătul încet al copacilor, cântecul privighetorilor şi şopotitul izvorului... Nadia stetea cu genunchiul pe marginea scaunului, iar cu mâna se rezema de speteaza lui. Ochii ei negri, catifelaţi, adânci, priveau nemişcaţi în desişul verde. Pe faţa ei palidă, luminată de lumina lunii, se mişcau vagi pete de umbră.... Ivan Gavrilovici stetea în dosul ei şi-şi mângâia nervos barba rară; după ce se plictisi să-şi mângâie barba, începu să-şi netezească cu cealaltă mână obrazul. Ivan Gavrilovici nu era frumos. Fruntea îi era îngustă, nasul gros şi ridicat în sus, părul aspru. Ochii înguşti de pisică se uitau întrebător la Nadia.

— D-ta să mă ierţi... că-ţi vorbesc... de sentimentele mele... Dar eu sunt atât de îndrăgostit de d-ta.... încât nu ştiu dacă mai sunt în toate minţile! Nu pot exprima ce simt în pieptul meu! Se înţelege... mă ierţi că-ţi spun toate astea... vezi..., (pauză). Ce frumoasă-i natura!

— Da... timpul e foarte frumos...

— Şi pe o vreme ca asta ce bine e, ştii, să iubeşti pe cineva atât de distins ca d-ta... Şi totuşi eu sunt nenorocit!

Ivan Gavrilovici oftă şi se trase de barbă.

— Foarte nenorocit!... Eu te iubesc şi sufăr, iar d-ta!... Ce iubire ai putea simţi d-ta pentru mine ?!... Eu mă trag din negustori şi altceva nimic. Bani am, dar ce folos dacă nu-mi dau adevărată fericire ? Cu bani dar fără fericire eşti... eşti ca o floare sterilă !... Viaţa e searbădă, goală. Aşa, Nadejdea Petrovna !

— Aşa ?

— Poţi să mă iubeşti ?(pauză)... Eu am propus mamei d-tale... adică mamei d-tale inima mea pentru d-ta şi mi-a spus că totul depinde de d-ta... Ce-ai să-mi răspunzi ?

Nadia nu răspundea. Se uita în deşişul verde unde de-abea deosebea trunchiurile de frunze... O interesa mişcarea umbrelor întunecate. Tăcerea ei îl chinuia pe Ivan Gavrilovici.

— Nu cumva are să mă refuze ? — gândi el. Şi acest gând îi dădea fiori prin spetele lui late... „Fie-ţi milă, Nadejdea Petrovna !... Am îndrăsnit să-ţi spun asta numai din iubire... Fiindcă... (pauză). Dacă... (pauză). Dacă nu răspunzi, mor!...

Nadia zâmbi. Se întoarse spre el şi-i vorbi cu o voce care, în urechile negustorului din Moscova sună ca un cântec de sirenă.

— Iţi sunt foarte recunoscătoare. Eu ştiu de mult că mă iubeşti şi ştiu cum iubeşti d-ta. Şi eu... eu deasemenea te iubesc, Jean!... Nu poate să nu te iubească cineva, când ai o inimă atât de bună!

Ivan Gavrilovici deschise gura mare şi râse fericit. Se mângâie cu palmele pe obraz: n'o fi vis oare?

— Ştiu că cu d-ta am să fiu fericită. Dar ştii ce te rog totuşi ? Să mai aştepţi puţin răspunsul... Trebue să mă gândesc bine.

— Să aştept mult ?

— Nu; o zi, două. Pleacă acuma, şi răspunsul am să ţi-l scriu.

Nadia îi întinse mâna lui Ivan Gavrilovici care i-o sărută. Rămas singur stătu pe gânduri câteva minute, apoi trecu prin grădină şi eşi în stradă unde îl aştepta trăsura. Era palid şi se simţea slăbit, parcă ar fi stat toată ziua într'o baie fierbinte.

— Scoală, Trofim, să plecăm. Şi să ştii că-ţi dau cinci copeici bacşiş!

Nadia trecu repede prin casă până la o altă terasă de unde coborî în altă parte a grădinii în fundul căreia o aştepta un prieten din copilărie, baronul Stral. Avea vre-o douăzeci şi şase de ani; era un neamţ scurt, gros şi cam chel. Terminase tocmai studiile, pleca la moşia lui şi venise pentru ultima oară. Era puţin cu chef, şedea pe jumătate culcat pe bancă şi fluera. Nadia alergă până la dânsul şi cu răsufletul iuţit de fugă se agăţă de gâtul lui. Râdea cu hohote, îl trăgea de gât şi de păr şi îl săruta pe obrazul lui gras şi asudat....

— Te aştept de un ceas, zise el cuprinzând-o.

— Tot eşti hotărât să pleci?

— Plec....

— Urîciosule !... Când te întorci ?

— ...Nu ştiu încă...

Baronul o sărută şi o aşeză lângă el pe bancă.

— Ei, destule sărutări ! zise Nadia. Mai târziu... vom avea vreme destulă !... Spune-mi, te-ai gândit ? Pe când hotărîm nunta ?

Stral se posomorî.

— Iar începi! Ţi-am mai spus şi aseară... că nu poate fi vorba de asta !

— Cum vrei ! Dar relaţiile noastre trebue să se sfârşească într'un fel ! Auzi ? Trebue !

— Bine, dar nu cu nuntă. Tu eşti naivă ca un copil de trei ani.

— Nu vrei să te însori ? Spune de-a dreptul, fără înconjur şi fără scrupule ! Nu vrei ?!

— Nu vreau... Dece să-mi stric cariera ? Te iubesc, dar nu vreau să mă nenorocesc. Tu însă nu trebue să suferi, ci să te gândeşti bine... că măritişul din dragoste mai niciodată nu iese bine. Ce, să faci copii cerşetori ?... Trebue să te gândeşti bine...

— Dar atunci dece nu te-ai gândit ?... Ţi-aduci aminte ? Atunci nu mi-ai dat cuvântul de onoare că ai să te însori cu mine ? Mi l-ai dat, ori nu ?

— Ţi l-am dat... Dar acum mi-am schimbat hotărârea. Doar n'ai vrea nici tu să te măriţi cu un om sărac !? Eu nu vreau să mă port rău cu tine, dar am un viitor de care trebue să dau seama înaintea conştiinţei mele.

Nadia îşi şterse ochii, apoi se aruncă de-odată de gâtul micului neamţ şi începu să-l sărute cu patimă.

— Fă-mă nevasta ta ! Te iubesc ! Eu nu pot trăi fără tine ! Mă omori dacă mă părăseşti. Vrei ! nu e aşa?

Stral se gândi bine, şi cu un ton foarte hotărât :

— Nu pot ! Iubirea e lucru bun dar numai cu dânsa nu merge !

— Prin urmare nu vrei ?!

— Nu pot, Nadine !

— Mizerabile, şarlatanule!... Te urăsc şi te dispreţuesc ! Niciodată nu te-am iubit, dar vroiam să te iau fiindcă eşti baron şi bogat !

Furioasă Nadia gesticula apropiindu-se şi depărtându-se iar câţiva paşi de Stral. In fine, după două trei injurii finale, o porni spre casă.

— Ştiam eu că n'are să vrea, gândea ea. — Ce proastă am fost! Dacă nu mă dădeam lui atunci, n'aşi fi avut nevoie să mă umilesc acum.

Ea nu intră în casă ci se opri la o fereastră luminată. Fereastra dădea în odaia în care locuia pe vară Mitia Gusov, care de curând primise la conservator premiul întâi de vioară. Nadia se uită pe fereastră şi văzu pe Mitia întins pe pat, fără surtuc şi citind un roman. Ea bătu în geam; el îşi ridică capul blond şi frumuşel.

— Cine e ?

— Eu sunt... Deschide niţel !

Mitia îşi puse iute surtucul şi deschise fereastra.

— Vino să ne plimbăm puţin.

Peste o minută Mitia se plimba cu Nadia la braţ.

— Uite ce e, Dimitrie Ivanovici, zise dânsa. Te rog să nu-mi mai scrii scrisori de dragoste ! Să nu mă mai iubeşti şi să nu-mi mai spui că mă iubeşti !

Ochii i se umplură de lacrimi care începură să-i curgă pe obraji.

— Să nu mă mai iubeşti ! Să nu mai cânţi pentru mine la vioară ! Eu sunt o stricată ! Şi inima mi-e stricată, şi gândurile, şi tot! Incepu să plângă cu hohote şi-şi lăsă capul pe pieptul lui Mitia.

Speriat Mitia încerca s'o liniştească şi-i săruta părul.

— Crede-mă că te iubesc ! urma ea. — Dar d-ta să nu mă iubeşti. Căci eu iubesc mai mult banii şi luxul! Eu... mă mărit cu Gavrilovici ! Vezi cine sunt eu ! Am să te iubesc totdeauna, şi după ce am să mă mărit !...

Nadia îl sărută iute şi fugi spre uşa casei.

Plângând încă scrise : „Dragă Ivan Gavrilovici, sunt a d-tale. Te iubesc, şi-ţi voi fi soţie ! Post restant No. 33".

— „Curând am să găsesc răspunsul la 33", gândi ea oftând...

Ivan Gavrilovici se plimba prin odaie şi explica părinţilor săi fericirea lui... Ei erau mulţumiţi de mulţumirea lui. Un singur defect îi găseau fetii: că are nume nemţesc, încât lumea avea să creadă că a luat o nemţoaică.

Din ruseşte de *Sofia Dobrogeanu-Gherea*

Citiţi în:

Literatură şi ştiinţă

de **H. Sanielevici**

Arta ţăranului român este curat mediteraneană; Rasa, limba şi cultura băştinaşilor Daciei; Vârsta de aur a omenirei; Geniul lui Goethe; „Invierea" lui Tolstoi; Lessing; Anatole France; Filosoful Fichte era socialist; Cum ar fi trăit Eminescu în zilele noastre; Originea lui Alexandri; „O sărutare" de I. Petrovici; Reforma d-lui I. Petrovici; Despre cancer; Problema alimentaţiei; Europa teatrul evoluţiei; Originea omului şi cauzele apariţiunii lui din „La Vie des mamifères"; Străinătatea şi „La Vie des mamifères"; Suprema lege a Istoriei; Cum se va regenera partidul liberal; Suflet de stăpân şi suflet de slugă.

Sunt capitole cu substanţial cuprins în care ştiinţa se împleteşte cu literatura în pagini de înalt folos cultural.

E o carte ce trebue citită de orice iubitor al cărţii şi al gândului rar.

A apărut în editura „Adeverul" şi cuprinde mai bine de 400 pagini cu 20 ilustraţiuni.

Cereţi volumul la librării, la depozitarii ziarelor noastre sau direct la editura „Adeverul".

Spicuiri

Puterea inerţiei

— Ce face fratele dumitale? Nu s'a mai arătat pe aici de mult.

— S'a aşezat pe un cui ruginit.

— Ei, şi nu s'a mai sculat?

Minunile medicinei

— Săraca nevastă-mea! Are isterie, nevralgie, neurastenie, nefrită, nevroză, hiperestezie, anestezie, hiperacusie...

— Doamne păzeşte, dar de unde a luat toate boalele astea?

— Din dicţionar.

Strategie

Un doctor are obiceiul ca, oridecâte ori e chemat la un bolnav, să dea din cap sceptic, şi să spună: „boală serioasă! caz grav! trebue să vă pregătiţi pentru un deznodământ tragic!", apoi examinează bolnavul şi-i prescrie tratamentul. Iată cum explică el acest obicei: „Dacă moare bolnavul, se va zice: Ce mai diagnostic! Iar dacă se face bine: Ce mai doctor!"

Ezitare

Avariţia Scoţienilor e celebră.

Un pastor scoţian dela ţară primeşte propunerea să fie mutat la oraş. E foarte mulţumit de această avansare, care-i aduce un spor de leafă, dar cum să-şi părăsească turma de credincioşi, cu care se împăcase atât de bine?

A doua zi, o doamnă din localitate întâlneşte pe fiul pastorului şi-l întreabă:

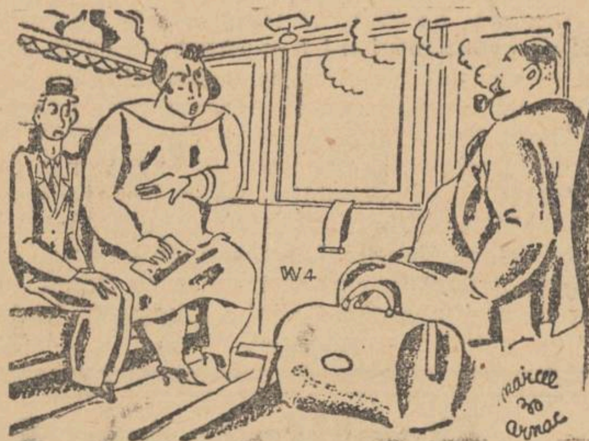
— Ce face reverendul?

— Se roagă lui Dumnezeu să-l lumineze dacă e mai bine să plece sau să rămână.

— Şi mama?

— Face bagajele.

Primejdie

— Bine, domnule, nu laşi pipa când eşti în faţa unei femei? O să-l scoţi din sărite pe bărbatul meu.

O pagină de umor universal

PIERRE FRONDAIE

Cei doi gentlemeni din insula pustie

Fiecare din ei avea în gură o pipă, şi din pipele lor, una de spumă de mare şi de chihlimbar, alta de lemn scump şi de aur, trăgeau amândoi spirale parfumate. Fumau acelaş tutun, uşor impregnat de opiu. Aveau aceeaşi gravitate satisfăcută şi, tot la fel, beau acelaşi whisky. Ba cred că aveau acelaşi croitor şi, sânt sigur, pe cel mai bun din Londra; erau lorzi amândoi şi făceau aceiaşi călătorie dela Southampton la Nagasaki. Erau totuşi doi excentrici foarte deosebiţi şi care nu se văzuseră niciodată. Pe impunătorul vapor britanic care-i ducea peste mări nemăsurate, aveau mândria de a fi Englezi, aceiaşi mândrie. Unul, gras şi înfloritor, părea desenat de Dickens. Celălalt, uscat şi smolit, era chiar un tip din Kipling.

Când vaporul se coborî în adâncimile apei — în urma manevrei absurde a nu ştiu cărei stânci — făcură amândoi acelaş gest şi înotară, câteva ceasuri, alături. Soarele lumina catastrofa cu o splendidă înălţime de vederi; puţin câte puţin deveni peşte la rândul lui şi luna îl înlocui pe cer. Ea nu mai văzu nimic pe mare: corabia, stânca, pasagerii, bărcile, totul servise de gustare oceanului Indian. Acum se legăna de unul singur ca un monstru care digeră bine. Singuri, cei doi lorzi, mai puţin comestibili sau mai norocoşi, abordară în zorii zilei următoare pe un ţărm necunoscut care, de veacuri, aştepta oameni.

Insula pustie mirosea a pădure şi a scoici. Un râu fermeca sborul bâtlanilor. Plăjile luceau ca nişte farfurii de argint şi, pe ele, uriaşe broaşte ţestoase păreau servite pentru zei. Tăcerea eternă şi îngheţată era mânjită de ţipete de păsări; din când în când fructele prea coapte cădeau pe pământul virgin şi putrezeau acolo într'o umezeală aromată. Un soi de căprioare alergau cu un aer sălbatec; insula, deşi pustie, avea aspectul unui oraş, din cauza maimuţelor care o locuiau. Cei doi Englezi descoperiră aceste lucruri cu încetul. In minutul precis când ieşiră din apă, îmbibaţi ca nişte bureţi, în acel minut, oboseala, uimirea, bucuria, foamea, speranţa şi teama, îi orbiră mult mai puţin decât o descoperire pe care o făcură împreună: descoperiră cu groază că nu fuseseră niciodată prezentaţi.

Voi toţi care aveţi puţintică sensibilitate, voi care luaţi parte la mizeriile infinite ale omului, voi care ştiţi ce dureri sfâşietoare încearcă sufletul unui fiu când îi moare tatăl sau când acesta, plin de viaţă, după o masă scumpă, perorează în mijlocul unui salon, cu vesta plină de sos de capere! Voi care înţelegeţi ce mâhnire grozavă strânge o inimă iubitoare când obiectul iubirii ei se prăpădeşte într'o catastrofă sau când, în minuta a zecea a prezenţei lui într'un templu creştin, adoarme sforăind ca un tren personal, voi, sensibili cititori, cugetaţi! Gândiţi-vă la această tragedie: doi gentlemeni, cu totul necunoscuţi unul altuia, care n'au pe nimeni să-i prezinte şi care se găsesc faţă în faţă, într'o insulă pustie! Ce să facă? Cum să se poarte? La ce abdicare să recurgă? Ce forţă de tradiţie naţională să înjunghie? Minut teribil, credeţi-mă! Cu o imensă duioşie, cu o nesfârşită părere de rău, oamenii se priviră şi apoi ce-au făcut, ghiciţi? In locul lor aţi fi făcut la fel: unul o luă la dreapta, celălalt la stânga. Foarte demni, se despărţiră înainte de a se fi întovărăşit. Şi astfel, într'o tăcere pură, trăiră aproape cinci ani de zile.

In jurul lor, totuşi, eterna natură continuă să subţieze prundul cu însuşi nisipul timpului. Insula foşnea mereu de adieri şi de păsări; apa curgea ca un destin; fructele cădeau şi hrăneau viaţa animală; soarele şi stelele se devorau alternativ: ce doi Englezi, goi şi păroşi acum, păstrau cu sfinţenie mândria unei educaţii neştirbite. Tăceau. Se ocoleau. Se ignorau. Incepeau să se adore. Câteodată, de departe, se uitau unul la altul cu nostalgie. Dar totul îi despărţea fiindcă erau de acelaşi sex. A nu fi prezentat, asta nu te împiedică să iubeşti şi chiar să întemeezi o familie. O tânără miss poate să facă asta la braţul unui student din Oxford, fără să-i ştie prea bine numele. Dar pentru doi gentlemeni, a nu fi prezentaţi, asta îi împiedică să-şi strângă mâna. Prietenia e mai inabordabilă decât dragostea, pentrucă, singură, dorinţa, n'are nevoie de protocol.

Din cei doi naufragiaţi, cel care avea aerul unui tip din Kipling suferea cu fatalism: locuise mult în India. Celălalt, din contra, nu semăna degeaba cu un tip din Dickens: se străduia şi nu despera să găsească ceva. Intr'o zi — exact în a o mie şapte sute douăzeci şi patra zi decând lăsase frumosul vapor confortabil pentru insula fără whisky — avu o fulgerare, şi, ridicându-se transfigurat, fluera un fel de lup teribil din care, cu bâta, făcuse un câine şi se duseră în pădure. Apoi, gândindu-se că, pentru vânătoarea pe care o încerca, nu era nici o nevoie de câine, omul dădu un picior lupului; fiara o şterse, urlând; stăpânu-său pătrunse singur pe sub copaci. Mergea cu nasul în sus, ca un copil care caută un fruct. La urmă, tovarăşul de nenorocire, culcat nu departe, îl văzu alergând din cracă în cracă şi se gândi:

— Tare-aşi vrea să ştiu ce face acuma, prin pomi drăguţul de gentleman pe care nu-l cunosc?

Din discreţie, se depărtă.

A doua zi, se întâmplă un fapt curios; Dickensul se apropie de Kipling. Fără să-i vorbească, îl privi cu un aer complice, râzând cu poftă. Kiplingul se gândi iar:

— Ce-o fi? L-o fi înebunit tăcerea! Ieri mergea prin pomi. Azi pare foarte mulţumit. Şi zău că n'are de ce!

Dickensul izbucni într'un râs mut, făcu stânga împrejur şi foarte demn, se depărtă.

Atunci, celălalt îşi zise:

— Păcat că nu pot să-i dau un sfat. I-aşi spune să-şi facă o pălărie. Sigur că-l bate soarele la cap.

Incă o lună auri insula cu raze calde. Viaţa continuă, splendidă şi morocănoasă. Nici-un incident nu zebră monotonia orelor. Cei doi naufragiaţi nu se întâlniră decât rar. In coliba pe care şi-o împletise din trestii, cel dintâiu trăia retras. Chiar animalele, dacă au darul observaţiei, şi-or fi spus pe limba lor că pare prada unei exaltări ciudate.

Insfârşit, într'o zi... (Muză a tăcerii suceşte-ţi gâtul în aripi, şi, tu, proclamă-ţi învierea, Muză a vorbirii)... însfârşit, într'o zi, Kiplingul se deşteptă brusc. Cu o mirare crescândă îl văzu pe Dickens apropiindu-se. Dickensul era după baie; îşi curăţase frumos ghiarele cu scoici ascuţite şi, în semn de bucurie, îşi presărase zambile prin barbă. Pe pumn, ţinea majestos o pasăre verde care semăna cu un ovrei. Kiplingul îşi dete seama că era un papagal bătrân. Se ridică, plin de nădejde. Nobilii Englezi erau acum foarte aproape unul de altul. Işi puteau contempla reciproc înfăţişarea devenită sălbatecă. Dar manierele le rămăseseră urbane. Deodată, Dickensul trase papagalul de coadă: palid, aştepta. Câteva secunde, pasărea cârâitoare privi pe cei doi oameni. Ochiul ei rotund făcea tăcerea ciudată. Insfârşit, vorbi. Vocea ei de negustor de tablouri făcu şurupuri în atmosferă; vorbi, în timp ce sub ghiarele ei crispate, tremura pumnul viguros al unui gentleman. Vorbi şi zise:

— Imi daţi voie să vă prezint pe lord Burson care doreşte mult să vă facă cunoştinţa...

Lord Hausly mestecă o salivă abundentă şi ochiul i se sără de apă ca o stridie. Dar foate demn, întinse mâna.

— Cu plăcere. Sunt încântat.

Apoi se înclină:

— Lord Hausly!

Şi întrebă deodată:

— Ce mai faceţi?

Burson răspunse:

— Foarte bine, numai puţin cam obosit... Aveţi ceva tutun?

— Mult chiar... nişte plantaţii în Havana. Dar aici deloc.

— Păcat! Veneaţi dela Londra?

— Da, şi dumneavoastră?

— Şi eu.

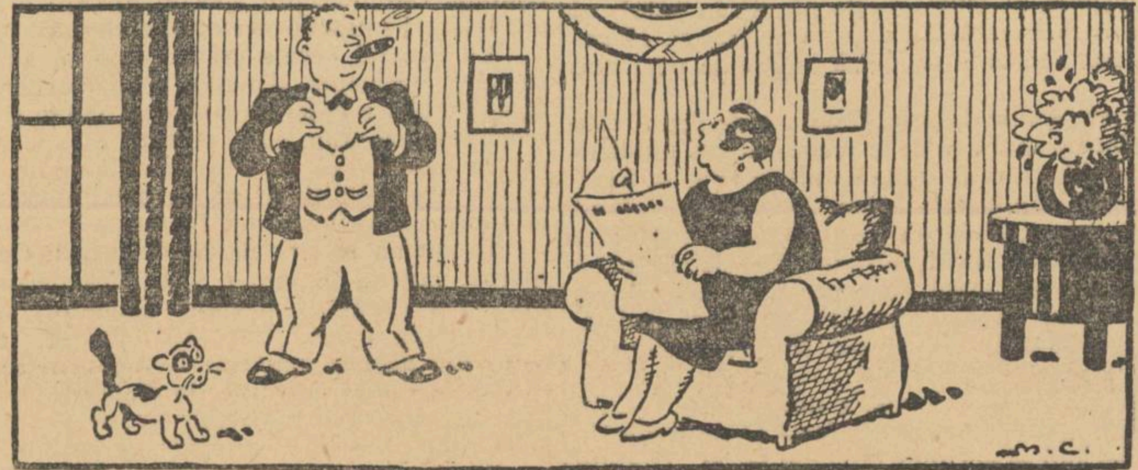
Incepură să vorbească politicos, când unul, când celălalt, şi asta dură câteva luni. Papagalul, cuprins de groază îşi deschisese aripile. Ca o minge aruncată de o rachetă, se pomeni în vârful unui arbore. Beat de libertatea recâştigată, sărea din cracă în cracă, dela maimuţă la maimuţă, şi ţipa cât îl ţinea gura prin pădure:

— Imi daţi voie... îmi daţi voie să vă prezint pe lordul Burson...

Aşa se sfârşeşte această poveste adevărată. Poate că ea va mira spiritele superficiale. Dar orice suflet puţintel distins va recunoaşte împreună cu mine că tradiţia engleză a fost salvată într'o insulă pustie datorită fermităţii, eroismului şi bunei creşteri a doi boieri în faţa cărora Wellington şi-ar fi scos pălăria lui cu pene.

Trad. de D. FAUR

Din inimă

Ea. — Dacă aş fi minisiru de finanţe, aş pune un impozit formidabil pe celibatari.
El. — Bună idee! Iată un impozit pe care l-am plăti cu dragă inimă!...

GEORGES GEIGER

Jimmy şi birja

Amicul meu Jimmy Joyce era un lungan de Englez, care, dacă o mai fi trăind şi acuma, cu siguranţă că nu prea face mare cinste oraşului lui natal — unde spunea că voia să se retragă, pe vremea când l-am cunoscut.

Flegmatic şi impasibil în aparenţă, Jimmy era un om foarte de treabă şi un beţiv cumplit. Nici-un recipient umplut cu lichid nu izbutea să-i stingă setea.

In oraşul acela nordic în care obişnuiam să ne întâlnim în fiecare seară şi să gustăm consumaţii variate, Jimmy stârnea admiraţia noastră prin dozajul savant şi neprevăzut al băuturilor. Nimeni nu se pricepea mai bine decât el să compue tot felul de mixturi ciudate, pe care le înghiţea cu un calm nemaipomenit, plesnind din limbă.

Mi-aduc aminte că odată mi-a dat să beau o halbă de bere neagră, în care pusese muştar, cuişoare şi două păhărele de Benedictină.

Era scârbos — dar am declarat că e delicios; minţim grozav când e vorba să ne ascundem păcatele. Şi, pe urmă, asta se întâmpla înainte de războiu. Consumaţiile erau mai ieftine şi prietenia noastră proaspătă.

Jimmy era reprezentantul unei case din Birmingham, specializată în vase de bucătărie. Mai reprezenta şi tipul perfect al noctambulului — reprezentanţă în care îl ajutam şi eu cât puteam mai bine.

Intr'o seară în care ne încurcasem mai mult ca de obicei într'o berărie, unde scandalizasem lumea cu bizareriile noastre (dealtfel încurajaţi de patron care ne cunoştea de clienţi serioşi) ne simţirăm la un moment dat picioarele cam moi...

Se trăgeau obloanele. Când am ieşit ne dădurăm seama că ningea. Erau trei dimineaţa.

Jimmy, care mă luase de braţ ca să-şi menţină un echilibru nu prea stabil, declară:

— Ascultă, dragă, să intrăm iar în berărie. Mi-a venit o idee, să facem o băutură straşnică cu zăpadă, curaçao, tinctură de iod şi apă de melis!

Dar domnul Lambersart, patronul, închisese — aşa că furăm nevoiţi să ne aventurăm pe stradă.

Operaţia asta era destul de gravă.

Jimmy îşi exprimă dorinţa de a se aşeza jos în zăpadă şi de a aştepta, astfel, deschiderea localului.

Il rugai să facă un efort şi să încerce să treacă pe celălalt trotuar. El emise această reflexie foarte filosofică:

— De ce oare când ţi-i gâtul uscat ţi-s picioarele moi?

Foarte bine — dar asta nu ne făcea să ajungem mai repede acasă; problema repatrierii noastre în domiciliile respective se punea în fiecare clipă cu o acuitate tot mai mare.

Imi adusei aminte, din fericire, că era o staţie de birje prin apropiere.

Ţinându-l pe Jimmy de braţ, ne îndreptarăm într'acolo, înaintând greu prin viscol.

Nu era decât o singură trăsură. O birjă veche şi murdară, tristă rămăşiţă a unei splendori apuse, neagră şi hârbuită, cu un cal fantomatic şi rebegit. Stoic şi purtând parcă doliul unor nădejdi apuse, stătea nemişcat. Sufletul lui era tăbăcit de atâtea ancestrale necazuri încât nici viscolul cumplit nu-l mai impresiona.

Găsisem birja, dar nu vedeam birjarul.

Jimmy începu să se tângue, blestemând soarta noastră potrivnică şi, între două sughiţuri, îmi spuse că a găsit formula unei băuturi noui în care terebentina şi zama de orz jucau rolul principal. Ii spusei:

— Ascultă, amice Jim, e prea târziu ca să te mai duci acasă. Eu stau mai aproape, vino să te culci la mine. Urcă-te în trăsură; am să mân eu, pentrucă văd că birjarul, contrar obiceiului, şi-a părăsit echipajul.

Deşi puterile mele, din pricina libaţiunilor succesive, erau reduse la cea mai lamentabilă expresie, urcai pe prietenul meu pe pernele ude ale trăsurii.

Se prăvăli într'o parte şi începu să sforăie chiar înainte de a mă fi urcat pe capră.

Luai hăţurile, dădui bici gloabei, şi... la drum!

La drum— vorba vine. Când eşti sub impresia unei beţii exagerate, orice ştiinţă devine nebuloasă. Hăţurile nu isbutiră să învingă încăpăţânarea calului, care o luă razna pe străzile albe, urcându-se pe trotoare, lovindu-se de felinare, isbindu-se de colţurile caselor.

Totuşi, printr'un noroc într'adevăr fabulos, ajunserăm acasă.

Aici lucrul cel mai complicat n'a fost să desham calul şi să pun la adăpost trăsura, ci să-l iau în spate pe Jim şi să-l culc îmbrăcat în pat.

Dimineaţa, când mă trezii, Jimmy dormea mereu.

Uitasem cu desăvârşire de cal şi de trăsură — atât e de adevărat că faptele noastre rele ne lasă indiferenţi când somnul reparator a trecut peste imbecilităţile noastre.

La vederea trăsurii, totuşi, teama de răspundere mă făcu să meditez.

Ascundeam la mine o trăsură furată.

Marii răufăcători se caracterizează printr'o mare putere de imaginaţie. In coşul trăsurii găsii nişte hârtii care revelară starea civilă a trăsurii. Era a d-lui Hoffmann, birjar. Ii găsii şi adresa.

Chemai pe servitor şi îi dădui ordin să meargă la numitul Hoffmann şi să-i declare că găsind trăsura rătăcind noaptea pe străzi fără conducător, bunătatea mea, fără margini, i-a dat adăpost.

După asta, cu conştiinţa împăcată, mă dusei la Jimmy.

Tocmai se trezise, foarte vesel, dar cu gura cam cleioasă.

Prima lui vorbă fu că a găsit în somn o formulă definitivă pentru un aperitiv straşnic. Dar îşi amână explicarea declarând că nu mai poate de foame.

De abia ne aşezasem la masă când servitoarea veni să-mi anunţe vizita d-nei Hoffmann.

O primirăm, foarte demni.

— Cât vă sânt de recunoscătoare! Credeam că nişte hoţi de Belgieni ne-au furat trăsura. Ştiţi că se întâmplă...

Jimmy dădu din cap în semn de aprobare.

— Yes! mare porcărie.

— Noroc că aţi venit la timp, continuă ea.

Intrerupsei elocvenţa d-nei Hoffmann, care începuse să-mi spună că dela cinci dimineaţa bărbatu-său se ocupa cu poliţia să dea semnalmentele trăsurii tuturor posturilor de grăniceri dela frontiera belgiană.

— Insfârşit, bine că lucrurile s'au aranjat. Vă puteţi lua trăsura.

Tocmai sfârşisem de mâncat ciorba de burtă consecutivă oricărei nopţi de chef când d-na Hoffmann îşi făcu din nou apariţia:

— Vă rog să mă scuzaţi... Am uitat să vă întreb cât vă datoresc.

Imi luai o mutră foarte demnă şi cu aerul puţin cam plictisit al gânditorilor pe care îi sâcâi cu banalităţi, răspunsei:

— De data asta nu-mi datorezi nimic. Dar să nu mai faci a doua oară!

Trad. de A. P.

ANECDOTE

Altă traversare a Atlanticului

Un tânăr aviator francez, stând de vorbă cu un camarad mai în vârstă, îl critica pe Dieudonné Coste pentru tărăgănelile preparativelor.

— Sper că foarte curând voi avea un aparat cum se cade, cu care o să traversez Atlanticul fără multă vorbă.

Camaradul face un gest de rezervă.

— Cum, crezi că nu sunt capabil să traversez Atlanticul?

— Ba da, răspunse acela, dar în adâncime.

Precauţie

— Am fost azi la oficiu şi am angajat două servitoare.

— De ce două? Doar nu-ţi trebue decât una.

— Una am angajat-o pentru zi întâi şi alta pentru 15...

Curaj

— Şi cum treceam prin pădure, m'au atacat bandiţii şi mi-au luat tot, tot: banii, ceasul, automobilul...

— Parcă aveai un revolver la dumneata?

— Da, dar revolverul nu mi l-au găsit!

Exemplul periculos

— Nu înţeleg, domnule, de ce refuzaţi să-mi daţi mâna fetei dv. N'am nici un defect: nu beau, nu joc, nu fumez...

— Tocmai de asta! Crezi că-mi convine să mi se bage în ochi tot timpul exemplul dumitale?

Psihologie în tramvai

Incasatorul, către un pasager: — Ai bilet?

Pasagerul, indignat, arată biletul.

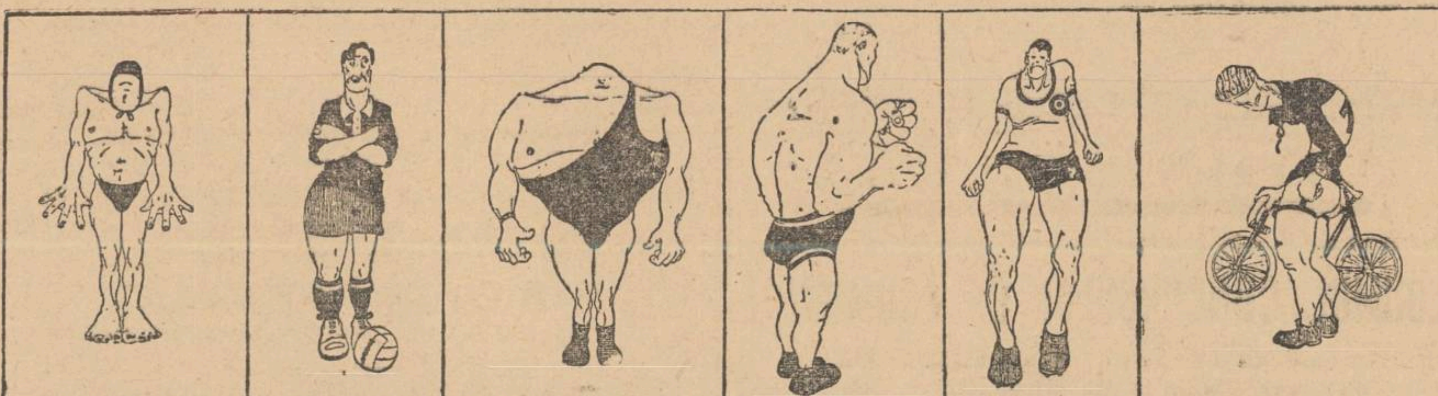
Incasatorul: Curios, biletul e bun. Atunci de ce ai o mutră ca şi cum n'ai fi plătit?

A propos

Ea: Ai gură foarte frumoasă. S'ar potrivi pe faţa unei femei.

El: **Bună idee. Să încercăm.**

Sportul şi consecinţele lui

Inot — Rugby — Lupta greco-romană — Box — Curse pe jos — Ciclism

Cronica cinematografică

Filme recente

Cum spuneam într'o cronică recentă — mă simt cu desăvârşire dispensat de a mă ocupa de bucăţi în genul filmului „Dragoste de ţigan". Opereta sau revista nu sunt producţiuni care să justifice o cronică artistică, ci cel mult indicaţiuni informative pentru schimbările de afiş sau pentru detalii materiale diverse (De ex.: ni se aduce la cunoştinţă că Mistinguette poartă în actul al 6-lea o egretă care a costat 2 milioane de franci, că ansamblul girl-elor dansante se ridică la 300 de persoane etc., etc.)

Tot ce putem spune despre „Dragoste de ţigan" este că eroul are foarte multă voce şi recomandăm publicului din primele bănci să se mute pe altele, mai la fund. Putem adăuga că filmul este colorat, ceiace e profund urât din toate punctele de vedere. Dar, încă odată: e vorba de o operetă, aşa încât puţin importă dacă e bună sau rea, urâtă sau frumoasă. Cine are încă 16 ani o va gusta, cine nu-i are, va pleca agasat. Dar încă odată, toate aceste chestiuni nu ne privesc. Noi aci vorbim de filme propriu zise.

Printre acestea se pot semnala două bune. „Children of the Ritz" (în româneşte „Şoferul Domnişoarei") cu Dorothy Mackail şi Jacques Mulhaal —, şi „Dreptul la dragoste" cu Greta Garbo şi cu — adică mai exact fără: Nils Asther.

Prima bucată este un fleac, o poveste infantilă americană, cu un milionar care se ruinează, cu o fiică de milionar deprinsă să cheltuiască de dimineaţă până seara, şi care se amorezează de şoferul casei, ceiace, după mai multe abateri dela calea virtuţilor de economie burgheză, se termină cu triumful amorului şi cu transformarea fetei în cea mai potolită nevastă de proletar. O anecdotă morală fadă şi naivă. Dar, pentru redarea ei, nici-un detaliu care să fie anost, prea lung sau fals. Toate scenele au haz, sunt exact ceiace trebuia pentru a reda atmosfera voită. Toţi au capete excelente, nici-un lucru nu e de prisos, o naturaleţă şi o spontaneitate francă circulă printre toate mişcările actorilor.

Este cât se poate de interesant că Americanii reuşesc să dea asemenea filme *fără cusur* în producţii oarecum *secundare*, în producţii unde regisori şi actori nu-şi pun toată osteneala. „Children of the Ritz" este un film ca multe altele, fabricate oarecum în serie. Dealtfel naivitatea anecdotei dovedeşte în deajuns că autorii nu şi-au bătut în mod excesiv capul. Şi totuş, regisori şi actori au atât de desvoltat simţul artei cinematografice încât au reuşit să elimine orice cusur şi orice lungime de prisos. Vă închipuiţi ce ar putea da Americanii dacă regisori şi cineaşti din Europa i-ar învăţa să introducă în filmele lor un tragism mai fin, mai puţin „standard", şi mai ales un mod ceva mai *intelectual* de a privi viaţa. Americanii, mai ales cei ce se ocupă cu cinematograful, nu ştiu ce înseamnă intelectualitate şi frumuseţe literară. Când într'un film un personaj emite vre-un aforism mai filozofic asupra vieţii, sau când cineva deschide o carte şi citeşte întrînsa un pasagiu, — textul acela este totdeauna de o banalitate puerilă şi de un ridicol desăvârşit.

Filmul „Şofeurul Domnişoarei" n'are prilejul unor asemenea episoade. Deaceia n'are nimic fals; dela început până la sfârşit ne ţine atenţi şi ne dă tot timpul impresia vieţii reale.

Inţelegeţi bine că, atunci când un popor dispune de o asemenea cantitate de talent; când acest talent e atât de firesc, încât nu mai stârneşte mirare; când acest talent mare şi autentic este întrebuinţat, cu neglijenţă, în producţii de importanţa secundară; când, în două cuvinte, un popor dispune de asemenea mijloace artistice, înţelegeţi că o artă care să le utilizeze cum trebue şi cum merită nu poate, mai curând sau mai târziu, să nu vină.

De fapt, înainte de apariţia „vorbitoarelor" arta cea mare de care pomeneam începuse să apară. Dar microfonul a relegat-o, pentru moment, pe planul al doilea al atenţiei generale. Astăzi îşi mai scoate, cu timiditate, capul în opere de importanţă secundară. Dar nu va trece mult şi publicul însuş, chiar publicul simplu şi primar din Statele-Unite, va sfârşi prin a se simţi intoxicat de super-revistele mereu aceleaşi ale unor actori de culoare ou-de-paşte, şi va găsi o mare odihnă estetică în filme de atmosferă, unde jocul subtil al umbrelor şi nuanţelor nenumărate de gri permit actorilor să ne sugereze, cu o mişcare, un fior profund.

Se va reveni la asemenea producţii. Filmele mute care se fac acuma dovedesc că Americanii pot oricând scoate câte talente vor. Iată de pildă filmul din urmă al Gretei Garbo. Este o mare plăcere şi recreaţie, după „Dragoste de ţigan" sau după „Cilly" să vezi un Metro-Goldwin cu Greta Garbo.

Dar nu ne rămâne destul loc pentru a vorbi de el, nici de alte câte-va ca „Hai-Tang" (Ana-May-Wong şi diverşi Chinezi nemţi). Cântecul durerii (Al. Jolson, povestea unui cântăreţ şi a unui copil, cum nimeni nu s'a putut vre-odată îndoi). Vagabondul nemuritor, ş. c. l.

O vom face în cronica viitoare.

Pe aceasta o terminăm cu o remarcă. Adeseori se face o confuzie. Prin film *mut* se înţelege filmul cu orchestră în sală sau cu babă care tapează la clavir. Este greşit zis. Filmul mut este, ca orice film de cinematograf, un film *sonor* în sensul că are un acompaniament muzical care acoperă huruiala motorului şi crează, pe departe şi vag, o atmosferă prielnică desfăşurării acţiunii. Că acest acompaniament muzical poate fi bun sau prost; că e natural să-l preferăm pe cel bun; că atunci când melodiile sunt sincronizate, din fabrică, cu filmul, este o garanţie că muzica e bine aleasă, — toate acestea sunt lucruri la mintea omului. Şi „a fi contra filmului sonor" este o mare prostie pentru simplul motiv că nu există *decât filme sonore*, cu muzică mai bună sau mai proastă. Şi filmul *mut* este şi el o categorie de film sonor.

D. I. S.

Citiţi azi:
LECTURA No. 295
FLOAREA LITERATURILOR STRAINE
MIHEL CORDAY
VINUL DRAGOSTEI
Lei 5. Scrierea complectă la chioşcari şi librari

Cronica sportivă

Sfârşitul sezonului de atletism în Europa a adus o serie de evenimente importante pentru sportul feminin: jocurile mondiale dela Praga, turneul echipei naţionale japoneze în apus, şi stabilirea sau baterea a diferite recorduri. Nici în ce priveşte nataţia, femeile nu s'au lăsat mai prejos, şi în vara care se isprăveşte au apărut un număr destul de însemnat de şampioane noi. (Nataţia este, desigur, sportul în care femeile se apropie cel mai mult de performanţele bărbaţilor).

Cu această ocazie credem util să aducem din nou pe tapet problema generală a sporturilor feminine. Se găsesc mulţi scriitori, printre ei chiar şi protectori ai sportului masculin, care pretind că sportul nu e făcut pentru femei şi că le-ar fi chiar dăunător din punct de vedere al sănătăţii. Afară de asta, sforţările exagerate ar strica esteticii sexului frumos.

Problema merită să fie discutată. Cum se face că sportul care la bărbaţi e socotit ca necesar pentru întreţinerea sănătăţii, devine dăunător atunci când e practicat de femei? Oare bărbatul şi femeia nu sunt croiţi din aceiaşi materie? Evident, ni se va răspunde că femeia e mai slabă, are la dispoziţie muşchi mai puţin rezistenţi. Dar şi performanţele pe care le face femeia sunt inferioare celor ale bărbaţilor.

Se atrage atenţia asupra eforturilor depuse de şampioane pentru a câştiga o competiţie sau pentru a bate un record. Se uită însă că, şampiaonele sunt dotate în mod excepţional pentru sport şi că muşchii lor sunt cu mult superiori celor ai femeii mijlocii. Iar dela practicantele nedotate în mod superior, nu aşteaptă nimeni baterea recordurilor. Se uită tot aşa de uşor că nici recordmanii masculini nu sunt oameni obişnuiţi şi că, dacă am obliga pe primul venit, de sex masculin, să alerge un kilometru în două minute şi douăzeci şi cinci de secunde, l-am pregăti în modul cel mai eficace pentru spital.

Nu s'a auzit nici când ca o sportivă, într'o specialitate oarecare, să-şi fi ruinat sănătatea. Şi asta pentru că eforturile fiecăruia sunt măsurate după posibilităţile lui şi nu se cere unui neputincios să bată recordurile.

Dar atunci la ce servesc recordmanii şi şampionii? Numai ca să atragă la sport pe ceilalţi, marea masă indolentă şi inertă. Dintre neofiţii atraşi de faima unui erou, unul sau doi vor deveni mari şampioni, iar ceilalţi executanţi modeşti. Dar primii nu ne interesează, căci îşi fac din sport o meserie, chiar dacă sunt clasaţi, oficial, ca amatori. O bună propagandă sportivă trebue să ducă la practicarea sporturilor, în mod mediocru, de un număr cât mai mare de indivizi, fie bărbaţi, fie femei.

Se mai pune problema esteticei. Am văzut destule fotografii de sportive. Dintre şampioane unele sunt urîte, şi desigur, erau urîte şi dinainte de a se deda sportului. Altele, acelea care erau frumoase au rămas aşa şi după ce au început să-şi exploateze muşchii. Oare efortul cerut baletistelor este mai mic decât cel pe care-l produce o alergătoare pe opt sute de metri?

Dar chiar dacă admitem că sportul ar duce la sluţire, ce preferăm, ca femeile să fie frumoase şi bolnave, sau urîte şi sănătoase?

GH. VRACIU

„Aş vrea să ştiu"

I. MARINESCU. — Buzău.

Cum putem deosebi un sofism de o judecată

Prin analizarea unui raţionament după criteriul regulelor logicei. Clasicele sofisme de logică sunt următoarele:

1) A demonstra un alt lucru decât subiectul în chestiune **(ignoratio elenchi).**

2) A lua drept un adevăr elementul în discuţie (cerc viţios).

3) A lua drept o cauză, ceeace nu e o cauză (succesiune sau simultaneitate transformată în cauzalitate).

4) Enumerare imperfectă (sofism de inducţiune, rezultând din fapte insuficiente).

5) Judecarea unui lucru printr'un aspect accidental **(fallacia accidentis).**

6) Trecerea de la sensul divizat la sensul compus sau invers **(fallacia compositionis, divisionis).**

7) Trecerea de la ceeace este adevărat, în unele privinţe, la ceeace este adevărat pur şi simplu **(a dicto secundum quid ad dictum simpliciter).**

In afară de aceste clasice sofisme logice, filozoful englez J. Benthani a indicat şi următoarele viţii de raţionament, pe care le numeşte „sofisme parlamentare", uzul lor fiind foarte frecvent mai ales în discursurile şi desbaterile politice:

1) Sofismul de **autoritate,** atunci când cineva abuzează de autoritatea dobândită într'un anumit ordin special de chestiuni, pentru a-şi aroga aceiaş autoritate într'o chestiune de ordin cu totul diferit.

2) Sofismul de **primejdie,** când se agită de ex. ca element de presiune, spectrul unui pericol social sau naţional, pentru a influenţa şi forţa opinia publică.

3) Sofismul **dilataţiei,** care constă în acceptarea unei măsuri propuse, trimiţând-o însă la calendele greceşti.

4) Sofismul **confuziunii,** sau confundarea cu bună ştiinţă a chestiunilor, pentru a creea o diversiune.

B. V. ANGHELOVICI — BRĂILA

a) **De unde vine expresia „O tempora, o mores !"**

Expresia : „O tempora, o mores !" (O timpuri ! O moravuri !) este o exclamaţie dintr'un discurs al lui Cicero împotriva lui Catilina (Catilinarele, cartea I). Oratorul roman, făcând un tablou al oamenilor din timpul său, se ridică împotriva lor, cu aceste cuvinte, devenite de atunci clasice.

b) **De unde vine expresia : „panem et circenses" ?**

„Panem et circenses" (pâine şi jocuri de circ) este o expresie întrebuinţată întâia dată de Juvenal într'o celebră satiră a sa, ca un cuvânt de dispreţ adresat Romanilor din epoca decadenţei, oameni care nu mai aveau alte năzuinţi, decât să ceară grâne din forum şi spectacole gratuite în arenă.

Cronica Sahului

PROBLEMA No. 321

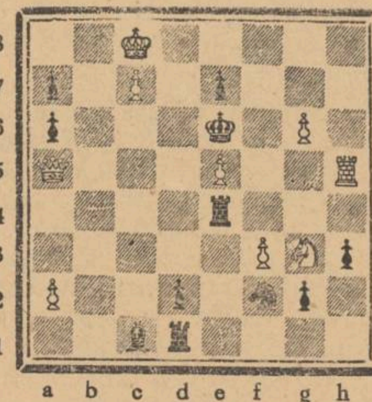
— Din concursul nostru de probleme —

Mottto : „Iris"

(inedită)

Negru :

Ré6, Td1 şi é4, Cf2, Nc1, Pa6, a7, d2. é7, g2 şi h3 (11)

Alb

Rc8, Da5, Th5, Cg3, Pa2, c7, é5, f3 şi g6 (9)

Alb joacă şi face mat în 3 mutări

PROBLEMA No. 322

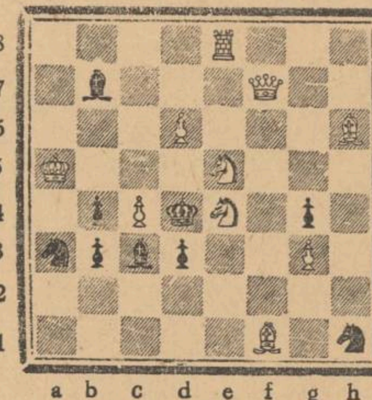
— Din concursul nostru de probleme —

Motto : «Ira»

(inedită)

Negru:

Rd4, Ca3 şi h1, Nb7 şi c3, Pb3, b4, d3 şi g4 (9).

Alb:

Ra5, Df7, Té8, Cé4 şi é5, Nf1 şi h6, Pc4, d6 şi g3 (10)

Alb joacă şi face mat în 2 mutări

Concursul de şah din Capitală

La expoziţia de radio şi aero-chimie din Parcul Carol s'a organizat un concurs de şah la care au participat cinci din cei mai buni jucători din Capitală. Concursul a avut loc în pavilionul regal al expoziţiei şi se datoreşte iniţiativei şi neobositei activităţi a d-lui chimist căpitan Ion Gudju, comisar general al expoziţiei, cunoscut maestru, campionul de şah al Capitalei şi entuziast propagandist pe tărâmul şahului.

Concursul s'a terminat cu următorul rezultat:

Premiul I (un aparat de radio Atvater Kent donat de casa „Radio-Electrica") şi cupa expoziţiei a fost obţinut de *S. Herland* cu 5 ½ puncte.

Premiul II (un aparat de radio Philips) *I. Mendelsohn* cu 4 jum. puncte.

Premiul III (un aparat de radio donat de casa „Radio-Ionel") ing. *L. Loewnton* cu 4 puncte.

Urmează apoi *Max Wechsler* cu 3 jum. puncte şi ing. *Henry Taubmann* cu 2 jum. puncte.

Rezultatul amănunţit al partidelor jucate se poate vedea din următorul

TABLOU

NUMELE JUCĂTORILOR	1	2	3	4	5	Toia
1. S. Herland	—	0½	11	11	01	5½
2. I. Mendelssohn . .	1½	—	10	00	11	4½
3. Ing. L Loewenton	00	01	—	½1	½1	4
4. M. Wechsler . . .	00	11	½0	—	01	3½
5. Ing. Henry Taubmann	10	00	½0	10	—	2½

BIBLIOGRAFIE

A apărut No. 8 din „Revista Română de Şah", care apare la Iaşi sub direcţia d-lui M. Sadoveanu. Această excelentă publicaţie — singura de acest fel în limba română — este redactată cu o deosebită competenţă de d-nii Anatole Inovcic şi Milu Augutstein şi se bucură de preţioasa colaborare a d-lor S. Herland, dr. I. Balogh, I. Schlarko şi R. Cofmann. Numărul acesta al revistei, consacrat în cea mai mare parte olimpiadei şahiste din Hamburg, tipărit ca şi celelalte numere îngrijit pe hârtie velină, conţine interesante articole, partide bine analizate, frumoase studii şi probleme şi numeroase ştiri din ţară şi străinătate.

Indemnăm pe toţi amatorii să se aboneze la această excelentă revistă. Abonamentul e de 300 lei pe an şi 175 pe 6 luni. Cererile se vor adresa la „Revista de Şah" Iaşi, strada Zugravilor 19.

Ing. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

DOMNIŞOARĂ!
nu uitaţi că pentru d-voastră a apărut
ALBUMUL CONCURSULUI DE FRUMUSEŢE
cu sute de fotografii ale aleselor din Bucureşi, Sinaia şi din întreaga ţară. Este cea mai frumoasă podoabă în orice casă.
PREŢUL 80 LEI

Curiozităţi

O aventură la Berlin

Doi tineri stau la cafenea în faţa a două ceşti deşarte. Cu ce-şi vor plăti cafeaua? Amândoi sunt agenţi şi lucrează pentru o fabrică de cămăşi de mătase. Astăzi lumea n'are nici cu ce să plătească spălatul cămăşilor de mătase.

Cel mai tânăr îşi duce pardesiul la muntele de pietate şi se întoarce cu 12 mărci. Cu două mărci plătesc cafeaua, zece mărci plătesc acont la o cameră închiriată pentru birou. Apoi unul se duce la o prăvălie de mobile.

— Cât îmi daţi ca să vă aduc un client?

— 15 la sută, răspunde prompt negustorul, care n'a mai văzut de luni de zile un client.

Al doilea tânăr vine şi cumpără mobila pentru birou, în sumă de 240 de mărci, plătibile în 15 rate lunare. Primul capătă imediat comisionul de 35 de mărci. Scoate pardesiul de la muntele de pietate, apoi se duc amândoi să se restaureze la un birt popular.

După masă se duce unul la o casă de maşini de scris şi obţine un comision de 15 la sută dacă aduce un client pentru o maşină de scris. Cumpără maşina, în valoare de 300 de mărci, plătibile în douăzeci de rate. Comisionul e de 45 de mărci. Tinerii plătesc deci restul chiriei, de 40 de mărci, şi le mai rămân cinci mărci disponibile. Cu banii aceştia dau un anunţ într'o gazetă: „Ce-mi daţi dacă procur slujbă unei dactilografe?"

A doua zi capătă o mulţime de oferte. Un negustor, care vrea să scape de prietena lui, le dă 250 de mărci, ca să-i procure fetei o slujbă cu 120 de mărci pe lună.

Tovarăşii au acuma 250 de mărci în casă şi, pe deasupra, o dactilografă drăguţă. Dar la ce vor servi toate acestea? Habar n'au. De sigur că, după cum a pornit bulgărul de zăpadă, se va face în curând morman, şi cei doi patroni vor deveni milionari.

Un ou în valoare de 500.000 lei

Direcţia expoziţiei coloniale care se va deschide la sfârşitul lui Octombrie la Paris a primit consimţământul guvernatorului din Madagascar de a trimite la expoziţie oul de Aepiornis. E vorba de o pasăre preistorică, al cărei ou a fost găsit acum 25 de ani în Madagascar. E lung de nouăzeci de centimetri şi are un diametru de şaizeci de centimetri. In cercurile de specialitate, oul acesta unic e foarte cunoscut şi a fost obiectul a numeroase studii. Universităţile americane au încercat în diferite rânduri să-l cumpere şi au oferit pentru el până la trei mii de dolari. După expoziţie, oul preistoric va fi aşezat definitiv la muzeul de istorie naturală din Paris.

Testamentul lui Conan Doyle

Iată dispoziţiile principale ale testamentului lui Sir Arthur Conan Doyle, publicate abia acum. Cea mai mare parte a averii lui e împărţită între soţia lui, copiii şi alţi membri ai familiei, dar testamentul mai conţine şi alte legate interesante, de exemplu 100 de livre Alianţei spiritiste din Londra, tot pe atâta Uniunii spiritiste naţionale, şi 200 de livre Colegiului ştiinţelor psihice.

Ca să explice aceste daruri, defunctul declară că după părerea lui, aceste instituţii reprezintă mişcarea religioasă cea mai importantă din lume. Mai lasă o rentă viageră de 250 de livre secretarei sale şi o sută de livre şofeurului. Totalul averii creatorului lui Sherlock Holmes nu s'a stabilit încă. Există suma de 30.000 de livre, dar proprietatea literară nu e încă determinată. Se face actualmente o anchetă în toate ţările cu privire la vânzarea cărţilor lui, ca să aibă fiscul o bază pentru calcularea taxelor de succesiune.

Fiind interviewată pe această temă, Lady Conan Doyle a declarat că bărbatul ei ar fi fost bogat dacă n'ar fi cheltuit cea mai mare parte din veniturile lui pentru scopuri spiritiste. Familia lui însă e încântată de acest lucru. Cu privire la mesagiile pe care le-ar fi primit dela spiritul soţului ei, doamna Doyle declară că acesta e foarte obosit, căci, după cum pe pământ ai nevoie de odihnă după mulţi ani de muncă, tot aşa şi spiritele obosesc. Conan Doyle are în acest moment nevoe de odihnă. El anunţă că studiază „sforile meseriei", ca să găsească mijloacele cele mai practice de a comunica cu cei vii.

Nous clamons
Et proclamons,
Qua „Diamond"
Est le meilleur des rasoirs
DOMNILOR!
Nu vă mai radeţi la frizer! Acasă vă costă numai
UN LEU RASUL
cu lama „Diamond" care se vinde cu 12 lei lama şi vă asigură întrebuinţarea de 12 ori.
NU VĂ LĂSAŢI induşi în eroare! Cereţ numai lamele de ras

Sunt cele mai bune, fabricate din cel mai fin oţel suedez şi se găsesc de vânzare pretutindeni

DUPĂ VACANŢĂ
Trebue să răscumpăraţi vremea lecturilor inutile şi banale
ORICE IUBITOR AL CĂRŢII VA CITI:
ARIEL sau
VIAŢA LUI SHELLEY
de ANDRÉ MAUROIS
apărută în Editura „Adeverul" într'o excelentă traducere romînească

Cărţi şi Reviste

C. STERE: Documentări şi lămuriri politice. Preludii.

Editura „Adevărul", Preţul 120 lei.

Tot ce scrie d-l Stere este interesant. Dar niciodată interesul nu e aşa de mare ca atunci când vorbeşte despre propria sa persoană. Iată un om care pare a fi primit, prin decret nominativ al Providenţii, misiunea de a trăi în România pentru a arăta Românilor tot ceeace ei nu sunt, şi tot ceeace ei ar trebui să fie.

Intr'o societate unde a fi şmecher este marele ideal naţional — d-l Stere învaţă pe oameni nobila artă de a fi vecinic păcălit de alţii.

Intr'o ţară unde mandarinul este grav şi scrobit, d-l Stere arată tuturor celor ce-l cunosc că adevăratul intelectual este simplu şi spontan ca un copil, mereu gata să înveţe dela oricine ceva nou, mereu dispus să povestească celorlalţi ceeace ştie el, fără pedantism şi fără morgă profesorală, cu acea bucurie curată cu care un copil explică semenilor săi un joc nou sau povesteşte o poveste de curând auzită.

Intr'o ţară unde politicianul nu se judecă pe sine direct, ci numai din ce cred ceilalţi despre dânsul; unde omul de stat habar n'are dacă persoana sa are sau nu vre-o valoare atâta vreme cât gazetele şi opinia publică nu i-au dat câteva indicaţii, — d-l Stere ne arată, cu suferinţi grele şi sacrificii dureroase ce înseamnă a avea drept unic judecător propria sa conştiinţă morală.

Este tragică personalitatea d-lui Stere. Dar este, în destinul ei, şi ceva comic, pentru simpla pricină că o ironie a lucrurilor a vrut ca acest om să fie Român.

Nu este oare dezorientant faptul că cel mai mare Român să se fi născut şi să fi trăit în mijlocul unei populaţii care-i samănă aşa de puţin ?

Dar aceste cuvinte: „cel mai mare Român" reclamă câteva explicaţii. Mai întâi pentru „Român" şi al doilea pentru „cel mai mare".

Desigur. Ce înseamnă a fi foarte Român decât pur şi simplu a iubi foarte tare România ? Şi ce merit poate să mai fie într'o iubire atunci când obiectul ei este foarte vrednic de un asemenea sentiment ? Iubirea este lăudabilă mai cu seamă atunci când suntem conştienţi de toate cusururile celui pe care îl iubim, când suferim pentru ele, când, în loc să desnădăjduim de a-l vedea îndreptându-se, ne încăpăţânăm a lupta până la sfârşit şi până la absurd pentru a lecui măcar puţin din relele de care suferă.

D. Stere decând era adolescent, a fost lovit de un amor necondiţionat pentru această ţară românească. Student rus, el compunea duioase poezii cu temă iredentă în care Basarabia şi Regatul erau comparate cu mirele şi mireasa. Cu Exilul în Siberia el n'a plătit idei socialiste (d-l Stere toată viaţa a combătut socialismul) — ci pentru *patriotism filoromân*. Mai târziu, după răsboiu, când putea oricând primi ofertele ce i se făceau de a profesa la o Universitate din Austria sau de aiurea, ducând un trai comod, departe de hula celor ce nu l-au înţeles, în linişteа cărţilor şi vieţii de familie, d-l Stere preferă să rămână în ţara pe care a iubit-o atât, pentru ca, alături de binele pe care i l-a făcut contribuind determinant la recăpătarea Basarabiei, să încerce a-i mai face încă unul: acela de a lupta pentru introducerea unui minimum de democraţie şi de moravuri apusene.

Sentimentul care pe d-l Stere îl leagă de România nu poate avea decât un singur nume: este acela de amor, cu tot ce acest simţământ cuprinde mai ilogic şi mai înălţător.

Şi am mai spus ceva. D-l Stere nu este numai Român, un adevărat Român, un mare Român, — ci: cel mai mare Român. Nu este aci numai un mod de a vorbi. Căutaţi pretutindeni, răsfoiţi toată Istoria acestei ţări, şi desfid pe oricine să găsească un al doilea om care, prin simplul efect al dimensiunilor personalităţii sale să fi reuşit a se înălţa astfel încât să trateze cu o ţară dela egal la egal. D-l Stere a fost acuzat, cincisprezece ani dearândul, că a călcat legea, că trebue împuşcat, ş. c. l. In tot acest timp el nici nu s'a disculpat, nici nu a negat, nici nu s'a retras. A stat mai mult ca oricând în capul treburilor publice; a condus peste zece ani toată opoziţia democratică din această ţară; a fost idolul unei provincii întregi şi sfetnicul ascultat al unui partid care, atâta vreme cât îl conducea el, avea quasi-unanimitate în ţară. Să fii hulit de toţi şi în acelaş timp ascultat de înşişi acei ce te hulesc, şi asta nu pentru că îi ţii româneşte la mână cu cine ştie ce ameninţări şi interese, ci numai prin forţa morală şi intelectuală a personalităţii, — dacă nu asta, ci altceva înseamnă a fi om mare, şi dacă un asemenea exemplar de umanitate se mai găseşte în Istoria Românilor, — atunci sunt dispus să consider că n'am spus nimic...

* * *

Când d-l Stere se găseşte într'o odaie, totul: mese, scaune, oameni, toţi devin Stere. Când d-l Stere „tratează" o chestiune oarecare, deodată lucrurile care până atunci păreau a prezenta doar un interes ocazional, capătă un neaşteptat interes ştiinţific şi filosofic de lucru general. D-l Stere are marele talent de a ne ajuta să privim faptele din „punctul de vedere al lui Sirius", ceeace pentru noi, obicinuiţi a judeca din punctul de vedere Capşa este o binefacere care ne obligă să-i fim pentru totdeauna debitori morali.

Insfârşit, d-l Stere, pe lângă o erudiţie excepţională, pe lângă o conştiinţă morală fără pereche, mai este înzestrat şi cu un remarcabil talent literar. Pitorescul şi ironia din cartea intitulată „Preludii" este o dovadă, căreia îi vor succeda, după câte se pare şi altele. Căci d-l Stere ne anunţă că, retras din politica militantă, d-sa îşi începe, adică îşi reia cariera, un moment întreruptă, de scriitor.

După părerea noastră, aceasta este o excelentă idee, şi o hotărîre care nu are pentru ce să-i dea autorului ei vre-o remuşcare oarecare. Este momentul ca d. Stere să reia o activitate pe care, trebue să o declar, a neglijat-o în mod puţin cam vinovat. O istorie, începută şi lăsată în pană, a Revoluţiei ruseşti, şi mai ales o Istorie a faptelor politice din România veacului al XX-lea sunt două opere pe care d-l Stere are datoria să le continue şi să le sfârşească.

„Viaţa Romînească" (No. 7-8)

Subt numele de „Contribuţiuni la chestia Stere" un scriitor de vârstă foarte tânără scrie un articol fugos, care de altfel nu corespunde complect cu titlul. Ni se vorbeşte, desigur, de d-l Stere. Dar ceiace ne desvălue mai cu seamă amintitul Studiu, este „chestia tânărului intelectual român". Acest tânăr intelectual român, când începe a gândi, debutează prin a fi păcălit. Are o irezistibilă tendinţă de a se lăsa confiscat de curentele mistice şi reacţionare. Democraţia nu-i apare dintr'odată ca adevărata formă a generozităţii. Şi atunci şarlatanii ideii patriotarde, „complexul" armată-şcoală-biserică combinat cu puţin Dumnezeu — pune stăpânire pe inexperimentatul adolescent.

Mai târziu se pot întâmpla două lucruri. Fostul tânăr, devenind matur, se preface în simplu băiat şmecher. In acest caz are interes să rămână în partidul mistic. Se poate însă întâmpla — şi asta e mai rar — să vadă că a fost legat la gard. Şi atunci va întoarce spatele balivernelor în care crezuse, pentru a se îndrepta spre atât de calomniata generozitate a democraţiei.

Această conversiune nu se poate face — ca de altfel orice conversiune morală în România — decât alegând ca simbol personalitatea d-lui Stere. Prin 1923 scriam în „Adevărul" politic că d. Stere, dacă nu exista, ar fi trebuit inventat. Căci fără el nu se poate face cum trebue împărţirea populaţiei noastre în două, clasificarea Românilor în Români propriu zis şi... prefer să nu spun ce. Nu e necesar să fii „sterist". E deajuns să poţi pricepe ce însamnă a fi Stere, ce însamnă a risca moarte şi închisoare din fidelitate faţă de tovarăşii de luptă şi de teama platonicei sancţiuni a dispreţului camarazilor de jertfă.

Această înţelegere a „Cazului Stere" este piatra de încercare pentru a vedea cu ce soiu de oameni avem a face. Şi atunci când un suflet generos care fusese mistificat mai înainte din pricina prea crudei sale tinereţi începe a vedea limpede — noua lui orientare nu poate avea un alt punct de plecare decât o profesiune de credinţă în chestia morală românească prin excelenţă care e chestia Stere.

Ceiace m'a înduioşat în articolul lui P. Marcu-Balş este că am retrăit atmosfera adolescenţei, a adolescenţei, celei de bună calitate. Petre Marcu-Balş este în faza aceia unde confesiunile personale se amestecă cu formulele impresionante din ultimele cărţi cetite, unde entuziasm şi cultură generală se împletesc într'o combinaţie savuroasă. Chiar stângăciile sunt înduioşătoare. Ş'apoi d-l P. Marcu-Balş este şi nostim. Are haz. Iată de pildă o frază: „d-l Nae Ionescu definea naţiunea „o comunitate de iubire şi viaţă, iar pe omul care nu urmează această lege drept un paria al vieţii publice. A se scuti".

* * *

Foarte reuşite sunt unele pasagii din jurnalul de călătorie al lui Demostene Botez. E vorba de Marsilia. Autorul are stofă de memorialist, căci posedă acel suflet dublu necesar meseriei de fotograf sentimental de ţări străine. Un asemenea om trebue să fie în acelaş timp înzestrat cu o păreche de ochi foarte buni, care să perceapă iute tocmai ce este specific indigen în lucrurile dintr'o altă ţară. Dar în acelaşi timp trebue să aibă şi o îndărătnicie naţionalistă care să-l facă a pricepe toate cu ochi de Român dacă e Român, de American dacă e American. Acest contrast între cele două mentalităţi face farmecul unei descrieri de voiaj. Autorul trebue să arate că tot ce vede pricepe foarte bine, şi totuş... nu pricepe de loc cum asemenea lucruri sunt aşa şi nu altfel, cum sunt ele în ţara lui.

Ş'apoi, în general, Demostene Botez are ades imaginea foarte fericită. De pildă ce poate să redea mai bine parfumul de vetustate al vechilor cartiere din Marsilia decât contrastul lor cu artificialitatea străzilor moderne, unde „cravatele şi gulerele din vitrinele magazinelor de galanterie şi mode sunt parcă instrumente de gâtuit, de asfixiat. In geamuri, ghetele sunt cu talpă nouă, ca de morţi". Şi dăm dreptate acestei viziuni paradoxale, unde ni se pare viu numai ce-i vechiu şi unde ce-i nou ni se pare de carton, ca un lucru mort...

Apoi d-l Botez are şi haz. Cetiţi descrierea mesei la restaurant, afabilitatea chelnerilor, sintaxa lor în „plural intim" (de ex.: în loc de: — „Luaţi o buiabesă?", — se va spune: „Să mâncăm acum o buiabesă bună"). Sau observaţia că la Marsilia este imposibil să găseşti săpun de... Marsilia adevărat. Acesta se găseşte doar la Paris, la Luvru. Curios!

Ca şi tablourile!...

* * *

Remarcabilă e nuvela „Moartea lui Kaizer" a lui A. Frunză, bătrânul meu fost profesor de latineşte dela Iaşi. E atâta delicateţă, atâta humor şi mucaleală, atâta distincţie sufletească în scrisul lui A. Frunză! Şi o naturaleţă minunată. Nici cea mai mică umbră de strâmbătură stilistică. Nuvela aceasta m'a fermecat prin ceva curat şi lilial pe care nu-l au decât fetele foarte tinere şi bătrânii profesori de greceşte.

* * *

Nu ne mai rămâne loc pentru a mai vorbi pe larg de bucata „Pentru o pâine" a lui Jean Bart, de eseul în care d-l Paul Zarifopol discută despre tehnica artistică. Apoi diverse articole ştiinţifice, acel al doctorului Irimescu despre tuberculoză, acel al lui Alexandru Rosetti despre lingvistică. Urmează cronicile, Miscellanea precum şi un foarte judicios material de analize critice.

D. I. SUCHIANU

Orice elev al cursului superior de liceu trebue să citească:

ARTA ŞI MORALA

de **F. Brunetière**

E discursul marelui critic francez, cu privire la moralitatea în artă, care a stârnit şi mai stârneşte încă atâtea comentarii.

ARTA ŞI MORALA

de **F. Brunetière**

E o cărticică bogată în învăţătură şi mai e un bun îndreptar pentru cunoaşterea unei părţi din mişcarea spirituală şi din preocupările criticei.

ARTA ŞI MORALA

de **F. Brunetière**

A apărut în **Biblioteca „DIMINEAŢA" No. 129.** şi se găseşte la toate librăriile, la depozitarii ziarelor noastre şi direct la biroul de vânzare al Editurii „Adevĕrul". **Preţul 8 lei.**

A apărut

MANUAL DE SOCIOLOGIE

pentru clasa VII-a secundară

de D. I. Suchianu, Conferenţiar universitar.

Carte aprobată de Ministerul Instrucţiei Publice

E un elegant volum, cuprinzând într'un stil foarte literar, toate problemele sociologiei generale precum şi ale sociologiei religioase, economice, juridice, politice, estetice, linguistice şi educaţionale.

Comenzile se primesc la Editura „ADEVERUL"

Ştiinţă, filozofie şi literatură

Intr'un articol intitulat *„Biologie et Littérature"* din „Nouvelles Littéraires", Iulie 1930, *Julien Benda,* cunoscutul polemist, atacă „stupiditatea" secolului nostru care se manifestă prin „furia" literaţilor de a-şi însuşi unele doctrine biologice şi a scoate din ele aplicări *imediate* în politică şi viaţa socială.

Iată cum caracterizează el această boală a secolului al XIX-lea: „Mai întâi un spirit extraordinar de destrămat, mai exact o surprinzătoare uşurinţă de a stabili analogii cu totul superficiale, dar care sunt puse în slujba unor pasiuni".

„Apoi voinţa de a părea informaţi în ştiinţă, pretenţiunea de a-şi întemeia toate afirmaţiile pe date ştiinţifice (Zola, Maurras, Bourget)".

„In fine exploatarea unei doctrine biologice pentru o acţiune politică practică şi imediată, care se face imprimând doctrinei contorsiuni ce o deformează complect".

El dă ca tip al acestui fel de a maltrata doctrina cartea postumă a cunoscutului savant biolog francez, *René Quinton: „Maximes sur la Guerre"*. René Quinton a luat parte la marele războiu, purtându-se ca un erou, iar maximele sale au ca temă centrală ideia că războiul trebuie menţinut din motive biologice. Anume el fiind starea naturală a masculilor, şi mijlocul utilizat de viaţă pentru a asigura supravieţuirea celor mai tari, este mântuirea rasei, căci păstrează puritatea speciei.

Avem de a face aci nu cu savantul de laborator înzestrat cu logica admirabilă a specialităţii lui, ci cu René Quinton, care, pasionat pentru războiu, ca războiu, întrebuinţează, pentru a-şi justifica această pasiune, analogia fără nici un fel de prudenţă critică şi cu totul în afară de metoda sa de laborator.

Mişcarea literară nu se poate separa de ambiţia vremurilor în care se produce. Scriitorul este împins a lua o atitudine faţă de problemele ce se pun omenirii, contimporane cu el, în ştiinţă şi în filosofie, el trebuie să ia contact cu vederile noi ale vremii, fie prin instinct, fie printr'o legătură mai mult sau mai puţin conştientă cu cugetarea ştiinţifică şi filosofică.

In literaturile de civilizaţie veche se cunoaşte numaidecât care e sistemul de cugetare, concepţia ştiinţifică sau filosofică de care se leagă cutare roman sau dramă.

Astfel la izvorul naturalismului găsim influenţa lui Marx şi Darwin, la baza simbolismului, determinismul, iar la baza mişcării literare din jurul şi după marele războiu, influenţa lui Nietzsche şi a tuturor cugetătorilor care au urmat după el.

De cât, cum atât de bine observă Julien Benda, trebue să facem deosebirea dintre adevăraţii novatori şi acei care printr'un viţiu al inteligenţei transportă concepţia filosofică sau ştiinţifică „imediat" în practica vieţii, împinşi de împrejurări exterioare, de circumstanţe politico-sociale sau de proprii pasiuni personale.

Naturaliştii, simboliştii şi toată mişcarea ideilor dintre anii 1880-1900 conţin în pulbere fermenţii care au creiat expresionismul, suprarealismul, neoidealismul, etc. de după războiu.

Timpul marilor sisteme de gândire a trecut, cu aforismele lui Nietzsche s'a fărâmat rigida lor armură. In locul monismului, avem pluralismul. Imi amintesc încă, exploziunea, de rea dispoziţie a profesorului Theo dor Flournoy, la o conferinţă prin 1913 „J'aime le monisme comme la pluie"! Noţiunea de valoare incarnată în „eu", în locul concepţiei impersonale şi imutabile a lumii, a adus autonomia personalităţii, cugetarea scăpată din zăgazurile înţepenite ale determinismului îşi lua fluenţa dinamismului şi devenea un fapt ca ea însăşi în lumea faptelor cu Husserl, Simmel, Max Weber, Bergson, Dilkey ş. a.

Iar dacă Spengler şi Keyserling au făcut atâta vâlvă în urma războiului, este tocmai pentru că au încercat să adapteze ideile noi unor vechi forme de gândire şi senzibilităţii rănite a poporului german. In „Prăbuşirea occidentului" a lui Spengler, de pildă, era reînvierea vechii teme din *„Götterdammerung"*, iar ideia de prăbuşire generală mulţumea nevoia sufletească a popoarelor de după războiu de a privi nenorocirile şi suferinţele lor ca pe un prăpăd general.

Contele de Keyserling nu are stofa unui creator de curente noi. Toată filosofia lui nu e decât o mixtură de valori diferite, cam depreciate pe urma războiului. Caracterizarea lui Souday găseşte un ecou din ce în ce mai larg în opinia publică a lumii, amator împăunat cu ceva filosofie.

Max Scheler, mort acum de curând, pare a exprima voinţa adâncă de a înţelege şi a cuprinde rostul vieţii şi al lumii, concepţie ce pare a fi adoptată de generaţia actuală, sub forma *humanismului integral cu spiritul ca putere de orientare.*

Este incontestabil că această tendinţă a literaturii, de a se uni cu ştiinţa şi filosofia, îşi are primejdiile ei, primejdii pe care le indică foarte bine spiritul ascuţit al lui Julien Benda. O fuziune perfectă între ele nu s'a realizat decât arareori la oamenii mari ca un Goethe, un Nietzsche, un Schopenhauer, un Valéry sau un Bergson. Ei se datorează şi gustul modernilor pentru *esseu,* care a devenit o adevărată operă de artă sub pana scriitorilor de mare talent.

Biografia, subiectele mari, sunt tratate de un Strachey, un Alfred Kerr, Heinrich Mann, Thomas Mann, Hofmansthal, Alfred Polgor, Gundschy şi alţii, într'un spirit care dovedeşte cât de vii s'au păstrat valorile şi cu câtă putere se manifestă simţul criticii, renăscut mai ales în cei tineri din Germania şi Britania, care se ridică mult deasupra nivelului biografiilor romanţate puse la modă în Franţa de un Maurois, Pourtalès, etc.

Revistele atât de numeroase în Franţa, mai puţin numeroase dar tot atât de excelente în Anglia şi Germania au contribuit în modul cel mai fericit la circulaţia valorilor intelectuale în lumea literilor, îndreptând atenţiunea scriitorilor asupra tuturor problemelor *ce se pun* în toată amploarea lor, ajutând la construirea cugetării contimporane prin articole scurte, pline de fineţă şi subtilitate, într'o formă care ajunge adeseori la perfecţiunea genului.

In vremurile noastre, când spiritul omenesc nu se mai mulţumeşte cu nici una din categoriile vechi, deism, ateism, romantism, a căuta să transpui direct în artă şi în literatură o concepţie biologică, de pildă cum e aceia a lui Quinton sau erorile de interpretare ale lui Nietzsche denunţate de Benda în „La trahison des clercs", înseamnă a lua „atitudini intelectuale" şi a avea „inteligenţă adevărată".

A interpreta concepţia biologică, neluând în consideraţie decât un aspect al său, falşificând experienţa sau susţinând o educaţie ce nu s'ar baza pe instincte pentru a trece prin ajutorul lor la etapele superioare ale vieţii sufleteşti, dispreţuind inteligenţa în favoarea instinctelor, promovând o politică şi o etică biologică, iar nu o biopolitică, sunt tot atâtea erori provenite dintr'o privire superficială care îndreptăţeşte pe Benda să vorbească de acea „stupiditate" a secolului al XIX-lea ale cărei efecte se resimt încă până azi.

Dar putem noi continua, trăind sub semnul relativităţii şi al simultaneităţii să renunţăm a căuta unitatea pierdută? Nietzsche a eliberat spiritul omenesc de tirania cultului, tendinţa lui era de a-l lăsa liber în faţa evenimentelor, disponibil, fără să piardă nimic din ardoarea religioasă care-l face să trăiască în profunzime. Pentru a recompune o unitate nouă vieţii sufleteşti, generaţiei de după Nietzsche, trebuia nu numai o concepţie care să lege prin constrângere elementele dispersate ale viziunii sale despre lume, ci o concepţie pasionată.

Generaţia actuală a tinerilor scriitori, astfel eliberată de orice dogmatism, caută să vadă lumea cu ochii unei inteligenţi reci, dezbrăcată de senzibilitate, o inteligenţă, care, mai largă decât raţionalismul dialectician, şi evoluând veşnic, nerefuzând a cerceta orice i s'ar prezenta, căutând să-şi asimileze neraţionalul şi să desprindă din orice investigaţie noţiunea de valoare.

Aceasta înseamnă un mare efort intelectual şi elaborarea în acelaş timp a unui „eu" ce trebuie mereu cucerit, „eu" care poate fi supra omul, sfântul, artistul, fiind acestea numai simboluri sub care se înţeleg şansele sale diverse în efortul de a se afirma. Biologismul actual nu are nimic comun cu „viţiul acela grosolan scos din scrisurile biologice, prin care se cere omului să-şi ia regulele de conduită din viaţa animalelor" de care ne vorbeşte cu atâta ironie amară Julien Benda în articolul citat.

„Pământul, zice Brunes în Geografia sa umană, porunceşte activitatea omului, dar spiritul uman porunceşte pământului".

Biologismul actual cere să se ţină socoteală, numai că atunci când e vorba de „eu" să nu se neglijeze în concepţia omului factorul sintetic primordial care este viaţa. După această concepţie singura forţă capabilă de a reda personalităţii umane identitatea şi autonomia ar fi numai aceia care ar face apel la fiinţă în toate elementele sale. In locul maximei *„memento mori"* el pretinde să se adopte maxima *„memento vivere"*. „Să nu uitaţi, fraţilor, că trebue să trăiţi, să trăiţi total prin instinct ca şi prin spirit", zice Mark Rampion în ultimul roman al lui Aldous Huxley şi el se ridică vehement şi împotriva sfântului Francisc ca şi împotriva ateului Shelley care au voit sacrificarea corpului. Dar şi eroul său, marele pictor John Bidlake, păgânul care n'a trăit decât pentru corpul său, e sortit să moară în torturile putreziciunii acestui corp, prin cancer.

Nu trebue să se neglijeze nici corpul nici sufletul, aceasta e maxima biologismului. Cucerirea veşnică a eului, de care vorbea Nietzsche, anticipând, este cucerirea echilibrului între viaţa ancestrală instinctivă şi cerinţele superioare ale sufletului, echilibru veşnic nestabil, cerând în fiecare clipă încordarea tuturor energiilor noastre spre a ţinea nivelul, punând ca o condiţie, *sine qua non,* a menţinerii tendinţei noastre spre perfecţiune, restabilirea veşnică a acestui echilibru, prin controlul şi stăpânirea organizată a energiilor contrare care se frământă în noi.

Intelectualismul sterp de odinioară, ţinuta intelectuală au devenit intelectualitatea şi sensibilitatea severă pentru ea însăşi pe care o constatăm azi în opera unui Josef Roth, Edschmid, Aldous Huxley, Proust. Educaţia ştiinţifică întinsă, solidă a unui Proust sau Huxley, este atât de bine asimiliată de aceste deosebite talente literare, încât le permite viziunea omului de ştiinţă asupra universului, dar nu în „scheme sterpe intelectuale" ci în intuiţii care le îngăduie să prindă viaţa în toată complexitatea ei, cu emoţiunea ei străpungătoare şi poezia specială a perspectivelor inteligenţii lor ştiinţifice. In felul acesta nici filosofia şi ştiinţa nu pot strica literaturii, nici literatura nu le poate strica lor.

Legătura dintre toate aceste aspecte ale vieţii spirituale este deci firească şi mai ales necesară pentru formarea acelui „stil interior" al omului de mare talent şi complect, la care ţinea atât de mult Goethe.

IZABELA SADOVEANU

INSEMNĂRI

Stilul unei edituri

Ne dăm seama că alcătuirea, tipărirea şi distribuirea unui catalog (totdeauna gratuită) cere o cheltuială de muncă, de timp şi de bani, impresionantă. Am deschis catalogul unei edituri bucureştene cu emoţie. E aproape o carte. Munca anonimă depusă aci nu se poate să nu mişte inima oricărui iubitor de cărţi şi să nu sprijine mistica părere că secolul cărţii de-abea începe.

Cine este artistul care a alcătuit această evanghelie, catalogul general al unei edituri, odinioară de mare prestigiu?... ne-am zis.

Dar a fost de-ajuns să răsfoim întâile pagini şi să citim întâile rânduri, ca să ne dăm seama că librăria editoare se dispreţueşte singură cu ultima energie, că n'a dat cărţilor pe care vrea să le vândă niciuna din atenţiile ei pentru aparatele de fotografiat şi jucăriile de Crăciun.

Nu ştim în ce chip elevul de liceu, studentul, profesorul, avocatul, medicul, domnişoara licenţiată în filosofie şi doamna care a crescut în tovărăşia marilor visuri şi închipuiri se vor hazarda într'o librărie editoare care pe *Honoré de Balzac*, bunăoară, îl recomandă astfel: „Creaţiunile sale poetice *l-a* făcut să descrie şi să creeze în operele sale, personagii de eroi şi tipuri simbolizate..." iar pe *François Coppée*, precum urmează: „Născut în Franţa, îndură sărăcia şi *efectele sale*"; iar ca încheere: *„citindui-se* scrierile, multe lacrămi a făcut şi va mai face să curgă". Caracterizarea lui *Alphonse Daudet* o reproducem în întregime şi credem că ar merita să fie expusă, în litere mari, săpate în piatră, în chiar „librăria editoare": „Născut la Nîmes în sudul Franţei, caracterul şi inteligenţa mamei sale *a* contribuit la formarea spiritului şi *simţământului său* (!) Romanele sale sunt din viaţa socială a oraşelor, descriind fanfaronada compatrioţilor săi *în lumini vibrante însoţite de senzaţii* (!!); scrierile sale într'un stil poetic impresionant şi uşoare la citit, te transportă, când te crezi că faci parte integrală din viaţa acelora *descrise* (?) cu atâta suflet şi vigoare de dânsul (!!!...)"

Dar poate că „librăria editoare" nu are gust pentru scriitorii străini. Să vedem pe cei de limbă românească, mai aproape de noi. Doriţi poate să aflaţi cine este d. *Ion Minulescu* şi dece trebue neapărat să-i cunoaştem opera?... Iată recomandaţia menită să 'nlăture orice umbră de 'ndoială şi să provoace entusiasmul activ şi imediat al cititorilor: „El a scris poezii simboliste, a familiarizat acest gen de poezie (?) care ne redă... *sonoritatea declamatoare* (!!)." Şi mai departe: „In operele sale realizează o *construcţie Arhitectorială* (!?!) o nouă formulă de artă: simbolismul, *ciopleşte în versuri statui de preferinţă* (?) dând literaturii româneşti lecţii de poezii... *geometrice* (!!) într'o limbă... curgătoare modernistă".

Nu ştim dacă există vre-un paragraf de lege care să ocrotească pe d. Ion Minulescu de astfel de recomandări elogioase şi să-i dea dreptul, pentru insultele de mai sus şi daunele sigure, la despăgubiri.

Mai puţin deteriorat apare d. *Bassarabescu:* „Născut la 17 Decembrie 1897 la Giurgiu, este un urmaş demn *a lui* Caragiale, operele sale sunt o adevărată *garanţie* (legalizată?) pentru evoluţia literaturii române". Şi mai departe: „De predilecţie *se ocupa* (a murit?!..) de viaţa celor necăjiţi, redând în culori vii şi *îmbrodite* (?!...) cu tablouri din viaţa reală a acestora (!!!..)"

N. Gane *„este singurul scriitor din „Junimea" care a păstrat caracterul şi forma literară preconizată de Criticul Maiorescu"*. (!!). N'avem destulă inimă ca să luăm asupră-ne citarea caracterizării lui *G. Galaction.* Mult mai norocos e d. *Rebreanu* care scapă cu afirmarea că „scrierile sale sunt pline de un talent incontestabil în a zugrăvi realitatea". N'am vrea să fim în locul d-lui *Cezar Petrescu* care — nenorocitul!... — „este un admirabil evocator al... iluziilor pierdute!!..." şi care — pe de-asupra! — „este stăpânit de un pesimism potolit, *fiind ziarist de profesie ne aduce vioiciunea spirituală a... jurnalistului"!!..*

Nicăeri însă omagiul editorial n'a ajuns credem la vulgarizarea şi înjurătura inconştientă, ca la *Mihail Sadoveanu.* Stilul, gramatica, punctuaţia, ideile şi entusiasmul lăuntric al librăriei editoare au fost în stare să creeze acest „medalion" fără pereche:

„Născut în 1880 în Paşcani, jud. Baia, studiile şi le-a făcut în Fălticeni şi la Iaşi, el este prin amploarea şi culoarea stilului şi prin *duioşia învăluită* a concepţiei, cel mai mare *poet epic cu nuanţă lirică* a României în operile sale ne descrie de minune poezia codrului, ne arată vrednicia bătrânilor noştri premergători în luptele lor cu vrăjmaşii gliei strămoşeşti, *ne conduce la apriga dragoste de copilă nevinovată la sălbateci,* (?) răzbunări ucigaşe, viaţa vânătorilor, a pescarilor, a muncitorilor de pământ, *cu un cuvânt* este cel mai vast şi mai fecund autor român".

Orice indignare ar fi sub stil. E o victorie definitivă. Nu ne e permis să mai adăogăm nimic.

Despre *Al. Vlahuţă* aflăm că „de o fire blândă şi retrasă, a trăit în strânsă prietenie cu marele Pictor Grigorescu şi *împreună au fost de-asupra tuturor* (n'o să credeţi!..) *patimilor lumeşti!..."*

Pildele nu trebuesc alese; ele sunt de-aceiaşi valoare, luate la rând.

Un astfel de catalog de editură, în 1930, e mai semnificativ pentru cultura generală a ţării decât toate premiile Academiei. Am socotit că nu e o faptă lipsită de seriozitate să ne oprim cu atenţie asupră-i. — *A.*

Un proces-verbal în versuri al lui Coşbuc

In condica de procese verbale ale revistei „Albina" (publicaţiune pentru popor), care apare din 1897, şi din al cărei comitet de redacţie făcea parte, pe vremuri, alături de alţii, şi poetul George Coşbuc, se găsesc două strofe necunoscute ale poetului, scrise în chip de proces-verbal în seara zilei de 9 Iunie 1916, dată la care poetul a fost sărbătorit printr'un banchet de comitetul de redacţie al numitei reviste, pentru alegerea lui ca membru activ al Academiei Române. Condica aceasta se află azi în Biblioteca Academiei Române, secţia manuscrise, şi constituie prin mărturia ei, un preţios document pentru istoricul popularei reviste „Albina". Generalul despre care aminteşte Coşbuc în procesul lui verbal în versuri este Generalul Năsturel, fost între 1912 şi 1922 în comitetul de redacţie al revistei.

Gh. Coşbuc

Iată cele două strofe necunoscute ale lui Coşbuc:

Astăzi, un proces-verbal:
Am vorbit şi eu şi soţii,
Insă domnul general
Mai mult decât noi cu toţii!
Noi ne tot gândeam ce-am bea,
Cu o sufletească sete:
Generalul ne vorbea
De sibile şi pecete.

Dar acest proces-verbal
Va rămâne-o frumuseţe;
Toţi având un ideal
Deşi pe mai multe feţe,
Căutăm acel secret
Care-aduce'n mulţi lumina,
După cum ne-a spus Haret
Care-a 'ntemeiat „Albina".

Cinematograful şi pedagogia

Filmul vorbitor e pe cale să devină în Anglia o parte importantă din materialul pedagogic. Consiliul municipal din Londra studiază acum avantajele pe care le-ar prezenta adoptarea filmului vorbitor în şcoala primară. Pe de altă parte, preşedintele societăţii regale a profesorilor, lordul Gorrell, a anunţat că e de acord cu introducerea filmului vorbitor în educaţia copiilor. Intr'un discurs pe care l-a ţinut deunăzi, a explicat astfel motivele entuziasmului său: „Maşina poate face ceeace nu se poate cere unei fiinţe umane să facă în mod regulat. Maşina poate repeta o frază, într'o limbă străină, de exemplu, de mai multe ori pe rând". Alt partizan al sistemului propus, a atras atenţia asupra faptului că şcolarii vor putea profita cu toţii de cursurile profesorilor celor mai renumiţi. Evident că metoda filmului vorbitor e menită să aducă foloase mari învăţământului, dacă nu altfel, cel puţin prin faptul că face atrăgătoare obiectele de studiu.

Wells acuzat de plagiat

Scriitorul englez H. G. Wells a fost dat în judecată pentru plagiat. O Americancă, Miss Florence A. Deeks, îl acuză că i-a imitat **Schiţa istoriei universale.** Procesul s'a judecat săptămâna trecută la Toronto, iar sentinţa a fost amânată cu două săptămâni.

Dacă în adevăr cartea lui Wells e plagiată după o Americancă, asta ar fi singura ei scuză că e atât de slabă.

Femeile şi moderaţia

Jurnalul „Le Soleil" din Québec ne povesteşte că la New-York s'a fundat un club feminin intitulat „Clubul moderaţiei". Statutele clubului cer ca membrele lui să dea dovadă de moderaţie în toate împrejurările vieţii: când conduc un automobil, când cumpără o rochie sau o pereche de pantofi. Bine înţeles, soţii lor nu pot fi decât mulţumiţi de acest lucru. Dar acelaş statut cere ca moderaţia să fie aplicată şi sentimentelor: nu trebue emoţii exagerate, nici pasiuni tragice şi nici măcar flirturi.

Amintirea lui Anatole Le Braz

La Saint-Brieuc s'a inaugurat un monument lui Anatole Le Braz, cei mai de seamă scriitor breton din vremea din urmă. In afară de o serie de volume de nuvele, cu subiect numai din viaţa bretonă, Le Braz a publicat şi câteva lucrări de ştiinţă: un volum despre teatrul celtic, două volume despre legenda morţii la Bretoni şi altele. Acum câţiva ani, când s'a înfiinţat academia scriitorilor de provincie, el a fost printre cei zece primi aleşi.

La ceremonia inaugurării, prezidată de academicianul André de Chevrillon, a luat parte şi Charles Le Gofic, alt mare scriitor breton.

Relicve istorice

Castelul Creyssem, (în apropiere de oraşul Sète), transformat în muzeu, a revenit pe planul actualităţii în urma unui recent incendiu. Cu această ocazie se aminteşte că acolo s'a născut şi a murit Latude, puşcăriaş la Bastilia şi devenit celebru prin evadările lui. Castelul a fost transformat în muzeu de admiratorii evadatului şi conţine tot felul de unelte care i-au servit ca să fugă din Bastilia; între altele, se vede acolo scara de frânghie pe care s'a coborît Latude din celula lui. De fapt, sunt în Franţa vreo zece scări ale lui Latude, care de in, care de mătase, ba una chiar de paie. Şi cum fiecare din ele are altă lungime, ar fi interesant de ştiut ce înălţime aveau zidurile Bastiliei.

Pe de altă parte ne aducem aminte că pălăria autentică a lui Napoleon, păstrată la Invalizi, este în fiecare an vândută câte unui oraş din America. Increderea colecţionarilor îi va mântui...

Sursele „Discipolului"

Le Disciple, romanul lui Paul Bourget, a apărut la Lemerre, în 1889.

La 11 Noemb. 1888, curtea cu juri din Constantina condamnase la şapte ani de muncă silnică pe Henri Ciambige, student în drept, care a omorât la 25 Ianuarie 1886, la Sidi-Malrouk, pe doamna Grille, soţia unui inginer dela căile ferate. Drama aceasta dela Constantina l-a inspirat pe Paul Bourget? Se pare că nu. Paul Bourget declară că fixase planul volumului înainte de afacerea dela Constantina. Alt proces a avut însă influenţă asupra **Discipolului,** acela al lui Lebiez, care a fost condamnat pentru asasinat, după ce a încercat să-şi justifice crima ca o aplicare a principiului luptei pentru existenţă.

A apărut:

Viaţa Romînească

REVISTĂ LITERARĂ ŞI ŞTIINŢIFICĂ

No. 7—8, Iulie — August 1930

CU URMĂTORUL SUMAR:

Jean-Bart	*Pentru o pîne.*
Paul Zarifopol	*Tehnica artistică şi cealaltă tehnică.*
Ion Minulescu	*Moartea dresorului de sticleţi (Versuri).*
H. G. Wells	*Despre individualitate şi nemurire.*
P. Marcu-Balş	*Contribuţii la „Chestia Stere".*
Demostene Botez	*Călătorii (Marsilia).*
Al. Rosetti	*Lingvistica în cercetarea monografică.*
A. Frunză	*Moartea lui Caizer.*
Dragoş Protopopescu	*Dezamăgire. — 23 Septembre (Versuri).*
Al. R.	*Note pe marginea cărţilor (Chestionar folkloristic).*
Dr. S. Irimescu	*Intinderea tuberculozei în Romînia (Măsurile de combatere).*
Al. A. Philippide	*Cronica literară (Paul Morand şi Americanomania).*
V. G. Beldie	*Cronica agrară (Criza agricolă).*
Thomas Greenwood	*Cronica externă (Impresii din Turcia de azi).*
Izabela Sadoveanu	*Cronica ideilor (Tînăra literatură europeană).*
P. Nicanor & Co.	*Miscellanea (Amurgul partidelor politice.—Romîneasca de după războiu).*

Recenzii. — Revista Revistelor. — Mişcarea intelectuală în străinătate. — Bibliografie

PREŢUL 60 LEI

☞ CETIŢI ☞ SENZAŢIONAL

CURIOZITĂŢI DIN CHINA ŞI JAPONIA

CUPRINSUL:

La Bergen; La Tokio; Oraşul sfânt; Nara; Cum trăesc şi cum mor Japonezii; Spitalele la Yokohama; Kamakura; Cum mănâncă japonezii; Femeea japoneză; Moda japoneză; Caracterul Nipon; China; Peking; Bucătăria chineză; Templul Dalai Lamei; Nankin; Shangai — oraşul bogăţiei şi al mizeriei; Medicina chineză; Mizeria Shangaiului; Particularităţile Chinei.

☞ *Minunat ilustrate în culori* ☜

PREŢUL 20 LEI

UN IMN DE PACE

pentru Liga Naţiunilor

Cea mai frumoasă voce care să-l cânte

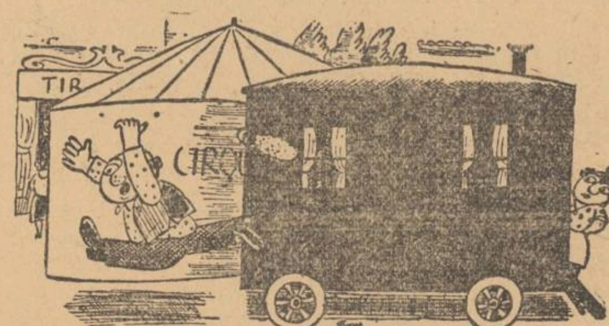
Două premii:

Unul internaţional de 100.000 fr.

Unul naţional de 100.000 lei

TOATE AMANUNTELE IN REALITATEA ILUSTRATA

Spaimă legitimă

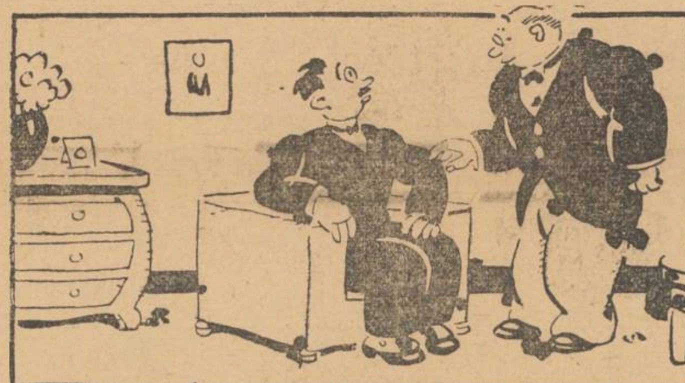
Omul şarpe a văzut o şopîrlă.

Boxeurul restabileşte adevărul

— Foarte frumos a fost... ai câştigat cu brio...
— Nu, domnişoară, cu un direct la inimă...

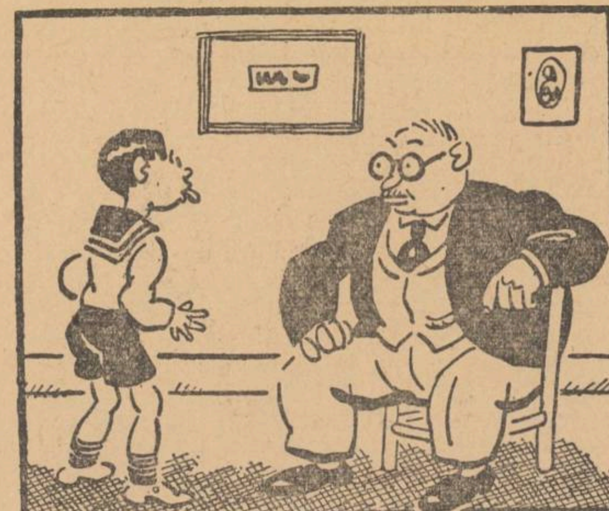
Dilemă

— Parcă spuneai că te 'nsori cu o fată bogată. Când aveţi nunta?

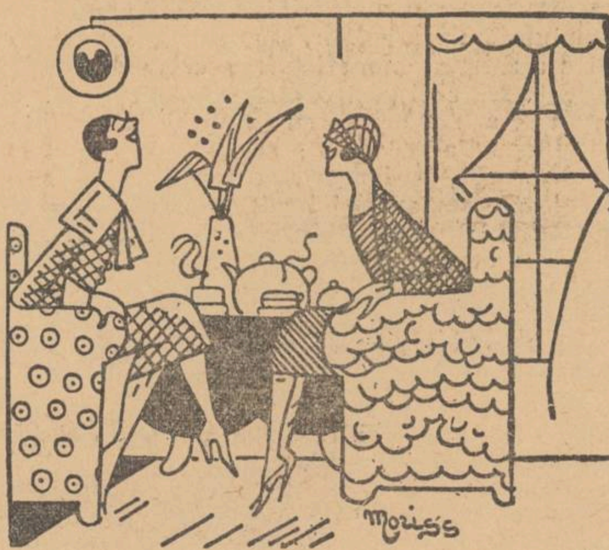
— Nu mai ştiu nici eu. Logodnica îmi spune că nu mă ia decât atunci când îmi voi fi plătit datoriile, şi eu nu mi le pot plăti decât după ce mă 'nsor.

Imposibilitate

Doctorul. — Scoate limba. Hai, scoate-o de tot.
Toto —Nu pot mai mult: e prinsă de celalt capăt.

Slujnicile de azi

— Cum o duceţi cu slujnica cea nouă?
— A! e foarte mulţumită de noi!

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR. CONST. MILLE (SARINDAR) No. 7—11

ANUL IX.-SERIA II-a.-No. 514

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 12 Octombrie 1930

BIBLIOTECA CENTRALĂ „ASOCIAŢIUNII" SIBIU

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888 – 1897, CONST. MILLE 1897 – 1920

FONDAT IN 1893

Tablete

In marginea drumului

In spatele cazărmii. Soldatul trebue să fie un recrut. El poartă uniforma unui număr mai mare, ca în spitale şi ca la închisoare, un pipernicit nou venit hainele precedentului voluminos. Mânecile îi ajung pe unghii, gulerul lasă loc în spate ca un ham cu jug. Pantalonul e adunat sub curea la spate şi vipuşca incertă s'a şters ca o dungă de creion roşu, între buzunar şi bocanc.

Şi-a uitat capelul în cazarmă şi a ieşit pe poartă cu capul gol, un cap cărămiziu cu părul gălbenuş, descins şi naiv ca un kangurù. Un braţ îi ajunge aproape de pământ ca la maimuţe şi ca b.aţul de bronz al d-rului Istrate din parcul Filaret, se întinde câteodată afară din cale şi măsură. Până a nu fi luat şi strâns la piept un pachet adus de acasă, soldatul părea să aibă patru picioare, adunate laolaltă ca la caii cocoşaţi de poveri şi care rânjesc dintr'o bătrâneţe prematură a scheletului unei deziluzii.

Surâde şi soldatul cu gingiile lui opărite. Pielea-i nerasă împrejurul gurii, pe falcă şi bărbie, zbârcită de întrebuinţare şi jigărită, schiţează sentimente turburate şi expresia feţii lui aminteşte fizionomia imobilă şi impenetrabilă a găinii, care voind să excepteze regula, s'ar căzni să se bucure şi să exteriorizeze. Ceva de crocodil şi ceva din litera F majusculă transpare în trista lui codeală sufletească. Uneori seamănă cu o mătură sau cu un geamantan de imitaţie cu o ureche. Probabil că nicăieri în fiinţa recrutului nu există nici o rotunjime şi că toate mădularele lui, coastele, scândura spinării, fluerele picioarelor şi stinghia braţelor se comportă ca nişte scule de lemn şi ca nişte surcele.

Ochii lui sunt tot atât de nefericiţi, purtând în albastrul lor incolor o nuanţă de cocă de lipit, în care fierbe o pensulă eternă. Şi totuş e singura secundă de entuziasm pe care o încearcă sufletul recunoscător al recrutului de când a pus pe el uniforma glorioasă a Statului prevăzător. Cei de-acasă au venit să-l vadă şi i-au adus merinde, porţia sărăcăcioasă a privaţiunilor familiale, înfăşurate într'un ziar veştejit. Câteştrele fetele, surorile lui, au venit, în onesta lor peticată îmbrăcăminte, din care nici o cochetărie nu mai a fost în stare să scoată nimic. Sunt surorile lui, căci aduc cu soldatul şi niciuna din mişcările lor nu trădează nici o simţire sensuală. Ei s'au sărutat cu buzele uscate, ca nişte păpuşi cu gura cusută şi cu pipăitul pierdut, ca nişte păpuşi culese din gunoiul boeresc, după ce au rămas chioare şi strâmbe. Una l-a sărutat pe păr şi cea mai mică s'a ridicat până la bărbia lui nerasă.

Niciunul nu ştie să întrebe nimic. O lumină fumurie vine de undeva din cerul plumbuit şi personagiile întâlnite au încremenit, uitându-se trei fete la un soldat şi un soldat la trei fete mute. Intre cei patru fraţi se leagănă o dragoste indiferentă ca o frânghie, pe care se usucă rufele uneia şi aceleaşi fiinţe, cămaşa, nădragul, gulerul şi ciorapul, neîntocmindu-se decât prin încheere de nasturi.

— E cam frig, afirmă o fată.

— O să se schimbe vremea, verifică soldatul.

In poartă, sentinela, cu baioneta la puşcă aşteaptă visător să treacă termenul serviciului militar. Că trece încet, că stă, la începutul toamnei, cu dormitorul rece, cu baioneta rece, cu satul rece, cu câmpia rece, par'că e tot una într'o viaţă rece...

Fără şi Cu

Două sute de ani au aparţinut lui *Cu*, din pricină că tot ce s'a zămislit în ordinea politică, socială şi industrială, se afirma din compus. Umbrela s'a făcut cu coadă, carele s'au făcut cu roţi şi roţile cu spiţe. Trăsurile au mers cu cai şi apoi cu motor. Trenul a umblat cu aburi. Omul a fost să fie cu-minte. Acest *cu* a dat ierarhie, selecţiune, comandă, principii, idei, idealuri; a slujit căsătoria, familia, descendenţa.

Regimul lui *Fără* s'a ivit ca o compensaţie şi ca o varietate la monotonia universală. Poate că timpul de creştere trebue să poarte semnul cu oridecâteori împletitura se îngroaşe şi se strânge, semnul fără însemnând faza în care firele se desfac. Fierăstrăul taie numai în cu şi se desechilibrează în fără, adică atunci când căluşul care întinde lama dinţată scapă din fix. Atâta e tot: o încordare.

Unui prieten foarte bogat i-a sporit averea în sensul unui plural considerabil în regimul lui cu. Adăogând milion la milion, adunând milioanele cu milioanele, el ajunsese un proprietar puternic de capitaluri şi ar fi putut să-şi trăiască viaţa în marile îndestulări ale veniturilor lui automatice şi să lase urmaşilor un arbore genealogic bine înrădăcinat.

In ce zi a început imperiul neantului, însemnat cu fără, psicologiceşte nu s'ar putea preciza, dar este sigur că înainte de a i se fi rostit, privativul material se pronunţase integral în abstract. Un inginer i-a expus în parc, odată, o invenţiune miraculoasă. El putea să facă temperatură *fără* foc. Ideea era de proporţiile fenomenalităţii şi desechilibrul noţiunilor experimentale s'a produs prin seducţiile moralităţii de anarhie.

Dar ca să dea căldură fără foc trebue capital. De ce în definitiv, numai focul să încălzească şi să nu se găsească în stadiul ştiinţific obţinut, mijloace noi de a ridica termometrul până la plus o sută şi douăzeci? Judecata proprietarului de capital era logică, exact în punctul decadent al concepţiei cu. Capitalul a funcţionat numaidecât în linia lui fără, cu o convingere pe atât mai violentă pe cât obârşia speranţelor de constructivism în afară de materialitatea industrială, se apropia de tragedie. Milioanele s'au depănat înapoi, ca mătasa de pe mosor, cu velocitate, zeci de milioane, şi până ce nu s'au isprăvit iluzia lui fără a durat intactă.

In momentul când a fugit în zero şi cel din urmă milion, proprietarul şi-a dat seama curat că fusese vorba de o escrocherie. Inginerul fusese un escroc, era sigur; însă flacăra fără foc, nu era o escrocherie, era o realitate, care putea să izbucnească în văzul tuturor, cu o uşoară modificare: o sârmă se răsucise în drepta şi ea trebuia sucită invers. Nici nu se putea într'altfel, căci căldura fără foc nu mai aparţinea unei invenţiuni ci regimului fără.

Stăruinţa pe loc duce subt amândouă regimele, şi în fără şi în cu, la un patriotism al locului, la o identificare până la agresiune. O situaţie intelectuală lipsită de primejdii se găseşte în parcurgerea distanţei dintre fără şi cu şi înapoi. O excelentă imagine a situaţiei celei mai bune o dă oamenilor îndoielnici şi şovăitori solniţa cu scobitori de dinţi: scobitorile şed între sare şi piper...

T. ARGHEZI

Căpiţele de fân

Pornesc la drum căpiţele de fân...
De-alungul drumului bătrân
Cireşi sălbateci
Le numără, plecându-şi fruntea lângă frunte...

Din tufe albăstrii de porumbrele
Care-au rămas zburlite, singurele
Pe câmpul oropsit, burateci
Incep să cheme ploile din munte.

Răspântii albe 'ndeamnă la popas.
Şi cumpăna fântânii de sub deal
Măsoară vremea, legănând sub soare
Grea ciutură 'ncărcată cu răcoare
(Un clopot putred, vegetal,
Atât de vechiu, că nu mai are glas)

Dar apa neagră şi adâncă,
Sub pietre verzi şi ude, licăreşte încă.

Otilia Cazimir

Şi până 'n fundul zărilor de var,
Din linioare frânte să le 'nşiri,
Se zugrăvesc ca 'ntr'un abecedar
Fântâni, — gângănii negre şi subţiri
Ce ies de prin cotloane 'n câmpul spân,
S'arate drumul carelor cu fân.

Se duc mereu căpiţele greoaie —
Şi parcă drumul sub povara lor se'ndoaie...
Aşa se duc, în grea singurătate,
De parcă toate câmpurile speriate
Se suie singure în carele cu boi,
Cu buruieni cu tot, cu greeri, cu trifoi,
Şi vin cuminţi spre adăpost, spre sate...

OTILIA CAZIMIR

Semne rele

de G. TOPIRCEANU

— Evoluţia unui ideal —

Un poet adevărat, oricât s'ar feri el de această nenorocire profesională, trebue să facă parte dintr'o generaţie de muritori. Şi trebue să întrupeze, măcar după moarte, când nu mai are ce face, forma sensibilităţii speciale a epocei în care a trăit. Chiar dacă poetul are ambiţia să scape de sub tirania unor idealuri colective prea contimporane, în structura moleculară a operei sale un critic mizantrop va regăsi infailibil expresia curentă şi naivă a unor preferinţe şi aspiraţii umane de-a doua mână, mai primitive şi mai durabile.

Dar şi acestea din urmă se schimbă cu vremea. Iar procesul obscur al acestor evoluţii misterioase desfăşurându-se prea încet în vreme, trece de obiceiu neobservat. Este deci o fericire că diferitele lui momente se înregistrează automatic pe placa sensibilităţii poetice şi rămân fixate acolo pentru totdeauna. Comparând din acest punct de vedere două opere zămislite în epoci diferite, se pot observa, în materialul lor prim de construcţie, mici deosebiri de nuanţă, aproape imperceptibile, care trădează totuşi că în răstimp s'au produs unele schimbări adânci în psihologia speciei umane. Astfel, pentru cine ştie să le descifreze, aceste semne microscopice povestesc lucruri interesante.

Toată lumea cunoaşte, desigur, versul lui Eminescu:

...le stă bine laolaltă,
Ea frumoasă şi el tânăr, el înalt şi ea înaltă.

Fără îndoială că poetul, având nevoe să zugrăvească aici o pereche ideală de îndrăgostiţi, a rezumat un minimum de calităţi care, după părerea lui, sunt necesare şi suficiente în dragoste. Se poate ca *ea înaltă* să-i fi trebuit numai pentru decorativ. Esenţialul este: *ea frumoasă şi el tânăr*. Aşa trebue să fie, după părerea lui Eminescu, cei doi parteneri, ca să se iubească reciproc. Iar această părere organică rezumă idealul amoros al întregii umanităţi, masculine şi feminine, — din acea vreme.

(Observaţi şi aici sobrietatea virilă şi gustul infailibil de care dă dovadă acest poet. Altul ar fi spus poate şi despre *el* că e „frumos"... evocând astfel o imagine aproape scabroasă, care nici măcar nu s'ar fi potrivit cu idealul de bărbăţie aspră după care suspină în realitate o adevărată femee).

Dar dela Eminescu până astăzi, o schimbare adâncă trebue să se fi produs în întunericul de jos al naturii umane. Mi-am dat mai bine seama de lucrul acesta într'o zi, când am auzit din întâmplare, cântate de o domnişoară cu sprâncene foarte subţiri, nişte stihuri naive în care un poet modern anonim zugrăveşte, la rândul lui, o pereche ideală de îndrăgostiţi din zilele noastre. Mi-a rămas în minte strofa esenţială:

La un bal, odată, ei s'au întâlnit.
Şoapte de iubire dânsul i-a şoptit,
Şi din prima noapte s'au simpatizat.
Ea era frumoasă...

Vedeţi, ca şi pe vremea lui Emiescu, *ea* trebue să fie frumoasă. Altfel nu merge. Numai la mare ananghie sufletească un bărbat ar putea „simpatiza", din treacăt şi cam la repezeală, o urâtă. In privinţa aceasta, nici o schimbare nu s'a produs în lume.

Dar *el*, cum era? Cum trebue adică să fie un bărbat, petru ca o femee modernă să se lase simpatizată de el, şi încă „din prima noapte"?... Nu, oricât şi-ar bate capul cineva care nu e poet, nu cred să ghicească. Iată:

Şi din prima noapte s'au simpatizat,
Ea era frumoasă, el era bogat...

Să nu se creadă cumva că *bogat* a fost pus aici numai pentru rimă. Limba noastră conţine un mare număr de rime în *-at*, începând cu *păcat* şi sfârşind cu... aceia care v'a venit în minte din primul moment. Putea poetul să găsească aici altă rimă, dacă ar fi avut nevoe. De exemplu:

Ea era frumoasă, el era titrat...

— cu toate că un titlu academic nu mai înseamnează azi mare lucru. Şi parcă în loc de *simpatizat* nu s'ar fi putut găsi altceva echivalent?

La un bal odată, ei s'au aranjat...

Sau, şi mai bine:

La un bal, odată, au pus chestiunea pe tapet.
Ea era frumoasă, el era discret...

Văd şi eu că primul vers e prea lung, dar să mă erte cetitorul, n'am avut intenţia să fac aici o nouă operă de artă cu subiectul dat, ci numai să lămuresc lucrurile.

Rămâne deci bine stabilit că dacă poetul a spus despre eroul lui numai atâta, că „era bogat", — apoi a ştiut el ce spune. Această idee nici nu putea să-i treacă prin minte, fără o suggestie precisă din afară, din văzduh, din ambianţa impalpabilă care-i alimentează inspiraţia.

* * *

Femeia e sismograful speciei noastre. In materialul plastic al instinctelor sale, interesul speciei înregistrează toate schimbările pe care evoluţia enigmatica a societăţii umane le aduce condiţiilor în care se dă lupta pentru viaţă.

Pe vremuri omul avea nevoe în această luptă numai de braţe tari, de vigoare trupească. Un bărbat tânăr şi înalt, adică voinic, avea cele mai multe şanse de izbândă.

Astăzi însă aşa s'au întors lucrurile, că voinicia nu mai ajută la nimic. Pasiunea tinerilor de azi pentru sporturi, iscată nu se ştie cum şi întreţinută ocult, mi se pare numai un tertip diabolic, născocit de cei care aveau interese să le deruteze atenţia, ca să le înlăture concurenţa. Căci lupta cea mare şi adevărată se dă astăzi cu capul. Lungimea fizică a unui personagiu nu-i mai aduce absolut nici un folos în afacerile lui băneşti, iar tinereţea e mai de grabă un indiciu de permenentă jenă financiară (şi femeile au cam început, încă de pe vremea lui Eminescu, să miroasă acest trist adevăr).

Alte calităţi se cer omului modern. El are nevoe în primul rând de şiretenie şi de pricepere în afaceri, adică de inteligenţă practică şi de experienţă matură. Iar semnul concret al acestor calităţi invizibile, care nu merg fără chelie şi burtă respectabilă, este bogăţia materială, cu tot cortegiul ei de seducţiuni irezistibile.

Şi nu se poate spune că femeia a tras numai cu coada ochiului la această nouă stare de lucruri, ci a privit-o îndelung, cu ochi mari şi nevinovaţi, până când în subconştientul ei s'a elaborat o concluzie organică, o idee activă, care s'a îmbibat în anatomia ei delicată până în toate colţurile şi i-a orientat instinctul în sensul unei urgente adaptări la situaţie.

* * *

Pentru o femee onestă din zilele noastre, prezenţa unui om bogat în anturagiul ei constitue o permanentă primejdie. Simpla lui apariţie provoacă instantaneu în organismul femeii moderne o tulburare vizibilă, o excitaţie de natură bine caracterizată, în privinţa căreia soţul legitim nu trebue să-şi facă nici o iluzie.

Mutra unui mare bogătaş e afrodiziacă. Pentru o fată inocentă de şcoală, ea echivalează cu o lectură pornografică. Iată pentruce suntem de părere că o mamă cu simţul răspunderii ar trebui să-şi ferească fata de orice ocazie în care ar putea să dea cu ochii pe neaşteptate de un personagiu bogat, — cel puţin înainte de căsătorie. Fetele nu trebue să vadă lucruri de acestea...

Un arhimilionar recunoscut ca atare, nici n'ar trebui să se arate pe unde sânt femei. Apariţia lui în public este un adevărat atentat la bunele moravuri. Numai cât vede un automobil de lux venind spre ea, femeia modernă îşi pierde capul şi se zăpăceşte până într'atât, că poate fi călcată de el, acolo, în stradă.

E uşor de înţeles că, în asemenea condiţiuni, ceilalţi muritori trebue să se resemneze şi să renunţe la orice ambiţie sentimentală în dragoste.

Un om sărac nu mai poate fi sigur astăzi că e iubit „numai pentru el"... Tinereţea şi silueta înaltă sânt, biologic, lucruri demodate. Femeia de azi nu se mai uită la asemenea vechituri. Un lungan de doi metri, când n'are decât atât, o lasă absolut rece, — chiar dacă protestează.

A iubi astăzi un bărbat tânăr e ceva imoral, ceva împotriva naturii. E o aberaţie sexuală. Numai o doamnă din aristocraţie îşi mai poate permite, când a trecut de o anumită vârstă, în goană după senzaţii rare, capriciul unei astfel de perversităţi. Dar o burgheză nor-

(Continuare în pag. II-a)

mală şi serioasă, cu simţurile intacte, e la adăpost de orice surpriză. (Se verifică şi de astă dată că burghezimea e clasa care susţine cu putere stindardul moralităţii, conducându-se în toate chestiunile gingaşe de acest fel numai după indicaţiile naturii. Şi trebue să adăogăm cu mândrie că, printre femeile de altă naţie, Romînca noastră, cu vioiciunea ei recunoscută şi de străini, s'a arătat în deosebi sensibilă la acele indicaţii, venite din adânc).

O urmare naturală a acestei stări de lucruri e uşor de întrevăzut. Rasa oamenilor săraci o să dispară de pe faţa pământului. In curând nu se vor mai naşte decât oameni bogaţi. Şi copilul va purta, încă dela naştere, semnele sau stigmatele acestei rase privilegiate: el se va naşte cu o intenţie de chelie în creştetul capului, cu un mic început de burtă şi cu un automobil de lux la poartă.

Mă întreb însă, ce se va întâmpla dacă în evoluţia vertiginoasă a omenirii, împrejurări viitoare, necunoscute încă, vor aduce la modă alte însuşiri bărbăteşti necesare pentru luptă şi izbândă. Să zicem, facultatea pe care o au deja unii sectanţi religioşi de a se mutila benevol, sau — mai ştiu eu? — o inaptitudine esenţială de a cădea în păcat, măcar la zile mari. Aşa-i că bietele femei se vor adapta vrând-nevrând şi la această situaţie nenorocită, adorând mâine ceiace detestă astăzi, fără ca nici ele singure să ştie pentruce?

Şi parcă aud de pe acum corul poeţilor:

Ea era frumoasă, el era patern...

Dar când vom ajunge aici, specia umană îşi va fi atins idealul ultim de purificare morală, care are aerul să fie însuşi scopul vieţii pe acest pământ — şi zilele ei vor fi numărate pe degete.

G. TOPÎRCEANU

(Din volumul *Scrisori fără adresă,* care se află sub tipar).

A apărut:

Viaţa Romînească

REVISTĂ LITERARĂ ŞI ŞTIINŢIFICĂ

No—, 8. Iulie — August 1930

CU URMATORUL SUMAR:

Jean-Bart . . . . *Pentru o pîne.*
Paul Zarifopol . . . . . . *Tehnica artistică şi cealaltă tehnică.*
Ion Minulescu . . . . . . *Moartea dresorului de sticleţi (Versuri).*
H. G. Wells . . . . *Despre individualitate şi nemurire.*
P Marcu-Balş . . . . *Contribuţii la „Chestia Stere".*
Demostene Botez . . . . . *Călătorii (Marsilia).*
Al. Rosetti . . . . *Linguistica în cercetarea monografică.*
A. Frunză . . . . *Moartea lui Caizer.*
Dragoş Protopopescu . . . *Dezamăgire. — 23 Septembre (Versuri).*
Al. R. . . . . *Note pe marginea cărţilor (Cestionar folkloristic).*
Dr. S. Irimescu . . . . . . *Intinderea tuberculozei în Romînia (Măsurile de combatere).*
Al. A. Philippide . . . . . *Cronica literară (Paul Morand şi Americanomania).*
V. G. Beldie . . . . *Cronica agrară (Criza agricolă).*
Thomas Greenwood . . . . *Cronica externă (Impresii din Turcia de azi).*
Izabela Sadoveanu . . . . *Cronica ideilor (Tînăra literatură europeană).*
P. Nicanor & Co. . . . . . *Miscellanea (Amurgul partidelor politice.—Romînească de după război.(h*

Recenzii. — Revista Revistelor. — Mişcarea intelectuală în străinătate. — Bibliografie

PREŢUL 60 LEI

CETIŢI — SENZAŢIONAL

CURIOZITĂŢI DIN CHINA ŞI JAPONIA

CUPRINSUL:

La Bergen; La Tokio; Oraşul sfânt; Nara; Cum trăesc şi cum mor Japonezii; Spitalele la Yokohama; Kamakura; Cum mănâncă japonezii; Femeea japoneză; Moda japoneză; Caracterul Nipon; China; Peking; Bucătăria chineză; Templul Dalai Lamei; Nankin; Shangai — oraşul bogăţiei şi al mizeriei; Medicina chineză; Mizeria Shangaiului; Particularităţile Chinei.

Minunat ilustrate în culori

PREŢUL 20 LEI

Citiţi în:

Literatură şi ştiinţă

de **H. Sanielevici**

Arta ţăranului român este curat mediteraneană; Rasa, limba şi cultura băştinaşilor Daciei; Vârsta de aur a omenirei; Geniul lui Goethe; „Invierea" lui Tolstoi; Lessing; Anatole France; Filosoful Fichte era socialist; Cum ar fi trăit Eminescu în zilele noastre; Originea lui Alexandri; „O sărutare" de I. Petrovici; Reforma d-lui I. Petrovici; Despre cancer; Problema alimentaţiei; Europa teatrul evoluţiei; Originea omului şi cauzele apariţiunii lui din „La Vie des mamifères"; Străinătatea şi „La Vie des mamifères"; Suprema lege a Istoriei; Cum se va regenera partidul liberal; Suflet de stăpân şi suflet de slugă.

Sunt capitole cu substanţial cuprins în care ştiinţa se împleteşte cu literatura în pagini de înalt folos cultural.

E o carte ce trebue citită de orice iubitor al cărţii şi al gândului rar.

A apărut în editura „Adeverul" şi cuprinde mai bine de 400 pagini cu 20 ilustraţiuni.

Cereţi volumul la librării, la depozitarii ziarelor noastre sau direct la editura „Adeverul".

Numai cereţi: O LAMĂ DE RAS CI O LAMĂ "DIAMOND"
Numai astfel veţi putea avea cea mai bună lamă de ras din oţel suedez: perfect şlefuit.
DE VÂNZARE PRETUTINDENI

Rep. G-ral: **A. SCHOR,** Bucureşti, str. Tudor Vladimirescu 26

STEFAN ZWEIG

Bătrâneţea lui Casanova

1797—1798: măturoiul sângerat al Revoluţiei a spulberat galantul secol al optsprezecelea; capetele regelui şi reginei Franţei s'au prăvălit în panerul ghilotinei şi zece duzini de prinţi şi prinţişori precum şi domnii inchizitori ai Veneţiei au fost alungaţi de un obscur general corsican. Lumea nu mai citeşte Enciclopedia, Voltaire şi Rousseau, ci comunicatele de pe câmpurile de luptă. Carnavalurile Europei s'au sfârşit odată cu vremea rococoului. Au trecut vremurile rochiilor bufante şi ale perucilor pudrate, ale pantofilor cu cătărămi de argint şi ale dantelelor de Bruxelles. Nu se mai poartă haine de catifea, ci numai uniforme şi haine burgheze.

Dar, fenomen ciudat, este un om care a uitat vremea în care trăeşte, un bătrân surghiunit într'un colţ pierdut al Boemiei.

Iată-l, îmbrăcat cu o vestă de catifea, cu butoni de aur, cu guler de dantelă galbenă şi roasă, ciorapi de mătasă, jartiere brodate şi pe cap cu o pălărie de gală cu pene albe; coboară pe drumul râpos care duce dela castelul Dux spre oraşul cu acelaş nume.

Omul acesta ciudat poartă părul după moda veche, de altfel cam prost pudrat (nu mai are servitori!); îşi sprijină mâna ceremonios pe un baston cu măciucă de aur de stil vechi, aşa cum se purta la Palais Royal în Paris, prin 1740. E Casanova, sau mai degrabă mumia lui; trăeşte mereu, cu toată sărăcia, cu toate necazurile şi cu tot sifilisul. Pielea lui e ca pergamentul, nasul coroiat ca un cioc de pasăre s'apleacă peste gura cu buze tremurătoare; sprâncenele stufoase sânt încâlcite şi cărunte.

Apariţie penibilă de om uscat de conrupţie, de amărăciune şi de lungi vegheri în pulberea bibliotecii. Numai ochii de un negru de smoală sânt tot aşa de vii ca altădată; privirea lor se strecoară răutăcioasă şi ascuţită, pe sub pleoapele întredeschise. Dar nu se uită nici în dreapta, nici în stânga. Se mulţumeşte să mârâie şi să mormăie morocănos; nu-i vesel deloc Casanova. Nu mai e vesel de când soarta l'a aruncat în paraginele acestea boemiene. La ce bun să mai ridice ochii? Orice privire ar fi de prisos pentru dobitocii ăştia, mâncători de cartofi, cu mutre vulgare, din Boemia germană, care n'au scos niciodată nasul din târgul lor murdar şi care nici măcar nu-l salută cum trebue, pe el, cavalerul de Seingalt, care altădată a împuşcat în duel pe un nobil dela curtea polonă şi care a primit ordinul Pintenului de aur din mâna Papei.

Şi, lucru şi mai plicticos, femeile nici ele nu-l respectă. Işi acopăr gura cu mâna ca să nu isbucnească în râs prosteşte; şi dealtfel ştiu ele de ce râd: servitoarele castelului au povestit preotului că bătrânul ăsta podagros le bagă mâna pe sub fustă şi le şopteşte la ureche tot felul de prostii. Dar tot mai bine îi place plebea asta decât ticăloşii aceia de servitori dela castel pe mâna cărora a căzut „măgarii cărora trebue să le sufere obrăzniciile", mai ales Feltkischner, intendentul, şi Wideholt, valetul. Ce canalii! I-au pus ieri într'adins prea multă sare în supă, şi i-au ars macaroanele. I-au luat un portret din odaie şi l-au atârnat la closet; au îndrăznit, mizerabilii, să-i bată căţeluşa, pe care i-a dat-o contesa Roggendorf, şi asta numai pentrucă bietul animal şi-a făcut în odaie o nevoie naturală. Ah! unde sânt vremurile bune în care puteai să-i arunci în închisoare pe servitorii ăştia obraznici şi să-i baţi până la sânge! Astăzi, din cauza lui Robespierre, s'au cocoţat toţi nespălaţii. Jacobinii au stricat totul şi el nu mai este acuma decât un câine nenorocit, bătrân şi fără dinţi. La ce bun să se mai tânguie şi să mai besteme toată ziua? Mai bine să-i scuipe pe toţi, să se închidă în odaie şi să citească pe Horaţiu.

Astăzi, însă, nu mai este necăjit. Casanova trece cât poate de repede prin castel. Şi-a pus vechiul costum de paradă şi decoraţiile, şi şi-a periat ultimul fir de praf de pe haine, pentrucă domnul conte a anunţat că soseşte. Aduce cu el pe prinţul de Ligne şi pe alţi seniori. La masă are să se vorbească franţuzeşte şi banda de servitori invidioşi va fi nevoită să-l servească scrâşnind din dinţi, să-i prezinte corect şi plecaţi farfuriile, în loc de a-i arunca pe masă ca ieri, o mâncare infectă. Da, la amiază are să ia loc la masă cu nişte nobili austriaci, care ştiu încă să preţuiască o conversaţie îngrijită şi să asculte cu respect vorbindu-se de un filosof preţuit chiar de d. de Voltaire şi care odinioară se bucura de consideraţia împăraţilor şi regilor.

„Probabil după ce doamnele au să se retragă, Domnul Conte şi Prinţii în persoană au să mă roage să le cetesc un pasaj dintr'un anumit manuscris; da, domnule Feltkischner, au să mă roage să le citesc, auzi dumneata! Nobilul conte de Waldstein şi Mareşalul Prinţ de Ligne au să mă roage să le cetesc un capitol din Memoriile mele, care sânt de un interes fără seamăn; şi poate că am să cetesc: poate! Pentrucă nu sunt servitorul domnului Conte şi nu sunt obligat să-l ascult; eu nu fac parte din servitorime; sânt aici musafir şi bibliotecar şi tratez cu ei dela egal la egal; voi nici nu ştiţi măcar ce vrea să zică asta, canalii de Jacobini ce sânteţi! Am să le istorisesc câteva anecdote. In genul delicios al maistrului meu Crébillon, sau pipărate după moda veneţiană: sântem gentilomi, sântem între noi şi pricepem nuanţele. Avem să râdem, avem să bem vin de Burgundia, greu şi de un roş aproape negru, ca la curtea Regelui Franţei; avem să vorbim de război, de alchimie şi de cărţi şi mai ales un bătrân filosof are să le spuie nobililor comeseni câte ceva despre lume şi femei".

Casanova se strecoară, emoţionat, din salon în salon, cu ochii strălucitori de orgoliu şi de răutate. Işi curăţă pietrele false (cele veritabile sânt de mult la un zaraf evreu) care încadrează crucea decoraţiei lui; îşi pudrează cu îngrijire părul şi în faţa oglinzii (cu ţopârlanii ăştia uiţi bunele maniere) face exerciţii de reverenţe şi saluturi cum se făceau altădată la curtea lui Ludovic al XV-lea. E drept că şalele îi trosnesc: nu degiaba şi-a purtat ciolanele jumătate de veac prin toată Europa şi Dumnezeu ştie câtă viaţă i-au stors femeile! Dar, cel puţin, colo în cutia craniană spiritul n'a secat încă. Are să ştie să distreze pe domnii ăştia şi să se facă preţuit. Cu un scris rotunjit şi plin de înflorituri, cam tremurat, copie un mic poem de bunăvenire, în limba franceză, pe o hârtie frumoasă pergamentată, pentru prinţesa von Recke; după aceea zugrăveşte o dedicaţie pompoasă pentru noua lui comedie destinată teatrului de amatori: chiar aici, la Dux, n'a uitat bunacuviinţă şi curtenia si stie încă să primească frumos, ca un cavaler ce este, pe nişte oameni care se interesează de literatură.

Şi, într'adevăr, în timp ce trăsurile sosesc şi el coboară, şovăitor şi gârbov, treptele largi ale scării, iată că d. conte şi oaspeţii lui întind cu lenevie servitorilor pălăriile, mantiile şi blănurile, iar pe el îl îmbrăţişează ca pe un gentilom, îl prezintă invitaţilor ca pe celebrul cavaler de Seingalt, îi laudă meritele literare, iar doamnele vor toate să-l aibă vecin de masă. Nici nu s'au ridicat farfuriile de pe masă şi nu s'au aprins încă pipele şi, aşa cum se aştepta, prinţul se informează de mersul autobiografiei lui, atât de captivantă, iar domnii şi doamnele îl roagă să le citească un capitol din Memoriile lui, destinate cu siguranţă să devină celebre. Cum să nu satisfacă dorinţa amabilului conte, graţiosul lui binefăcător?

Domnul bibliotecar se urcă repede în odaia lui şi ia unul din cele cincisprezece infolii în care a pus semn o panglică de mătasă: e o bucată capitală, o piesă de preţ, unul din rarele pasagii care se pot ceti în prezenţa doamnelor, evadarea din Inchisoarea plumbuită a Veneţiei. De câte ori şi la câtă lume n'a cetit el această incomparabilă aventură! A cetit-o electorului Bavariei, electorului Coloniei, nobililor englezi, la curtea din Varşovia; acuma trebue să le arate Austriacilor că un Casanova ştie să scrie altfel decât Prusacul acela greoi, domnul Frenck, a cărui carte, „Inchisorile" a făcut atâta vâlvă. Acuma de curând a intercalat câteva peripeţii, nişte complicaţii grandioase şi surprinzătoare şi, la urmă, o superbă citaţie din divinul Dante. O furtună de aplauze îi răsplătesc lectura, contele îl îmbrăţişează strecurând cu mâna stângă în buzunarul lui Casanova un fişic de galbeni, pe care are să-i întrebuinţeze repede, pentrucă deşi o lume întreagă îl uită, creditorii au dat peste el până şi aici în colţul acesta pierdut din Boemia. Acuma lacrimi de bucurie îi curg pe obrazi, când prinţesa îl felicită şi când toţi beau în cinstea ilustrei capod'opere pe care va sfârşi-o în curând.

Dar, a doua zi, vai! caii se sbat nerăbdători în hamuri, trăsurile aşteaptă la scară: nobilii seniori pleacă la Praga, şi, cu toate că d. bibliotecar a făcut de vre-o trei ori aluzie la tot felul de afaceri grabnice pe care le are în acest oraş, nimeni nu-l ia cu el. E obligat să rămână în castelul acesta rece şi plin de curente, lăsat pradă obrăzniciei slugilor acestora ticăloase care, imediat după plecarea d-lui conte, încep din nou să chicotească batjocoritor. Casanova nu se vede înconjurat decât de nişte barbari; n'a mai rămas nimeni care să ştie să vorbească franţuzeşte sau italieneşte, să discute despre Ariosto sau Jean-Jacques. Şi nu poate să scrie toată vremea d-lui Opitz din Csaslau (un şoarece de bibliotecă plin de pretenţii) nici celor câteva doamne care îi fac încă onoare de a purta corespondenţă cu el.

Ca un fum cenuşiu plictiseala grea şi somniferă se întinde din nou prin camerele reci şi nelocuite, şi guta uitată o clipă, chinueşte picioarele bătrânului mai rău decât oricând. Amărît, îşi scoate hainele de gală şi îşi înveleşte oasele reci în halatul turcesc căptuşit cu lână. Ursuz, se târăşte spre singurul azil al amintirilor, spre masa de lucru: penele proaspăt tăiate aşteaptă alături de foile albe, şi hârtia scârţâie de nerăbdare. Se aşează oftând la masă şi continuă să scrie, cu mâna tremurătoare, tot mai departe, (binecuvântată fie plictiseala care îl face să scrie!) istoria vieţii lui.

Pentrucă, după fruntea asta care aminteşte un craniu de mort, după pielea asta uscată ca a unei mumii, trăeşte proaspătă şi tânără, ca miezul alb al unei nuci în mijlocul coajei dure, o memorie genială.

In acest mic spaţiu osos dintre frunte şi ceafă, totul e încă intact şi bine orânduit, tot ceeace ochii strălucitori, nările largi şi mânile sigure şi lacome au simţit şi au prins în mii de aventuri; şi degetele lui umflate de gută, care, treisprezece ore pe zi, mânuesc pana de gâscă, îşi amintesc şi acum trupurile albe ale femeilor pe care altădată le desmierdau voluptuos. Pe masă sunt tot felul de scrisori îngălbenite ale fostelor lui amante, note, şuviţe de păr, tot felul de amintiri şi ca un fum argintiu deasupra unui jăratic stins, aici pluteşte un abur nevăzut, delicat parfumat, deasupra acestor palide urme ale trecutului. Toate îmbrăţişările, toate sărutările, toate desmierdările învie din nou; nu, această evocare nu e o muncă, ci o plăcere, „plăcerea de a-ţi aminti plăcerile".

Ochii bătrânului gutos strălucesc, buzele lui tremură de râvnă şi emoţie; pronunţă vorbe în şoaptă, vorbe pe jumătate născocite, pe jumătate desgropate din trecut; fără voie, imită vocile de altădată şi râde singur de propriile lui glume. Uită de mâncare şi de băutură, uită sărăcia, mizeria, umilinţa şi neputinţa, toate necazurile şi toate ororile bătrâneţei, întinerindu-se astfel în vis, în oglinda amintirilor lui. Femeile avute odinioară se apropie de el zâmbind, umbre evocate de el, şi prezenţa lor, datorită artei lui de necromant, o gustă poate acuma mai mult decât a gustat-o altădată în realitate. Şi scrie, scrie mereu, se scufundă în aventură cu degetele şi cu pana, ca altădată cu toată ardoarea trupului; se plimbă prin odae recitind şi râzând şi nu se mai gândeşte la soarta lui actuală.

Afară la uşă, dobitocii de servitori se întreabă chicotind: „Cu cine oare râde nebunul acela de Italian?" Işi bat joc de el, duc degetul la tâmplă făcând semn că e nebun, coboară scara să se ducă în pimniţa cu vinuri şi-l lasă pe bătrân singur în mansarda lui. Nimeni pe lume nu mai ştie de el, nici cei care stau pe aproape, nici cei care sunt departe. Bătrânul vultur mânios stă în turnul lui dela Dux, ca pe vârful unui iceberg, necunoscut şi neştiut de nimeni. Şi când, însfârşit, în luna Iunie 1798, inima lui bătrână şi uzată se sfarmă, când trupul lui odinioară dezmierdat cu foc de sute de femei, se coboară în mormânt, registrul bisericii nici nu-i mai ştie numele adevărat. In el scrie: „Casaneus, Veneţian", nume care nu e exact şi „în vârstă de 84 de ani", vârstă care nici ea nu e adevărată, aşa de puţin îl cunosc cei care trăesc în preajma lui! Nimeni nu se îngrijeşte de mormântul lui, nimeni n'are habar de scrierile lui; trupul îi putrezeşte; scrisorile lui mucezesc uitate, şi, uitate, volumele operei lui ajung cine ştie pe unde, în mâini care le-au furat şi care, totuş, sunt indiferente. Dela 1798 la 1822, un sfert de secol, nimeni nu pare mai mort decât omul acesta, — care, totuş, e cel mai viu dintre cei vii...

Trad. de P. ALEXIAN

Curiozităţi

Pofta de mâncare a lui Victor Hugo

In revista „Le Correspondant", J. Monval aminteşte relaţiile lui François Coppée cu Victor Hugo. Coppée nu admira numai talentul literar al lui Hugo, ci şi pofta lui de mâncare, care era formidabilă: „Mânca nişte bucăţi enorme de carne friptă şi bea vinul gol cu paharele cele mai mari; cel mai mult îi plăcea o mâncare inventată de el, un amestec de toate felurile de mâncare posibile, peste care turna din gros sare şi piper. Când avea omari, Hugo le rupea câte un picior, şi-l mesteca cu coajă cu tot, spre marea uimire a musafirilor"...

Un „decret de slăbire"

Directorul Operei din Stockholm, John Forsell a lansat acum câtăva vreme un ucaz contra îngrăşării artiştilor. Acest decret a stârnit vâlvă mare, chiar în afară de Suedia. Acuma a avut loc epilogul afacerii: doamna Greta Soderman, una din cele mai apreciate artiste ale Operei, a cerut să i se rezilieze contractul, pe motiv că decretul cu pricina ar fi fost îndreptat în mod special împotriva ei. Ziarele şi revistele şi-au bătut joc de ea şi a devenit astfel un obiect al ironiei generale. Artista dovedeşte cu certificat medical că nu poate juca, căci sufere de o depresiune nervoasă. Direcţia Operei a încercat în zadar să o facă să revie asupra acestei decizii.

Dezgroparea Sodomei şi a Gomorei

Din Constantinopol se anunţă că expediţia iezuiţilor, trimeasă de institutul biblic al statului papal, a reuşit să desgroape ruinele oraşelor Sodoma şi Gomora. La vărsarea Iordanului în Marea Moartă unde s'au făcut săpături, s'au descoperit rămăşiţele celor două oraşe preistorice, în care s'au găsit multe case arse, schelete omeneşti şi multe obiecte casnice.

Un strat de cenuşă care se găsea deasupra localităţilor, dovedeşte că în adevăr Sodoma şi Gomora au fost distruse de o ploaie de foc. (Cum se face că cenuşa n'a fost luată de vânt?) Obiectele găsite permit să se reconstitue felul de viaţă al locuitorilor. Informaţiile trimise presei nu spun dacă s'a descoperit şi stâlpul de sare în care s'a prefăcut soţia lui Lot.

O ligă a tăcerii

La Bruxelles s'a constituit o societate care poartă numele curios de „Liga tăcerii". Membrii societăţii nu se obligă, aşa cum ne-am aştepta, să-şi petreacă restul vieţii în tăcere, ci din contra, e vorba să facă cât vor putea mai mult scandal, ca să oblige pe scandalagii să tacă. In adevăr, scopul ligii e ca, utilizând jurnalele, conferinţele, etc., să obţină cât mai multă linişte şi, în special în marile centre, unde se cere o producţie intensă de la mintea şi dela inima oamenilor, să se interzică orice zgomot inutil între orele zece seara şi şapte dimineaţa. Conducerea societăţii o au patru persoane, între care doi avocaţi şi un doctor.

Spiritism profitabil

In lumea bună din Budapesta s'a întâmplat de curând un scandal care a produs multă vâlvă. Domnişoara Irina Barsony, o orfană foarte bogată, logodită cu un inginer, i-a scris acestuia că nu mai poate să-l ia în căsătorie, deoarece şi-a pierdut toată averea şi nu vrea să-l facă nefericit. De aceia îl roagă să nu caute s'o mai întâlnească. Logodnicul însă nu s'a lăsat convins de această scrisoare şi, făcând cercetări, a descoperit că e vorba de o afacere de spiritism.

In curând a aflat că logodnica lui locuia acuma într'o cocioabă, la mahala. Ducându-se la ea, inginerul o conjură să-i spună adevărul, şi iată ce află: De câtăva vreme, domnişoara Barsony era sub influenţa unei spiritiste, anume Olga Peplar. In locuinţa acesteia au loc mai multe şedinţe de spiritism pe săptămână. La una din aceste şedinţe, a apărut un spirit care a ordonat d-rei Barsony să-şi dea toată averea pentru scopuri spiritiste, sau, mai exact, să o dea doamnei Peplar, care s'o întrebuinţeze ca să plătească datoriile tatălui spiritului. De aceia tânăra milionară a rămas fără nici un ban.

Inginerul a anunţat poliţia, care a arestat toată banda (şi „spiritul"). Se pare că păgubaşa îşi va putea recăpăta o parte din avere. Dar nu ni se spune dacă, în urma acestei aventuri, inginerul mai ţine să se căsătorească cu domnişoara Barsony.

Motive de divorţ la Paris

Doi soţi trăiesc în cea mai deplină armonie. Bărbatului nici prin gând nu-i trece să-şi bănuiască femeia. Intr'o după-amiază, pe la orele patru, domnul citeşte ziarele, când doamna vine să-i spună la revedere: pleacă să se plimbe. Când iese pe uşă, bărbatul observă că ciorapul stâng are o gaură. Işi strigă înapoi nevasta, dar ea nu-l aude. Seara, doamna vine cu mare întârziere şi declară că a făcut o plimbare lungă cu amica ei, Nelly. Dar, din întâmplare, domnul bagă de seamă că de astă dată ciorapul drept e rupt. Deci, doamna şi-a scos după amiază ciorapii şi, desigur, şi alte lucruri. Fără să scoată o vorbă, domnul pleacă la locuinţa doamnei Nelly şi află că e plecată din Paris de două săptămâni. — Divorţ.

Concluzia: fiţi leneşi, nu alergaţi după soţia dumneavoastră ca să-i atrageţi atenţia când are o gaură în ciorap, căci aşa veţi afla dacă vă înşeală.

Alt caz. Domnul e gelos şi are impresia că doamna îl înşeală. Atunci însărcinează un detectiv s'o urmărească. Acesta, după o observaţie de mai bine de o lună, declară că purtarea doamnei e ireproşabilă. Dar doamna găseşte scrisoarea detectivului şi cere divorţul pe motivul că a fost ofensată. Tribunalul îi dă dreptate. Morala: bărbaţii nu trebue să fie bănuitori...

Doi soţi trăiesc de ani de zile despărţiţi, fără să fi divorţat. Copiii stau la mama, lor, dar tatăl are dreptul să-i vadă de două ori pe săptămână. De la o vreme, el observă cum copiii se răcesc treptat faţă de el, ba la un moment dat, băiatul cel mai mare, care are 17 ani, îi spune că nu vrea să-l mai vadă, pentru că e un om josnic şi lipsit de caracter. Convins că atitudinea aceasta e influenţată de mama lor, soţul cere divorţul. Tribunalul declară că vina soţiei nu e dovedită, căci copiii pot fi influenţaţi şi de soacra reclamantului. De aceia respinge acţiunea. Morala: soacrele pot fi periculoase şi după ce ai încetat de a-ţi mai vedea soţia. — *Gr.*

O pagină de umor universal

ROBERTO BRACCO

Soție și văduvă

Abea după un an de căsătorie, Gilda începu să-și înșele bărbatul, Rocco Fornari, cu care se măritase trecând peste desgustul ce-l avea față de el, pentrucă printre atâția adoratori care o înconjuraseră pe când era copilă, el a fost singurul dispus s'o ia în căsătorie, și mai precis pentrucă, fără un ban dotă și cu obiceiurile învechite ale unei familii cheltuitoare, nu trebuia să lase să-i scape din mână acel solid proprietar, al cărui profil nu justifica desgustul ei. Numai opt sau nouă ani mai mult decât ea. O doză de inteligență adequată vieții curente. Un bărbat frumos. Puțin cam grosolan ca aspect, în maniere, și în suflet, dar de acea grosolănie care e o garanție de simplitate și lealitate.

Aprecierea limpede a acestor semnalmente exterioare și interioare susținută de recunoștința pe care el o ațâța în ea asigurându-i larghețâ, a făcut ca nunta să-i fie aproape plăcută, nu însă ca să-și modifice predispoziția spre infidelitate, care a isbucnit la primul imbold și odată isbucnită nu a mai avut frână. A fost o infidelitate continuă, și trădările au fost de orice fel. Capricii trecătoare, persistente, pasionale, senzuale sau cerebrale. Mici amoruri distractive, asemenea exercițiilor de sport. Concesiuni făcute din milă pentru dragostea nebună a altora. Suplimente de cedare momentană față de seducători abili. Chiar oarecari navigări în apele acelei amabile galanterii care poate la un moment dat și cu politeță să achite un cont exuberant la bijutier sau blănar.

Netolerantă din cauza preocupărilor și plictiselilor care însoțesc orice fel de minciună, era cu totul incapabilă de prudența, de discreția și de tăinuirile pe care le cere adulterul pentru convenientele sociale. Astfel că activitatea ei adulteră devenea din ce în ce mai puțin prevăzătoare, mai imprudentă, mai expusă, mai publică. Galeria — galeria sa — putea fi perfect informată, și broda chiar exagerări care discreditau trecuta realitate. Ea o știa și se obișnuise să arate că se distrează. Știa că și de bărbatul său se suspecta, că ar suporta din lașitate sau din cinism nenumăratele trădări publice, și la aceasta atribuia puțină importanță. La urma urmelor, nu-l acuza că-și vinde nevasta!... Pentru un rest de recunoștință, ar fi vrut, da, să-i salveze liniștea, ar fi vrut ca el să nu știe; dar această pioasă intenție se împiedica de o dificultate absolută. Ea nu avea putința să-l sustragă indicațiilor precise care se răspândeau împrejur.

In acelaș timp, nu era adevărat că suportarea la el era sfătuită de lașitate sau cinism. Să batjocorească amanții ei?... Pentru ce?... Avea oare dreptul să se răzbune pe ei? Și de fapt, în ce ar fi putut consta răzbunarea? Excluzând crima, care-i făcea oroare, orice act violent l'ar fi condus la un scandal buf și sgomotos. Și apoi?... Scandalul sgomotos, cu sau fără relativul duel final, i-ar fi impus, pentru ochii lumii, să se despartă de ea. Perspectiva despărțirii îl cutremura. In fundul sufletului său simplu, în fundul acelei existențe opace de mic burghez bogat, se cuibărea, ca într'o ascunzătoare, o dragoste nesocotită, neînfrânată, nesfârșită, fatală. Totul știut, dar nimic de făcut. Lângă ea, închidea într'o tăcere adâncă chinurile cumplite ale geloziei, furiei, umilinței, urei și dragostei. Uneori privind-o, pe neașteptate ajungea la furii brutale. O copleșea de ofense, o amenința cu moartea, o bătea. Ea nu cerea adevăratul motiv, nu încerca să se revolte, suferea ofensele, amenințările, bătăile, ca și cum ar fi admis că le merită, se ghemuia într'un colț pronunțând promisiunea că se va îndrepta. Când îi părea că el e îmblânzit sau sleit, i se oferea, tremurând. Nu era respinsă. Imbrățișarea se înfăptuia. După un ceas ea fugea la amant.

Astfel proceda uniunea conjugală a Gildei cu Rocco Fornari. Prin trecerea timpului nici o schimbare a raporturilor dintre ei, nici o schimbare în conduita ei. La patruzeci și cinci de ani, puțin sleită și stinsă, dar ajutată de artificiul ințepat al fardurilor și al retușărilor, de o eleganță expertă și de o istețime aprinsă de tinerețea prelungită, era încă în plină activitate de adulter. Avea ca amant un sicilian, — Totò Salvestri, — un tânăr curtenitor, educat, de o perfectă boerie, generos la inimă și la pungă, care îi dedica o arzătoare exaltare copilărească, atribuindu-i o valoare de femeie excepțională, neînțeleasă și de neînțeles de acel bărbat grosolan, căruia socotea că i se cuvine veșnica nenorocire. Și Gilda, găsind în Totò Salvestri totalul cerințelor pe care le găsise la predecesori, și mai mult, un fel de stimă pe care nu o mai cunoscuse niciodată, se legase de el mai mult decât de oricare alt amant.

Intr'o zi, Totò Salvestri, care o aștepta ca de obiceiu, în cuibul intimității lor, primi un bilet laconic și dramatic trimes de ea:

„Eri seară bărbatul meu a fost cuprins subit de o boală gravă. Azi e mai rău. Doctorii nu mai speră să-l scape. Numai a ta..."

El justifică laconismul și compătimi pe Rocco Fornari. In sinea lui își spuse:

— Sărmanul! Asta nu era de prevăzut. Și nu trebuia să se'ntâmple. Nu o merita. Eu i-aș fi urat din tot sufletul să trăiască o sută de ani. Nu mă plictisea nici pe mine nici pe ea.

Ziua următoare, îi parveni un alt bilet și mai laconic și mai dramatic, care în laconism și dramatism, era și ciudat:

„Astăzi, în zori el a murit. Mă chinuesc îngrozitor! Nu știu când ne vom putea revedea".

Totò Salvestri încremeni. Nu s'ar fi mirat de o expresie de tristeță, de o expresie de durere. Se înțelege ca o femeie neabrutizată să se întristeze, să se îndurereze de moartea soțului, chiar dacă nu era iubit și nu era demn de ea, și de ea legitim înșelat. Dar acel chin îngrozitor îi părea absurd, și mai absurd îi părea că pentru acel chin, Gilda amâna nedefinit revenirea la întâlnirile obișnuite. Și pentru ca să agraveze absurditatea, lipsea din acel bilet orice semn de considerație afectuoasă pentru el. Nu era nici chiar nelipsitul „numai a ta"!... Se întărîta, fără ca să reușească, să descopere ceva logic în mesajul atrofiat al văduvei, și aceasta îl rodea. Și pentrucă respectul impus de faptul dureros îi stăvilea orice încercare de a obține dela ea o explicație, rămase întărâtat ca să se consume în așteptarea în care ea era enigmatic, arbitra.

Gilda se anunță lui Totò Salvestri, printr'un al treilea bilet care perfecționa laconismul adoptat, — „Voiu veni azi," — nu mai puțin decât după cincisprezece zile dela moartea soțului. El, cu siguranța reîntoarcerii iminente, lăsă la o parte amintirea absurdităților și necazul așteptării, și se lăsă în voia dragostei sale tinerești. Și de îndată ce ea îi apăru înainte, cu toate că îl supără îmbrăcămintea aceea de un negru intens, acel văl negru care o înfășura în melancolie, se repezi fericit, s'o îmbrățișeze. Dar un gest prompt și rugător de al ei, îl opri.

— Pentru D-zeu — exclamă el, — recapitulând deodată în exclamare, tot ce se întâmplase, — nu-mi permiți să te îmbrățișez!

— Nu-ți permit eu, bunul meu Totò și nu ți-o permite haina pe care o îmbrac.

— Dar acesta e un convenționalism mizerabil!

— Judeci prea în grabă și cu prea multă superficialitate.

Amantul supărat nu primi avertismentul, și continuă:

— Tu'mi aduci aici o scenografie de ocazie, îmi aduci aceeași ficțiune bizară și oribilă cu care m'ai torturat de departe. Nu te recunosc! Nu te recunosc!... Mă obișnuiseși cu o sinceritate frumoasă, pe care am crezut-o întotdeauna inerentă independenței tale de femeie superioară. Și de când sărmanul acela a plecat pe lumea cealaltă, tu ai renunțat cu totul la sinceritate. Nu te recunosc, și vreau să te recunosc! Vreau să te văd lângă mine așa cum ești, nu cum ți-a trecut prin minte să pari. Și începe prin a-ți scoate acest văl funebru, care face parte din scenografie!

El vibra de o nouă indignare. Gilda șezu, calmă, aproape solemnă, fără să-și scoată sau să-și ridice vălul, rămânând de nerecunoscut în acel fel de întuneric pe care persoana sa o purta împrejurul ei. Apoi i se adresă cu o voce înțeleaptă:

— Stai lângă mine, amicul meu. Fii amabil, fii gentil cum știi tu să fii, și lasă-mă să-ți spun ceeace trebue. Am să-ți spun în puține cuvinte. N'aș putea să-ți vorbesc mult.

Totò Salvestri consimți, mascându-și indignarea cu corectitudinea care-i era obișnuită; și cu brațele încrucișate, cu capul plecat, se așeză liniștit, să asculte.

— Nu aș putea să-ți vorbesc mult — repetă ea, — pentrucă e vorba de un fenomen pe care în zadar am încercat să-l analizez pentru ca să-mi dau seama mie însumi și de care așa dar în zadar m'aș sforța să-ți dau socoteală ție. A venit din afara conștiinței mele, din afara judecății mele. Poate a venit în nervii mei, în simțurile mele, în carnea mea: desigur în ceva din care funcționează fără știrea mea. A venit printr'o complicație misterioasă. Și când s'a îndeplinit, mi s'a relevat cu simplitatea unui fapt foarte natural. Deaceea, puține cuvinte vor ajunge ca să ți le comunic. Și dacă nu ar fi puține, ar fi goale și neconcludente.

— Până acum totuș sunt multe, — mormăi el, — și sunt tocmai de asta goale și neconcludente.

— Nu sunt de părere.

— In substanță, care e acest fenomen?... Incearcă într'adevăr să rezumi.

Gilda rămase un moment într'o tăcere care o despărțea de el. Eșind din tăcerea absorbantă cu o blândețe care cerea indulgență, îi spuse:

— Eu simt nevoia să nu mai am amanți.

Insulta țâșni, neobișnuită, din gura lui Totò Salvestri:

— După ce ai avut o sută!

— O sută, nu — rectifică ea. — Mulți, da.

— Prin moartea bărbatului tău, vrei să te mântuești? să te purifici?

— Să mă mântuesc! Să mă purific!... Nu țiu și nici nu mă gândesc măcar.

— Și dacă nu vrei să te mântuești, dacă nu vrei să te purifici, dacă nu ai aspirații mai mult sau mai puțin extravagante de acest gen, ce însemnează nevoia pe care o simți?... Ai fost cuprinsă de remușcarea de a-l fi înșelat în mod conștient? De a-l fi făcut ridicol și nefericit?

— Aceste cuvinte ar fi minunate pentru mine. Dar acea sinceritate, pe care tu ai invocat-o, și care, contrar celor ce crezi, nu a fost exilată de mine la mansardă, nu-mi permite să le accept. Mi se dă un merit pe care nu-l am. A fi accesibilă remușcării și acesta e un merit. Nu aveam tortura remușcării când el trăia, nu o am acuma. Și dacă el s'ar reîntoarce în viață, eu aș reîncepe să-l înșel.

— Astfel că pentru a avea amanți îți era și îți este necesar să ai un bărbat, sau mai precis, *acel* bărbat?!

— Tu mergi la paradox!

— Paradoxul se găsește în răspunsurile pe care mi le dai.

— Dar pentru ce mă întrebi, amicul meu? Pentruce cercetezi? Te izbești de un mister, de un fenomen înfăptuit misterios. Prin dispariția unui bărbat pe care nu-l iubeam și pe care l-am înșelat fără scrupule și fără încetare, și care dacă s'ar reîntoarce în viață, eu aș reîncepe să-l înșel, am fost îndurerată. O durere profundă și de nedefinit! Și din această durere a ieșit, nu un sentiment, nu un raționament, dar o senzație: o senzație care mă constrânge să fiu soția celui mort, așa cum am fost soția celui viu. Nimic altceva. Și nimic nu s'ar putea descoperi în mine, cu toată oboseala cercetărilor tale, a uimirii tale, a urei tale, a furiei tale.

— Totul neadevărat! Totul minciună! Și ca să minți mai bine ai vrut ca fața ta să rămâe ascunsă sub vălul acela negru. E mai ușor să minți cu vocea decât cu fața. Jos, jos însfârșit cu acel văl!

Brusc îi aruncă îndărăt vălul și, privind-o cu o curiozitate arzătoare, tresări.

— Ce-ți spune fața mea? — întrebă ea rece și politicoasă.

Dispăruse fardul. Avariile vârstei se profilau în paloare. Ochii nu mai erau subliniați cu creionul, și erau întunecați de oboseală. Ochi care plânseseră.

— Ei bine, — insistă, — nu vorbești? Ce-ți spune fața mea? Ce-ți spune?

El, dezorientat, mișcat, timid, umil, deabea murmură:

— Cât ești de transformată!

Gilda se ridică. Iși acoperi fața cu vălul. Cu un gest ușor de cordialitate prietenească, îi întinse mâna:

— Adio, Totò!

(Trad. din ital. de WL. P.)

DON AMINADO

Clientelă dificilă

Cafeneaua din colț e așezată, așa cum se întâmplă des la Paris, la unghiul format de două străzi. Nu se deosebește de loc de alte zece mii de cafenele la fel.

Chiflele și numerele din „Illustration" datează de anul trecut; un moșneguț de vre-o șaizeci de ani, ras, respectabil și cărunt, îndeplinește funcțiunile de chelner.

Obișnuiții cafenelei îi spun „Jules" și atât, și profită de drepturile prieteniei pentru a-i sustrage zece, cincisprezece centime din bacșiș.

Jules, pentrucă e un om cum se cade, se face că nu observă, mai ales că pierderile îi sunt acoperite, cu prisosință, de străini.

Tocmai despre străini am vorbit mai dăunăzi cu el.

— Vă asigur, îmi spune Jules, că compatrioții d-voastră mă miră cel mai mult. Ciudați oameni și Rușii ăștia!

Mai întâi să vedeți că nu vin niciodată singuri, cum fac oamenii din alte țări. Vin întotdeauna în cârd. Pe urmă — și asta mă miră mai mult — nu știu niciodată ce vor... Să zicem că vin niște Francezi. De-abia s'au așezat și comandă:

— Garçon, patru țapi și o halbă!

Și gata. E limpede. E precis. Le aduc patru țapi și o halbă și trec la altă masă. Aici dau peste un anarhist spaniol cu o fetiță din cartier. Imi cer imediat două benedictine... Chestia e clară. Eu, nu fac politică; dar tot ce vă pot spune e că anarhiștii sug ca niște șerpi... Pe urmă iată că vine un șofeur. Asta, iar așa: o cafea și o drojdie. Bea, se urcă în taxi și o șterge la repezeală... Dar iată că vin câțiva compatrioți de ai d-voastră... Șase bărbați și două femei.

Eu nu zic nimic; mă uit la ei. Sunt niște oameni foarte distinși... Dar de ce s'apucă să unească mesele, parcă ar fi o nuntă sau un banchet?

Dar scaunele? Când s'apucă să mute scaunele, nu mai rămâne loc să treacă nimeni...

Bun, îmi zic, așa trebue să fie obiceiul în țară la ei... Și mă duc să-i întreb:

— Cu ce vă servesc?

Și de-acuma ține-te!... Niciunul nu știe ce vrea.

Fac o gălăgie nemaipomenită, și nu comandă nimic.

Aștept; mă schimb de pe un picior pe altul; mai plec; mă întorc iar; iau comande la alți zece clienți, dar cu Rușii, nimic: nu se pot hotărî...

Insfârșit mă chiamă:

— O oranjadă pentru doamna și după aceea avem să vedem... Repede!

Mă duc după oranjadă. Deodată:

— Garson! Garson!

Mă strigă toți opt laolaltă.

— Ce este?

— Nu mai da o oranjadă, dă un sandvici cu șuncă.

Aduc sandviciul cu șuncă și aștept, în timp ce patronul face o mutră de un cot la cassă!...

Cred și eu, numai un sandvici cu șuncă pentru opt persoane, nu-l îmbogățește deloc. Dar ce pot să fac eu! Numai ce văd că mă chiamă iar:

— Garson!

— Vine.

— Dă-ne lista.

Asta e bună. Să-mi vie amețeală, nu altceva. Lista? Listă în cafeneaua noastră, în cafeneaua din colț? Sunt acuma patruzeci și doi de ani de când patronul a moștenit cafeneaua: nimeni nu i-a cerut vreodată lista!

Eu le spun:

— Vă rog să iertați, dar n'avem listă. Dacă doriți vă pot spune eu prețul consumațiilor.

— Bine, atunci dă-ne o țuică, o cafea cu lapte, un țap, odată ochiuri la capac și un dubonnet...

Ei al dracului!... Eu, vă spun, nu fac politică; dar vă spun drept că d-voastră, Rușii, aveți o droaie de partide și de programe... Fiecare din compatrioții d-voastră cere altă consumație... Nu zău, să vorbim drept... Când te duci la cafenea ar trebui să știi dacă vrei să bei ori să mănânci și dacă vrei cald sau rece... Nu, zău așa!

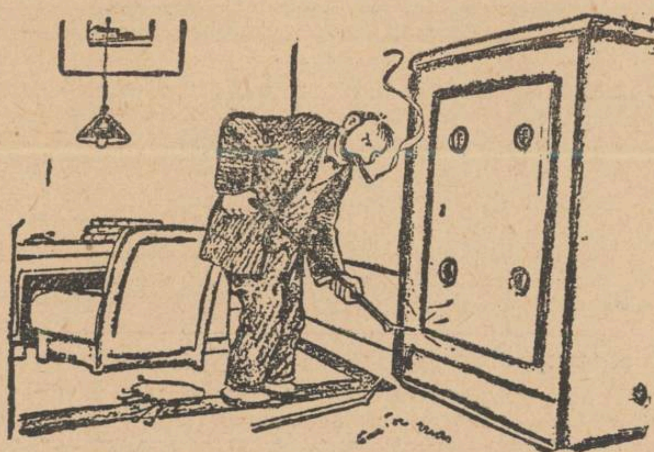
Acuma, e adevărat că nici o nație nu dă bacșișuri ca nația d-voastră, dar sunteți și nehotărîți grozav!

Jules nu avu timp să sfârșească conversația pentrucă fu chemat la o masă: era anarhistul spaniol și Dulcineea lui care cereau pentru a zecea oară benedictinele.

— Aștia, cel puțin, știu ce vor! încheе Jules, fluturându-și șervetul.

Trad. de A. P.

Puterea obiceiului

Spărgătorul își deschide propia sa casă de bani.

DIN MARTIAL

Epigrame

(III, 8)

Quintus iubește pe Thais. Care Thais? Thais cea chioară. Ei îi lipsește un ochi, dar lui amândoi.

(III, 9)

Mi se spune că Cinna scrie versuri împotriva mea. Nu scrie cineva pe care nu-l citește nimeni.

(III, 12)

Mărturisesc, Fabulle, că ai dat oaspeților tăi alifie bună, dar în schimb nu le-ai dat nimic de mâncare. Ce folos ai să fii bine parfumat și să rabzi de foame? Știi cine nu mănâncă și e uns cu alifii? Morții.

(III, 25)

Dacă dorești, Faustine, să se răcorească baia prea fierbinte, roagă-l pe retorul Sabineius să se spele, căci el îngheață și termele lui Nero.

(III, 27)

Nu mă inviți niciodată la tine, dar vii la mine ori de câte ori te invit. N'aș zice nimic dacă n'ai invita pe nimeni, dar pe alții îi inviți. Vina e și a mea și a ta, Galle: eu n'am curaj și tu rușine.

(III, 28)

Te miri că urechea lui Marius miroase urît. Tu ești de vină, Nestor, căci îi vorbești mereu la ureche.

(III, 39)

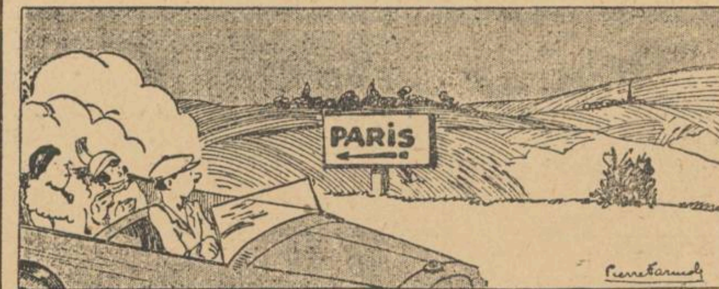
Lycoris cea chioară iubește un tânăr mai frumos decât Ganymede. Ce bine vede chioara!

(III, 40)

Fiindcă mi-ai împrumutat 150.000 de sesterții, din averea ta care abia încape în ladă, ți se pare că ești foarte bun prieten. Bun tu, fiindcă-mi dai? Ba eu, fiindcă-i capeți înapoi.

Trad. de AL. GRAUR

Vilegiatură

— Cum, acuma mergem în direcția opusă Parisului?

— Se vede că am trecut prin el fără să băgăm de seamă!

ANECDOTE

De-ale lui Bernard Schaw

La întoarcerea lui din Grecia, scriitorul a fost întrebat de o doamnă dacă e adevărat că toate grecoaicele au nas grecesc.

— Bine-înțeles, răspunse Shaw.

— De ce e bine-înțeles?

— Doar n'o să pretinzi ca grecoaicele să-și importe nasurile din străinătate!

Galanterie

— Ce mare și frumoasă s'a făcut fata dumitale! Mai de mult s'ar fi zis că o să semene mai bine cu dumneata.

Intrebare și răspuns

— Ce nume se dă omului care stă toată ziua în cârciumă?

— Cârciumar.

La pețitoare

— Domnișoara din Saxonia e foarte frumoasă; iar cea din Elveția e foarte bogată.

— Nu găsești una din Saxonia elvețiană?

Gloria literară

Intr'o zi, la Hollywood, un regisor întreabă pe un figurant:

— Cum te chiamă?

— Victor Hugo.

— Ei, ai un nume cunoscut.

— Cred și eu, răspunde acela fără să clipească, de mai bine de doi ani sunt actor de cinematograf!

Sentimente familiale

— Cu cea mai mare bunăvoință, nu pot declara că am sentimente familiale pentru verii și verișoarele mele. Deabia îi cunosc: Ce motiv aș avea să-i urăsc?

Intre gasconi

— Aveam anii trecuți un cal care alerga câte zece minute în rând cu trenul și nu se lăsa întrecut.

— Asta nu e nimic pe lângă al meu. Ne-a venit odată din urmă o ploaie torențială și timp de jumătate de ceas am călărit la cincizeci de metri înaintea ei. Am ajuns acasă nestropiți, pe când câinele a venit mai mult înot decât pe uscat.

Copii manierați

Mama pune pe farfurie două bucăți de prăjitură, una mai mare și una mai mică și le spune copiilor:

— Să vedem care din voi are creștere mai bună.

După un moment de ezitare, Nicușor pune mâna pe bucata cea mai mare, zicând:

— Ionel are creștere mai bună.

Aparențele înșeală

— Nu găsești că omul acesta are mutră de prost?

— Ba da, dar aparența înșeală.

— Va să zică e deștept?

— Nu, e încă mai prost decât pare.

Economie scoțiană

— Ce mai e cu foot-ballul?

— Nimic, comuna noastră nu mai joacă.

— Cum se poate? Una din comunele cele mai tari ale Scoției! De ce nu mai jucați? V'ați pierdut entuziasmul?

— Nu entuziasmul, ci mingea.

Pe marginea unui pomelnic

Miniştrii Ţării dela 1862 la 1930

Mi-a căzut în mână o carte [1]) apărută de curând şi nebăgată în seamă de mine, poate pentru motivul că nu este o carte de lectură propriu zisă, ci numai un lung şi sec pomelnic, cu înşirarea cronologică dela 1862 la 1930 a numelor tuturor miniştrilor României.

O prefaţă minusculă de câteva rânduri ne spune, ceeace ştiam de mult, că ambele principate (Moldova şi Muntenia), cu ministere deosebite la început, primesc abia la 22 Ianuarie 1862 un cabinet comun cu Barbu Catargiu în frunte.

Am dat acestei cărţi cu titlu pretenţios numirea modestă de pomelnic şi pentru faptul, că aproape toate numele înşirate în ea aparţin unor morţi. La citirea lor încercăm aceleaşi emoţii ca şi în faţa unui şir lung de cruci de morminte: unele cu nume mari, faimoase, care înfruntă vremea; altele cu nume modeste, abia cunoscute, care luptă cu uitarea; altele însfârşit cu nume necunoscute, nedescifrabile, şterse de vreme, care nu spun nimic.

Fiindcă este vorba de cârmuitorii Ţării noastre într'un răstimp lung de 68 de ani, nu se poate să nu răsfoim acest modest dar totuşi preţios pomelnic cu evlavia bunului creştin, dar şi cu interesul viu al iubitorului de trecutul patriei sale.

Inainte de toate ne atrag atenţiunea numele şi chipurile şefilor de cabinet (preşedinţilor de consiliu). Aceştia au fost, în mod cronologic, următorii: Barbu Catargi, Ap. Arsache, Nicolae Creţulescu, Mihail Cogălniceanu, C. Bozian, Ion Ghica, Lascar Catargiu, C. Al. Creţulescu, Ştefan Golescu, Nicolae Golescu, Dimitrie Ghica,, Alexandru G. Golescu, Manolache Costache, Iepureanu I., Em. Florescu, I. C. Brătianu, Dimitrie Brătianu, Dimitre Al. Sturdza, Theodor Rosetti, G. Manu, P. S. Aurelian, George Gr. Cantacuzino, Petre P. Carp, Ion I. C. Brătianu, Titu Maiorescu, Alexandru Averescu, Alexandru Marghiloman, C. Coandă, Alexandru Vaida-Voevod, Artur Văitoianu, Take Ionescu, Barbu Ştirbei, Vintilă Brătianu, Iuliu Maniu.

In total 33 de miniştri de consiliu, care, după împrejurări, au stat mai multă sau mai puţină vreme la cârma ţării. Abia 6 din ei au mai rămas încă în viaţă.

Autorul a avut inspiraţia bună de a ne da şi portretele celor mai mulţi (30) din ei. Lipsesc abia 3 chipuri, ale lui Ap. Arsache, C. Bozian şi C. Al. Creţulescu — tot atât de necunoscute pentru noi ca şi viaţa şi faptele lor politice.

Din păcate n'avem încă o istorie a vieţii noastre politice. Abia câteva monografii privitoare la unele personagii marcante, puţine cărţi de memorii şi „Istori acontemporană a României" (1925) de Titu Maiorescu.

De aceea pomelnicul, de care vorbim, trezeşte în noi pe lângă sentimentul de duioşie şi o curiozitate firească: care au fost activitatea politică şi meritele patriotice ale celor 294 miniştri, pe cari i-a avut ţara noastră dela 1862 la 1930?

Aşteptăm dela d. N. Iorga, să ne satisfacă cândva această dorinţă, înviind cu darul său neîntrecut de evocator al trecutului românesc chipurile şi faptele celor aproape 300 sfetnici ai lui Alexandru Ion Cuza, Carol I, Ferdinand I şi Carol II. Va fi această lucrare desigur şi un bun îndrumător şi înţelept sfătuitor al tuturor acelor bărbaţi politici, care ar dori să ne cârmuiască de acum înainte în aceste vremuri din ce în ce mai grele, care cer dela sfetnicii Tronului, pe lângă dorinţa nobilă şi putinţa de a săvârşi binele obştesc, şi o mulţime de cunoştinţi şi înţelepciunea câştigată cu atâtea încercări grele şi îndelungate de marii lor predecesori.

Până la înfăptuirea acestui necesar Vademecum politic românesc, e bine totuşi să desprindem câte ceva şi din cartea, de care vorbim.

Ceeace ne atrage dela început atenţiunea este numărul miniştrilor, care formează cabinetele (guvernele). La început (1862) sunt numai 6, dela 1888 numărul lor sporeşte la 9, la 1916 găsim 12 în cabinet, iar la 1928 avem nu mai puţin de 21. Să fi sporit numai greutăţile politice în ţară în curs de 68 de ani, că s'a împătrit aproape numărul sfetnicilor Tronului? Sau vor fi şi alte cauze, care să explice acest spor nefiresc, întrucât cunoaştem în acest interval de vreme şi momente (1866, 1877, 1907, 1913, 1916), care ar fi putut reclama şi ele acest spor [2]).

Nu mai puţin interesantă este şi precizarea duratei activităţii diferiţilor miniştri. Au activat în guvernarea Ţării noastre vreme de 14—15 ani 3 miniştri, 11 ani 2 miniştri, 10 ani 3 miniştri, 9 ani 5 miniştri, 8 ani 4 miniştri, 7 ani 7 miniştri, 6 ani 6 miniştri, 5 ani 9 miniştri, 4 ani 18 miniştri, 3 ani 32 miniştri, 2 ani 83 miniştri, 1 an 122 miniştri.

Dintre miniştrii cu cea mai îndelungată activitate guvernamentală citâm pe: Dimitrie A. Sturdza (25 ani) Ion C. Brătianu (15 ani), Ion I. C. Brătianu (14 ani), M. Kogălniceanu (11 ani), I. Em. Florescu (11 ani), Lascar Catargiu, N. Creţulescu şi Eugeniu Stătescu (câte 10 ani), P. S. Aurelian, V. Boerescu, M. Ferechide, Take Ionescu şi Titu Maiorescu (câte 9 ani), G. Chiţu, Al. Constantinescu, Al. Lahovari şi Al. Marghiloman (câte 8 ani).

Aceste cifre ne arată că abia o treime (89 faţă de 205) au avut răgaz suficient (timp reglementar) să lucreze la departamentele lor, în vreme ce alte două treimi s'au perindat numai în grabă pela departamentele respective, fără să poată lăsa vreo urmă remarcabilă de activitate.

Ar fi interesant să se arate împrejurările, care au favorizat pe unii, mai puţin chemaţi, să activeze în pace mai lungă vreme şi cauzele, care au oprit, pe cei chemaţi, să-şi desfăşoare în pace activitatea lor rodnică. Ar fi cred un capitol interesant din istoria politicianismului destructiv, pe urma căruia a avut atâta de suferit ţara noastră.

De altfel în pomelnicul de 294 foşti miniştri prea puţini şi-au înscris numele lor în istoria Ţării noastre, cu toate că dela Vasile Pogor (ministru la culte şi instrucţiune publică, demisionat din funcţiune înainte de a-şi lua în primire departamentul) şi până la fericitul Dimitrie A. Sturdza (care a fost ministru în curs de 25 ani) mulţi ar fi avut şi timp şi posibilitate de a se afirma prin fapte, cari să rămână în amintirea posterităţii.

S'ar mai putea cerceta acest lung pomelnic din atâtea puncte de vedere interesante şi instructive. Ce fel de politică de partid a făcut fiecare? Din ce pătură socială s'a ridicat? Care i-a fost pregătirea şi specialitatea? Ce operă trainică a rămas pe urma lui? etc.

Dar aceasta ne-ar duce prea departe şi nici n'am putea-o face noi, întrucât ne lipseşte pregătirea necesară.

Ne mulţumim în schimb să relevăm câteva nume de literaţi (pierduţi în mulţimea variată a atâtor alte bresle), care au făcut şi politică, rămânând ca istoricul competent, ce va veni după noi, să stabilească: dacă literatura s'a putut împăca cu politica? In ce condiţiuni şi în ce măsură? Şi cine a avut de câştigat sau de pierdut din această întovărăşire: omul de litere sau bărbatul politic?

Dintre aceşti literaţi amintim pe: D. Bolintineanu, P. P. Carp, M. Cogălniceanu, G. Creţeanu, Barbu Delavrancea, N. Gane, Ion Ghica, O. Goga, Titu Maiorescu, S. Mehedinţi, V. Morţun, Al. Odobescu, V. Pogor, C. A. Rosetti, G. D. Teodorescu, V. A. Urechiă, Nicu Xenopol, Duiliu Zamfirescu.

Pregătindu-ne să părăsim acest vast Panteon al politicei româneşti, lepădăm evlavia creştinească, ce ne-a călăuzit paşii la intrarea în el, şi ne permitem o întrebare barbară: Câţi bărbaţi cu adevărat mari se odihnesc în mausoleele fastuoase ale Panteonului nostru politic? Câţi ar fi meritat să intre în el şi totuşi au fost sortiţi să rămână, fără cruce, în colţuri de cimitire uitate?

Căci nu încape îndoială: pe urma celor mai mulţi foşti miniştri n'au rămas decât mausolee strălucitoare, pe care le roade nemilos dintele uitării, în vreme ce din fapta rodnică şi vie a atâtor ostracizaţi de politicianism a luat fiinţă România noastră unită şi mare de astăzi, în care — ironie crudă a sorţii — avem eroi fără mausolee alături de kinotafuri splendide.

LIVIU MARIAN

1) *Dimitrie Costescu:* „Fazele ministeriale în România".

2) Pe când în trecut întâlnim miniştri, cari deţineau până la 3 portofolii, acum în urmă avem miniştri fără portofolii, iar unii miniştri au câte două ajutoare (subsecretari de stat).

Editura „CULTURA NAŢIONALA"

2, Pasajul Macca, Bucureşti I. Telefon 382/24

A publicat în anul 1930 următoarele volume:

Leon Donici: Noul Seminar (roman).
I. L. Caragiale: Opere vol. I (în ediţia îngrijită de d-l Paul Zarifopol).
Ion Barbu: Joc Secund (versuri).
Ion Minulescu: Cetiţi-le noaptea (nuvele).
D. Iacobescu: Quasi (poezii).
Principesa Bibescu: Două portrete (Ferdinand al României şi Anatole France).
Al. Philippide: Stânci fulgerate (poeme).
Octavian Goga: Precursori (proză).
D. I. Suchianu: Puncte de vedere (studii).
Ion Minulescu: Strofe pentru toată lumea (versuri).
B. Fundoianu: Privelişti (poeme).
G. Ibrăileanu: Privind viaţa (maxime).
M. Ralea: Memorial (note din Spania).
Teodor Scorţescu: Popi (1922).

Nou! Senzaţional!
Cărţi poştale-plăci de gramofon

In toată lumea senzaţia sezonului este cartea poştală-placă de gramofon „Weco" (Tonbild-postkarte).

Cele mai noui şlagăre muzicale sunt perfect imprimate direct pe aceste plăci ilustrate, dintr'o compoziţie specială, flexibile, nu se sparg şi se pot cânta de sute de ori, la orice gramofon sau patefon, şanţurile sonore fiind de-o rezistenţă extra-ordinară şi de-o execuţie desăvârşită.

Nu se trimit cu ramburs.

De vânzare la toate magasinele principale.

Cel mai frumos cadou. Ultima noutate. Nu se sparge şi se poate cânta de sute de ori, la orice patefon.

Reprezentanţa şi depozitul general pentru România: „*Novitas*", Bucureşti IV, str. D. Onciul No. 11,

DIN CARNETUL INTIM „DE CE?"

Filosofia haremului

D-lui OCTAV MOŞESCU-BALCIC

La banchetul excursioniştilor pe terasa de la *Hôtels des Etrangers,* cu faţa spre mare, din insula Prinkipo, d. Aurel şi pictorul T. On. bagă de seamă că studentul turc cu ochelari şi logodnica lui, domnişoara Hanâm, s'au aşezat la celalt capăt al mesei. Cineva e de părere că vinurile servite sunt greceşti, din insulele Archipelagului. Nimeni nu crede. Vinul e din aceiaşi familie cu farmecul paradisiac al acestei Insule a Bazileilor şi Impărăteselor surghiunite, cu reveria vastă a zărilor mării de Marmara (care priveşte din pragul de azur unit cu cerul spre marea Mediterană) şi înrudit cu aroma floarei de iasomie, din belşug risipită 'ntre tacâmurile mesenilor.

— Turculeţul s'a ferit, şopteşte pictorului d. Aurel. Am fost nişte barbari. Trebuia să'nţelegem că vrea să se europenizeze şi nu se cădea ca'n această delicată împrejurare, când sufletul lui rupt de Asia, pluteşte nesigur de-asupra Europei, să-l sgâlţâim cu interogări şi acuzări istorice. Ne-am apucat să zguduim un picior rupt pus în ghips şi ale cărui oase abea prinseseră să se fiarbă.

Pictorul, roşu până'n albul ochilor şi agresiv, căută cu priviri ascuţite locul tinerei perechi şi făcu într'acolo un semn de perfid salut prietenesc. Apoi către d. Aurel:

— Fii sigur că-l zgâlţâe'n felul ei mult mai straşnic şi nu-l lasă cadâna Hanâm. Iar după ce vor fi istovit ştiinţele europene de la Montpellier se vor întoarce să vândă pepeni, naramze şi smochine pe uliţele Istambulului. Sunt pierduţi, cu desăvârşire.

Pierduţi ?

D. Aurel, care de câteva zile simţea că cineva din el dezertează şi se pierde, lăsându-l gol ca un butoi fără alcool şi ca o glastră'n fereastră fără micşuneaua de foc, nu mai credea atât de serios în energiile europene, anarhice şi istovitoare ca un blestem şi nici în valoarea speriată a cuvântului „pierdut". De ce pierduţi ? Cum pierduţi ?... Nimic nu se pierde...

Căci în timp ce vaporaşul plutea între insule, căutând să atingă Prinkipo, cea mai depărtată, singura într'adevăr a Prinţilor, d. Aurel se străduise să intueze elementele argumentaţiei de ieri atât de speciale a micii şi rotundei Hanâm: *Istambul, non pa partir... Isi boo* — si *booo — amour!,* pe podul de fier ce leagă ţărmurile Cornului de Aur. Apoi s'a ivit, ca o revelaţie şi mai vorbitoare decât Constantinopolul, Prinkipo, grădină atârnată şi plutitoare cu vile'n lemn sculptat ca o dantelărie, cu risipa de cipreşi, de peluze, de flori uriaşe colorate violent, într'o linişte în care adoarme şi vâslitul în văzduh al câte unui pescăruş şi în care din eternitate îşi leagănă somnolenţa măgăruşii prieteni, cuprinşi şi ei în reveria parfumată a micului eden !

D. Aurel caută spre capul mesei, voind să surâdă într'adevăr prieteneşte şi de data aceasta mai puţin opac domnişoarei Hanâm, logodnica Bosforului.

— Nu te iluziona, făcu pictorul foarte lucid deodată şi care prinsese direcţia privirii d-lui Aurel. Pe Hanâm o avem şi la Bucureşti. E casieriţă „La Padişah" şi e gata să te servească oricând vrei c'un surâs şi o rostogolire de fructe cu gropiţe lângă o cafea turcească, de probă. N'a studiat la Montpellier, dar te asigur că e o savantă. Ca şi'n Stambul, de mult s'au întâlnit în ea Orientul cu Occidentul.

— Căutam pe turculeţ, minţi d. Aurel. Voiam să-l mai văd: el e o pildă vie de cum se poate cineva dobitoci, căutând morţiş să devie european. Ne vorbea, săracu', eri, de neputinţa viitorilor stăpânitori ai Stambulului, ca să iertăm tembelismul musulman de cinci veacuri. Azi noapte mi-am dat seama (nu dormeam din pricina unor ofiţeri italieni veniţi pe un vas-şcoală, care dansau pe terasa din faţa mării, într'o muzică infernală înlănţuind dame 'nvechite din Europa, „turcoaice" la cabaretele din Stambul) că Bizanţul, în definitiv, era tot un Stambul, un Stambul în căutare de sine, *precursor,* chinuit şi neliniştit de obiceiurile altor geografii. Artişti ai vieţii, înăscuţi, musulmanii au înţeles că datoria lor e una şi au înfăptuit-o cu zel: au purificat atmosfera Bosforului de toate barbarismele şi impurităţile intelectuale geto-romano-elenice şi au instalat voluptatea şi somptuozitatea în starea lor ideală. Iţi mai aduci aminte vizita la Vechiul Serai?...

Tezaurul din curtea cu haremul încă odoriferant al vechei Sublime Porţi dă pe faţă sufletul prin generaţii al aceluiaş multiplu sublim Soliman, ahtiat după strălucire, lene parfumată şi podoabe. Iată în numeroase săli, încărcate până 'n tavan: cocorii, pagodele, stârcii albaştri şi mimozele Extremului-Orient pictate pe porţelanuri milenare, în exemplare fără număr. Am dat într'o vitrină preţioasă de un serviciu de şase persoane pentru ouă fierte, întreg din diamante şi perle. Ce fantastic Cocoş a visat după ce a conceput să se slujească de astfel de coji!... Sunt acoperite de pietre preţioase în toate culorile, unele în nuanţe fără pereche, obiecte de serviciu ordinar: scaune, ligheane, cleşte, buzdugane, brici de bărbierit — iar masa de toaletă a unei Sultane din veacul de mijloc (dar din partea unui Ţar ceacâr din Moscova) e atât de grea de scumpeturi că cea mai orgolioasă voluptate se va fi sfiit să-şi oglindească la început sânii, pulpele şi graţiile tainice ale dansurilor ei din pântec. Averile întregii lumi n'ar fi fost în stare să potolească setea de fast, podoabă şi voluptate a acestor crude şi cumplite minţi copilăreşti, furate de beţiile prelungi ale Bosforului. Locul oferă capricii de artă şi jocuri de splendori cu elementele lumii, de o fantasmagorie atât de variată, vastă şi ameţitoare că Padişahii musulmani care nu s'au putut lipsi de ieniceri şi tunuri, n'au dorit niciodată şi măgulirea artiştilor pietrei, culoarei sau minţii, pentrucă imaginaţia cea mai nouă şi mai uluitoare pare în vecinătăţile Cornului de Aur un biet căţeluş silit să facă tumbe sărace şi — ca să vorbim turceşte — caraghioase. Ce mai puteau dărui un Michel-Angelo, un Bach sau un Shakespeare, palizi, sublimului Turban care avea la 'ndemână ca şi ultimul dintre supuşi, mii de surâsuri ascunse 'n harem şi culese de sub toate cerurile, cerul de-aci deasupra miezului pământului între Continente, apele de mărgean, porfir, smarald sau numai străvezii mătăsării a trei mări, toate fructele paradisului coapte şi reveria fără haşiş a zărilor acestora de bazm?

Aşa zisa „decadenţă bizantină" tindea, dacă încercăm să evadăm din tratatele de istorie, spre aceiaşi desăvârşire. Bazileii cu mitre şi odăjdii de pietre preţioase, ca icoane vii şi soţiile lor goale în gineceuri de mătasă de-atâtea ori pătată de crimele sensuale şi ale ochilor scoşi, trăit-au altfel, puteau întrezări alt „ideal de viaţă" — cum zicem azi — decât au trăit, au visat şi au murit sultanii cu sultanele, adevăraţi urmaşi, care dorm între zidurile vechii Sublime Porţi pe ţărmul înalt al Bosforului?

Pictorul privi serios îngrijorat în ochii explicativi ai d-lui Aurel, apoi învăluindu-l brusc în puternica-i respiraţie, îl luă în braţe şi-i şopti la ureche destul de tare :

— De acord. Rămânem la Istambul. Ne facem turci!

Dar dând braţele 'ntr'o parte lovi fără voe majestatea unuia din pieptii urmaşei directe şi grase a lui Ioan Heliade Rădulescu, admiratoarea de-opotrivă a lui Eminescu şi a d-lui Vasile Militaru, pentru locvacitatea ei populară depe vapor supranumită „Coana Joiţica".

— Scuzaţi! se înclină pictorul.

— Mă rog! scuză acru urmaşa coaptă a marelui Ioan Heliade Rădulescu măsurându-l cu ochi numai sare, ardei pisat şi piper.

Pictorul se lăsă furat de murmurul ondulat de legendă al mării. Dar rămase deodată 'ncremenit, privind lunecuşul unui caic spre cheiul dedesubt al vilei, împodobit de umbrela de mătasă galbenă legănată elegiac a unei excursioniste întârziate. De pe digul strâmt şi prelungit de piatră o Veneră de 15 ani, în tricou de bae alb-albastru şi cu părul ghemuit într'o viorie tichie de cauciuc, dintr'o graţioasă şi energică săritură 'n adânc, cu picioarele aduse 'n coadă de silfidă şi braţele întinse în prelungirea capului, se 'nfipse 'n mare. Ea se ivi departe sărutând undele ale căror spume i se zbăteau dela piept la gură, stăruitor şi amar.

F. ADERCA

„Aş vrea să ştiu"

F. BOCŞA — Oradea Mare.

Cine şi când a inventat cinematograful?

Cinematograful a fost inventat de fraţii Auguste şi Louis Lumière, doi savanţi francezi, care au depus primul brevet al acestei invenţiuni la 13 Februarie 1895.

Deşi ideia de a produce impresia vizuală a mişcării imaginilor fotografice, prin succesiunea lor rapidă şi efectul persistenţei pe retină, o găsim încă la precursorii fraţilor Lumière, este incontestabil că realizarea practică a acestui principiu revine în întregime acestor doi savanţi francezi.

Ei au reuşit să pună la punct şi să rezolve în mod practic toate problemele, ale căror soluţii au fost numai vag întrevăzute de predecesorii lor. Primul aparat de cinematograf construit de fraţii Lumière, permitea să se înregistreze, pe o peliculă de nitroceluloză, 16 vederi pe secundă, peliculă care, proiectată apoi pe un ecran, reproducea pentru un număr nelimitat de spectatori impresia mişcării şi a vieţei.

Prima demonstraţie în public a cinematografului Lumière a avut loc la 22 Martie 1895, cu ocazia unei şedinţe a „Societăţii de încurajare a industriei naţionale", din Paris.

Primul „spectacol" propriu zis de cinematograf pentru marele public, s'a ţinut tot la Paris în 28 Decembrie 1895, în subsolul unei mari cafenele din centrul oraşului.

b) **In ce ţară din lume sunt mai multe cinematografe?**

Statele Unite ale Americei poseda la începutul anului 1930 cca, 25.000 de săli, destinate exclusiv spectacolelor de cinematograf. In Europa, recordul îl ţine Germania, care avea în aceeaş epocă 5600 de săli, apoi Rusia cu 5000 de săli, Franţa cu 4325, Anglia cu 4000 şi Italia cu 3200 de săli.

I. ANDREESCU — Piteşti.

Cine a fost Nostradamus?

Nostradamus a fost un vestit astronom şi astrolog, care a trăit în Franţa în prima jumătate a veacului al XVI-lea.

Consultat de regina Caterina de Medicis, el i-a prezis moartea soţului ei Enric II, fapt care s'a realizat într'adevăr. In chipul acesta Nostradamus câştigă încrederea reginei, care îl consultă de aci înainte în toate ocaziunile.

In anul 1560 ,Caterina de Medicis, dornică de a cunoaşte viitorul urmaşilor ei, recurse la luminile astrologului. Acesta o făcu să vadă viitorul într'o oglindă magică de oţel polisat. In câmpul oglinzii apărură trei fantome, în care regina recunoscu pe cei trei fii ai ei. Fantomele păreau târâte într'un vârtej circular. Francisc I, făcu numai două ocoluri, Carol al IX-lea 14 ocoluri, iar Enric al III-lea, 15 ocoluri. Fiecare din aceste ocoluri simboliza un an de domnie. Apoi deodată, aceste chipuri, fură înlocuite cu acel al lui Enric de Navarra, care execută 21 de ocoluri.

Intr'adevăr, Enric IV a domnit 21 de ani.

Nostradamus a lăsat o lucrare intitulată **„Centuriile"**, cuprinzând, sub forma unor quatrene în versuri, relativ obscure, o serie de preziceri, a unor evenimente istorice, din care un mare număr s'au realizat chiar mai târziu.

V. NICULESCU.

Cine a rostit întâia oară: „Vox clamantis in deserto"?

Această expresie latină, a cărei traducere literară ar fi: „glasul celui ce strigă în pustiu" e atribuită de evanghelistul Matei lui Ioan Botezătorul.

Intrebat de Iudei, dacă este Christos, Ilie sau un profet, Ioan Botezătorul ar fi răspuns:

„Sunt glasul aceluia ce strigă în pustiu; îndreptaţi căile Mântuitorului".

Cuvintele cuprind o aluzie la predica lui în faţa mulţimii, care se găsea în pustiu.

După alţi comentatori, expresia trebue înţeleasă în sensul că vorbele lui nu sunt ascultate, ci se pierd în deşert.

LUCIANO FOLGORE

Bărbatul cu Ochelari

Bărbatul care mergea grăbit îmi dădu o izbitură atât de puternică încât mă răsucii pe călcâe.

— Cretin, — bombăni eu, întorcându-mă.

Celălalt se opri pe loc. Imi recunoscuse vocea. Se apropie, spunându-mi:

— Scuză-mă, prietene. Nu am făcut-o într'adins. Sunt aşa de miop!...

I-am strâns mâna şi i-am răspuns:

— Iartă-mi insulta. Oricui i se poate spune imbecil numai lui Ermanno Bra nu. Totuş ar trebui să-ţi cumperi o pereche de ochelari.

— Ce să fac cu ei?

— Pentru D-zeu, să vezi mai bine!

— Crezi?...

— Desigur. Se evită toate pericolele, nu se merge orbeşte şi viaţa capătă o îndemânare şi o siguranţă în mişcări astfel că se poate merge cu siguranţă spre propria fericire.

— Şi totuş...

— Acum nu mai începe cu obişnuitele tale îndoeli!

— Atunci însoţeşte-mă la optician.

Astfel a fost când Ermanno Bra, graţie sfatului meu, îşi cumpără ochelarii care-i permiseră să vadă tot ceeace urmează:

I) Că la şcoală elevii lui combinau în fundul clasei un fel de scenă mută, formată din gesturi obraznice şi din atitudini puţin respectuoase.

II) Că pe stradă anumite persoane îl priveau cu un aer ironic şi nu-l mai salutau.

III) Că fata lui de optspezece ani abea, se costuma într'un mod scandalos.

IV) Că fiul lui îmbrăţişa servitoarea în coridor.

V) Că nevasta lui avea pe gât semne negre.

VI) Că inginerul Subdoli, prietenul casei, îşi vopsea mustăţile.

* * *

Profesorul de litere descoperi toate acestea din ziua în care îşi puse ochelarii călare pe nasul lui acvilin.

Iubitor de adevăr, vroia să vadă clar în viaţa care se desfăşura împrejurul lui şi raţionând, cercetând, supraveghind, observă că e un om ridicol din cauza acelora care se prefăceau că-l iubesc.

Dar nu se răzbună. Ceru numai să fie scos la pensie şi în aceiaş zi în care autorităţile şcolare îl mulţumiră, părăsi propriul domiciliu şi se stabili în altă parte, singur şi decis să înceapă o existenţă nouă.

Dezolat de a fi fost cauza involuntară a acestei mari încurcături, m'am dus să găsesc pe Ermanno care locuia în două odăi mobilate. In drum spre el căutam cuvintele care ar fi putut să-l consoleze în vre-un fel oarecare. Dar n'a fost nevoie. Prietenul m'a primit cu un surâs dulce pe buze.

— Cât eram de cretin! — îmi spuse. — Aveai într'adevăr dreptate să mi-o strigi în faţă.

— Şi acum?

— Acum scriu o comedie.

— Nuuu!!!

— Da. Intitulată: *„Omul care nu vede"*. O sărmană fiinţă care crede că trăeşte în fericire şi în adevăr în timp ce împrejurul ei toţi îşi bat joc de miopia ei şi o necinstesc zilnic în ochii lumii.

— Chestie veche.

— Nu importă. Totul e vechiu ca şi lumea. Dar dacă noi animăm tabloul aparenţelor cu ridicolul unei iluziuni trăite, reuşim uneori să facem nou.

— Dar tu n'ai mai scris niciodată teatru!

— Totuş am acţionat neştiutor în acel teatru mare care se chiamă viaţa socială şi familiară. Nu voiu scrie, voiu transcrie.

— Dacă asta reprezintă pentru tine o consolare, transcrie.

Am plecat. Ermanno Bra se puse pe lucru. Astfel se născu una dintre cele mai reuşite comedii din zilele noastre.

Am citit în ziare că „Omul care nu vede" avusese un succes enorm. Ceeace a fost un scandal burghez, trecând prin artă, deveni o operă profund umană.

Multă lume eşind dela teatru, decise să-şi cumpere o pereche de ochelari ca să vadă mai bine. De fapt se vede propria nefericire şi se devine brutal faţă de aproape şi faţă de destin. Cronicile oraşelor răsunau de aventuri nebune şi de sinucideri. Toate acestea n'au contribuit de loc ca să restaureze morala. Au ajutat numai ca să facă înşelarea mai circumspectă şi trădarea mai complicată şi neîncrezătoare.

Totuş Ermanno Bra dispăru din circulaţie chiar în seara triumfului. A fost căutat dar în zadar. Fostul profesor părea că s'ar fi risipit ca o figură de ceaţă. Intră în istorie şi avu în cotidiane necroloage unde multe lucruri erau inventate, pentru ca să dea culoare articolului şi ca să transforme pe sărmanul om într'un erou al propriilor nenorociri familiare.

Bine că foştii lui şcolari nu au insistat asupra ideii ca să i se ridice un bust în faţa liceului oraşului, căci altfel Ermanno s'ar fi putut găsi într'o zi faţă în faţă cu figura lui de bronz. Pentrucă Bra nu era mort. Am constatat-o personal. Era la Geneva. Intr'o seară de Iulie, în timp ce priveam marea, am auzit o voce în spatele meu, care spunea: — Minunat spectacol!

Am tresărit. M'am întors şi am văzut un om cu barbă lungă şi cu ochelari foarte groşi. Cum semăna cu prietenul dispărut! Atât semăna de tare încât l-am tutuit involuntar.

— Ce faci aici?

— Admir apusul. E într'adevăr extraordinar.

— Extraordinar eşti tu, care mistifici întreaga umanitate!

— Eu! Te înşeli; trăesc din repetiţii şi încerc să merg aşa până la moarte.

— Dar dacă eşti nemuritor!

— Glumeşti! Cine a auzit vreodată vorbindu-se de Anselmo Gionata.

—Ermanno Bra: „Omul care nu vede" e o mărturie eternă a geniului tău.

— Eşti a treia persoană care mă socoteşte drept un altul. Mă plictiseşte. Dacă insişti, plec.

Nu am insistat. Era un mister care mă făcea curios şi care trebuia să-l desleg cu multă răbdare.

Ne-am îndreptat spre un restaurant. Discutând cu prietenul meu mi-am dat seama că-şi pierduse memoria. Această lacună îl aruncase afară din viaţă, îl redusese la o fiinţă rătăcită, care trebuise chiar să-şi fabrice un nume ca să poată trăi mai bine. Am mâncat împreună. Apoi ne-am decis să mergem la teatru. Un teatru oarecare unde se putea sta şi vedea una din acele ficţiuni care fac ca arta să devie un joc suportabil.

Am ales la întâmplare. Am plătit fotoliile noastre şi fără ca să ştiu de ce spectacol era vorba am aşteptat să se ridice cortina.

Reprezentaţia începu. După câteva scene am rămas perplex. Amintirile îmi inundară memoria. Era tocmai „Omul care nu vede".

Am tăcut. Am urmărit comedia cu oarecare teamă, privind pe furiş pe tovarăş de frică să nu-l văd transfigurându-se pe neaşteptate. Dar el calm spunea din când în când: — Bine! Adevărat! Drept! — şi aprobând din cap aplauda ca şi restul publicului.

Totuş la actul al treilea, entuziasmat, dădu involuntar o lovitură în proprii săi ochelari, care căzură jos şi se sparseră.

Se dezolă pentru un moment. Nu avea ochelari de schimb şi se pregăti ca să se ajute cu urechile pentru ca să urmărească precipitarea evenimentelor.

Dar deodată un strigăt care părea că-i eşise din suflet îl sgudui şi-l turbură până în fund.

Se ridică în picioare şi începu să gesticuleze.

Actorii au suspendat reprezentaţia. Unul din ei murmură: — E nebun!

— Nu — urlă Ermanno Bra, întorcându-se împrejur şi ameninţând sala. Sunt autorul acestei minciuni în trei acte. Uitasem, pentrucă purtam ochelari, dar acum când reîncep să privesc viaţa cu ochiul liber îmi amintesc totul. Ceeace aţi văzut pe scenă nu e realitatea adevărată, nu este cazul nenorocit al existenţei mele deziluzionate. E răzbunarea destinului în contra egoismului meu orb. Pentrucă eu mi-am consumat ochii în cărţi şi am vrut să mă văd numai pe mine. Am neglijat pe ceilalţi care creşteau, sufereau şi doreau partea lor de fericire, împrejurul meu. Şi dacă oricare dintre aceste creaturi a luat ceeace a putut lua, chiar în paguba mea, a avut perfectă dreptate. Vina este a mea. Lăsaţi jos cortina acestei bufonerii şi restituiţi banii la toţi.

Publicul, în loc să se convingă că Ermanno vorbea cu tot echilibrul omului care nu vrea să înşele pe nimeni, repetă încă de zece ori: — nebun! E nebun! Daţi-l afară!

De fapt l-au târît afară. Reprezentaţia a continuat şi s'a terminat în mijlocul unor aplauze de nedescris. Şi cum succesul era mare şi aducea bani, nimeni din familie, care încasa drepturile de autor, nu a vrut să-l recunoască pe Ermanno Bra. Spuneau: — Marele nostru om a murit! Iubitul nostru părinte avea un neg pe spate! Ilustrului meu soţ îi lipseau trei dinţi!

Şi cum Ermanno Bra nu poseda aceste semne de recunoaştere a fost internat într'un ospiciu unde trăeşte şi azi şi spune acelora care vin să viziteze bolnavii:

— Vreţi să deveniţi perfecţi imbecili? Puneţi-vă ochelari.

(Trad. din ital. de WL. PETROVICI)

Cântecul Naţiunilor

România participă la concursul internaţ'onal. - „Realitatea Ilustrată" organizează concursul

100.000 franci şi 100.000 lei premii

La Geneva se fac sforţări mari ca relaţiunile dintre diferitele ţări şi popoare să fie cât mai strânse.

Briand a dovedit că ideia Pan-Europei a trecut de stadiul unei simple utopii.

De sigur vor mai trece mulţi ani, până când Pan-Europa să fie fapt îndeplinit, dar schimburi de păreri, preocupări de ordin general şi interesarea unui număr tot mai mare de state, pentru aceleaş idei generoase, sunt fenomene tot mai frecvente şi care toate duc — cu încetul — la acelaş scop.

Printre acţiunile de interes general, puse în slujba păcii şi unirii între popoare se afirmă acuma una nouă, aceea întreprinsă de d. Barbier, filantropul şi pacifistul bine cunoscut, amic şi admirator al lui Aristide Briand, Dânsul voeşte să dăruiască Ligii Naţiunilor un cântec de glorificare a păcii, un imn al tuturor neamurilor care alcătuesc societatea de la Geneva.

Pentru ca acest imn să fie într'adevăr cel mai bun, pentru ca popularizarea să se facă cât mai repede, d. Barbier a instituit un concurs între statele mai importante din Europa.

D. Charles Phillippe, secretarul general al organizaţiei din Paris, n'a omis România din rândul acestor state. Şi astfel, 18 naţiuni, printre care şi România vor organiza concursuri, spre a alege.

CANTECUL CEL MAI BUN ŞI VOCEA CEA MAI FRUMOASA

Cei aleşi, cu vocea cea mai frumoasă, se vor duce la Paris, şi în ziua de 30 Noembrie se va proclama

CANTECUL NAŢIUNILOR

Cu organizarea concursului în România a fost autorizată revista „Realitatea Ilustrată".

La Paris compozitorul cântecului ales şi cântăreţul sau cântăreaţa care-l prezintă, obţin premiul de 100.000 FRANCI FRANCEZI.

In România, compoziţia cea mai bună şi cântăreţul şi cântăreaţa cu vocea cea mai frumoasă primesc un premiu de 100.000 LEI.

Cântăreţul sau cântăreaţa aleasă spre a prezenta la concursul general din Paris cântecul ales în România, va pleca în ziua de 27 Noembrie, în capitala Franţei şi va participa la toate serbările ce se vor da acolo, cu prilejul concursului.

Data ţinerii concursurilor, precum şi toate amănuntele asupra acestei competiţiuni, se găsesc în „REALITATEA ILUSTRATA" care a apărut azi

Orice elev al cursului superior de liceu trebue să citească:

ARTA ŞI MORALA

de **F. Brunetière**

E discursul marelui critic francez, cu privire la moralitatea în artă, care a stârnit şi mai stârneşte încă atâtea comentarii.

ARTA ŞI MORALA

de **F. Brunetière**

E o cărticică bogată în învăţătură şi mai e un bun îndreptar pentru cunoaşterea unei părţi din mişcarea spirituală şi din preocupările criticei.

ARTA ŞI MORALA

de **F. Brunetière**

A apărut în **Biblioteca „DIMINEAŢA" No. 129.** şi se găseşte la toate librăriile, la depozitarii ziarelor noastre şi direct la biroul de vânzare al Editurii „Adevărul". **Preţul 8 lei.**

M'am îndrăgostit

— *Note de vacanţă* —

9 Iulie 1929.

— Fugim în munţi, îmi spune tata cu hotărîre, îmi trebue linişte şi odihnă.

Fugim. A treia zi trenul ne duce în goană întinsă spre un orăşel împrejurul căruia răsar numai capete de munţi. Aer tare. Căsuţe rătăcite prin grădini, panouri de brad aruncate pe stânci. Linişte.

Tata are în buzunar adrese de case, numele celui mai bun hotel, planul oraşului — capodoperă de linii încâlcite trase cu creionul de un prieten „pentru orientare" — şi alte mici amănunte. Eu buzunare n'am, dar mi-e capul plin de planuri de excursii, de rătăciri fără ţel, de întoarceri pe lună şi de trai sălbatec. De când am intrat în oraş respir adânc, cu gura deschisă. Aş vrea să înghit pădurea.

Am ales o căsuţă mai retrasă, cu cerdacul ascuns pe jumătate după o perdea de iederă. Gazda, miniatură stacojie răsărită de sub o broboadă neagră, parcă ar fi zidită din cărămidă arsă, cu ochii de cărbune. Işi ţine mâinile fixate pe pântec ca o statuetă şi ne dă informaţii:

— Aveţi aieste două odăi curate; nici o gânganie şi linişte mare în tot cuprinsul. Aici alături şade un domn. Da-i mai mult dus. Dincoace nu şade nimeni. In faţă, vedeţi, muntele. Aer şi răcoare ca în împărăţia Domnului.

Ne-am instalat. Nici nu credeam că va fi aşa de greu. Asta din cauza bagajului comun.

Când puneam mâna pe un geamantan, tatei îi trebuia balotul cu aşternut; când să desfac balotul, nu erau foarfecele... Până la urmă am deschis toate trei geamantanele deodată şi fiecare ne-am grăbit. Sburau lenjuri şi pachete cruciş în toate colţurile şi casa era plină. Serviabil tata mi-a turnat şi praful de dinţi în pudră „ca să nu mai fie atâtea cutii". Când, furioasă, i-am explicat greşala, a rămas neclintit:

— Lasă, că aici nu-ţi mai trebue!..

Doamne fereşte! Cine ştie?

Acum ne-am împărţit şi lucrurile şi apartamentul. Mă regăsesc singură. Odaia mă primeşte cu miros de busuioc şi cu răcoare.

Ce bine mă sprijină pernele patului cu învelişul de dantelă croşetată! Şi din perete oglinda îmi trimite o imagine fumurie, plină de tăeturi, dar imaginea surâde. Nu-i pasă de micile necazuri.

In pereţi însă sunt prea multe cadre. O mireasă cu mâna pe umărul mirelui, privind speriaţi unul la altul, o familie cu copii mulţi, doi ofiţeri, o maică, un grup de oameni politici din epoca trecută. Nu, hotărît sunt prea mulţi. Nu mă mai simt la mine acasă. Le-am ridicat cu atenţie şi le-am aşezat grămadă.

Imi chem gazda:

— Nu te superi, am luat fotografiile. Poate le pui aiurea. Şi aşi vrea să iau şi pe episcopul de colo, adaug arătându-i o ramă mare de unde mă priveşte blajin un chip bisericesc cu comănac şi cu barbă lungă.

— Acela nu-i episcop, se supără gazda, e sfântul Antonie, făcătorul de minuni, păzitorul casei.

Dar aiestea unde să le mai pun?

— Du-le la tata, îi recomand eu cu mărinimie.

M'am resemnat să accept ocrotirea privirii blânde a sfântului. Se înserează. Am eşit în cerdac unde prevăd că am să-mi trec mai toată vremea cât voiu sta acasă. Simt nevoia să nu văd în jurul meu pereţi, şi dacă, după tablouri, aşi ruga stăpâna să ia şi pereţii...

Umbrele joacă pe munţi, printre valuri albe de ceaţă ce fumegă pe coaste. E o linişte intensă, compactă, ireală... o linişte de oraş fantomă, par'că ritmul vieţii s'ar fi stins undeva departe, de unde nu mai pătrunde până aici nici ecoul.

Tata tace şi fumoază. M'am întins pe chaise-longue, inertă. Port în mine un fel de absenţă: în corp nu mai am greutate şi în cap nu mai am gânduri. Sunt aproape imaterială.

S'a întunecat de-a binelea. In apropiere pietrişul scârţie sub un pas greoi. E vecinul din stânga. Zăresc nedesluşit o siluetă înaltă, spătoasă, o frunte luminoasă cu părul dat pe spate.

— Să mâncăm şi noi, glăsueşte vârful aprins al ţigării de lângă mine, rămas singur vizibil.

Mi-am recăpătat volumul şi oboseala mă câştigă. In seara asta tata va mânca singur.

12 Iulie.

Cunosc aproape tot oraşul, tata aproape toţi vizitatorii. Rătăcesc zilnic pe străzi şi poteci, memorez nume de piscuri şi de ape, întocmesc itinerarii de excursii mai lungi. Imi lipsesc numai tovarăşii de drum. La asta îmi va servi tata. N'am întâlnit nicăeri un om mai sociabil. Din prima seară la restaurant a cunoscut pe toată lumea. A doua zi mi i-a numit, mi i-a descris. Noroc că nu erau mulţi! Acum prin fiecare colţ salută câte o cunoştinţă, îi zâmbeşte, îi strânge mâna. Eu mimez aceleaşi gesturi, lipsite de farmecul spontaneităţii. La restaurant stăm la o masă comună, nu prea populată. In faţa mea o doamnă văduvă cu fata ei. Două contraste: mama vorbeşte, fiica tace şi ascultă. Când o întrebi ceva, ea continuă să asculte şi într'un târziu tresare „Poftim?". Lângă ele o doamnă bătrână cu două nepoate, adolescente pârguite, cu glasurile şi rochiile la fel.

— Duduile doresc să se plimbe, decretează bunica, dar n'au societate.

— Cât suntem noi aici... sare tata.

Mai încolo doi domni, un student medicinist şi tatăl său. Băiatul are o grămadă de păr creţ răsvrătit deasupra unei frunţi înguste, bătrânul e chel până la ceafă. Şi amândoi au în ochi acelaş zâmbet, aceiaşi nuanţă de albastru. In colţ vecinul. E cel mai tăcut şi nici nu-l pot vedea bine. L'am revăzut acasă, la lumina zilei: faţă rotundă, nas rotund, ochi rotunzi verzi, bărbie rotundă îndărătnică şi peste toate acestea, ochelari. Sfinte Antonie, redă-i vederile!..

Eri pe când eşia de la masă, o doamnă nou sosită de lângă mine, mi-a murmurat: „Nu-i rău!" Exclamaţia ei m'a stimulat. Aşi vrea să-l cunosc mai de aproape.

14 Iulie.

Gazda mea are un copil. O fetiţă de cinci ani. Işi deapănă paşii mărunt sub o rochiţă veşnic prea lungă. In odaia mea intră ca aerul. Vorbeşte ritmic, peltic şi începe totdeauna cu Da'.

— Da' fuste de matasă ai?

Cu ochii cercetează locul cutiei cu bomboane care îi strică liniştea.

— Da' cu mingea te *zosi?*

Cedez. De un sfert de ceas ne jucăm de-a care dă mai sus. Eu arunc în sus, ea într'o parte.

Vecinul citeşte în cerdac ascuns după iederă.

De-ar da Dumnezeu să cadă mingea alături!

— Dă mai tare, încurajez eu fata.

Aşa!! S'a dus.

— Da' înapoi mi-o dai? vorbeşte gardul.

La marginea cerdacului am apărut şi eu ca s'o ajut. Imi întinde mingea surâzând, cu o mică apostrofă aproape inofensivă: „Faceţi sport?"

Are râsul didactic, condescendent. Trebue să fie profesor.

15 Iulie.

Am eşit de la masă împreună. Tata ne propune o plimbare de digestie. Există oare telepatie?

Duduile bunicii merg cu noi. I le las tatei spre mulţumirea ambilor membri ai familiei mele. Noi mergem înainte. Vorbeşte domol, cu fraze lungi, cu vorbe căutate. Vorba îi seamănă cu mersul. Are o gentileţe ce nu apropie, un aer detaşat, pe gânduri, o modestie voită cu care îşi comprimă orgoliul. Am discutat toată vremea despre excursii şi despre arta arabă.

E arhitect. A voiajat mult. Când mă gândesc că îi stabilisem o carieră statornică în profesorat!

Când ne-am despărţit i-a spus tatei strângându-i mâna:

— Dacă plecaţi în excursii, luaţi-mă şi pe mine.

Sunt un mare amator de drumărie, dar n'am tovarăşi.

Să fie tot telepatie?

In seara asta întreaga recunoştinţă mi se îndreaptă spre umbra profesoarei mele de istoria artelor.

17 Iulie.

Azi am făcut prima plimbare mai lungă. Grup mare, toţi comesenii: „O caravană" observă tata radios, — „o clae" îmi şoptesc eu la ureche.

Am suit o cărare furişată printre brazi, ruginită de cetină şi tăiată de trunchiuri căzute. Am sărit, am lunecat, ne-am ţinut cu mânile de ierburi şi am ajuns pe un vârf pleşuv care domină oraşul şi crestele până la şes. Ecoul pădurilor a clocotit de larmă, risipă de vorbe şi hohote de râs.

Studentul îmi povesteşte aprins prima lui disecţie. Are o memorie înfricoşătoare şi redă cu o minuţiozitate de filolog. Un grup cântă. Vecinul merge tacticos într'un cerc de fete. Şi doar la plecare, mie mi-a cerut permisiunea să ne întovărăşiască. Dar astăzi m'am devotat medicinii. Inainte!

Cât facem popas vecinul dispare şi se întoarce purtând pe umăr un mesteacăn tînăr. Ne lămureşte că o domnişoară i-a cerut o creangă ca să o pue în ierbar. El îi aduce pomul. Cu prima ocazie am să-i cer un brad. Aşi vrea să văd cum are să-mi transporte pădurea.

L'am auzit pe drum râzând tare. E o izbucnire spontană, neaşteptată la el, o gamă în surdină cântată pe un şir de dinţi albi, ireproşabili. Şi totuşi când vrea să fie prietenos, ai impresia că se observă.

20 Iulie.

De două zile plouă mereu. O bură măruntă care cade fără zgomot, înnegurând munţii, decolorând cerul. Streşinile picură, frunzele picură, aerul picură de pretutindeni. Pe pământ şi pe case se întinde luciu de ape. Imi vine să plâng. Lacrimile mele s'ar rostogoli însă tot în picături.

Dar... vecinul vine să ne vadă. Facem lectură împreună. El citeşte gazetele cu glas tare, comentând cu tata faptele diverse. Eu hibernez amorţită pe chaiselongue. Un moment îşi scoate ochelarii ca să-i şteargă. E altul. Ochii scăpaţi de robia vitrinei au o privire calmă, adâncă, o lucire catifelată care contrastează curios cu amestecul de încăpăţânare, de mândrie de pe figură şi cu linia arcuită a buzelor unde flutură o ironie şăgalnică.

— De ce îi porţi? fac eu cu ochiul la dânşii.

— Ca să mă ajute.

— La lectură?

— In împrejurări diverse.

— Ştii, nu te avantajează.

— Ii port ca o pavăză.

Hotărât lucru! E un ipocrit primejdios.

* * *

. . . .

— Imi zice Dinu. Mă chiamă Alexandru.

Un zâmbet stingher îi întovărăşeşte vorbele. Simplicitate, francheţă sau poză?

Am rămas nedumerită.

* * *

Am găsit scris pe marginea unei cărţi ce mi-a împrumutat-o:

I. Nu te încrede în nimeni.

II. Sufere numai în faţa *oglinzii,* pentru ca la nevoe să-ţi poţi compune o mască.

III. Variaţie, variaţie, variaţie.

25 Iulie.

Automobilul de curse mi-a adus o prietenă. Beretă-bască pe doi cârlionţi aurii, rochie înflorită de creton, râsul îi străluceşte pe dinţi şi în picior sandalele îi scapără de dor de ducă. Venirea ei îmi readuce de dincolo de munţii mei lumea pe care am uitat-o de două săptămâni. In adevăr m'am izolat prea mult. De când sunt aici n'am scris o scrisoare, nu m'am gândit la nimeni.

Bine ai venit, sol al lumii mele vechi! Iţi sunt recunoscătoare şi pentru asta te voiu duce să te plimb pe drumul meu de peste munte, covor de iarbă întins pe văi, între două fundacuri de brădet.

La dejun tata nu se simte bine. Dinu îşi asumă rolul patern şi merge să ne conducă. E bine dispus astăzi. Povesteşte lucruri hazlii, se ia la întrecere de viteză cu prietena mea, oboseşte uşor şi mi se pune sub tutelă. Mi-e greu să-l ocrotesc, aşi schimba rolurile.

Şi a fost şi voia Domnului!

La trecerea unui pârău, mi-a sărit un toc. Apa vrea să-l înnece, dar Dinu îl salvează. Iată-mă protectoare protejată şi şchiopătând.

— Să ne odihnim aici în luminiş, am să ţi-l bat la loc.

M'am culcat pe iarbă şi mă încălzesc la soare ca un şarpe. Imi joacă pe pleoape o rază fugară şi îmi alintă

(Continuare în pag. VI-a)

cald obrazul. O mână mi-a prins ușor piciorul și mi l-a încălțat.

— Merçi, am deschis o clipă o dungă de ochi.

In apropiere tovarășii mei tăinuesc un răstimp. Pe nesimțite realitatea momentului îmi fuge. Trăește în mine numai auzul legănat de trilurile din deșis și un miros acid de pământ și de iarbă crudă care îmi umple nările.

— Să vedem cine sare mai sus?

E vocea lui.

Crengi de brad încep să cadă peste mine des, aruncate ca din senin. Nici n'am avut vreme să mă mișc. Am devenit o movilă verde și pe deasupra mea aud sărind doi copii care și-au pierdut cumințenia pe drum. Spectatori și actori ei singuri, aplaudă și râd.

— Destul!

Două mâini vânjoase m'au svârlit în aer dintr'un salt. De pe mine plouă crengi.

Strângerea lor încleștată mi-a lăsat senzația de două coarde încălzite, în vibrație.

Il credeam mai obosit după atâta frământare.

* * *

Sfântul Antonie m'a ascultat: de câteva zile Dinu umblă fără ochelari.

30 Iulie.

Banchet. Sala restaurantului e împodobită cu ramuri proaspete de brad. Doamna cu fiica taciturnă pleacă mâine. E prima rupere din grup, de aceia sărbătoarea poartă nota despărțirii. După masă cor. Băeții cântă melodii sentimentale cu versuri dulci, pot-pouriuri improvizate cu refren barbar, domnii închină, fetele așteaptă să joace. Sărbătorita emoționată are ochii în lacrimi. Sensibilitate feminină fără leac.

Un țigan cu vioara a apărut ca din pământ. E un vârtej de valsuri, de fox-troturi, sunt chiar încercări de tango. Invălmășiți, ne învârtim în cerc închis. Medicinistul găsește că nimeni nu i se potrivește în pas ca mine; eu găsesc că nu are un pas care să se potrivească cu cineva. Și dansăm mereu. Mă simt prizonieră.Ași vrea să mă odihnesc acolo, la masa unde Dinu ne contemplă cu aerul lui de dincolo de oameni.

Țiganul cântă o sârbă vijelioasă. Profit ca să mă sustrag. Din spate îi arunc ca din treacăt:

— Nu dansezi?

— Mă mulțumesc să te admir.

Totuși nu pare. A spus-o cu un ton nemulțumit, cu buzele strânse.

Medicinistul meu a luat petrecerea în serios. A închinat cu fiecare pahar, a dansat cu fiecare fată, a ținut și un discurs sărbătoritei, asigurând-o de simpatia lui fără margini, de aducere aminte etern plăcută și de alte lucruri veșnice. E centrul de haz, și eu partenera lui.

— Dudue, îți depun la picioare totul, chiar și poalele Carpaților, îmi declară solemn.

— E o grădină, susură bunica somnoroasă, contemplându-și nepoatele.

Ce-o fi gândind Dinu?

Toată seara n'a luat parte la veselia noastră decât prin prezența lui întunecată.

Chelnerul ne atrage atenția că e târziu. Ne răspândim în grupuri mici, cântând pe lângă geamuri „florile dalbe".

Tata s'a dus să conducă familia bunicăi. Eu am rămas cu Dinu și cu medicinistul. E lună plină. Pe cer s'au încrustat negre creștetele munților și din umbra văilor, răsar din frunze casele albe. Drumul trece pe lângă gardul cimitirului. Medicinistul are un capriciu. Vrea să vadă cum arată noaptea o fotografie de mormânt. Pătrundem încet prin poarta deschisă.

— Să iasă fantomele, strigă el cu vocea schimbată.

Pace de pământuri moarte. Umbre de cruci, tăcere. Sub lumina lunii fantomele suntem noi...

Mă dau înfricoșată înapoi înspre Dinu. Suntem alături. M'a prins de mână și de umăr și m'a lipit de el așa de strâns, că n'am curajul să-l privesc. In șoaptă îmi vorbește lângă ureche, ca unui copil.

— Când ești cu mine, să nu te mai temi de nimic.

Pe frunte îi simt răsuflarea aprinsă și mâna lui are aceiași vibrație de coardă încălzită...

Și eu care în pădure îi admiram ușurința de a se distra copilărește, pe când săria în dreapta și în stânga peste mormanul de frunze unde mă îngropase!...

1 August.

Mama ne telegrafiază că un unchiu al nostru a murit.

— Să facem bagajele, îmi strigă tata, mâine dimineață plecăm.

De ce m'am uluit așa? Mă așteptam să moară unchiul paralitic de atâția ani. Atâta mai doria și el, plictisit de chinul de a trăi numai cu umbre, în casa unde nu se auzia decât scârțâitul scaunului pus pe roate și ordinele guvernantei. Și totuși am în suflet o sfâșiere, un pustiu, mi s'a golit capul, îmi tremură mâinile. Umblu prin odae automată, ca să adun din lucruri.

Dar nu era unchiul!?!...

In fața geamantanului deschis, la gândul plecării, m'a fulgerat așa de limpede părerea de rău, mi-a răsărit în minte așa de lămurită imaginea lui Dinu și așa de imposibilă ideea de a mă depărta, că m'am așezat buimăcită jos pe scânduri lângă cufăr. Imi zvâcnesc tâmplele, parcă ași fi bolnavă.

Sunt îndrăgostită! Sfinte Antonie, ai făcut minunea!...

* * *

La masă tata ne-a anunțat plecarea lugubru. S'au înălțat proteste, expresii de regret, condoleanțe, din colțul lui Dinu tăcere. Simt că nu mă privește și nu s'a mișcat, dar din pricina celorlalți, nu îndrăznesc să întorc ochii spre el. Intr'un târziu, mă întreabă dacă după amiază mă sui în munți. Amân bagajele pentru la noapte și îi răspund afirmativ.

Mi-a promis că vine să mă ia la cinci. Il aștept de un ceas și n'a apărut. Și nici de treabă nu pot să mă apuc, cu așteptarea asta în gând!

* * *

Când ne-am revăzut seara, m'a întrebat domol.

— De ce ai plecat fără mine?

— N'am plecat înainte de cinci.

Imi răspunde vag:

— Am fost ocupat. De ce nu m'ai așteptat?

— Eu nu's deprinsă să aștept.

Intre noi s'a coborât din cer tăcerea.

Din urmă medicinistul îl strigă disperat.

— Am aranjat pe mâine un drum frumos la Chei. Mergem cu mașinile. Plecăm dimineață și ne întoarcem seara. Vrei să fii de-ai noștri?

S'a oprit. Mă învălue cu o privire întrebătoare, la care ochii mei n'au ce răspunde. Apoi clatină capul cu hotărâre:

— Nu!... și întorcându-se spre mine adaugă:

— Mâine când plecați, voiu fi mai precis.

* * *

Jumătate din noapte am împachetat, cealaltă jumătate m'am chinuit să dorm. M'am sculat palidă, cu cearcăne la ochi. Și n'am nici pudră! Pentru ultima dată ași fi dorit să mă vadă mai frumoasă. Mașina zbârnâe la poartă, șofeurul încarcă geamantanele și pașii aceștia străini, greoi, ce-mi cutreeră casa, mă înlocuesc, mă alungă.

Din pragul ușii gazda îmi urează „voiaj bun". In cerdac alături, stăpâna casei:

— Cale bună, mergeți sănătoși.

Tata se ostenește peste gard să-i sărute mâna.

— Dar vecinul nostru ce face? întreabă el naiv.

— Doarme...

Auzi, marmota!!

— Mai repede, tată, că ne întârziem. Mai repede! De ce am în suflet atâta gol și atâta nepăsare prefăcută?...

22 August 1930.

Astăzi am primit dela Dinu o carte poștală scrisă cu creionul. După un an!

„Nostalgie? Capriciu? Altceva? Poate din toate câte ceva, sau poate cu totul altceva. Ceeace este cert, e că un cântec m'a făcut să trec peste multe și să-ți zic, voe bună și petrecere frumoasă".

Dinu

Sfinte Antonie, ajută-l să mă uite!

EL. ALEXANDRESCU

Anecdote despre Ibsen

Ibsen se exprimă astfel în privința femeii: „O femee nu știe niciodată să coase un nasture așa fel ca să ție"... Soția lui obișnuia să adauge când nu era el de față: „Este adevărat că bărbatu-meu își coase singur nasturii, dar faptul că țin atâta vreme este meritul meu. Eu îi fixez în urmă, fără ca el să știe ceva. Prefer însă să-l las în credința lui, care se pare că-i face mare mulțumire".

Foarte discret, misterios și plin de grijă era Ibsen mai ales în ceiace privește lucrările lui literare. N'avea niciodată un secretar, nici nu dicta vreun rând altuia. Toate dramele și le-a scris cu mâna lui în trei concepte succesive. Numai al treilea concept alcătuia forma definitivă. Deasemenea și numeroaselor scrisori, pe care le primia aproape în fiecare zi, Ibsen le răspundea, redactându-le cu mâna lui proprie. Dedicațiile obișnuia să le scrie întotdeauna cu o peniță de aur.

* * *

Odată, cu ocazia unei vizite în München, Ibsen auzi vorbindu-se de aventura unei femei măritate, care-și părăsise soțul, bine cunoscut în cercurile artistice, fugind de acasă cu prietenul acestuia. Dramaturgul nordic condamnă în termeni foarte aspri purtarea acestei doamne. O persoană interveni în discuție: „Cum poți vorbi în felul acesta, tocmai d-ta, care ai scris Nora? Și aceea doar a plecat de la soțul ei".

Ibsen răspunse laconic: „Da, dar singură!".

Cronica cinematografică

„Fulgerul"

Acei care au cea mai mică bănuială că cinematograful, din pricina vorbitoarelor, dansantelor și coloratelor, s'a prostit fără leac —, să se ducă să vadă filmul „Fulgerul". Se vor consola și liniști numai decât. Și înțelegeți că „Fulgerul" nu-i un simplu accident. Studiourile americane pot face oricând și mereu asemenea filme bune. Au tot ce trebue pentru asta. Adică au un singur lucru, care însă este suficient: **au talent.** Greșala Americanilor în ce privește super-cine-revistele lor colorate nu-i atât o greșală de artă cât una de deșteptăciune. Aceste producțiuni sunt foarte adesea artistice în felul lor. Dar **felul** lor e stupid. Categoria de artă căreia aparțin este de esență inferioară. Greșala Americanilor este de a nu vedea tocmai această deosebire de calitate între cele două genuri. In ambele, ei excelează. Vor alege pe unul sau pe cellalt din motive pur comerciale, pentru că vor crede că publicului îi place mai mult unul decât cellalt. Și aci stă tocmai greșala. Publicului îi plac, desigur, cine-revistele (deși sunt mulți care, cu drept cuvânt, le au în oroare). Dar niciodată **nu le preferă** filmelor adevărate. Chiar oamenii foarte inferiori adoră să vadă reprezentate pasiuni puternice și adânci, evenimente excepționale prin urmările sufletești pe care le au, acte de bravură, de lașitate, de onestitate, etc. Aceste lucruri totdeauna vor pasiona pe toată lumea mai tare decât sempiternul dans de girl-e costumate în fluturi și bătând toba din pingele.

Cinematograful american, cu toată concurența pe care o suferă azi, rămâne în posesiunea tuturor marilor sale mijloace.

Și filmul „The Thunder" — (Fulgerul) o dovedește cu prisosință.

*

De câte ori am avut prilejul să vorbesc de Lon Chaney l'am numit „acest fals mare-actor". Acum înțeleg de ce am avut dreptate să-l numesc și fals, și mare actor. Acest om a avut un destin artistic foarte tragic. Cât a trăit a fost obligat să joace roluri cu care marele său talent nu era deloc potrivit. A apucat odată, pe la început, să impresioneze publicul într'un rol satanic, rol de grimase sinistre și mistere mefistofelice, — și atunci s'a terminat. A fost condamnat să joace toată viața asemenea roluri. Așa fac în genere acei ce conduc comercialmente un teatru sau un studio. Stau ațintiți cu ochii la public. Dacă acestuia i-a plăcut un gen de roluri nou-lansat, — i se vor servi imediat două sute de bucăți în acelaș sens.

Și astfel, Lon Chaney fu nevoit să joace roluri de Chinezi enigmatici, de oameni cărora le lipsesc mai multe mâini sau mai multe picioare, apoi roluri de fantome, etc., etc. In toate acestea, cu toate marile lui resurse artistice, jocul său dădea în permanență o neplăcută impresie de iarmaroc.

Și nu este oare o ironie că ultimul său rol, ultimul înainte de a muri, rolul mașinistului Andersen din „Fulgerul", — a fost **singurul** pe măsura talentului său, singurul fără maimuțării sataniforme? Nu este oare tragic să-l vedem pus în condiții de a juca într'adevăr bine tocmai acum, târziu, câte-va luni înainte de a muri?

*

„Fulgerul" este un model de film bun, unde oameni, animale, vegetale, minerale, totul conlucrează pentru a ne da atmosfera sufletească exactă a situației. Simțim că, îndărătul cazului concret al unui bătrân mașinist maniac care își adoră locomotiva avem fenomenul general și etern al Credinciosului, al omului care crede în ceva, care urmărește cu egoism un scop dezinteresat... Maniac, artăgos ca un copil, dar și bun, în fundul sufletului, tot ca un copil, tandru până la naivitate, dar hotărât să nu se arate astfel și să pară un om tare, într'un cuvânt acest amestec de copil caraghios și de apostol grav, ambele atribute fiind de cea mai autentică calitate, — acest amestec este întruchipat în jocul lui Lon Chaney în chip desăvârșit. Și, cum spuneam, îndărătul mimicei lui descoperim faptul etern al **omului care crede** în ceva, adică exact ceiace poate exista frumos pe lume...

*

Trebue să recunoaștem că și ceilalți actori au fost deopotrivă de reușiți. Firește, având roluri mai mici, au impresionat mai puțin. Dar gândiți-vă la Phylis Haver. Cetitorii își amintesc desigur de ea. Și ea a fost o victimă a antreprenorilor, în felul în care spuneam mai sus despre Lon Chaney. A apucat să joace, relativ bine, câteva roluri unde face pe fata americană toantă și rece, care stinge pe bărbat în cumpărături, care e capabilă să lase să moară lângă ea un om mai bine decât să-și întrerupă de pildă ungerea cu roș a buzelor. Cunoașteți genul. El revenea des pe ecranele americane. In aceste roluri Phylis Haver era poate mai bună ca alta. Dar nu era rolul în care să-și dea măsura exactă a mijloacelor ei. Phylis Haver — spre deosebire de Nancy Carroll (cu care se cam aseamănă ca destin artistic și ca fel de a surâde) — își poate mai ușor permite să introducă sentimentalism în jocul ei (care rămâne, bineînțeles, în cea mai mare parte ștrengăresc). Polemicele ei cu bătrânul Andersen, unde obrăsnicie, delicatețã, grație și duioșie sunt perfect combinate, — oferă un spectacol artistic remarcabil. Phylis Haver, în rolul acesta a realizat cea mai reușită „creație" a ei. Și este o mare fericire, căci fabricanții de filme, în urma acestui succes, vor începe să-i dea și alte roluri decât acelea de damă de consumație cu care până acum trebuia să se mulțumească.

*

Ceilalți actori au roluri mai neînsemnate. Toți însă sunt impresionanți prin justețea măștii, prin acordul perfect dintre cap și rol.

Insă trebue să menționăm pe unul din actorii care au ținut rolul putem zice principal. Este trenul, cu sistemul lui nervos central, cu locomotiva care, prin toate încheieturile ei, își exprimă voința în gesturi mimice de o extraordinară eloquență, — ș'apoi trupul monstrului, trupul de fier lung și șerpuit, greu și suplu în acelaș timp, ascultând supus de ce-i poruncește capul...

Trenul străbătând, halucinat, viscolul sau potopul de apă, împroșcând valuri și zăpadă în dreapta și stânga, iar pe sus lăsând să atârne în urmă-i o coamă lungă de fum, — trenul din acest film este unul din lucrurile cele mai frumoase fotogenicește din câte am văzut vre-odată.

*

Să mărturisească spectatorul el însuși: după ce a văzut un film ca „Fulgerul", — mai este oare permis să ni se reprezinte bucăți ca „Marsilieza", sau „Cântecul Deșertului"?

D. I. SUCHIANU

Zilele acestea apare în Editura „Cugetarea" Delafras

ROMANUL

Fecioara de 18 Carate

de PITIGRILLI

Pitigrilli este astăzi cel mai popular și cel mai citit scriitor italian, iar germanii, cari îl citesc în sute de mii de exemplare, l-au denumit „Boccacio modern". Romanul care apare acum, „Fecioara de 18 Carate", e una dintre cele mai mari creații ale sale, și desigur că va avea și la noi acelaș mare succes care îl are pretutindeni.

Incercări asupra fenomenelor psihice anormale

de Inginer Henri Tillmann, membru al Institului General Psihic din Paris. La Șaraga. Episcopiei 3 bis, București, Volumul lei 75. Provincie contra rambours sau mandat. D-nii studenți plătesc lei 40 volumul.

Cronica Sahului

PROBLEMA No. 323

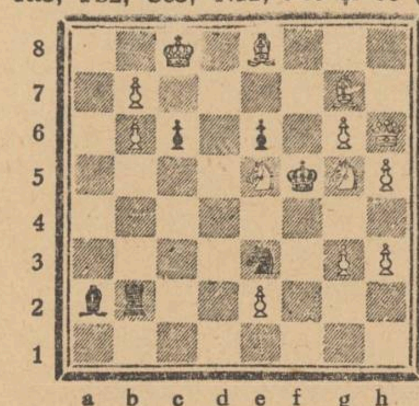
— *Din concursul nostru de probleme* —

Mottto: „J. K. I."

(inedită)

Negru:

Rf5, Tb2, Cé3, Na2, Pc6 și é6 (6).

Alb:

Rc8, Dh6, Cé5 și g5, Né8 și g3, Pb6, b7, é2, g3, g6, h3 și h5 (13).

Alb joacă și face mat în 3 mutări

PROBLEMA No. 324

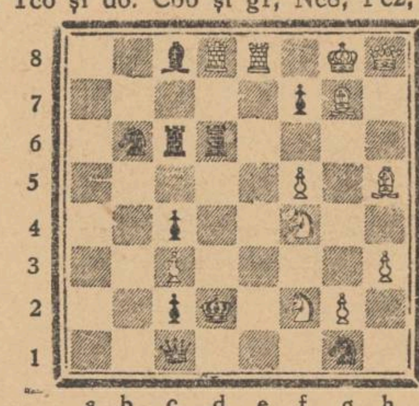
— *Din concursul nostru de probleme* —

Motto: «Promontor»

(inedită)

Negru:

Rd2, Dc1, Tc6 și d6. Cb6 și g1, Nc8, Pc2, c4 și f7 (10).

Alb:

Rg8, Dh8, Td8 și é8, Cf2 și f4, Ng7 și h5, Pc3, f5, g2 și h3 (12).

Alb joacă și face mat în 2 mutări

SOLUȚII

No. 305 (P. Leibovici). Alb: Rb2, Cb8, Pb3. — Negru: Rb7, Tb4, Pb6. — Mat ajutor în 4 mutări. Negru trage. Soluția: 1. Tb4—a4, Cb8—c6; 2. Rb7—a6, b3—b4. 3. Ra6—b5, Rb2—b3; 4. Ta4—a6, Cc6—d4+ mat.

No. 306 (P. Leibovici). Alb: Ré7, Td2 și é2, Cé5 și f2, Nf7, Pd5 și g3. — Negru: Rf5, Pd6, g4 și g6. Mat în două mutări. — Soluția: 1. Cf2—é4!

No. 307. (Motto: „Ad. Formalia)". Alb: Ra7, Dc6, Tf5, Ca5 și c7, Né4 și g5, Pa3, c5 și é5. Negru: Rd4, Da2, Té1 și g1, Nf1 și g8, Pa6, b2, c3, é2, é7 și g4. — Mat în 3 mutări. 1. Né4—c2!, cu amenințarea 2. Dé4+. 1..., Dd5. 2. Da4+, 1..., Ng8—d5; 2. Dd7! 1..., Ng2; 2. Dh6!

No. 308. (C. Gavrilov). Alb: Rh2, Dg5, Té1 și f8, Ca6 și h3, Na7 și h5, Pc2, f2, f4 și h6. Negru: Ré4, Dg7, Té2 și h7, Ch1, Nf1, Pd5 și é6. — Mat în 2 mutări. 1. Rh2—g1!

No. 309. (Motto: „Treffpunkt"). Alb: Rf8, Td7 și f7, Cc2 și é1, Na7 și é8, Pc4, é2 și g5. Negru: Ré4, Tb3 și h3, Ca2 și h1, Pb4, b7, d4, é5, é6, f4 și h4. — Mat în 3 mutări. Soluția: 1. Na7—b8! cu amenințarea 2. Td7×d4+. 1..., Tbd3; 2. Tf7—f6. 1.., Thd3; 2. Td7×b7.

No. 310. (Motto: „En passant"). Alb: Rd5, Da3, Tb6 și é7, Cd6 și g6, Né5 și é8, Pb3, é2, f5, f6 și h3. Negru: Rd5, Tc8 și g3, Cb3 și h6, Ng5, Pa4, a6, d4, d7, g4 și h4. Mat în trei mutări. — Soluția: 1. Da3—c1! cu amenințarea: 2. N×d7! 1.., Tgc3; 2. é4+. 1..., N×c1; 2. é4+. 1. Tc6; 2. D×c6.

Această problemă are dualul: 1. Da1.

La Db2, negru răspunde cu Tc4 sau Né3 și la 2. N×g3, cu Tc6 și nu mai e mat în a treia mutare.

No. 311. (Motto: Six). Această problemă o anulăm căci are dualul brutal: 1. T×d7+.

No. 312. (Motto „Bradul"). Alb: Rh8, Db4, Tf3, Cc7 și h2, Né3, Pc2 și d3. Negru: Ré5, Cc8 și h6, Nf5, Pb5, b6, c4, f7 și g6. — Mat în 3 mutări. — 1. Né3—g5!, Cg8; 2. Tf3×f5+. 1..., Cg4; 2. Ch2×g4+. 1.., Nf5×d3; 2. Ng5—f6+. 1..., Cc8 mută; 2. Nf4+. 1..., f7—f6; 2. Nf4+.

No. 313. (Motto: „Cinci coade"). Alb: Ra8, Dé3, Td7 și f5, Cb7 și c8, Né8, Pb3 și c7. Negru: Rc6, Da5, Ta6, Cé5, Na4, Pa7, b3, b4 și d6. — Mat în două mutări. — Soluția: 1. Dé3—d3!

No. 314. (Motto: „Colțul babei"). Alb: Rb8, Dc6, Td3, Cc5 și f1, Pc3. Negru: Rc4, Da2, Cg4, Pb3, c7 și f2. Mat în 3 mutări. — 1. Rb7!, Da8, a7 sau a6+; 2. R×D. 1..., Da2—b2; 2. Td3—d4+. 1..., Da2—c2; 2. Cé6+. 1..., Dé2; 2. Ca6+. Această problemă are dual în varianta a 2-a: la Db2, c2 sau é2 merge și 2. Da4+.

ȘTIRI

♔ Concursul internațional de șah din Liège, organizat în cadrul expoziției internaționale a centenarului independenței Belgiei, s'a terminat la sfârșitul lunei August, cu următorul rezultat:

Premiul I a fost obținut de maestrul dr. S. Tartakover cu 8 jum. puncte, fără să piardă nici o partidă. Premiul II de maestrul indiano-englez Sultan Khan cu 6 jum. puncte, iar premiile III—V au fost împărțite între maeștrii Ahues, Colle și Nimzovici cu câte 6 puncte. Urmează apoi Przepiorka și Thomas cu câte 5 jum. puncte, Rubinstein și Weenink cu câte 5, Marshall cu 4 jum., Sultanbeiev cu 4 și Pleci cu 3 pum.

♖ Concursul internațional de șah din Frankfurt, care a avut loc în luna Septembrie, s'a terminat cu următorul rezultat:

Nimzovici 9 jum. puncte, Kashdan 9, Ahues și List câte 7, Colle 6 jum., Przepiorka 6, Pirc 5 lum., Saemisch 5, Mieses 4, Thomas 3, Mannheimer 2, Orbach 1 jum.

Ing. L. LOEWENTON

P. I. NEGREANU

Cărţi şi Reviste

M. SADOVEANU: „Confidenţial"

Este imposibil ca cetitorul român să nu sară în sus, cel puţin la un an odată, din pricina d-lui Mihail Sadoveanu. Acest scriitor într'adevăr forţează admiraţia.

Ceiace-i curios la d-l Sadoveanu este că, deşi scrie de atâta vreme (îl putem socoti, de pe acuma, un clasic al literaturii noastre), deşi este poate cel mai cetit dintre prozatorii români, — se poate totuş spune că *de aci înainte* işi va da bucăţile sale cele mai bune. Căci fiecare an însamnă la dânsul un progres în artă. Technica i se mlădie mereu, subiectele devin din ce în ce mai interesante, mai profunde şi mai subtile. Abia acum se poate zice că Sadoveanu a ajuns la maturitate. De abia de azi înainte işi va da el capo-d'operele.

M. Sadoveanu

Sadoveanu e o mare excepţie în Istoria literaturii noastre, unde scriitorii ajung iute la rendementul lor maximum, precum tot iute îşi pierd răsuflarea — şi pentru totdeauna. Sadoveanu, el, a mers progresând încet şi apăsat, scriind enorm de mult şi din ce în ce mai bine. Şi astfel, în anii din urmă, a ajuns la giuvaeruri, ca de pildă acel „Cântăreţ orb" care, din punct de vedere al formei, poate sluji ca manual de frumuseţe al limbii române; — şi acum, recent, nuvela „Confidenţial", publicată astă-vară în „Viaţa Romînească". Este un cap de operă această mică schiţă, — cum nu sunt multe în nici o mare literatură. „Confidenţial" m'a aţâţat să scriu despre Mihail Sadoveanu, din nevoia de a ruga şi pe alţii să citească această minune. Ascultaţi numai ce frumos începe:

— După cum ştii, eu am primit o educaţie patriotică, în vederea carierei de militar. Am fost din pruncie convins că ţara mea are câmpii mănoase, dealuri înalte cu mândre flori, că fiii ei sunt cei mai viteji şi au şapte vieţi în piepturile lor de aramă, că şi eu sunt născut poet ca şi toţi urmaşii Romei, şi însfârşit că:

Viitor de aur ţara noastră are
Şi prevăd prin secoli a ei înălţare.

Din fragedă vârstă am fost pornit să mă bat cu cei care nu erau dispuşi să recunoască alături de mine nobleţea şi eroismul puilor de lei. Eram şi eu unul din aceşti pui, deşi tata şi mama nu aveau nimic comun, nici în înfăţişare, nici în caracter, cu aceste fiare ale pustiilor africane... Fratele mamei, ofiţer de cavalerie, cu mustaţa zbârlită şi sprâncene teribile, ţinuse cu orice preţ să facă din mine un războinic, şi el mă zmulsese cu violenţă din atmosfera paşnică părintească dela ţară, şi mă destinase muzicilor militare, părăzilor şi grandoarei fiilor lupoaicei, căci eram, după cât înţelegeam, nu numai pui de leu ci şi de lupoaică..."

Bine-înţeles, unchiul Muche (aşa îi zicea colonelului) punea un grăunte de sare în patriotismul lui. Şi când nepotul — devenit acuma aghiotantul lui — îi spuse că e „gata să-şi îndeplinească datoria, să-şi verse sângele pentru patrie şi rege, şi să-şi împrăştie oasele pe bătrâne câmpuri de biruinţă, aşa precum au făcut Ştefan cel Mare, Mihai Viteazul şi Mircea cel Bătrân" — unchiul Muche i-a răspuns: „Bine, sacrifică-te, însă înainte de asta să faci bine să observi din punct în punct dispoziţiile pe care ţi le-am dat (relative la haine, mănuşi, vizită, dame şi baluri). A muri nu-i mare lucru, asta poate face orice prost, dar să fii un băiat simpatic şi de onoare e ceva mai greu".

Trecem peste alte întâmplări. Nenea Muche murise în război; eroul nuvelei ajunsese maior şi pierduse braţul drept. Către sfârşitul războiului, primăvara, el comanda o mică garnizoană dintr'un sat din Moldova. Intr'o sară stătea pe prispă, ascultând păsările şi fermecat de minunea totdeauna nouă care este o seară de primăvară. Ordonanţa atunci îi anunţă că o femeie din sat vrea să vorbească domnului maior. Femeia venise să comunice ofiţerului că fiul ei, Sandu al lui Lupuşor, a dezertat dela regimentul lui şi se ascunde în sat, ziua într'un pod, noaptea la o fată cu care trăeşte. Maiorul era uimit şi întristat. „Asta-i o fiinţă de baladă şi de legendă". Din vorbă în vorbă, află el că femeea nu avea prea multă simpatie pentru ibovnica fiului ei. In cele din urmă putu constata că eroismul mamei lui Ştefan cel Mare avea ca explicaţie un porc, pe care Sandu al lui Lupuşor i-l luase ca să-l toace împreună cu iubita lui (care mai avea şi o mamă care fusese obraznică de mult cu reclamanta).

— Şi acum vrai să-l prindem, să-l judecăm şi să-l puşcăm?

Rămase încruntată, într'o hotărîre neagră. Asta voia.

— Bine, du-te. Am să trimit să-l prindă.

„Femeia s'a dus; s'a amestecat cu întunericul; n'o mai vedeam dar o auzeam bombănind şi blăstămând... Mă găsii singur, cu pământul, cu cerul, cu stelele, cu parfumul, florile, cântecele şi iubirile înoite. Amestecată cu toate, pâlpâia ca o flacără, tresărea ca o floare şi dragostea acelui ticălos fecior Sandu al lui Lupuşor. Se salvase din viforul morţii şi venise la viersul privighetorilor şi la dragostea lui din alt an..."

Observaţi cuvântul *ticălos*. Trebue să fii artist ca Sadoveanu pentru a găsi un adjectiv ca acesta, care e neaşteptat, care cuprinde ironie, umanitate, reprobare, condamnare, iertare, de toate. Asta este adevăratul talent. Imi aduc aminte de ultima pagină a romanului „Posedaţii". Ni se spune acolo despre erou: „Cetăţeanul cantonului Uri se spânzurase de o grindă a podului". Faptul că prinţul Nicolae Vsevolodov, în acel moment tragic, este dezignat prin cea mai puţin importantă din calităţile persoanei sale, aceia de cetăţean elveţian al cantonului Uri este neaşteptat ca o glumă proastă spusă la capul unui mort. Şi totuşi, în fond, cuvintele: „cetăţean al cantonului Uri" rezumă toată cartea.

E greu de explicat. Cei care au cetit romanul lui Dostoiewski mă vor înţelege.

Am reamintit asta pentru că vorba *ticălos* întrebuinţată de Sadoveanu, plasată aşa cum este în nuvelă şi în frază, cuprinde un univers întreg de lucruri şi simţăminte.

Dar să revenim la maiorul nostru, care a trimis noaptea ordonanţa să-l anunţe pe Sandu al lui Lupuşor că a doua zi va fi împuşcat şi că deci are tot interesul să se ducă să asculte privighetorile în altă parte. Şi spune atunci maiorul:

„Mărturisesc cu ruşine greşala pe care am făcut-o şi trădarea eroismului strămoşesc. Căderea mea a fost aşa de profundă încât stăruiesc şi acum în ea, şi am intenţia să desmoştenesc pe acei nepoţi ai mei care vor debita, cum am făcut eu cândva, versuri proaste".

D. I. SUCHIANU

O nouă carte a lui Hermann Hesse „Narziss und Goldmund". G. Fischer Verlag. Berlin 1930.

Herman Hesse este unul dintre reprezentanţii cei mai talentaţi ai regionalismului german alături de Emil Strausz, Iakob Schaffner, Oskar Loerke. El este în acelaş timp şi unul din reprezentanţii generaţiei care s'a revoltat înainte de războiu împotriva tutelei pe care societatea o exercită asupra individului. Primele sale romane *„Peter Camenzyd"* şi *„Unterm Rad"* îşi au subiectele alese din viaţa oprimată a copiilor din Suabia, dar opera sa figurează în acelaş timp printre acele mondiale acerbe critici ale moralei de cazarmă, a poliţiei, a moralei burgheze, care sechestrează individul dela naştere spre a-l turna în calapodul uniform de care are nevoie colectivitatea ca material „utilizabil"în massă. Literatura sa care îşi are începutul în epoca prenaturalistă din Germania e plină de indignare.

Intre omul-lup şi omul civilizat trebue să existe o legătură. Umanitatea superioară trebue să primească forţa sălbatică şi primitivă din firea sa, să o recunoască şi să-i dea disciplina prin puterile superioare ale spiritului. Iar ele să capete dela această fiinţă animală dinamism, putere de viaţă şi de creaţiune. După cum se vede, o ideie dominantă a tendinţelor literare de azi, care continuă tradiţia din dialogul între Dumnezeu şi Mephisto a lui Goethe, intuiţia grandioasă din Fraţii Karamazov a lui Dostoieski, se leagă cu concepţia lui *Gide* din „Faux-monnayeurs" şi cu toată atitudinea celor noi de tot, exprimată atât de admirabil în romanul lui *A. Huxley „Point counter Point"*, apărut acum de curând în traducere franceză.

In Steppenwolf, eroul îşi imparte firea în două: una care e cu totul închinată divinităţii, iar alta cu totul dedată vieţii. In povestirea aceasta nouă avem două firi cu totul opuse. Narziss, omul care e numai spirit, gânditor şi aşezat, Goldmund e omul dragostei, artistul şi boemulş Sunt două contraste şi totuşi se întregesc unul pe altul. „Tu, zice Narziss lui Goldmund, dormi la sânul mamei, eu veghez în deşert. Mie mi se arată soarele, ţie lumea şi stelele, visurile tale sunt copilele, ale mele flăcăii..." Cele două suflete care se luptau în aceiaşi fiinţă, au devenit două personalităţi distincte dar legate printr'o prietenie indisolubilă. Fiecare din ei trebue să-şi trăiască firea. Narziss cugetătorul atinge cel dintâi la o adevărată cunoştinţă de sine care să le permită să se înţeleagă fără a se sacrifica nici unul pentru menţinerea prieteniei lor comune. El determină pe Goldmund să se deslipească de intimitatea lui ca să-şi realizeze natura lui, şi să-şi îndeplinească îndatoririle cerute de ea. Goldmund trebue să-şi trăiască viaţa într'o lume cu totul depărtată de a lui Narziss şi totuşi să se întoarcă iarăşi pe calea de pe care l-a îndepărtat Narziss. Punctul de întâlnire al celor două destine ale prietenilor este arta. Spiritul, fie că e al cugetătorului, fie că e al artistului, este unic. In opera de artă ca şi în cugetare, scopul e acelaş şi stăpânirea meşteşugului pentru realizarea lui cere aceiaşi trudă.

In această din urmă operă ca şi în tot ce scrie Hesse domină omul, mereu preocupat de ultima raţiune de a fi, a unei omeniri ce nu e dintr'o localitate anumită decât pentru că e legată de strânsele limite ale unei existenţe şi nu se poate reînoi, nici nu poate propăşi decât în aceste limite. E în scrierea aceasta un realism mărunt, în contrast violent cu infinitatea orizonturilor pe care le deschide pe neaşteptate cugetarea. Dar se evidenţiază şi arta liricului Hesse, o artă desăvârşită a stilului care e simplu, serios şi de o neînchipuită putere de expresie. — *I.*

A apărut
MANUAL DE SOCIOLOGIE
pentru clasa VII-a secundară
de D. I. Suchianu, Conferenţiar universitar.
Carte aprobată de Ministerul Instrucţiei Publice
E un elegant volum, cuprinzând într'un stil foarte literar, toate problemele sociologiei generale precum şi ale sociologiei religioase, economice, juridice, politice, estetice, linguistice şi educaţionale.
Comenzile se primesc la Editura „ADEVERUL"

DOMNIŞOARĂ!
nu uitaţi că pentru d-voastră a apărut
ALBUMUL CONCURSULUI DE FRUMUSEŢE
cu sute de fotografii ale aleselor din Bucureşt, Sinaia şi din întreaga ţară. Este cea mai frumoasă podoabă în orice casă.
PREŢUL 80 LEI

DUPĂ VACANŢĂ
Trebue să răscumpăraţi vremea lecturilor inutile şi banale
ORICE IUBITOR AL CĂRŢII VA CITI:
ARIEL sau
VIAŢA LUI SHELLEY
de ANDRÉ MAUROIS
apărută în Editura „Adeverul" într'o excelentă traducere romînească

Citiţi azi Realitatea No. 193
:: Cu numeroase ilustraţiuni şi un bogat sumar :
5 culori ——— 10 lei

Manualul şcolar

Iată un gen care n'a făcut, până în prezent, niciodată preocupările criticii literare. In genere atât cei care-l alcătuiau, cât şi cei care-l cumpărau, nu se gândeau că ar putea fi vorba, o clipă, de valoarea sa literară.

Autorul se preocupa de a transpune în aceste manuale conţinutul programei analitice, iar copilul, sub teroarea notei din catalogul de clasă şi a fantomei, mereu prezente, a examenului de fine de an, se silea să înghită formulele uscate şi condensate, spre a le reda credincios şi maşinal, ca un perfect automat, la momentul oportun.

Un manual didactic alcătuit ca o carte de bibliotecă, cu preocuparea de a pune sufletul copilului direct în contact cu subiectul viu pe care-l tratează, o carte de şcoală care să indice problemele pe care cugetarea ştiinţifică le pune relativ la diferitele chestiuni tratate în el, un manual de şcoală în care un om de ştiinţă discută cu seriozitate cu elevul, îi prezintă aspectele problemelor în formă precisă, limpede şi interesantă în acelaş timp, iată o inovaţie la care nu ne-au obişnuit autorii didactici până în anii din urmă.

Nu voiu vorbi aici decât de cartea de limba Română pentru clasa a V-a a d-lui Const. Botez, pentru că această clasă prezintă un interes deosebit în şcolaritatea copilului şi un moment destul de greu în predarea limbii materne, iar cartea d-lui C. Botez mi se pare aceea care pentru prima oară s'a preocupat de valoarea educativă a manualului şi caută a satisface sufletul elevului şi nu numai exigenţele enciclopedice ale programei.

Programa analitică prevede pentru această clasă tratarea genurilor literare. Aceasta presupune o pregătire anterioară care să fi dat şcolarului o technică desăvârşită în citirea inteligentă, plus un stoc de lecturi literare analizate şi apreciate ca valoare, fiind vorba acum de a face o alegere şi o clasificare a operelor după anumite norme şi principii, adică operă de raţionament şi discernământ care cere oarecare maturitate.

Intr'o serie de probleme puse la un seminar american studenţilor, relativ la predarea limbii literare, m'a frapat următoarea chestiune: „Ce trebue să facă profesorul de limba maternă pentru a da elevului obiceiul vorbirii corecte, când nu este ajutat în această misiune nici de familie, nici de ceilalţi profesori?"

D-l C. Botez în manualul său pare a-şi fi pus aceiaşi întrebare şi a fi căutat să o rezolve, suplinind toate lipsurile la care, fiind date moravurile noastre didactice, era de aşteptat.

O serie de lecturi alese cu gustul cel mai sigur şi cu intuiţia cea mai fină a sufletului adolescenţilor din această vârstă, precedează discuţia inteligentă asupra fiecărui gen literar. Elevul este uşor îndrumat şi pus în situaţia cea mai potrivită pentru a înţelege şi a judeca singur atât valoarea estetică a bucăţilor citite, cât şi a degaja cu uşurinţă principiile şi caracterele pe baza cărora se face determinarea genului literar.

Gustul pentru citit la această vârstă este în scădere, fie din cauza multor materii noui la care trecerea din clasa IV-a este cam bruscată, fie din cauză că interese noui fac concurenţă gustului de citit din clasele anterioare. Totuşi este cert că poezia lirică e în gustul atât al băeţilor cât şi al fetelor din acest moment al adolescenţei lor. Colecţia de doine populare, din care nu lipsesc nici doinele de dor şi dragoste, nici acele ostăşeşti şi haiduceşti, răspunde năzuinţelor adolescenţilor de ambe sexe într'o notă sănătoasă şi limpede, ca un izvor răcoritor de munte, în înfierbântarea turbure şi îndoelnică a atmosferei de oraş. Multe eleve la şcoala unde am introdus manualul au căutat la librării antologiile de poezie poporană indicate în scurta bibliografie, care închee acea complectă, precisă şi interesantă discuţie, asupra problemelor în legătură cu poezia poporană cu care se închee capitolul şi care nu are nimic din respingătoarea ţinută rigidă şi autoritară a lecturilor similare din alte manuale.

Lirica cultă, cu alegerea minunată a bucăţilor, caracterizarea lor scurtă, simplă şi comunicativă, cu portretele frumoase şi bine alese ale scriitorilor, cu acea alură de discuţie şi convorbire prietenoasă în locul lecţiei aride şi rebarbative la care se aşteptau elevii, este cel mai bun mijloc de a suplea la tot ce nu s'a făcut şi trebuia să se facă anterior, pentru a încuraja şi cultiva gustul de citit în sufletul lor. Definiţiile, caracterizările, se impun de la sine inteligenţei elevului, care pare fericit că a găsit în textul cărţii forma pe care inteligenţa lui încă nesigură şi expresiunea lui stângace, o căutau pentru a-şi expune propria lui părere.

Partea cea mai greu de făcut cu elevii clasei a V-a se părea întotdeauna a fi poezia dramatică. Nu există la noi un program al Teatrului Naţional din care tineretul să poată cunoaşte tragedia antică, tragedia clasică modernă, drama lui Shakespeare, drama romantică şi drama românească. Lectura poemelor dramatice este anevoioasă, căci ele sunt lungi, nu se găsesc la îndemâna oricărui profesor şi mai ales a oricărui elev, pentru a-i înlesni studiul, comparaţia şi a evidenţia astfel caracterul distinctiv al fiecăreia.

D-l C. Botez pe lângă că reproduce în manualul său „Ifigenia în Aulida" de Euripide, în traducerea d-lui P. Dulfu, „Othello" al lui Shakespeare, „Andronaca" lui Racine, „Răzvan şi Vidra" lui B. P. Haşdeu, le rezumă într'o formă simplă, uşoară şi plină de interes, ceiace e de un mare folos pentru elev după citirea fragmentară şi destul de greu de suportat a piesei de teatru. In fine urmează analiza ce e o chestiune foarte delicată pentru sufletul acestor adolescenţi, puşi în faţa conflictelor de conştiinţă, a problemelor morale şi sociale, pe care nu numai că nu le-au experimentat dar nici măcar nu le-au bănuit.

Probleme ca originea genului dramatic, realismul teatrului grecesc, technica celor trei unităţi în teatrul antic, modern şi în dramele lui Shakespeare, în teatrul romantic, sunt făcute accesibile minţii elevilor, prin modul cum sunt tratate, cu claritatea şi simplicitatea unui om deprins cu mânuirea argumentului şi subtilitatea ideilor.

Este de mirare cum autorul a putut atinge atâtea probleme şi a le pune în întregime în câteva rânduri, fără a le scoate nimic din interesul lor ascuţit, fără a le da nicăeri caracterul mecanic şi abstract pe care-l ia orice chestiune când e dată sub formă de lecţiune.

Pentru prima oară un autor didactic pune pe elevii săi în măsură de a citi, a pătrunde şi a analiza o dramă modernă şi aceasta este „Casa de Păpuşi". (Nora), în traducerea d-lui Ciotori. Paginile în care face expunerea conflictului din sufletul Norei şi a conţinutului piesei sunt de o calitate care le-ar putea face să figureze în esseul cel mai pretenţios. Analiza şi caracterizarea dramei realiste şi a dramei ibseniene în genere, fără a pierde nimic din adâncimea şi justeţa gândirii, e redată în câteva rânduri, deci e „scurtă" pentru a răspunde cerinţei sufletului copilului, care nu ar putea sta întins prea multă vreme la o asemenea înălţime, dar într'o formă de o conciziune şi de o preciziune care o face limpede şi luminoasă ca cristalul.

Pentru prima oară avem de a face cu un manual care fără a pierde din vedere sufletul elevului căruia se adresează, nu ezită a se ridica la nivelul ştiinţific cel mai înalt al problemelor ce tratează, rămânând totuşi în contact direct şi neîntrerupt cu sufletul celor cărora le vorbeşte.

Greşala cea mare în învăţământ, în predare ca şi în alcătuirea manualului didactic, este părerea că dascălul sau autorul trebue să se coboare la nivelul elevului, în loc să caute a-l ridica pe acesta până la sine. De aci forma aceia banală, de vulgarizare şi scoborre intelectuală cu care oamenii pătrunşi de această idee se adresează elevilor şi lipsa de interes, dezgustul pe care-l resimt aceştia atât pentru manualul didactic în genere cât şi pentru orice carte scrisă anume pentru ei. D-l C. Botez se adresează elevilor cititori cu încredere în inteligenţa lor, tratează problemele cu gravitatea cu care le-ar trata pentru orice public cititor, dă un material de prima calitate şi prezintat într'o formă de scriitor desăvârşit. Adolescentul ca şi copilul mic de altfel este mult mai sensibil decât s'ar crede la această atitudine. El se sforţează, măgulit de felul cum e tratat, a fi la înălţime şi efortul său nu e niciodată steril. Caracterizarea acestei cărţi didactice „ca o carte de bibliotecă" nu este un cuvânt scris la întâmplare, este un fapt de observaţie şi care exprimă sentimentul just cu care un astfel de manual e primit de elevi. Până şi forma exterioară sub care se înfăţişează broşajul, hârtia, tiparul, ilustrarea, fac pe elev să-l mânuiască cu plăcere şi să-l pună aparte printre cărţile sale de şcoală.

Cât de preţioasă este această atitudine de încredere şi de luare în serios în educaţia copilului, se vede în tot felul de a se purta cu copiii a omului civilizat din Apus. Orice om matur din Anglia, Elveţia sau Germania, ascultă cu cea mai mare atenţie pe copil şi-i răspunde serios, ca unui om de seama sa, şi nu ca unui pui mic ce nu e în stare nici a vorbi, nici a înţelege pe cel matur.

D-na Montessori caută să-şi dea seama de ce metoda lui Seguin, care a făcut minuni cu anormalii în şcolile unde a predat-o el însuşi, nu dădea nici un rezultat în cele mai multe şcoli speciale din Franţa şi Germania. Ea şi-a explicat această neizbândă prin faptul că învăţătorii căutau să se coboare la nivelul anormalilor, iar nu să-i ridice pe ei până la nivelul lor!

Am ţinut să relevez printre toate meritele şi calităţile didactice ale manualelor d-lui Botez, care nu vor scăpa nimănui şi această rară valoare educativă, pe care nu mulţi o vor aprecia.

IZABELA SADOVEANU

INSEMNĂRI

Paul Morand în România

Paul Morand a sosit în România. Va sta la noi vre-o douăzeci de zile, în care va vizita, după Bucureşti, câteva regiuni şi câteva oraşe.

Paul Morand este, fără îndoială, unul din cei mai iluştri scriitori de pe glob. Gloria i-a venit dela primele lui scrieri, acum zece ani, cu o rapiditate într'adevăr prodigioasă. Şi este o glorie fidelă şi constantă — ba chiar în plină creştere şi ascensiune.

Morand îşi merită gloria. Este, poate, scriitorul cel mai reprezentativ al vremurilor noastre. Opera lui oglindeşte, limpede, epoca noastră cu viaţa de astăzi, atât de complexă şi de felurită, atât de neprevăzută, de schimbătoare şi de plină de surprize.

Cosmopolit prin fire şi prin vocaţie, Morand are o curiozitate mereu vie pentru ceiace este nou, inedit, necunoscut şi exotic. Asta îl face să colinde lumea neîncetat, dela un capăt la altul, dela Niger la Gange, din Antile la New-York, din Rusia la Tombuctu. E preocupat mereu de actualitate. E reporterul de geniu al vremii noastre. Ca stilist e minunat. E delaolaltă uşor şi adânc, inedit şi pe înţelesul tuturor, imagist neîntrecut şi în acelaşi timp de o sobrietate netă şi limpede ca diamantul. Plin de spirit, de vervă şi de inteligenţă, de un talent mereu nou şi cu mijloace mereu împrospătate, Morand are un *flair* minunat pentru a extrage din civilizaţia contemporană aspectele cele mai caracteristice.

Paul Morand

Morand îşi intitulează o parte din scrierile lui „Cronica secolului al XX-lea". Este un titlu care s'ar potrivi întregii lui opere. Seria începută cu „Fermé la nuit" şi „Ouvert la nuit" acum zece ani, cuprinde de pe acum un număr apreciabil de volume, dintre care „Lewis et Irène", romanul finanţei moderne, care se petrece într'o lume de oameni de afaceri cosmopoliţi, „L'Europe galante", tablouri ale amorului contemporan, „Magie noire", nuvele din viaţa Negrilor din Antile, „Le Boudha vivant", „Paris-Tombouctou" şi ultimele cărţi: „New-York" şi „Champions du monde", aspecte din viaţa americană.

Paul Morand vizitează România pentru prima oară. Se pare că nu e o călătorie de documentare. De altfel Românii au apărut deja în opera lui, într'o nuvelă din „L'Europe galante", unde e vorba de un student român care se face şofeur de taxi ca să-şi poată continua studiile...

Spirit observator şi ager, Morand va culege şi dela noi aspecte „exotice". Pentru un talent ca al lui, orice impresie devine în chip automat material literar. Să nu ne mirăm dacă, peste câteva luni şi cu toate că va fi stat aşa de puţin printre noi, ne va consacra două trei capitole sau poate o carte întreagă...

In cazul acesta îi vom putea verifica mai bine ca oricând, dacă nu talentul pe care i-l cunoaştem şi i-l admirăm, cel puţin buna credinţă şi simţul realităţii.

Şi în orice caz am dori să nu ne flateze. Asta ne-ar răpi, mărturisim, o bună parte din plăcerea pe care ne va da-o cartea în care va pomeni de România. Dealtfel, după cât îl cunoaştem, nu obişnueşte să-şi flateze modelele.

Asta — din simplă şi sinceră probitate de mare şi veridic scriitor. — *Al. A. Philippide.*

Premii literare

Premiile literare sunt nenumărate în toată Europa. Ele se dau fie scriitorilor cu renume, ca acel de 100.000 franci, dat de societatea Schiller elveţianului Ramuz, cel mai bun scriitor de limbă romandă în prezent, fie scriitorilor tineri, ca acel de 5000 fr. dat lui Iakob Schaffner de către aceiaşi societate pentru excelentul său roman „Der Dechant von Gottesbühren". De alt-fel această societate a dat premii mai mici la o mulţime de scriitori foarte tineri ca Rudolf von Tavel pentru romanul său „Der Frondeur"; Cécile Ines Loos pentru „Matka-Boska"; Jacqes Chenevière pentru romanul său „Les Messagers inutiles"; Reni de Weck pentru „Le roi Theodore"; premii pentru versuri, în valoare de 500 fr. premiul, s'au dat lui Pierre Beausire pentru volumul său „Nombres", Guido Calgari pentru cartea sa „Le porte del mistero", Clementina Gilli, pentru versurile sale „Fruonzlass" şi o mulţime de menţiuni onorabile şi suma de 1000 franci pentru esseuri, critice şi producţii literare lui Maurus Carnot, Eligio Pometta, Max Rychner, Hugo Marti şi alţii.

Premiul cel mai formidabil însă este oferit de societatea editorilor americani celui mai bun roman american din 1930 şi este 100.000 dolari.

A 50-a aniversare a morţii lui Flaubert a dat prilejul evocării personalităţii acestui mare scriitor, în amintiri şi anecdote publicate în diferite reviste.

Se povesteşte între altele că într'o zi Flaubert ar fi închis în salonul său pe tânărul Maupassant, cerându-i să descrie *cheminé*-ul ca şi când nu ar mai fi văzut în viaţă un altul de cât pe acesta. Se ştie că cheminé-urile în Franţa seamănă între ele „ca ouăle dintr'un coş". Aceasta pentru a caracteriza obiectivitatea lui Flaubert, o obiectivitate de alt-fel ce nu putea fi realizată de cât de o personalitate ca a sa.

S'au tradus în toate limbile scrisorile sale către Louise Colet, din care cităm aci câteva rânduri foarte caracteristice pentru această personalitate.

„Mă judeci greşit, da, desigur! Nu pune sufletul meu aşa de sus! nu-mi închipui de loc că aş fi un Goethe, pentru că făcliile pălesc în faţa soarelui, iar eu, poţi să mă crezi, nu-mi dau osteneala să maimuţăresc pe nimeni, pe oamenii mari mai puţin de cât pe ori care alţii.

In ceia ce priveşte inima mea, aşa e firea ei, strîmtă şi mărginită; ce a intrat odată în ea, nu ese uşor. Ea este ca Sena la Quilleboeuf, care în plină curgere nu e adâncă, dar multe vase a înpotmolit!

Sunt furios pe mine însumi, că nu te pot iubi aşa cum vrei tu să fii iubită, aşa cum trebuie să fii iubită. Te binecuvântez în inima mea şi aş vrea să o pedepsesc pentru că îţi pricinueşte atâta nemulţumire. Dar cine este vinovat? Dumnezeu, viaţa însăşi. De ce nu eşti o cochetă?

Când cineva caută numai plăcerea, o găseşte neapărat. Dar fericirea e o iluzie, care e dată numai la zece din o sută şi nu te-aş fi iubit dacă ai fi fost nu mai „une fille de joie". Totuşi ar fi fost mai bine şi, oameni de spirit ca noi, ar trebui să ne mulţumim cu atât.

Ar trebui ca omul să-şi lege inima de artă, să-şi lase spiritul în largul lumii, trupul acolo unde se simte bine, punga în buzunar şi speranţele nicăiri.

Rămâi sănătoasă şi uită-mă. Eu nu am să te uit niciodată. Te-ai înşelat când ai crezut că am avut pentru tine numai un sentiment de curiozitate. E mai mult, dar tu crezi numai în extrem". — *I.*

Jubileul lui Reinhardt

Max Reinhardt, a cărui trupă de teatru german a sosit pentru o serie de reprezentaţii şi-a serbat de curând jubileul de 25 de ani de activitate teatrală. Cu acest prilej s'au tipărit în Germania două opere de un deosebit interes „Spielpläne 1905—1930" de către Franz Horch şi o plachetă de R. Piper „Max Reinhardt — 25 Iahre Deutsches Theater".

In ele se oglindeşte o întreagă operă teatrală din Germania în care rolul novator şi creator ese într'un strălucitor relief. El este acela care a dat importanţa şi valoarea regisorului în arta teatrală modernă. Personalitatea acestui extraordinar punător în scenă circulă ca un fluid spiritual în opera autorului, influenţează ansamblul şi pe fiecare actor în parte, creând o nouă artă scenică, un nou joc de scenă, o concepţie cu totul rodnică şi neprevăzută în montarea şi prezentarea vieţii în teatru.

Cea mai mare colecţie de autografe din lume

In curând se va da la lumină o colecţie de autografe, găsite la Dartmoor, în Devonshire, care poate fi considerată ca cea mai importantă din lume. E vorba de scrisori provenite de la cele mai celebre personagii din secolul al XVI-lea până într'al XIX-lea. Toate sunt necunoscute publicului şi desigur că multe din ele vor servi la elucidarea a diferite mistere istorice nepătrunse până acum. Scrisorile, în număr de peste cinci mii, se află în 39 de volume mari.

Posesorii de până acum ai scrisorilor n'au pomenit nimănui nimic despre ele. Actualul proprietar a pus să se facă un inventar, care nu e încă gata. Valoarea colecţiei e necalculabilă, căci multe din scrisori sunt de cea mai mare importanţă. Intre altele, se găseşte acolo ultima scrisoare a doamnei Hamilton către amiralul Nelson. Nu numai toate marile personalităţi ale Angliei sunt cuprinse în inventarul scrisorilor, ci şi toate cele de pe continent şi toate scrisorile sunt importante, nici una nu tratează despre lucruri neînsemnate.

Incă nu se ştie care sunt intenţiile posesorului. Se spune că ar avea de gând să înfiinţeze un muzeu unde să expună colecţia aceasta unică în lume.

Sursele „Discipolului"

Am arătat în numărul trecut că romanul lui Paul Bourget „Discipolul" n'a fost inspirat de procesul studentului Chambige, aşa cum pretindeau unii. Henry Bordeaux, într'un articol din „Eclaireur de Nice" arată totuşi că există oarecare legătură între crima din Constantina şi romanul lui Bourget. Anume, după ce romanul era construit şi redactarea aproape terminată, jurnalele au făcut darea de seamă a procesului lui Chambige. Asemănarea, întâmplătoare, era atât de strigătoare, încât Bourget s'a decis să aducă unele modificări romanului, ca să nu pară o simplă copie a faptului divers.

Greva şcolarilor la Berlin

La o şcoală primară din Berlin, vreo treizeci de elevi s'au pus în grevă din cauza concedierii unui învăţător. Greviştii au parcurs străzile cartierului purtând o pancartă pe care scria: „Noi greviştii cerem rechemarea învăţătorului C.". Actualmente urmează tratative între autorităţile şcolare şi părinţi, ca să înceteze greva.

Ploaie şi soare la comandă

Din New-York se anunţă că direcţia câmpului de curse a angajat, cu o mie de dolari pe zi, un anume Sykes, care se obligă să aducă după voie, ploaia sau timpul frumos deasupra câmpului de curse, lucru care-i e posibil graţie unei noi invenţii făcute de el. Să aşteptăm însă telegrama care ne va anunţa reuşita primlor experienţe. Până atunci, putem privi această mare descoperire ca o nouă cacialma americană.

Contra lui Porto-Riche

Poetul Ernest Prévost scrie în „La Victoire": Aş fi vrut să pot scrie despre Porto-Riche articolul simpatic şi chiar admirativ pe care-l aşteaptă publicul, când e vorba de un scriitor celebru, mort de curând. Dar nu pot. De multă vreme sunt convins că autorul puternic, patetic, al **Teatrului de dragoste** e un dramaturg deprimant antisocial şi demoralizant...; din cauză că îi lipsea sentimentul scrupulului şi reacţiunea contra instinctului, spirit de sacrificiu, sentimentul credinţei constructive, al măreţiei, el n'a reuşit decât să sofisticheze cultul pe care fără îndoială ar fi vrut să-l servească. „Inima amanţilor e în doliu", s'a scris la moartea lui. A căror amanţi? Cei care merită şi onorează acest frumos titlu nu s'au recunoscut niciodată în opera lui".

Cabinetele de lectură

In unele ţări din apus se duce un război crâncen în potriva cabinetelor de lectură, care sunt acuzate că reduc câştigurile scriitorilor. Evident, problema se poate discuta. In Danemerca, editorii au luat obiceiul să-şi însoţească volumele de o notiţă care anunţă că e interzis să le introducă în cabinetele de lectură înainte de a fi trecut doi ani şi jumătate dela data apariţiei. Curtea de casaţie a Danemarcei, având să judece un proces ivit cu ocazia aceasta, a dat dreptate editorului.

Blondele şi automobilismul

„Nu vă urcaţi într'un automobil condus de o blondă", ne spune consilierul unei societăţi de asigurare din New-York. După el, femeile brune conduc foarte bine, cele roşcate mai puţin bine, iar blondele sunt distrate şi provoacă accidente. Statisticile arată că cea mai mare parte din accidentele produse de femei se datoresc blondelor. Dar să nu se creadă că femeile în general cauzează multe accidente. Deşi în Statele Unite un sfert din numărul total al automobilelor sunt conduse de femei, totuşi accidentele imputabile sexului frumos nu constitue decât şase la sută din numărul total al accidentelor.

Să aşteptăm acum alt articol, scris de altă competenţă, care să dovedească contrariul. — Gr.

Mărunte

— Se anunţă din Roma că între statul italian şi Gabriele d'Annunzio a intervenit o convenţie după care moşia Vittoriale, unde locueşte în prezent poetul, devine proprietatea statului.

— Oraşul Vicenza, patria lui Antonio Fogazzaro, se pregăteşte să serbeze a douăzecea aniversare a scriitorului, care a murit în Martie 1911.

— Din cauza aglomerării lucrărilor sale literare în curs (un volum sub tipar şi alte 2 volume în preparaţie) d-l T. Arghezi anunţă pe cititori că numărul viitor din *Bilete de Papagal* (No. 478) va apărea pe ziua de Duminică 2 Noembrie 1930.

— Consiliul municipal din Paris a hotărît să acorde o subvenţie de 25.000 de franci societăţii oamenilor de litere şi o subvenţie de 10.000 de franci, plătibilă în doi ani, fundaţiei Victor-Hugo.

— Universitatea din Columbia a invitat pe scriitorul francez André Maurois să ţină cursuri de literatură franceză. Maurois a declarat la plecare că va vorbi despre roman.

Aceiaş universitate a invitat, pentru anii 1932 şi 1933, pe scriitorul german Thomas Mann, care a obţinut premiul Nobel pentru literatură. Mann, care în momentul de faţă se află la Roma, a declarat că acceptă această invitaţie.

— Luna viitoare va apărea o carte nouă de Kipling: **Thy servant a dog.** Volumul conţine trei nuvele, dintre care două au mai fost publicate în reviste. A treia, inedită, e intitulată **Toby Dog.**

— Luna trecută au mai apărut câteva cărţi de amintiri din război. La New-York s'au publicat **Captured!** („Prizonier!") de locotenentul ungur Horvath, **War is war** („Războiul e război") de un fost soldat, **Generals die in bed** („Generalii mor în pat", adică de moarte bună) de Ch. Y. Harrison, şi altele. In Anglia, va începe în curând publicarea unui Jurnal de război de M. Baring, autorul lui **Daphne Adeane.** — Gr.

Citiţi azi:
LECTURA No. 296
FLOAREA LITERATURILOR STRAINE
ST. ZWEIG
LEPORELLA
Lei 5. Scrierea completă la chioşcari şi librari

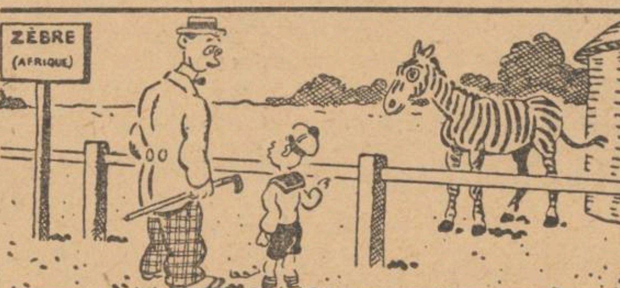
A apărut:
în editura Societăţii Române de Filosofie
FILOSOFIA CONTEMPORANĂ A ISTORIEI
de N. BAGDASAR
Un volum elegant de 32? pagini. Preţul 18? lei.
Comenzile se fac la ADMINISTRAŢIA REVISTEI DE FILOSOFIE Str. Rozelor No 9 Bucureşti VI.

Motivul real

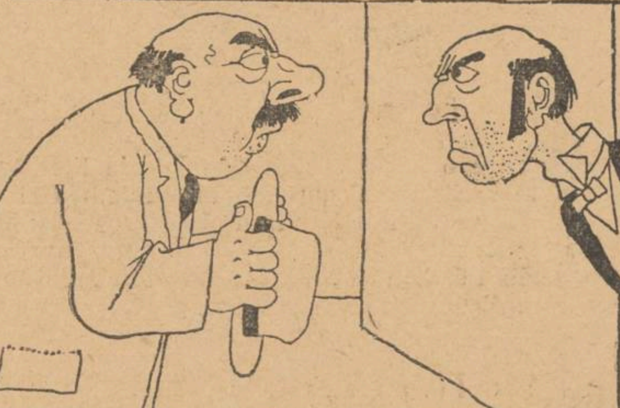
— Cum se face, ticălosule, că te-am văzut mai înainte cocoţat în cireşul meu?
— Păi se vede că nu e frunzişul destul de des!

Dilemă

— Ce e ăsta tată, cal alb cu dungi negre, sau cal negru cu dungi albe?

Mania vitezei

— Trebue neapărat să-l văd pe domnul Popescu...
— A plecat chiar acuma cu automobilul.
— Atunci să încerc la spital...

Tic profesional

Coaforul îşi duce nevasta la restaurant.

Necaz

— De ce eşti aşa de posomorât? Ai pierdut pe cineva din familie?
— Din contra, am căpătat doi gemeni...

In grădina publică

— Ai casa dumitale şi dormi pe o bancă?
— Nevasta-mea lasă geamurile deschise şi eu nu pot suferi aerul...

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR. CONST. MILLE (SĂRINDAR) No. 7—11

ANUL IX.-SERIA II-a.-No. 515

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 19 Octombrie 1930

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: | AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

BIBLIOTECA CENTRALĂ „ASOCIAȚIUNII" SIBIIU

Higiena Socială

D. Dr. St. Irimescu este cunoscut nu numai ca o autoritate în specialitatea sa și ca un neobosit propagandist, dar și ca un polemist și un esseist dintre cei mai vioi și mai calificați.

In broșura sa *„Medicul ca factor social"* avem o dovadă mai mult a talentului său de expunere și unul dintre cele mai briliante exemple de om cu o cultură vastă și perfect stăpânită.

De fapt „medicul ca factor social" nu e decât tema în jurul căreia se împletesc problemele cele mai variate ale științei noi, numită Higiena socială. Această știință e mai mult de cât o știință, ea este un aspect al civilizației din prezent, o aplicare ilustrată a legilor vieții în condițiunile cele mai potrivite pentru propășirea și desăvârșirea rasei umane.

E o știință care, ca și biologia, rămâne prizoniera realităților terestre, nu are în vedere decât viața, viața banală și totuși plină de minuni și pentru ea cercetătorii se pasionează atât de mult în cât „conștiința fizică" devine tot atât de puternică și obsedantă ca și conștiința morală și higiena aproape un cult.

Doctorul S. Irimescu se consacră ei de o viață întreagă, cu o răbdare, cu o stăruință de erou, cu un suflu de optimism de apostol și cu acel dar precis și coherent al omului de știință de a putea să urmărească succesiunea și interdependența fenomenelor, sub formele cele mai complicate și mai variate ale vieții colective.

Broșura începe cu o analiză ascuțită, briliantă, subtilă și plină de sagacitate a aceia ce pare a fi medicul mai ales pentru o țară ca a noastră, a aceia ce este de fapt și a aceia ce ar trebui să fie. Ideia e urmărită ca un fir de aur printre evenimentele istorice, în concepțiile literare, în lumina unei etici de o puritate și o înălțime pe care de mult am pierdut obiceiul să o mai întâlnim și care impresionează cu atât mai mult cu cât e formulată cu certitudinea calmă a omului de știință și cu hotărârea inebranlabilă a omului care s'a condus de ea și a trăit'o viața lui întreagă.

Medicina, zice în esență d-rul S. Irimescu, trebuie să se afirme, acum, după cuceririle sale definitive, nu numai cu o menire de terapeutică individuală, dar și cu o menire de terapeutică colectivă, intervenind direct în îndreptarea atâtor rele sociale.

Pentru a îndeplini această menire medicul trebuie să intre în vâltoarea preocupărilor și a durerilor mulțimii ca să le cunoască și să le înțeleagă. Principiul său de conducere ca și principiul ori cărui individ din colectivitate nu poate fi atitudinea „de cleric superior" care se retrage în turnul de fildeș de care vorbește Julien Benda în „Trahison des clercs". „Omul puternic e omul singur" afirmă Ibsen în piesa sa „Un Dușman al Poporului". Acest om singur însă nu înseamnă individul în izolarea egoismului său indiferent. El e un om care afirmă dârz o credință în opoziție cu mediul social și o susține singur împotriva mulțimii, pentru că e convins că credința sa e întemeiată și de o nobleță superioară. Medicul trebuie deci să fie un gânditor dar un gânditor care înțelege mulțimea și care-și dă seamă de strânsa legătură dintre terapeutica sa și necesitățile sociale și reale în care este silit să o aplice.

Ideia care trebuie să predomine în exercițiul profesiunii sale și în concepția sănătății publice este în primul loc dreptul oricui de a fi tratat și îngrijit la boală. Or, aceasta îl conduce pe medic de la cazul individual al bolnavului pe care voește să-l trateze la cazul mai general al cauzelor care i-au determinat boala și astfel devine terapeut social.

Această misiune însă câtă vreme nu se găsește într'un mediu anume organizat este iluzorie și donquichotească.

Aceasta a fost doar soarta tuturor acelora ce au întreprins o astfel de luptă înainte ca să se fi născut concepția unei higiene sociale și să se fi întemeiat știința eugeniei, organizarea asistenții cu caracterul ei preventiv și educativ. Această știință nouă s'a născut în fața marilor probleme ale demografiei, în fața constatării descreșterii natalității și a creșterii mortalității, în fața grozavei mortalități infantile și a evidentei scăderi a duratei vieții omenești.

Relele ce trebuiau atacate erau în primul loc incurabilitatea și ignoranța legilor higienii. Or, lupta împotriva lor cerea o puternică și inteligent organizată solidaritate socială. Această solidaritate pe care nu au putut'o realiza două mii de ani de propagandă creștină și atâtea mii de ani de propagandă morală, s'a realizat prin progresele științii care a dovedit că un singur bolnav e capabil să infecteze un continent întreg!

„Suprapopulația și producția intensificată pe care densitatea crescândă a populației o reclamă, duc la urbanizare, la industrialism, la pauperism" observă d-rul Irimescu. Aceste stări sociale și economice sunt o amenințare pentru sănătate. Ar fi foarte ușor dacă boalele care se nasc și prosperă în clasele sărace, ar rămânea confinate numai acolo. Dar săracul, deci și săracul bolnav intră în contact în fiecare clipă prin munca și serviciile lui cu bogatul. Primejdia este deci în toate clasele sociale și combaterea ei cere de urgență și cu necesitate o solidarizare a tuturor. Civilizația însăși este o cauză a relelor sociale și la civilizația actuală trebuie adăugată și mai multă civilizație. Cum? Educând populația în ceeace privește higiena individuală, a home-ului, a alimentației raționale, organizând higiena publică și mai ales aplicând higiena socială.

Educația higienică nu înseamnă câteva noțiuni învățate pe derost în școală, nici conferințele ținute prin sate și orașe. Trebuie ca „importanța higienii să se confunde cu aceleași aspirații ca prosperitatea, grandoarea morală și sănătatea populației". Și aci rolul medicului ca propagandist este preponderant. Pe lângă medic țările conștiente de importanța lucrului, ca America, au creiat infirmierele vizitatoare, asistentele sociale, monitoarele de economie domestică. In Statele Unite se cere o infirmieră vizitatoare la 2000 de oameni, pentru formarea lor există 1500 școli cu 40.000 eleve. Și când mă gândesc că la noi s'au tăiat asemenea școli din buget pentru că înșiși medicii le găseau inutile !?! Asistentele sociale sunt destinate oricărei întreprinderi umanitare spre a lucra și în inițiative private după o technică anumită și nu după capriciul amatorilor sau amatoarelor. Iar monitoarele economice pătrund în locuințe ca să dea instrucții asupra felului cum un menaj trebuie să fie ținut. Dar, observă d-rul Irimescu, în țările civilizate organizarea higienii publice găsește un sprijin eficace concretizat în bugete adecvate pentru marile ei nevoi. In Statele Unite se socotește câte un dolar de cap de locuitor pe an necesar pentru acest scop, adică 160—170 lei de cap, pe când la noi abia câte 50 lei. Apoi contribuția particulară e foarte mare. Și d-rul Irimescu dă câteva date.

La New-York se consacră 14 la sută din buget după ce se scot anuitățile datoriei publice. Fundația Rockefeller a fost constituită cu un capital de 500 milioane franci. Societățile de asistență din Cleveland au un fond de 100 milioane dolari, cele din Boston *3 miliarde dolari...*

Altă problemă care la noi e încă în negurile nepriceperii este aceea a Filantropiei. La noi încă se mai poate aplica constatarea lui Denisor, citată de d-rul Irimescu, că: fiecare shilling care se dăruește face bine pentru o treime din el și rău pentru două treimi, pentru că se distribuie fără de pricepere. In alte țări filantropia e organizată după directive sociale în care pentru operele de asistență medicii au cuvânt hotărîtor.

Caritatea, zice d-rul Irimescu, în primele începuturi, devine binefacere publică în al doilea rând și apoi serviciul social.

Din convergența sociologiei, a higienii, a practicii medicale și a filantropiei, constată d-rul Irimescu, s'a născut medicina socială. Insăși practica medicală a devenit din individuală o medicină pe grup. Astfel se practică în Statele Unite, în care chirurgia și medicina au devenit o lucrare de echipă un „Team Worck", după expresia englezească, având ca urmare o terapeutică de grup în spitale și sanatorii. Faptul acesta a adus ameliorări necalculabile și pacienților și medicilor.

Pe lângă aceste chestiuni mai sunt în broșura d-lui dr. Irimescu atinse două probleme de cea mai mare importanță: higiena școlarului, educația lui higienică și orientarea profesională. Dar asupra acestora trebuie să mai revenim cu altă ocazie, pentru că atât importanța lor cât și felul cum d-rul Irimescu pune problemele și vede soluțiunile, nu ne îngăduie să le trecem în revistă la un sfârșit de articol și în câteva rânduri.

Broșura trebuie, neapărat, citită, meditată și răspândită. Sunt în ea atâtea perspective noi, atâtea idei, atâtea informații, atâtea probleme, puse de o inteligență scăpărătoare, analizate de o minte precisă și limpede, expuse într'o formă absolut desfătătoare.

IZABELA SADOVEANU

Vremuește

Și pentru că de-aseară vremuește,
M'am rezemat de-o masă de stejar.
Să caut rătăcirea'ntr'un pahar
Pe care vin bătrân îl împlinește.

Și noaptea trece oarbă pe afară,
Cu glas din ce în ce mai tânguit,
Și la fereastră iar a răbufnit,
Ca iar să-mi facă umbra să tresară.

In jurul meu se coșcovește varul,
Și 'n colțul rece'n care mai rămân,
Vreau rătăcirea vinului bătrân...

Dar n'am cu cine să-mi ciocnesc paharul.

D. N. TEODORESCU

Marea

Un bloc de-argint fosforescent e marea ;
Nervoase valuri după valuri saltă;
Spre țărm se'ndrumă algele de baltă;
Pe când îmi crește'n suflet disperarea...

Nămiez. Icoane par sculptate'n daltă
In joc de val și umbră; pe cărarea
De ape-o navă înflorește zarea;
Iar pescăruși s'alint' pe bolta 'naltă

Astrale unde fulgeră prin spații; —
Ar vrea să prind'a gândului antenă
Un semn pribeag; Urâtul mă omoară; —

Cu sufletu-i de ghiață-mi dă senzații
Ca urletul sălbatec de hienă,
In flux, reflux de mare ce'nfioară!...

SPIRU HASNAȘ

D. C. Meissner despre „Junimea"

Dintre cei trei „junimiști" ieșeni (cu excepția celor strămutați la București, dintre care mai supraviețuesc d-nii Iacob Negruzzi și I. Pop-Florantin), d. C. Meissner este cel mai veritabil „maiorescian".

Se va putea observa aceasta și din frumoasa poveste pe care am obținut-o dela acest venerat reprezentant al faimosului cenaclu „junimist" — bătrân cu inima tânără — care sub farmecul patriarhalelor vremuri dispărute și cu logica de fier a profesorului său, Pontiful, a știut să le reînvie o clipă cu atâtea impresionante reminiscențe.

D. C. Meissner e în al 76-lea an al fericitei sale vieți — deci mult mai tânăr decât d-l Iacob Negruzzi care la 87 ani mai este în activitate scriitoricească, când e vorba de „Junimea", de „Convorbirile Literare" sau de Academie.

Fost elev și discipol al lui Maiorescu, pe care-l zeifică, d. Const. Meissner n'a scris literatură sau critică literară, dar este un fin analist și spirit critic, păstrând cu credință și evlavie tradiționala boerie de pe vremuri, un democratism nobil, umor și alese însușiri de autentic intelectual.

L-am răpit dela preocupațiunile d-sale cotidiane neîntrerupte; căci d-l C. Meissner fiind șeful unei organizații politice, conducătorul unei mari instituții de credit, patronul societății pentru emanciparea femeilor, inspectorul și îndrumătorul unei școli de corecție și înainte de toate în plină activitate politică, a trebuit într'adevăr să-i absorb timpul prețios pentru a asculta basmul ademenitor ce urmează.

L'am obținut însă ușor, fiindcă e basmul cel mai frumos al vieții sale, al gloriei de altădată a Iașului, basmul „Junimii". L'am tentat pe d-l C. Meissner cu tot soiul de întrebări despre „Junimea" și junimiști pentru a asculta povestea pe care mi-a spus-o cu tinerească însuflețire.

Ascultați-o și d-voastră, pentru a vă recrea sufletele în aceste vremuri de materialism feroce...

Iacob Negruzzi și... „caetul Junimii"

...E tocmai o lună de când am avut fericitul prilej de a-l revedea pe „cuconul Jacques"; ultimul în viață dintre fundatorii „Junimii". Se oprise în orașul nostru (Iași) înainte de a se stabili ca în fiecare an, pe lunile de vară, la Hermeziu, moșia negruzzească de pe malul Prutului.

Fericit prilej, de oarece în afară de mulțămirea sufletească de a putea strânge mâna venerabilului bătrân de 87 de ani cu un atât de venerabil trecut, am aflat din gura lui o veste din cele mai îmbucurătoare pentru toți intelectualii scotocitori ai vremurilor apuse...

Iată într'adevăr ce mi-a comunicat în ziua de 6 Iulie a. c.:

— „In fundul unui săltar al biroului meu din București era de multă vreme o cutie dreptunghiulară, de metal, ermetic închisă, de al cărei rost nu-mi dădeam seamă. Neputând-o deschide, din lipsă de chee, o tot reașezam la locul ei.

Deunăzi pusei un lăcătuș să-mi satisfacă curiozitatea. Știi ce am găsit înăuntru? Un caiet legat, în ale căruia pagini membrii Junimii, fuseseră obligați cândva să-și aștearne fiecare, fie o cugetare proprie, fie un aforism, fie o zicătoare..."

Cu un zâmbet melancolic adăogă cuconul Jacques:

Din răsfoirea celor trei pagini am văzut că, dintre Ieșeni, nu mai sălășluesc decât trei inși pe acest pământ: D-ta, Alex. Philippide și A. C. Cuza" [1]).

Imi vorbi cu însuflețire de descoperirea făcută, — descoperire răscolitoare a atâtor amintiri din epoca de vlagă a Junimii de altădată.

Sinceră a fost și bucuria mea. De nenumărate ori, în decursul anilor revăzusem în gând volumașul în chestiune, cu convingerea că era pierdut. O anumită împrejurare făcuse să nu-l pot da uitării.

In anul inaugurării „Caetului" unul din cei mai asidui frecventatori ai ședințelor de Sâmbătă seara era și puțin vorbărețul profesor universitar I. Melik. Vorbia puțin, dar nici condeiul nu-l mânuia decât la alcătuirea cărților sale didactice de aritmetică și geometrie, de altfel foarte apreciate și răspândite în timpul lor. Mai toți junimiștii, în cap cu Titu Maiorescu, se conformaseră dispozițiunii luate. Melik însă, cu toate îmboldirile prietenilor, se tot codia și-și amâna mereu contribuția dela o ședință la alta... Intr'o Sâmbătă, însfârșit, exasperat de insistențele d-lui Iacob Negruzzi, mai cu seamă, și nemaiavând încotro, se execută nu tocmai *de bonne grâce* și încredință hârtiei următoarele rânduri :

Să scriu?
Ce?
Nimic!
Melik.

S'a făcut un haz nemaipomenit de această descărcare literară, iar V. Pogor nu găsia destule perini pe sofale spre a le arunca în capul ...„autorului".

Am fost față la acea ședință și văd astăzi aevea, cu toate că a trecut mai bine de jumătate de veac de atunci, scrisul fin și caracteristic al eminentului matematician.

Multe lucruri interesante — și serioase și hazlii — le va mai fi conținând reînviatul receptacul al cugetărilor vechilor junimiști. Ar fi păcat să se îngroape din nou în întuneric. De aceea și denunț descoperirea făcută și-l expun cu tot dinadinsul pe d-l Iacob Negruzzi, deținătorul comoarei, asalturilor tuturor admiratorilor bătrânei societăți.

Invitația ce mi-ai făcut acuma de a povesti ceva despre frumoasele vremuri ale Junimii, coincide astfel cu recenta mea întâlnire cu unul din stâlpii de căpetenie ai Junimii și ai „Convorbirilor Literare" și cu pomenita eșire la iveală a prețiosului „Caiet". Firul amintirilor începe astfel a se depăna dela sine.

Spovedania unui junimist

Decât — ce s'ar putea adăoga nou și inedit după desvoltările datorite măestrei pene a lui Gh. Panu și în urma duioaselor „Amintiri din Junimea" ale d-lui Iacob Negruzzi?

Mai mult decât atât. Trebue să fie o cinstită spovedanie:

Deși intrat în „Junimea" încă dela 1871, băiat de 17 ani numai, contactul meu cu ea a fost mai mult sporadic. Așa, dela 1872—75 mă aflam la studii în străinătate. Apoi, întors în țară, tânăr în vârstă de 21 ani, ceeace mă împiedeca de a a lua parte la cele mai multe din ședințele săptămânale era faptul că seratele dansante și balurile publice [2]) tocmai Sâmbăta se dădeau. Firește că ocupațiile mele „mondene" nu se prea împăcau cu „scrisul". Iar cel ce nu se prezenta măcar din când în când cu un manuscript și nici nu avea îndrăzneala să se avânte în discuțiuni, la care participa un Maiorescu, un Carp, un Pogor, un Th. Rosetti,— acesta era cazul celor tineri ca mine, ba și a numeroși asistenți mult mai vârstnici — acela de drept făcea parte din „Caracudă".

Nici un motiv de fală pentru mine; e adevărat că un șir respectabil de ani am fost un statornic membru al acestui grup, ca unul ce îndeplinea toate condițiile cerute, potrivit definiției date „Caracudei" de I. Negruzzi, în „dicționarul" Junimii: de scris nu scriam, de glăsuit nu glăsuiam; dar de consumat la cozonaci și alte bunătăți de pe lângă cafeaua cu lapte, consumam foarte conștiincios.

(Continuare în pag. II-a)

1) La București, afară de d. Iacob Negruzzi, mai trăește profesorul I. P. Florantin (C. S.).

2) E vorba de celebrele baluri și serate ale vechii boerimi ieșene. (C. S.).

Codaşii Junimii

Iată într'adevăr cum se exprimă Negruzzi în zisul „Dicţionar":

— „Caracuda — poreclă dată de A. Naum, cu ocaziunea unei „Aniversări" unui număr destul de însemnat de membri ai Junimii cari mai tineri şi mai modeşti şed obicinuit prin colţuri, vorbesc foarte puţin, cârtesc pe la ureche foarte mult şi aşteaptă cu nerăbdare momentul când se aduc ceaiul, cafeaua şi cozonacul".

Complectez explicaţia şi cu cea dată de Dr. H. Tiktin în dicţionarul său „Român German" în care după ce dă traducerea în nemţeşte a cuvântului caracudă sau caros, îl lămureşte şi la figurat: „unbetentendes Volk, unbedeutende Leute", adică: „lume fără însemnătate".

Ei bine, din această lume am făcut şi eu parte, alături de alţii mulţi. O mărturisesc fără înconjur. Intre oameni de talia fundatorilor Junimii era o cinste să fii măcar şi codaş. Din această situaţie n'am eşit decât în 1882, când, îndemnat de prietenul meu Alexandru Lambrior, apreciatul filolog, am cetit la „Junimea" o dare de seamă amănunţită asupra cărţii lui Tomaschek: „Românii din peninsula Hemus", dare de seamă publicată în „Convorbiri Literare". Pe urmă? Junimist statornic rămas-am toată viaţa. In această calitate am şi avut deosebita cinste de a prezida, la 13 Martie 1927, şedinţa festivă ţinută la „Fundaţia Carol I" din Bucureşti, cu prilejul împlinirii a 60 de ani dela apariţia primului număr al „Convorbrilor Literare" din 1 Martie 1867.

In salonul lui V. Pogor

Eram în toată puterea cuvântului copilandru, când pentru întâia oară am păşit pragul strălucitului cenaclu ieşan. Cu toată deviza lui Pogor: „Entre qui veut, reste qui peut", tradiţia cerea — o nepotrivire cu prima parte a devizei — ca cine dorea să asiste la şedinţele Junimii să fie introdus de un membru mai vechiu. Pe mine m'a prezentat însuşi Maiorescu. Mă avusese elev la „Institutul Academic", liceu particular înfiinţat de el împreună cu alţi profesori şi mă avea atunci student la Facultatea de Litere şi Filosofie din Iaşi.

Potrivit autorizării ce-mi dăduse, mă dusei într'o Sâmbătă a anului 1871 la locuinţa lui, spre a-l însoţi până la Pogor, în casa căruia se ţinea adunarea în acea seară. Să nu te aştepţi la o dare de seamă asupra celor citite şi discutate în acea şedinţă. Nu numai că au trecut aproape 60 de ani de atunci şi că uitarea ar fi fost scuzabilă. Omul nu poate uita însă decât ceiace a înregistrat în memorie şi adevărul e că n'am înregistrat nimic din cele vorbite. In primul rând nici n'aveam pregătirea necesară ca să pot prinde cu folos şi pricepere fondul chestiunilor desbătute. Dar chiar de-aş fi avut-o, starea mea sufletească nu-mi îngăduia să urmăresc cugetări abstracte şi generale. Inchipuie-ţi emoţia de care eram cuprins când m'am pomenit în societatea atâtor personaje însemnate ca: filosoful Maiorescu, Excelenţa Carp, duhliul V. Pogor, înţeleptul Th. Rosetti, cumnatul fostului Domnitor Cuza, distinşii fraţi Leon şi Iacob Negruzzi, etc., etc, precum şi a atâtor foşti profesori de ai mei ca: N. Culianu, I. Melik, I. Caragiani, P. Paicu... Inchipuie-ţi apoi preocuparea ce mă stăpânea de a face o impresie favorabilă printr'o atitudine modestă fireşte, dar mai cu seamă demnă. — O, demnitatea la 16-18 ani e lucru mare! — preocupare de a-mi potrivi corect mişcările şi gesturile, ca să mă feresc de ridicol, ş. a. m. d. Cu asemenea griji, eram eu în stare să înţeleg ceva din discuţiile asupra unor aforisme schopenhaueriene?

Totuşi, pot împărtăşi oareşi-cari impresii dela această primă, pentru mine atât de memorabilă seară".

Eleganţa şi personalitatea lui Maiorescu

— „Poftiţi în birou şi aşteptaţi puţin, că domnul se găteşte!" îmi spuse feciorul, când nu cu puţină bătae de inimă, m'am prezentat la domiciliul magistratului.

După vre-un sfert de oră apăru Maiorescu într'adevăr gătit, într'o ţinută din cele mai îngrijite. De-o eleganţă sobră dar impecabilă, aşa l-a cunoscut lumea în toate vremurile, până la adâncă bătrâneţe. Distincţia-i exterioară era adequată celei sufleteşti: corectitudinii în gândire, sentimente, voinţă, îi corespundea perfectă corectitudine în înfăţişarea exterioară.

Această desăvârşită armonie o admira într'însul tot tineretul perindat pe băncile facultăţilor la care a profesat. Atât de puternică a fost înrâurirea ce o avea asupra seriilor de studenţi, încât dintr'înşii, chiar dintre cei mai capabili şi talentaţi, îşi însuşiau, fără vrere, până şi modulaţiunile vocii marelui lor Dascăl, gesturile şi manierele lui. Sunt foşti elevi de-ai lui Maiorescu care au moştenit şi multe din înaltele lui însuşiri morale; sunt alţii care nu pot revendica decât imitarea mai mult sau mai puţin reuşită a formelor, lipsite însă de fondul corespunzător.

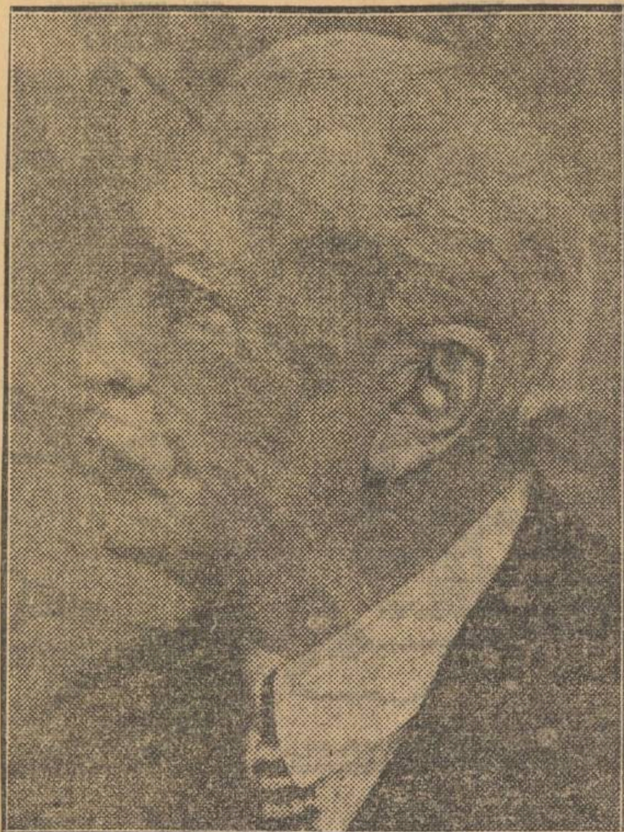
Excepţionala personalitate a lui Maiorescu nu se impunea numai tineretului ci şi tuturora cu care venia în atingere, fie şi celor mai sus puşi în ierarhia socială.

In Junimea, în deosebi, autoritatea-i era necontestată. Doar Carp şi Pogor, iar mai târziu Gh. Panu dacă-i ţineau piept; dar nici aceştia nu se puteau sustrage ascendentului ce-l exercita.

In toate situaţiile şi împrejurările de mai târziu, fie ca om de societate — în care nu fermeca numai pe bărbaţi, *loin de là,* — fie pe catedră, fie în calitate de conferenţiar, fie în Parlament, fie ca ministru şi ca om de Stat, prodigiosul său prestigiu neştirbit s'a menţinut: dela duduca dela Vaslui şi până la Venizelos când l-a cunoscut la congresul dela 1913, toată lumea s'a simţit subjugată de această puternică individualitate.

Cu covârşitoarea autoritate de care dispunea, Maiorescu ar fi putut grupa şi păstra în jurul lui întregul tineret universitar al cărui idol era, de nu-l stăpânea o repulsiune devenită o a doua natură, în contra a tot ce putea să asemene, cât de pe departe cu o încercare de a cuceri, cu o ieftină popularitate...

Duşman neîmpăcat al oricărei acţiuni demagogice, el avea darul de a se impune, iar nu pe acela de a atrage. Admiraţia ce o insufla era imensă, totuşi politeţa-i excesivă şi rece ţinea lumea la distanţă. Am cunoscut destul de numeroşi intelectuali care se intimidau în prezenţa lui, îşi pierdeau cumpătul şi nu mai aveau curajul de a se reapropia. Mult mai accesibili şi prietenoşi erau alţii dintre fruntaşii „Junimii" ca P. P. Carp, V. Pogor, fraţii Negruzzi. De era mai puţin rigid, Maiorescu poseda toate însuşirile spre a deveni şi o forţă invincibilă politică, aşa cum a fost o invincibilă forţă cul-

D. C. Meissner

turală. Dar să revin la prima şedinţă la care am asistat.

Cu multă dreptate afirmă d. I. Negruzzi după descrierea ce o face a modului cum se petreceau lucrurile în fiecare Sâmbătă seara la Junimea: „Socot că rareori s'a putut vedea o societate făcând lucruri serioase într'o formă aşa de veselă."

Siluete junimiste

Pentru motivele mărturisite nu mi-a rămas întipărită în minte decât înfăţişarea exterioară a lucrurilor: icoana salonului, chipurile persoanelor, lipsa oricărui protocol, veselia generală, anecdotele şi glumele alternând cu discuţiunile serioase. Dintre matadori, Carp şi Pogor tolăniţi cu jiletcile descheiate, în fundul sofalelor, alţii întrerupând mereu pe vorbitori şi cetitori, fără observarea nici unei ordine în desbateri. Caracuda tăcută şi respectuoasă cu ochii aţintiţi mai mult spre marele Pontif Titu Maiorescu care, cu tot sgomotul şi verva nesecată a lui V. Pogor îşi păstra atitudinea gravă ce-l caracteriza.

Culmea zburdălniciei o atingea adunarea în clipa în care la strigătul: „Uşile!" „Uşile!" se trecea în sala de mâncare..."

Intr'o seară cu Alecsandri

Pe Eminescu nu l-am întâlnit niciodată la şedinţele Junimii.

In schimb am luat parte la o şedinţă onorată de prezenţa anunţată mai dinainte a bătrânului Vasile Alecsandri. In acea seară atmosfera era cu totul alta decât de obicei. Linişte festivă. In aşteptare nu s'a dat lectură nici unei lucrări, iar grupuri convorbiau în surdină. Sosirea Bardului dela Mirceşti fu salutată prin ridicarea respectuoasă a tuturor în picioare iar după prezentările de rigoare şi câteva cuvinte schimbate cu corifeii noştri veneratul musafir ceti — dacă mi-aduc bine aminte — două acte din „Fântâna Blanduziei".

Foarte interesantă a mai fost şedinţa şi prin aceea că a urmat o adevărată conferinţă a poetului privitoare la aspectul Iaşului din vremea tinereţii sale. Inaripata povestire fu ascultată cu încordată atenţie şi într'o solemnă tăcere. Era o „Junime" mie până atunci necunoscută: amuţise şi Pogor! Dar nici în urmă n'am mai asistat la vre-o şedinţă atât de contrară tuturor tradiţiilor consfinţite.

Anecdotiştii „Junimii"

In ordinea glumeaţă amintesc şi de locul însemnat ce-l ocupau anecdotele la şedinţele *Junimii.* Lectura oricărei lucrări cât de serioase, putea fi ori-şi-când întreruptă când prin asociaţie de idei, i se năzărea unuia sau altuia dintre ascultători, că ar fi momentul potrivit pentru plasarea unei anecdote.

Era temeinic stabilită deviza că „anecdota primează". Cei mai apreciaţi întrerupători în această direcţie erau I. Carageani, N. Gane, Gh. Racoviţă şi întotdeauna veselul şi zâmbitorul d. Iacob Negruzzi. De o deosebit de excelentă primire se bucurau povestirile indecente, în care se distingeau fiind zgomotos aplaudaţi alde Ianov, Lambrior, Creangă şi Doctorul Max părintele marelui tragedian de Max dela „Comedia Franceză" din Paris. De acesta din urmă, doctorul Max, nu menţionează pare-mi-se nici unul dintre cei doi autori ai „Amintirilor dela Junimea". Păcat, căci multă vreme rămăsese de pomină o foarte corosivă istorioară al cărei subiect era un voluminos şi înflorit „Cactus"...

Subt astfel de aparenţe uşuratice care pe mulţi i-au şi îndepărtat de ea „Junimea" a adus nepieritoare servicii culturii româneşti.

Veselia, râsetele, glumele, anecdotele, zeflemelele n'au împiedicat întru nimic discuţiunile serioase, atacurile şi lămurirea problemelor celor mai complexe şi mai variate de: literatură, critică literară, metafizică, artă, istorie, filosofie, etc., etc.

De oarece se izbiau curentele cele mai contrare în sânul Junimii, era firesc ca desbaterile să fie adeseori foarte aprinse.

Aci se ciocneau doar adepţii culturii germane — ca Maiorescu, Carp, Eminescu, E. Rosetti, Negruzzi cu cei ai culturii franceze, ca: Pogor, Ant. Naum, Ştefan Vârgolici şi alţii.

Aci se certau filologii între dânşii, Lambrior, Phicredinţă ai trecutului poporului românesc, ca: Eminescu, Lambrior, A. D. Xenopol, Philippide, Gh. Panu, cu adversari ca Pogor care susţinea cu îndărătnicie că acest trecut, din punct de vedere cultural, nu are nici o însemnătate.

Aci se certau filosofii între dânşii, Lambrior, Philippide, V. Burlă căci unde-s filologi nu se poate să nu fie ceartă.

Aci se desbăteau probleme de filosofie, ai căror reprezentanţi autorizaţi erau, în primul rând, Maiorescu şi V. Conta.

Aci veneau în atingere spiritul larg umanitar al lui P. Carp cu pasiunile înflăcărate al antisemiţilor ca A. C. Cuza şi alţii.

Cumpăna dintre direcţiunile extreme o ţinea mai întotdeauna obiectivul şi calmul Maiorescu, Pontiful necontestat al Societăţii.

Asupra roadelor îmbelşugate rămase dela „Junimea" pe tărâmul literaturii propriu zise, al criticei literare, al desvoltării limbii literare, şi al stabilirii ortografiei româneşti, ar fi de prisos să stăruesc, ele fiind de toată lumea cunoscute şi recunoscute.

Şi astfel glumind şi râzând, lucruri de seamă au înfăptuit Junimiştii, şi multe adevăruri au rostit, potrivit vechei maxime: Ridendo dicere verum".

Povestit Duminică 24 August 1930 pentru „Adevĕrul Literar şi Artistic" lui

C. SĂTEANU

Ramon Gòmez dela Serna

Imagini

Liliecii sunt îngerii iadului.

***

Duminecă seara toate mărgelele dela gâtul slujnicelor sânt rupte.

***

Luni, zi de spălat; deci ziua cu stafii a cămăşilor întinse la uscat.

***

Ce bine ştiu femeile să fie bolnave!

***

Menirea anului nou, de-o vreme încoace, e să-şi dea numele noului model de automobile.

***

Castravetele e şopârla regnului vegetal.

***

Toată plăcerea unui costum nou ne-o strică totdeauna croitorul cu întrebarea: „Şi ce căptuşală doriţi să punem?"

***

Opera văzută prin oglinzile din lojă pare un bazin cristalin în care înnoată câteva femei decoltate.

***

Unii îşi privesc unghiile dela mâini cu atâta atenţie, de parcă ar sta scris pe ele lecţia vieţii, precum în copilărie stătuse scrisă lecţia clasei.

***

Se văd vara braţe opulente, mai goale decât o femee goală.

***

Nimic nu face iarna odaia de dormit mai friguroasă, decât patul desfăcut cu grijă de slujnică.

***

Femeia cu o aluniţă pe picioare, ar trebui să ceară o constatare oficială ca rău-voitorii să nu răspândească zvonul că e un simplu defect de ciorap.

***

E interesant de observat nu cum înghit oamenii bucatele, ci lista de bucate.

***

Vizitatorul care, mişcând scaunul, a făcut în covorul preţios o cută adâncă, e tot atât de vinovat ca şi cum ar fi ciupit gazda de braţul gol.

***

Culmea zgârceniei: ceasornicarul care atârnă în faţa prăvăliei, un ceas magistral, pictat pe tinichea.

***

Cu fiecare mort moştenim o speranţă inedită.

***

Există suflete izolatoare care împiedecă în tramvai difuzarea curenţilor senzuali.

***

Automobilul merge mai repede, dacă turnăm în răcitor apă de Vichy.

***

Laba zbârcită a papagalului dovedeşte că are un suflet de vrăjitoare.

***

Cum merg pe stradă fetele şi femeile proaspăt ondulate!... Ce suflete însetate dau la iveală!... Blondele îndeosebi ţin pălăria în mână şi par cu totul ieşite din minţi; şi astfel trec drumul — spre Walkiria.

***

Cu zumzetul lor, muştele deapănă firul vieţei şi fac din monotonie admirabile broderii. — *W.*

Cărţi-Reviste

Peste câteva zile apare în editura *„Adevĕrul"* traducerea românească a operei lui *Upton Sinclair: „Cataclismul".*

Lucrarea este o minunată parodie socială, scrisă sub forma unui roman-utopic, cuprinzând o analiză de o rară preciziune a fenomenelor sociale şi economice care au determinat desvoltarea societăţii de azi şi o admirabilă viziune a societăţii de mâine.

Traducerea cărţii, din originalul englezesc, e datorită publicistului A. Mibashan.

Publicul românesc va avea astfel prilejul să cunoască una din cele mai bune scrieri ale marelui romancier american.

Comenzile se primesc de pe acum la editura „Adevĕrul" Bucureşti, str. Constantin Mille No. 7-11.

Cântecul Naţiunilor

România participă la concursul internaţional. - „Realitatea Ilustrată" organizează concursul

700.000 lei premii

Printre acţiunile de interes general, puse în slujba păcii şi unirii între popoare se afirmă acuma una nouă, aceea întreprinsă de d. Barbier, filantropul şi pacifistul bine cunoscut, amic şi admirator al lui Aristide Briand. Dânsul voeşte să dăruiască Ligii Naţiunilor un cântec de glorificare a păcii, un imn al tuturor neamurilor care alcătuesc societatea de la Geneva.

Pentru ca acest imn să fie într'adevăr cel mai bun, pentru ca popularizarea să se facă cât mai repede, d. Barbier a instituit un concurs între statele mai importante din Europa.

D. Charles Phillippe, secretarul general al organizaţiei din Paris, n'a omis România din rândul acestor state. Şi astfel, 18 naţiuni, printre care şi România vor organiza concursuri, spre a alege.

CANTECUL CEL MAI BUN ŞI VOCEA CEA MAI FRUMOASA

Cei aleşi, cu vocea cea mai frumoasă, se vor duce la Paris, şi în ziua de 30 Noembrie se va proclama

CANTECUL NAŢIUNILOR

Cu organizarea concursului în România a fost autorizată revista „Realitatea Ilustrată".

Data ţinerii concursurilor, precum şi toate amănuntele asupra acestei competiţiuni, se găsesc în „REALITATEA ILUSTRATA" care a apărut azi

Orice elev al cursului superior de liceu trebue să citească:

ARTA ŞI MORALA

de **F. Brunetière**

E discursul marelui critic francez, cu privire la moralitatea în artă, care a stârnit şi mai stârneşte încă atâtea comentarii.

ARTA ŞI MORALA

de **F. Brunetière**

E o cărticică bogată în învăţătură şi mai e un bun îndreptar pentru cunoaşterea unei părţi din mişcarea spirituală şi din preocupările criticei.

ARTA ŞI MORALA

de **F. Brunetière**

A apărut în **Biblioteca „DIMINEAŢA" No. 129.** şi se găseşte la toate librăriile, la depozitarii ziarelor noastre şi direct la biroul de vânzare al Editurii „Adevĕrul". **Preţul 8 lei.**

Cărţi noui

„LITERATURA ŞI ŞTIINŢA", de *H. Sanielevici,* un elegant volum de 416 pagini, cu numeroase ilustraţii.

Se ştie că d. H. Sanielevici nu este numai un distins scriitor, ci şi un savant de seamă.

Treizeci de ani de studii, de cercetări şi de meditare, l-au făcut să se ridice la o filozofie a naturii — fazele şi legile evoluţiei pământului, a vieţii, a raselor omeneşti — şi la o filozofie a istoriei, — fazele şi legile evoluţiei sociale şi literare. De pe asemenea înălţimi acest scriitor atât de multilateral deschide drumuri noui în etnografie, în antropologie, în critica literară şi în politică.

D. Sanielevici are foarte desvoltat darul de a construi. Stilul d-sale e neted, precis, fără să devie arid. Dimpotrivă: toate aceste însuşiri, unite cu ascuţimea dialecticii care stăpâneşte bogăţia faptelor, te captivează. Cartea se citeşte ca un roman.

Zilele acestea apare în Editura „Cugetarea" Delafras

ROMANUL

Fecioara de 18 Carate

de PITIGRILLI

Pitigrilli este astăzi cel mai popular şi cel ma citit scriitor italian, iar germanii, cari îl citesc în sute de mii de exemplare, l-au denumit „Boccacio modern". Romanul care apare acum, „Fecioara de 18 Carate", e una dintre cele mai mari creaţii ale sale, şi desigur că va avea şi la noi acelaş mare succes care îl are pretutindeni

A apărut:

Viaţa Romînească

REVISTĂ LITERARĂ ŞI ŞTIINŢIFICĂ

No—7, 8. Iulie — August 1930

CU URMATORUL SUMAR:

Jean-Bart . . . . *Pentru o pîne.*
Paul Zarifopol . . . . . . *Tehnica artistică şi cealaltă tehnică.*
Ion Minulescu . . . . . . *Moartea dresorului de sticleţi (Versuri).*
H. G. Wells . . . . *Despre individualitate şi nemurire.*
P. Marcu-Balş . . . . *Contribuţii la „Chestia Stere".*
Demostene Botez . . . . . *Călătorii (Marsilia).*
Al. Rosetti . . . . *Lingvistica în cercetarea monografică.*
A. Frunză . . . . *Moartea lui Caizer.*
Dragoş Protopopescu . . . *Dezamăgire. — 23 Septembre (Versuri).*
Al. R. . . . . *Note pe marginea cărţilor (Cestionar folkloristic).*
Dr. S. Irimescu . . . . . . *Intinderea tuberculozei în Romînia (Măsurile de combatere).*
Al. A. Philippide . . . . . *Cronica literară (Paul Morand şi Americanomania).*
V. G. Beldie . . . . *Cronica agrară (Criza agricolă).*
Thomas Greenwood . . . . *Cronica externă (Impresii din Turcia de azi).*
Izabela Sadoveanu . . . . *Cronica ideilor (Tînăra literatură europeană).*
P. Nicanor & Co. . . . . . *Miscellanea (Amurgul partidelor politice.—Romîneasca de după război.(h*

Recenzii. — Revista Revistelor. — Mişcarea intelectuală în străinătate. — Bibliografie

PREŢUL 60 LEI

O pagină de umor universal

A. AVERCENCO

Vânătorul de elefanţi

Stam într'o cafenea, sprijinit de speteaza canapelei, când am auzit la spatele meu una din frazele cele mai bizare care s'au spus vreodată pe pământ:

— Pe vremea când vânam elefanţi în America...

Mă uitai îndărăt; un tânăr blond şi spălăcit perora, în faţa a două domnişoare simpatice, care îl ascultau cu gurile căscate. Nişte guri mici şi roze, delicioase!...

— Trebue să ştiţi că elefanţii americani sunt foarte sălbateci şi fioroşi...

Nu-mi putui stăpâni inima mea cinstită, care tumultos îmi bătea 'n piept. Mă ridicai, mă apropiai de grup şi scuzându-mă ca un gentleman în faţa doamnelor mă adresai individului:

— Minţi!

Şi îl privii din cap până 'n picioare, repetând:

— Minţi şi nu pot să sufăr aşa ceva.

Tânărul tresări şi fulgere trecură prin ochii lui spălăciţi.

— Domnule, ai să-mi dai socoteală.

— Asta e altă chestie. Dar... ai minţit faţă de domnişoarele...

Una din fete interveni:

— Domnul ne istorisea isprăvile lui ca vânător de elefanţi în America.

— Inţeleg foarte bine, domnişoară, legitima d-voastră curiozitate sportivă, însă... în America nu sunt elefanţi! Elefanţi nu sunt decât în Africa şi în Asia.

— Aşa? Atunci cum spune că a doborît doi elefanţi în America?

— Foarte simplu: minte!

— Domnule! strigă tânărul exasperat. Ai să-mi dai socoteală.

— Când vrei. Dar asta n'are să probeze că sunt elefanţi în America.

Una din fete începu să râdă.

Tovarăşul lor fu aşa de jignit încât, roş de mânie, se întoarse spre mine:

— Sper că înţelegi...

— Ce! Un duel? La ordinele dumitale. Dă-mi carta.

Funebru, îşi scotoci portofelul şi cu un gest de spadasin îmi întinse o cartă de vizită.

Ne înclinarăm ceremonios unul în faţa altuia şi eu ieşii.

* * *

Nu sunt un poltron, însă... un duel e un duel. Eu iau lucrurile astea în serios. Avui deci să mă ocup de o mulţime de chestii tradiţionale în asemenea ocazii: să găsesc martori, un medic, să scriu o scrisoare de adio părinţilor. Deabia a doua zi isbutii să aranjez totul. In clipa aceea martorii îmi aduseră răspunsul:

— Totul e gata. Mâne dimineaţă la şapte. In dosul păduricii de stejar. Cu pistolul!

— N'a făcut scuze?

— Deloc! E un tip foarte curajos. A primit duelul imediat.

* * *

La şapte fără un sfert eram pe teren, cu martorii mei şi medicul. După zece minute apăru trăsura adversarului meu.

Martorii mei se duseră la el, vorbiră cu martorii lui şi după ce măsurară distanţa ne dădură pistoalele. Ca deobicei în asemenea ocazii, fie din delicateţă, fie din dispreţ, amândoi, adversarul şi cu mine, ne făceam că nu ne vedem.

Ne luarăm locurile. Ridicai pistolul, vizai şi deodată... lăsai mâna în jos, plin de mirare.

— Ascultă, strigai către unul din martorii mei; ăsta e?

— Ce să fie?

— Adversarul... Asta e acela cu care aţi vorbit ieri?

— Sigur. Cine vrei să fie? Ne-am dus să-l găsim la adresa indicată şi ne-am îndeplinit misiunea.

— Păi e castaniu! cel care m'a provocat era blond.

O conversaţie analoagă avea loc la câţiva paşi de mine. Adversarul meu striga:

— Ce 'nseamnă asta? Cine e tipul ăsta cu pistolul? Acuma îl văd pentru prima oară.

Martorii mei se indignară:

— Pardon! E cel cu care am discutat eri. Şi dumneata ţi-ai dat consimţimântul.

— Natural, l-am dat, pentrucă credeam că sunteţi trimişi de domnul pe care l-am provocat. Dar cu ăsta n'am nimic. Mi se pare chiar foarte simpatic. Bunăziua, domnul meu Ce mai faci?

Ii strânsei mâna prieteneşte:

— Bunăziua. Ia spune!... Carta asta de vizită e a dumitale?

— Desigur. Am dat-o tânărului acela blond care...

— Stai! strigai eu, foarte vesel. Un blondin anemic cu ochi spălăciţi şi care minţea înspăimântător?...

— Exact. In faţa mea a spus că a fost însurat cu Sarah Benhardt şi că din pricina lui Sarah Bernhardt şi-a rupt piciorul, din gelozie. Eu l-am luat de guler şi...

— Eu l-am apostrofat, à propos de elefanţi, mizerabilul!

Continuarăm să vorbim şi ne întorserăm în oraş foarte prieteni. Luarăm masa împreună şi plecarăm la plimbare....

. . . .

Noul meu prieten mă trase de mânecă.

— Uite-l!

— Cine?

— Bărbatul Sarei Bernhardt, vânătorul de elefanţi. In faţa noastră cu o femeie.

Ne apropiarăm de el şi traserăm cu urechea:

— Vedeţi, doamnă, în ce priveşte duelurile nu mi-e frică de nimeni. Dar bărbaţii, vai! au devenit poltroni... Iată, în ultimele trei zile am avut două provocări. Ei bine nici unul, nici altul nu mi-au trimes martori. Li-a fost frică. He! he!... Şi eu, naiv cum sunt, am stat acasă să-i aştept. Imi spuneam: iată două dueluri care au să-mi potolească setea de aventuri. Pentrucă în general îmi plac senzaţiile tari. Inchipuiţi-vă că odată în Scoţia, pe când treceam Niagara înot...

Pufnirăm de râs şi ne întoarserăm.

Trad. de A. P.

— Allo! Cafeneaua Bursei?... Spuneţi, vă rog, prietenilor mei că nu pot veni să fac partida de biliard astă seară. Nevastă-mea mă roagă foarte drăguţ să rămân acasă!...

A. BUCOV

Sfârşitul lui Sherlock Holmes

(După notele doctorului Watson)

Niciodată nu m'aş fi aşteptat ca prietenul meu Sherlock Holmes să decadă atât de grozav în ochii opiniei publice; însă, vai! — aşa a fost! Mai bine ar fi fost să moară ucis de un apaş decât să suporte triumful duşmanului lui cel mai cumplit, profesorul Moriarti. Acesta, însă, a pus totul în joc, numai ca să câştige ultima partidă.

* * *

Sherlock Holmes observase de multă vreme că Moriarti urzea ceva. Acum, în ultimele zile, părea îngrijat. Işi injecta morfină în doze enorme şi cânta din vioară cu perseverenţă. Pe urmă, ca de obicei, fu cuprins de o înfrigurată activitate. Se travesti în pescar breton ca să asiste la balurile şic din mahalaua Whitechapel; altădată se deghiză în precupeaţă de mere putrede; dar zadarnic.

— Rolul meu s'a sfârşit, îmi spuse el, trist, într'o seară, fumând din prudenţă o ţigară cu capătul celălalt. Moriarti a inventat ceva prea serios.

— Ai să învingi, Holmes, afirmai eu, ridicându-mă din pat ca să-i strâng mâna; ai să învingi!

— Vom vedea, declară el enigmatic. Lupta va începe.

Şi, fără să schimbe tonul, se duse la culcare.

Lupta, într'adevăr, începu.

Noaptea furăm treziţi de clopoţelul soneriei.

— E Gregson! spuse Holmes.

— De unde ştii, îl întrebai mirat.

— Uite-te la sonerie!

Şi Holmes arătă cu capul spre intrare.

— Nu văd nimic.

— Uită-te la ceas.

— Două după miezul nopţii.

— Nu eşti observator. Citeşte.

Şi Sherlock îmi arătă un bilet: *„Voiu veni la două fix. Gregson"*.

— In profesiunea noastră, nu e nimic enigmatic, dragul meu Watson, zâmbi cu indulgenţă Holmes. Trebue numai să procedezi prin deducţie.

Şi adăugă:

— Intră, Gregson.

Dar nu intră nimeni. Imi luai revolverul.

Holmes spuse:

— Dă-mi valeriana, Watson. E o femeie la uşă. E emoţionată şi nu îndrăzneşte să intre. Intră!

Uşa se deschise şi în prag apăru un găligan roşcat, cu mânile pline de sânge.

— Dumneata eşti Sherlock Holmes?

Prietenul meu examină din cap până 'n picioare pe noul venit şi dădu din cap.

— Eu sunt. Stai jos. Eşti zidar?

— Nu. Mă numesc James Kenner. Profesiunea mea? Ucigaş de copii. Nu cercetezi dumneata asasinatul unei bătrâne într'o casă din Reginald Park? Te interesează?

Observai că ochii lui Holmes străluceau ciudat.

— Da.

— Eu am ucis-o pe bătrână.

Căzui pe un scaun. Holmes tresări.

— Spune-mi amănuntele.

— Nu-i niciun amănunt. Am intrat pe uşa deschisa, am ucis pe bătrână cu o măciucă 'n cap şi am luat banii.

Holmes privi pe James Kenner cu un aer de îndoială:

— Nu eşti dumneata asasinul.

Kenner se indignă:

— Ce idee! Ştiu eu mai bine decât dumneata!

— Nu e adevărat. Eşti trimes de Moriarti.

— Da. Moriarti m'a trimes aici. Insă pe bătrână eu am ucis-o cu mâinile mele. Din proprie iniţiativă...

— Probează...

— Cu plăcere. Când ai să-mi pui cătuşele? înainte sau după?

Peste o jumătate de ceas eram în căsuţa din Reginald Square. Gregson, Holmes, Kenner şi cu mine intrarăm, în timp ce poliţiştii rămaseră la uşă.

Kenner se plimba vesel prin odaie, explicând liniştit:

— Am intrat pe colo; bătrâna, surprinsă, a încercat să fugă. Am prins-o aici şi am lovit-o în cap. Atâta-i tot!

— Ticălosul spune adevărul, şopti Holmes. Şi adăugi:

— Kenner, de ce ai mărturisit?

— De ce să nu mărturisesc? Am ucis şi am mărturisit.

— Ai să fii spânzurat, observă Gregson politicos.

— Cred şi eu că pentru aşa ceva n'are să mă decoreze nimeni, spuse Kenner. Am să fiu spânzurat în cinstea bătrânei, e clar.

Holmes era întunecat la faţă. Spuse fără convingere, privind pe jos.

— In ziua aceea era vreme urîtă şi ai mers pe jos...

— Aşa este. Ploua cu găleata şi am mers pe jos.

— Dobitocul, şopti Holmes, îţi ia vorba din gură... Ai ieşit din casă...

— După un sfert de ceas. Pe scara principală.

Kenner tăcu, se uită la ceas şi căscă:

— Ei, acuma la închisoare! Nu-i prea târziu. Aveţi încă vreme să mă duceţi.

In drum spre casă Holmes îşi aprinse pipa:

— Moriarti a întrebuinţat o armă nemaipomenită. Sunt pierdut.

Nu ne potolisem încă emoţiile acestei nopţi, când, patru zile după aceea, Londra fu zguduită de vestea unui asasinat ale cărui victime erau un tată bătrân, fiul lui legitim şi alţi doi copii de contrabandă.

Gregson telefonă imediat ce poliţia află despre crimă.

— Vino repede, spunea el cu voce tremurândă. Patronul nu ne lasă să intrăm în hotel. Afirmă că e complice şi că are ordin să nu lase pe nimeni în camera victimei înainte de sosirea dumitale.

— Să iau un revolver, Holmes?

— Inutil, şopti trist amicul meu. Cred că nu vom mai avea nevoie... Să mergem.

O trăsură ne aştepta. Birjarul salută pe Holmes şi îi spuse tare:

— Să ne grăbim. Am părăsit casa cel din urmă, imediat după moartea ultimului copil. Poliţia poate veni din moment în moment. Are să vă răpească cinstea de a descoperi crima.

Trăisem noi multe clipe grele în viaţa noastră; dar să circulăm ziua namiaza mare într'o trăsură condusă de un asasin celebru — asta era prea mult!

In camera victimelor era o dezordine enormă. Mă uitai la Holmes: era palid; mânile îi tremurau. Ofta adânc, se puse în genunchi şi după ce se uită la o urmă de noroi, îşi luă capul în mâini cu desnădejde.

Urma era marcată cu cridă. Alături era un bilet fixat cu o ţintă, în care scria: *„32 centimetri. E urma mea. Am cumpărat botinele în marele magazin din Bridge-Avenue, dela un vânzător cu părul roş. — Semnat: William Strod"*.

— Watson, îmi vine să înebunesc!

Ne apropiarăm, atenţi, de fereastră. Pe marginea ferestrei era un muc de ţigară şi alături cineva scrisese, fără să se grăbească: *„Mucul acesta de ţigară e al meu, complicele. Strada Celor Cinci, casa No. 5, în subsol; a se întreba de mine la Jim, numit Şobolanul Verde. Sunt acasă între 4 şi 6. — Semnat: Samuel Brighton, puşcăriaş evadat"*.

— Chemaţi pe servitorii hotelului, spuse Holmes cu voce tremurătoare şi lăsându-se într'un fotoliu. Dumneata, Gregson, du-te la adresa marelui magazin şi interoghează pe vânzător.

Când servitorii veniră, Sherlock se uită la ei cu o privire inchizitoare şi întrebă:

— Cine era de serviciu în noaptea crimei?

— Eu, răspunse respectuos cel mai tânăr, care avea un profil desagreabil de pasăre de pradă. Eu am introdus pe asasini. Erau în întârziere cu jumătate de ceas peste ora fixată.

— Au stat mult aici? întrebă Holmes cu glasul sugrumat.

— O! nu, răspunse alt servitor. Eu stăteam la pândă, de teamă să nu vie cineva. Cel mult un sfert de ceas... Domnii care locuiau aici au murit repede.

Alt servitor exclamă:

— Să nu fiu eu Jack Sprint pe care-l caută poliţia de trei ani, dacă a murit cineva vreodată mai repede decât domnii de aici...

— Motivul era furtul? întrebă Holmes, întorcând capul.

— Da. Am lăsat în casa de bani un bilet indicând suma furată şi adresa exactă a tăinuitorului.

Gregson se întoarse. Declară:

— Am văzut pe vânzător; persoana care a cumpărat botinele şi-a lăsat adresa şi roagă să fie informată poliţia. E William Strod.

— Nu uitaţi că am ucis! strigă o voce la spatele nostru.

Ne întoarserăm. In faţa noastră era birjarul care ne adusese.

— Şi eu sunt cineva, adăugă patronul hotelului intrând în odaie. Nu trebue să mă uitaţi! Dacă n'as fi fost informat, nu s'ar fi întâmplat nimic. Numele meu e Bridgers. Patru condamnări până acuma.

— Gregson, strigă Holmes astupându-şi urechile. Moriarti îşi bate joc de mine... Incă cinci sau şase asasinate la fel cu ăsta şi are să trebuiască să cer un debit de tabac sau să mă fac negustor de haine vechi... ca să-mi câştig viaţa!

Şi râzând ca un nebun, ieşi în goană.

La ancheta altei crime, la care Gregson şi colegul lui Lestaud convocară pe Holmes, asasinul aştepta lângă cadavru, cetind un jurnal.

— Dar târziu mai vii! spuse el cu un ton de reproş lui Holmes. Am lăsat deja urme, am asvârlit mucuri de ţigară şi am lăsat amprente digitale pe toate paharele; ba chiar m'am tăiat la degete ca să fie mai clare. Dar vii aşa de târziu... De ce?

— Spune, ticălosule, strigă Holmes indignat, lucrezi pe contul tău sau pentru Moriarti?

— Pentru el. Are să-ţi telefoneze azi la şase.

Adevărat. La şase telefonul sună şi Holmes era cât pe ce să scape receptorul când îl duse la ureche:

— Am să te mătur depe faţa pământului! strigă el cu voce răguşită. Nu te arestez acuma, dar are să-ţi vie ceasul...

— Destul, Holmes!.. Poţi să mă arestezi. Declar în prezenţa a doi martori, un măcelar şi un jucător de football, că eşti obligat să mă arestezi. Dacă nu, voiu preveni imediat poliţia. Te aştept la colţul lui Hyde-Park şi Piccadilly. Vino cu Watson şi cu poliţia.

— Inebunesc, murmură Holmes. Mă urmăreşte... mă provoacă... Imbracă-te, Watson.

Când Sherlock, Gregson şi cu mine sosirăm la locul convenit cu vre-o zece poliţişti, Moriarti ne aştepta, înconjurat de un numeros public şi de reporteri. Holmes se apropie de Moriarti.

— Nu pot face nimic, gemu Holmes, înăbuşindu-şi mânia cu tot sângele lui rece. Ai făcut să dispară dovezile şi nu pot să te arestez. Dar am să te găsesc eu când am să am dovezi mai precise.

— Asupra colierului ladiei Graham? întrebă Moriarti.

— Desigur că l-ai expediat în America împreună cu inelul contelui Pashberry?

— Deloc!

Şi Moriarti, băgând mâna în buzunar, adăugă:

— Iată colierul; iată şi inelul. A propos, iată şi medalionul ducelui de Rococo. Şi brăţara contesei de l'Ampire.

— Bun.. Dar asasinatele pe care le-ai comis cu mâna dumitale?

— Sunt destule... Mai întâi omorul unui fermier, la Pedgeberry. Am lucrat eu însumi. Pe urmă...

— Gregson, şopti Holmes ţinându-şi lacrimile, mi se pare că nu mai am ce căuta aici.

A doua zi dimineaţa marile jurnale informară lectorii despre cele întâmplate, într'o notă sugestivă care se termina aşa:

„Poliţia a arestat pe un criminal celebru, profesorul Moriarti. Un public numeros în care se găsia şi Sherlock Holmes, asista la arestare..."

Şase luni după aceea mă plimbam pe străzile Londrei. Lângă Hyde-Park, întâlnii un cortegiu. Erau nişte şomeuri. Privindu-i, văzui printre ei pe Sherlock Holmes.

— Holmes! strigai... E cu putinţă?

Se întoarse, mă privi cu ochii lui obosiţi şi, probabil nerecunoscându-mă, îmi spuse cu glas stins:

— Poate aveţi să-mi daţi ceva de lucru? In Londra asta blestemată cineva poate să moară de foame când n'are o profesie bine determinată...

Şi, cu un gest de desnădejde, îşi urmă drumul.

Trad. de A. P.

ANECDOTE

Rinocerul în pijama

— ...Şi aşa, pe când mă spălam, într'o dimineaţă, văd venind în goana mare un rinocer, care era gata să-mi răstoarne cortul. L-am împuşcat în pijama...

— Dar de când poartă rinocerii pijama?

Precauţie

— Bunicuţo, nu mai ai dinţi?

— Nu.

— Chiar niciunul?

— Niciunul.

— Atunci ţine-mi, te rog, sandvişul până isprăvesc jocul.

Diferenţă de calitate

Un negustor petrece câteva zile la Darabani. Având nevoie de o pereche de pantaloni, chiamă un croitor din localitate, care se angajează să i-i facă până în trei zile. Termenul trece şi, croitorul neprezentându-se, negustorul pleacă fără pantaloni. Peste patru ani trece iarăşi prin Darabani. Cum aude de sosirea lui, croitorul se prezintă cu pantalonii.

— Bine, domnule, — zice negustorul, — dumitale îţi trebue patru ani ca să faci o pereche de pantaloni? Dumnezeu a făcut toată lumea în şase zile.

— Aşa e, — răspunde croitorul, aşezând pantalonii pe dungă şi mângâindu-i uşor cu mâna. — Dar... uită-te la lume, şi uită-te la pantaloni!

Punct de vedere

Jim vede pe vapor un nenorocit de călător, verde la faţă, cu ochii sticloşi, răsturnat pe un fotoliu pe care nu-l părăseşte din când în când decât ca să alerge la balustradă. Jim se apropie compătimitor:

— Ce s'aude? nu merge?

Cellalt de-abia mai are putere să dea din cap în semn că nu.

— Ei lasă că ajungem curând.

— Adevărat?, — întreabă bolnavul luminându-se la faţă. La ce distanţă suntem de pământ?

— La trei, patru chilometri cel mult.

— Cum se poate?

— Da, în adâncime.

Alecsandri, inedit...

Nu toată proza lui Vasile Alecsandri a văzut lumina tiparului! Și putem adăoga: nu toată proza lui a fost culeasă în volume! Risipită în colecțiile unor reviste sau în cartoanele cu manuscripte ale Academiei Române, ea așteaptă încă mâna binefăcătoare care s'o înfățișeze publicului.

Lucrarea aceasta cade în datoria generației de azi. Problema culturalizării, atât de mult desbătută în anii din urmă, și foarte rar și de puțini înțeleasă, nu se va putea soluționa temeinic fără o adâncă înțelegere a trecutului prin lectura clasicilor noștri. Deaceia se impune mai întâi colecționarea textelor autorilor români, dela cei mai vechi și până 'n epoca noastră; numai având aceste texte, cât mai complet și mai cinstit adunate, vom putea să începem a ne gândi la sistematizarea unui plan de ofensivă culturală. Iată dar cea dintâi datorie a generației actuale!

Bucata de mai jos a lui Alecsandri face parte dintr'o culegere intitulată *„Din albumul unui bibliofil"*, publicată în *„Convorbiri literare"* în 1876—1877, și cuprinzând articole și note diverse: Stoicismul Românului, Cântecul Bucovinei, Neculai Bălcescu, Geanta lui Moș Cosma, Arghir, Coradini, Stroe Plopan, — amintiri, biografii și articole de critică literară și culturală.

„Un orator mut" figurează în manuscrisul academic Nr. 3489, dar în „Convorbiri" n'a fost publicată. Bucata e deci inedită. De ce n'a publicat Alecsandri această bucată în „Convorbiri" la un loc cu celelalte din acelaș ciclu? N'am putea preciza, deocamdată, nimic. Bănuim însă că bucata „Un orator mut" conține anumite aluzii contimporane, ceiace l-a împiedicat pe Alecsandri, atunci, să se hotărască a le publica. Sau poate chiar din cauza acelei „profesiuni de credință" a oratorului (să fi fost oare, la un moment dat, și credința lui Alecsandri?), să fi ezitat a o da publicității? Sunt întrebări al căror răspuns cred că-l vom putea afla. Până atunci ne mulțumim să împărtășim cititorilor noștri această bucată din care se poate vedea, o dată mai mult, spiritul de observație și critică al lui Alecsandri, așa cum reese din alte bucăți în proză ale lui sau din numeroasele lui scrisori.

Un orator mut

Răposatul M* avea tot ce trebue unui om pentru ca să devie un orator însemnat: învățătură, elocuență naturală, memorie, gest expresiv, glas bine răsunător, originalitatea de idei, înălțarea de gândiri, etc.; o singură calitate îi lipsia: curagiul de a se sui la tribună și de a vorbi în public; și această lipsă de îndrăsneală ce provenea dintr'un fond de onestă timiditate, paraliza toate frumoasele sale facultăți în Cameră, unde a fost adeseori trimis ca deputat de către alegătorii județului D*. Precât într'un mic salon M* își exprima ideile cu lesnire și cu vervă, pre atât în fața unui public numeros el simția că i se întunecă mintea și că i se leagă limba; prin urmare el își înghiția elocuența ce-i sta în gât ca un nod. Astfel câteodată un mugur nu se poate deschide, ci se usucă și cade fără a da floare și fără a produce fructul său delicios.

După căderea lui Cuza Vodă, M*, care fusese devotat domnului, venia în toată primăvara de petrecea puține zile cu mine, și aice, liber de orice emoție, el lăsa frâul elocuenței sale care, în adevăr, își înălța sborul foarte pe sus, când oratorul era cuprins de indignare sau de entusiasm. Eu îl ascultam cu plăcere, îl admiram și-i ațâțam verva prin un sistem de contrazicere continuă și astfel grădinuța în care ne primblam devenea o arenă politică ce (se) răsuna de discutări neîmpăcate.

Intr'o zi, M*, bine dispus, îmi făcu descrierea unei seanțe din Camera sub Ministerul B* și aprinzându-se treptat ajunsese la un grad de exaltare neobicinuită, zicând:

„— Frate! în țara noastră poreclele gioacă un rol cu atât mai extravagant că ele nu sunt decât niște cuvinte deșerte și lipsite de ori ce logică. O poreclă aruncată de un om cu spirit sau de un nebun sau de un idiot în fața unui om sau chiar în fața unei clase întregi, ia proporțiile unui stigmat și toți nebunii și toți idioții își fac din ea o convingere politică. Astfel au fost inventate poreclele de *moderați*, de *albi*, de *roși*, de *liberali*, de *conservatori*, etc. [1]) când ele nu aveau nici o semnificare reală și încă acele glume de ziare aveau pretenția ridicolă de a fracționa societatea română în partizi. Auzi, partizi! și încă partizi îndușmănite deși compuse de oameni cari, afară din Cameră, petreceau frățește împreună și se sărutau în gură! Ce momițărie bufonă de tot ce se petrece în Francia! Ce abuz de cuvinte seci! Ce parodie miserabilă de lucruri și de idei, nepotrivite cu gradul de cultură și cu natura românului! Și, nota bene, fiecare epocă naște ciuperca ei... vreau să zic: porecla ei; astfel salvatorii patentați ai patriei din anul nemântuirii 1866, inventaseră o mică denumire pentru acei cari nu dedeseră mâna cu dânșii, denumirea de *oamenii lui Cuza*, adică după mintea lor: trădători ai neamului romănesc! Camera răsună în toate zilele de această apelare aplicată cu o intenție injurioasă și Ministrul își făcuse din ea un biciu cu care lovia necontenit în unele bănci a adunărei.. Era un spectacol trist și desgustător!

Intr'o zi, mai cu seamă, inconvenența șefului de cabinet trecuse peste toate margenile, sângele fierbia în mine pe când el da cu piciorul în cel căzut, și, deodată, cuprins de indignare, am strigat:

„Domnilor!

„Pentru un om ce se găsește la cârma țării și care ambiționează titlul important de om de stat, Dl. B* a comis o greșeală serioasă în contra tactului politic ce trebue să prezide la toate actele unui adevărat om de stat... D-lui, într'un acces de violență, pot zice copilărească, a încălecat pe calul său cel mai năprasnic și a venit aice ca într'un manegiu să ne dee spectacolul unor evoluții neobișnuite în sanctuarul unui parlament. Calul său, ca toate dobitoacele cu nărav, a sărit în sus și în gios, a svârlit în dreapta și în stânga, a lovit cu copita în oricine s'a găsit aproape de sburdările lui deșănțate; într'un cuvânt, cavaler și cal au probat că au nevoe de o mână puternică pentru ca să-i înfrâneze.

„Cu toate aceste onorabila Adunare au asistat cu multă răbdare la exer(ci)țiile neparlamentare ale d-lui B*. Ea l-a lăsat să fie pe placul său: violent, agresif, nemăsurat!... i-a permis chiar să iasă din marginele bunei cuviinți, să iasă chiar din discuție cu acel talent de orator de care D-lui ne-a dat atâtea exemple tragi-comice în cariera sa politică. Onorabila Adunare a vroit negreșit să vadă până unde poate să meargă cu nechibzuința un om îmbătat de putere, când soarta lui îl împinge ca să-și frângă gâtul.

„Fie-mi deci ertat și mie de a mă bucura de acest privilegiu de licență în răspunsul provocat de însuși d-l B*... Voiu căta însă să nu-l urmez pe D-lui în calea de lipsă de respect pentru colegii mei... D-lui a vărsat pe capul nostru o butie plină de venin, prin urmare d-lui e prea inteligent pentruca să pretindă, ca noi, drept mulțumită, să-l stropim cu apă de trandafir, după uzul părinților noștri.

„In discursul ce l'ați auzit, domnilor deputați, preopinentul a pronunțat în multe rânduri, cu o intenție vederată, cuvântul de *Oamenii lui Cuza*, și cu altă intenție nu mai puțin clară, d-lui a aruncat atunci în partea noastră o ochire care și ea avea intenția de a fi oare cum... machiavelică. Aceste deosebite intenții aveau cu toatele o a patra intenție... aceea de a ne arunca în față o insultă!... Aice este cazul de a zice cu francezul că iadul e pavat cu bune intenții.

„*Oamenii lui Cuza!* Eată dar un nou taraf inventat de acei ce au interes de a diviza și a subdiviza societatea română în tarafuri și a le îndușmăni între ele cu scop de a profita taraful lor de vrajba aruncată în celelalte tarafuri. Calcul dibaciu, precum vedeți, însă care merită de a fi înfierat cu o calificare... Mă abțin de a o rosti, pentru respectul ce datorez acestei adunări.

„*Oamenii lui Cuza!* Unde sânt? Cine sânt acești oameni?

„Privesc împrejurul meu și văd deputați trimiși aice de Nație, oamenii Nației prin urmare, iar nicidecum servitorii unui om, numească-se acest om: Cuza sau altfel. Un ministru, D-l B* însuși poate să fie omul unui om, dar un deputat nu este decât omul unui popor!

„*Oamenii lui Cuza!* Ce vrea să zică această denumire? Desemnează ea pe acei oameni cari, neavând micșorimea de a privi la slăbiciunile omenești ale unui șef de stat, țin seama numai de actele mărețe săvârșite sub Domnia lui? Desemnează ea pe acei oameni care consideră ca o nenorocire pentru țară când văd trădarea infamă furișându-se pe lângă tron și răsturnând tronul țării în tină și în batjocură? Desemnează ea pe acei oameni cari, respectând istoria patriei lor, respectează în căderea unui domn ales de Nație o mărire căzută?

„Atunci noi primim titlul de *Oamenii lui Cuza!* și răspundem: Da! sântem oamenii cari nu dăm mâna cu trădătorii!...

„Dar acum să vă întrebăm și noi la rândul nostru: Voi cine sânteți? Ai cui sânteți? Sânteți oamenii țării? Nu, căci țara nu vă cunoaște, nici vrea să vă recunoască! Sânteți oamenii unei situații? Nu! căci sânteți de măsura marilor evenimente. Să vă spunem noi ce sânteți: Sânteți oamenii unui almanah, oamenii almanahului de Gotha! și atacurile voastre au aceeaș valoare ca și basmele din calendare.

„Aveți multe păcate pe cuget! E timpul să vă pocăiți iar nu să ridicați astfel fruntea cu dârzie impudentă!... Scutul cu care vă acoperiți are multe părți slabe și lesne de străpuns. Vă consiliem dar să vă expuneți cât mai puțin, să nu vă expuneți nici decum, ci să plecați capetele când auziți cuvântul de trădare... Da! trădare! și trădare mai cumplită decât trădarea unui om! trădarea unei țări întregi, trădarea tronului ei săvârșită prin călcare de jurăminte, prin sacrificiul onorului armatei române.

„Ați întins o mână sacrilegă pe steagul României și, pe acel stindard care era menit a purta în litere de aur cuvântul de glorie, ați scris cu litere negre cuvântul *trădare!...* Din acel steag, odinioară fala țării, ați făcut o streanță umilită și ați avut nerușinarea de a-l întinde ca un covor la picioarele tronului! Eată ce ați făcut voi, oamenii Almanahului Gotha! Eată ce n'am făcut și nu vom face niciodată, noi, amicii lui Cuza căzut de la putere, însă oamenii Nației române!..."

— Bravo! bravo!... am strigat aplaudând pe amicul M*. Și, zău! ai rostit acest discurs elocuent?

— L'am rostit, mi-a răspuns M*..., însă l'am rostit în mine, ca totdeauna!...

Pentru conf. GEORGE BAICULESCU

1) Astfel se întâmplă și astăzi cu porecla de „Direcția nouă". (Nota lui Alecsandri).

Varia

Avantajele politeții

— Nu pierzi nimic dacă ești politicos.

— Ba, zilele trecute, mi-am pierdut locul în tramvai.

* * *

Construcție solidă

Instalându-se în casa cea nouă, Stan bate un cui în perete. Deodată aude bătând în perete de partea cealaltă. Vecinul lui voia să-i vorbească:

— Scuzați, vă rog, voiam să vă întreb dacă-mi dați voie să agăț și eu un tablou de vârful cuiului.

Minunile radiofoniei

— Cel mai mare avantaj al radiofoniei e că nu mai am nevoie să stau de vorbă cu nevastă-mea.

*

— Taie cineva porcul prin vecini?

— Nu, nevastă-mea caută să prindă un post străin.

*

— Conița zice că e „fără fir", și umple toată grădina de fire.

*

— Ce-ai prins?

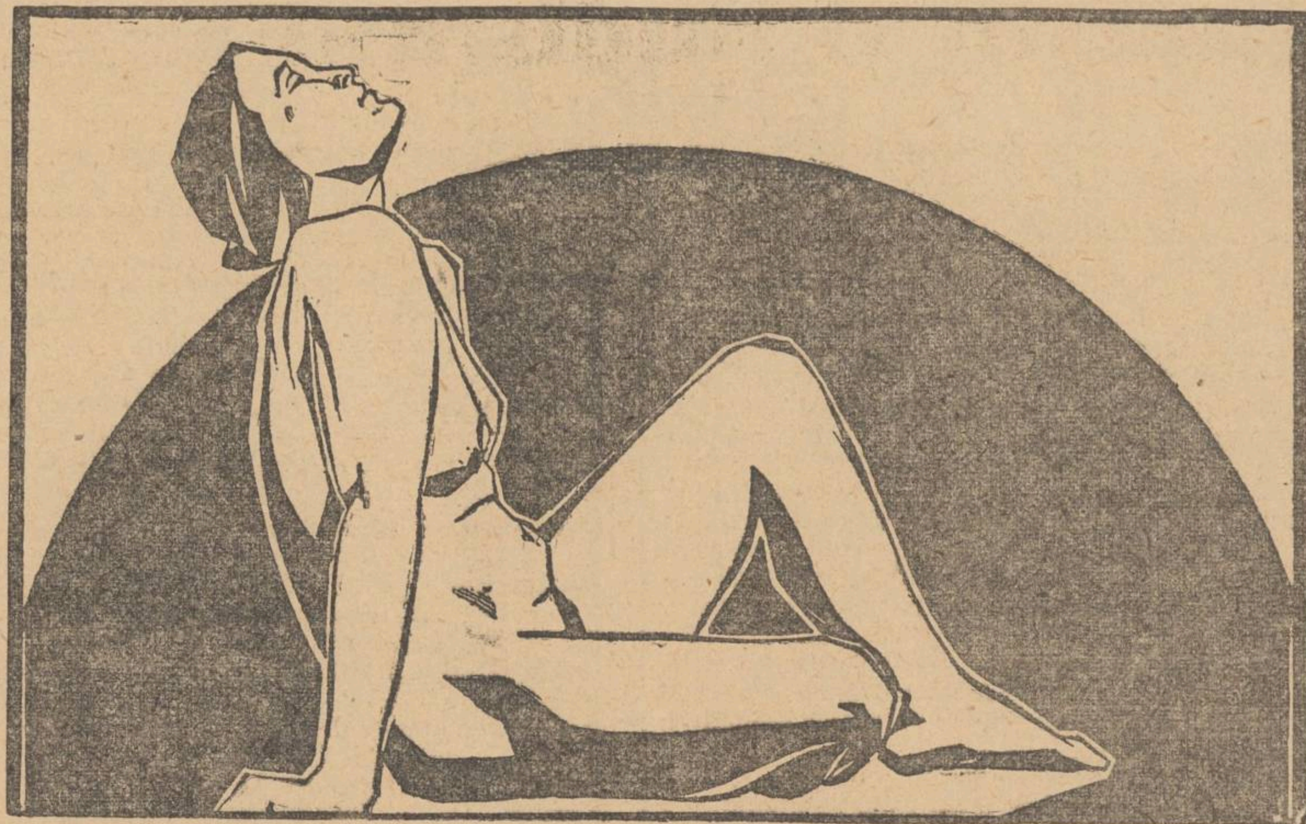
— Așteaptă puțin; nu știu încă dacă e lecția de limba engleză sau uvertura din Tannhäuser.

*

— Tata e complect orb, dar se distrează cu aparatul de radio!

— Bunicul e surd, dar se amuză la cinematograf!

STEFAN ZWEIG

Casanova memorialist

„Totul e să ai curaj!"
(Prefață)

Ciudată i-a fost viața, ciudată i-a fost învierea! La 13 Decembrie 1820 (cine mai cunoștea atunci pe Casanova?), vestitul editor Brockhaus primi o scrisoare dela un domn Gentzel, cu totul necunoscut, care-l întreba dacă ar fi dispus să publice „Povestea vieții mele până în 1797", scrisă de un oarecare Signor Casanova, deasemeni necunoscut. Librarul ceru să i se trimită manuscrisul și-l dădu să fie citit de oameni competenți: oricine își poate închipui entuziasmul acestora. Manuscrisul fu cumpărat imediat, tradus, probabil mutilat în chip grosolan, prevăzut cu foi de smochin și ajustat după nevoe.

Dela volumul al patrulea, succesul stârnește un scandal atât de mare, încât un dibaciu pirat parizian traduce din nou în franțuzește versiunea franceză a acestei opere care fusese tradusă în nemțește, ceiace înseamnă o îndoită deformare. Atunci, Brockhaus devine la rândul său ambițios, și adaugă traducerii germane o nouă traducere franceză. Intr'un cuvânt, Giacomo, reînviat, trăește din nou, mai viu decât oricând, în toate țările și în toate orașele prin care trecuse; numai manuscrisul său e înmormântat cu solemnitate în casa de fier a domnilor Brockhaus; și poate numai Dumnezeu și Brockhaus știu ce drumuri ascunse și întortochiate au cutreerat volumele timp de douăzeci și trei de ani, ce s'a pierdut din ele, ce s'a mutilat, falsificat și alterat.

Ca o moștenire vrednică de Casanova, toată această afacere are parfumul puternic al tainei, al aventurii, al necinstei și al escrocheriei, — dar ce minunată satisfacție de a avea cel mai îndrăzneț și mai deșănțat roman de aventuri din toate timpurile!

Casanova însuși n'a crezut niciodată serios în apariția acestui monstru.

„De șapte ani nu fac decât să-mi scriu amintirile", mărturisea odată eremitul nostru doborît de reumatism, „și, încet-încet, am început să simt nevoia de a isprăvi această operă, deși îmi pare foarte rău că am început-o. Scriu însă cu nădejdea că povestea mea nu va vedea niciodată lumina tiparului, căci, în afară de faptul că cenzura infamă, care ucide spiritul, n'ar autoriza niciodată tipărirea acestor caete, sper ca înainte de moarte să am atâta înțelepciune și să le ard eu însumi".

Din fericire, Casanova a rămas credincios felului său de a fi, și n'a devenit niciodată înțelept; „roșeața secundară", cum spunea el despre roșeața de a nu roși, nu l-a împiedicat să mânuiască cu vigoare paleta și să umple, zi cu zi, timp de douăsprezece ore, tot mai multe pagini, cu frumoasa lui scriere rondă.

Amintirile erau, mai presus de toate, „singurul remediu pentru a nu înebuni sau pentru a nu muri de mâhnire, — de mâhnirea cauzată de neplăcerile și necazurile cotidiene pe care mi le fac ticăloșii plini de invidie care se găsesc împreună cu mine la castelul contelui Waldstein".

Pe Jupiter! ce motiv mai stupid de-a scrie memorii, — se va obiecta cu neîncredere, — decât să pretinzi că vrei să omori plictiseala, să scapi de osificarea intelectuală?

Ne înșelăm disprețuind plictiseala ca impulsie și stimulent al creațiunii literare. Datorăm pe *„Don Quichotte"* anilor triști de închisoare ai lui Cervantes; cele mai frumoase pagini ale lui Stendhal au fost scrise în anii de exil petrecuți în mlaștinile dela Civita-Vechia și poate chiar *„Divina Comedie"* a lui Dante se datorește numai surghiunului (la Florența el ar fi scris cu paloșul și cu securea muiate în sânge, în loc să scrie în terțete); numai în camera abia luminată, în spațiul artificial întunecat, se nasc imaginile cele mai colorate ale vieții. Dacă Waldstein ar fi luat cu el la Paris și la Viena pe bunul Giacomo, dacă i-ar fi dat să mănânce bine și dacă i-ar fi înlesnit apropierea de femei, dacă spiritul lui ar fi fost întâmpinat cu onoruri în saloane, povestirile lui delicioase s'ar fi risipit în conversații, în fața unei cești cu ciocolată sau cu ceai, și n'ar fi fost niciodată mărturisite tiparului.

Dar bătrânul vulpoi șade singuratec și înghețat în acest podiș al Boemiei și-și povestește viața, ca și cum s'ar fi întors din împărăția morții. Prietenii i-au murit, aventurile lui sunt uitate, simțurile i s'au uscat; el însuși nu e decât o fantomă uitată ce rătăcește prin sălile străine și friguroase ale castelului Boemiei, nici o femee nu vine să-l vadă; nimeni nu-l mai stimează și nu-l mai acoperă de onoruri, nimeni nu-l mai ascultă; de aceia, bătrânul magician, numai spre a-și dovedi lui însuși că trăește, sau cel puțin că a trăit (*„vixi, ergo sum"*), mai practică arta cabalistică de-a evoca figurile trecutului și-și povestește lui însuși — numai pentru plăcerea lui — plăcerile-i de odinioară.

Infometații se hrănesc cu mirosul fripturii, iar mutilații de războiu cu bucuria povestirii propriilor lor vitejii.

„Imi reînoesc plăcerea aducându-mi aminte de ea. Și fac haz de greșelile mele de altă dată, fiindcă nu le mai simt".

Numai pentru el mânuește Casanova lanterna magică a trecutului, această jucărie puerilă a bătrâneții; vrea să uite un prezent mizerabil, grație imaginilor colorate ale amintirii. Nu mai caută nimic, nu se mai gândește decât la asta, și tocmai această nepăsare perfectă, acest element de obiceiu negativ, al indiferenței față de tot și de toți, dă operei sale o valoare psihologică și autobiografică fără seamăn. Căci cel ce-și povestește de obiceiu viața, o face aproape totdeauna cu o intenție oarecare și, ca să spunem așa, ca și cum s'ar afla într'un amfiteatru; apare pe scenă, în fața speciatorilor, își controlează ținuta, spre a se face interesant, calculează efectele și urmărește adesea un anumit scop.

Benjamin Franklin face din povestea vieții lui un manual școlar, Bismarck face din ea un document, Jean Jacques Rousseau — o lucrare sensațională, Goethe — o operă de artă și un poem romanțios; Napoleon, la Sfânta Elena, caută în memoriile lui o justificare turnată în bronz — o statue, un monument.

Toți se așteaptă mai dinainte, în convingerea nesovăitoare pe care o au despre existența lor istorică, la un anumit răsunet al portretului pe care și-l fac, în morală, în istorie sau în literatură, și, prin urmare, sentimentul responsabilității lor îi apasă pe toți sau îi stânjenește.

Oamenii celebri nu sunt niciodată liberi în autobiografiile lor, căci imaginea vieții lor e confruntată cu imaginea ce figurează mai dinainte în imaginația sau în amintirea oamenilor; și astfel, sânt nevoiți, fără voie, să schimbe propriul lor portret în sensul legendei care s'a creat în jurul lor. Oamenii mari, din pricina renumelui lor, sunt siliți să țină seama de țara și de copiii lor, de morală, de respect, de onoare; inconștient, ei se schimonosesc în oglindă sau își reflectă, înfrumusețată, personalitatea lor trecătoare; de aceia, totdeauna cel ce se ocupă de mai multe lucruri, se oprește de nenumărate ori.

Casanova își poate îngădui luxul celei mai desăvârșite libertăți și nerușinarea anonimului, pentru că nu mai are nici un fel de obligație față de nimeni, pentru că nu mai e legat nici de trecutul pe care l-a uitat, nici de viitorul în care nu crede; scrupule de familie, de ordin moral sau obiectiv nu-l turbură câtuși de puțin. Și-a depus copiii, ca pe niște ouă de cuc, în cuiburi străine; femeile cu care a petrecut putrezesc de mult în cimitirele din Italia, Spania, Anglia și Germania; nu e stingherit de nici o țară, de nici-o patrie, de nici-o religie: pe cine să menajeze? Pe el însuși mai puțin decât pe oricine!... Ceiace povestește nu-i mai poate folosi și nu-i mai poate face rău; e ca și mort, mai presus de bine și de rău, mai presus de stimă și de indignare, de aplauze și de mânie; nu mai există în memoria oamenilor; e o stea moartă care nu mai scânteiază decât în ascuns și nevăzută sub învelișu-i cel mai intim.

„De ce n'aș fi veridic?, — se întreabă el atunci. Nu cauți niciodată să te înșeli singur, și eu nu scriu decât pentru mine".

Trad. de P. ALEXIAN

☞ CETIȚI ☞ SENZAȚIONAL

CURIOZITĂȚI DIN CHINA ȘI JAPONIA

CUPRINSUL:

La Bergen; La Tokio; Orașul sfânt; Nara; Cum trăesc și cum mor Japonezii; Spitalele la Yokohama; Kamakura; Cum mănâncă japonezii; Femeea japoneză; Moda japoneză; Caracterul Nipon; China; Peking; Bucătăria chineză; Templul Dalai Lamei; Nankin; Shangai — orașul bogăției și al mizeriei; Medicina chineză; Mizeria Shangaiului; Particularitățile Chinei.

☞ Minunat ilustrate în culori ☜

PREȚUL 20 LEI

Citiți azi: LECTURA No. 297

FLOAREA LITERATURILOR STRAINE

ERNEST TENZALDT

ETIENNE ȘI LUIZA

— Romanul unui prizonier —

Lei 5. Scrierea complectă la chioșcari și librari

Nudiştii şi Nudismul

Mişcarea „nudistă" din Germania — cultul nudului în sânul naturii, în grădini, la mare şi iarna în săli luminate de soarele artificial de quarţ — nu are originea numai în dorinţa de a menţine un trup sănătos în condiţii de sănătate viguroasă, ci şi într'o nouă moralitate publică şi — poate — într'o nouă estetică. Fenomenul merită atenţie. Şi pentru a da o ideie de intensitatea lui, deocamdată în Germania, vom cita o parte din revistele care apar, numindu-se precum urmează, şi ocupându-se de nudism cu toate consecinţele lui pentru individ şi colectivitate: *Leben und Sohne* (Viaţă şi Soare) *Die Schönheit* (Frumuseţea) *Neue sexual Ethik* (Noua morală sexuală) Der *Rijthmus sucher* (Amatorul de ritm) *Die Freude* (Bucuria) *Die freie Körperkultur* (Cultura corporală liberă) *Die Nacktkultur* (Cultura Nudului), *Licht freude*, (Plăcerea în lumină), *Lachendes Leben* (Viaţa care râde) etc. Numeroase „parcuri libere" autorizate de Stat, în cuprinsul întregii Germanii, au primit vizitatori din toate straturile societăţii, convinşi de moralitatea şi estetica cea nouă emanând din cea mai simplă şi cea mai veche higienă: a soarelui, aerului şi apei lui Dumnezeu.

Există şi în Franţa o mişcare „naturistă" în fruntea căreia se află doctorii André şi Gaston Durville şi care posedă, pentru adepţii lor, o insulă în Sena, la vre-o 30 de km., de Paris. Dar nudiştii francezi n'au ajuns să convingă autorităţile că misticismul lor nu e mai puţin candid decât al sălilor de dans şi de-aceia nudul e pătat de ridicolele toalete de plajă. Nici n'au izbutit, ca în Germania, să convingă pe soţ şi părinte să fie nud, fără sfială, în faţa soţiei, fetelor şi băeţilor, goi şi ei şi a contemporanilor lor, tot atât de goi.

La noi, mişcarea nudistă este inexistentă. Moralmente, suntem pe acelaş nivel cu francezii. Iată dece socotim ancheta ziaristului Louis-Charles Royer plină de interes şi ne grăbim a extrage din cartea lui „In ţara oamenilor goi", câteva amănunte, văzute dintr'un punct al gustului şi moralei comune.

Intâiul contact

Gara Nackendorf, nu departe de Lübeck. Localitatea e la trei kilometri de gară. Iată-mă în faţa unui lac şi a unei păduri de brazi. Iată şi castelul de lemn. Sun la intrare. Paşi molateci, râsete. Uşa se deschide. In faţa mea o fată muşcând din măr roşu. E goală ca Eva.

Pe coridor văd trecând două femei tinere, tot atât de goale. Intâia aruncătură de ochi mă convinge că sunt trei blonde autentice. Ofer cartea mea de vizită.

— Aci locueşte d. profesor Hugo?

— Da, domnule. Intraţi.

Anticameră înveselită de nuduri pictate şi sculptate. Cinci minute de aşteptare, în care timp defilează un domn ca de 50 de ani, o doamnă şi doi copii, câteşi patru goi.

Eva revine. Mă conduce'ntr'un biurou sever. Am în faţă pe profesorul Hugo: gol.

De fapt, eu mă simt confuz. Imi pare rău că am lăsat în anticameră numai pălăria şi bastonul. Imi vorbeşte cordial:

— Dumneata eşti amicul domnului Capricovo? Mi-a scris. Incântat. Iartă-mă că te primesc astfel: tocmai ne pregăteam să ieşim.

Să iasă? Goi?...

Dar doctorul, într'o conversaţie de un sfert de oră mă lămureşte: conduce un „parc liber" şi este un propagandist înflăcărat al nudismului.

— Ai voi să'ncepi chiar de azi, cura dumitale fizică şi morală? mă'ntreabă profesorul.

— Chiar de-acum.

— Atunci semnează acest formular.

Am semnat că ader la liga pentru cultura liberă a corpului omenesc. In răstimpul în care îmi scoteam cămaşa şi pantalonii, devenisem sufleteşte un nudist perfect.

Paradisul pe pământ

— Vino. Camarazii ne aşteaptă.

Intâiul simţimânt a fost voluptatea băii de aer şi lumină. Trecurăm printr'o pădurice de brazi şi într'un luminiş am dat peste camerele de scânduri acoperite de stuf ale nudiştilor. O fetiţă goală ne-a ieşit înainte şi, după obiceiul internaţional al copiilor bine crescuţi, ne-a oferit obrajii să-i sărutăm. Fetiţa era goală. Şi astfel toţi trei am scoborît spre lac.

— E fetiţa a doua a unei foarte bogate familii din Hamburg, musafirii mei, îmi şopti încântat profesorul. Şi s'o vezi: înnoată ca un ţipar!...

Făceau bae vre-o treizeci de persoane, care, la apropierea doctorului Hugo eşiră la mal şi le-am fost prezentat. Mărturisesc că'n clipa aceia m'aşi fi simţit mai bine în smoking. M'am aruncat în apă, mai mult din desperare. In apă eram la adăpost! Când ieşirăm din lac, doctorul mă bătu pe umăr:

— Şi noi care credem că francezii nu pot suferi apa rece!...

Bucătăria se făcea în aer liber; copiii aduceau uscături, femeile preparau legumele. O domnişoară grasă ţinea între genunchi o maşină de râşnit cafea şi la fiecare învârtitură a braţului, sânii se legănau ca două uriaşe pere ducale.

M'am familiarizat pe'ncetul cu starea mea primitivă. Eram cercetat cu atenţie, pentrucă eram străin; dar mi se cerceta mai mult figura. Restul nu părea să-i intereseze. Eu mă siliam de-asemenea să ţin privirile la înălţimea capului şi mult mai târziu mi-am dat seama de carnaţia admirabilelor mame şi fete din Germania. Eram cu desăvârşire senin. Celora care nu vor crede, le dau aci câteva pilde banale, cu neputinţă de înlăturat: Cine se opreşte — afară numai dacă nu e bolnav — să vadă cum o mamă tânără oferă sânul într'o grădină publică, băiatului ei? Cine ţine seamă de numeroasele picioare şi pulpe goale, pe plajă?. Şi doamna care, dimineaţa, surprinsă în pijama îşi va ascunde ultimul centimetru de piele goală, seara va apare la bal, cu braţele, spatele şi trei sferturi din sâni, goi. Nu e totul o simplă convenţie?...

Un tablou de Corot

In vârful colinei, peste câteva zile, dau nu de profesorul Hugo ci de d. Karl, logodnicul domnişoarei Maria, prietenă cu domnişoarele Hugo în număr de trei. El priveşte la Maria, la domnişoarele Hugo şi la altă prietenă, domnişoara Hildegarde, prinse într'o horă nebună. Pletele fâlfâe; între plopii luminoşi, carnea feciorelnică trandafirie, luceşte divin. Ii şoptesc lui Karl:

— Un tablou de Corot!

Karl e voiajor comercial. A vizitat toată Europa, Egiptul, Algeria. E nudist ca să nu-şi contrazică socrul, mare negustor din Hamburg. Rânjeşte:

— Un tablou de Corot pe care ai voi să-l iei în braţe. Spune drept, nu le doreşti?... Sunt jignit.

— Ascultă, Karl: ai jucat tennis cu domnişoara complect îmbrăcate. Nu le-ai dorit niciodată?... Dar doamnele care se preumblau visătoare pe bulevard?... Dar musulmanele din Alger, care-ţi arată numai ochii?... Fii sincer: le-ai dorit?...

— Desigur.

— Atunci, Karl, trage încheerea!... Haina nu e mai morală decât nudul. Uneori, dimpotrivă!...

O carte poştală

La 25 Decembrie, la Paris, am primit din Nackendorf o carte poştală în plic cu colţurile tăiate, deschis. Pe o parte erau urările de Crăciun ale familiei Hugo; pe cealaltă parte, urcate pe o bară de lemn, ţinându-se de mâni cu picioarele atârnate, trei fete cu desăvârşire goale.

Era o fotografie luată din faţă; nu se pierduse nici-un amănunt. Sub triplul portret, aceste rânduri:

Noi trei
Margareta — Estrilda — Elsa.

Erau domnişoarele Hugo.

Suntem liberi să râdem sau să ne indignăm. Dar nu exisă mărturie mai probantă de buna-credinţă a profesorului Hugo, de excelenţa metodei şi puritatea intenţiilor lui. — *A.*

5 plăci — 100 lei!

Invenţie epocală: cărţi ilustrate - plăci de gramofon

Fotografia-ilustrată care cântă şi vorbeşte, a stârnit o nemai pomenită senzaţie în presa mondială şi în lumea specialiştilor.

Patentate în toate ţările!

Placa nu este lipită pe deasupra ci dintr'o singură bucată, uşoară, subţire şi flexibilă.

ŞANŢURILE SONORE IMPRIMATE DIRECT PE ILUSTRATA

Se poate cânta de sute de ori, cu acul special alăturat fiecărei cărţi poştale şi cu orice fel de ac.

Costă numai 20 lei cartea poştală şi este adaptabilă oricărui gramofon.

Numai ultimele noutăţi muzicale en-vogue. Au apărut până astăzi 24 şlagăre muzicale, orchestre şi voce.

Produsele Uzinelor „Weco" Berlin.

Reprezentanţa generală şi depozitul pentru România „Novitas", Bucureşti IV, str. D. Onciul 11.

De vânzare la toate magazinele principale de muzică şi librării.

Turturelele lui Muhedim

De câte-ori mă aflu vara la Beiler, îmi place, după ce, dimineaţa, străbat câmpul, să mă opresc înainte de a ajunge acasă, la cafeneaua lui Muhedim.

Dimineaţa nu e lume la cafenea, rar câte un trecător se opreşte din drum, — apoi îmi place umbra şi odihna în aerul dulce şi'n linişte.

M'aşez pe scaunul de lângă masa anume făcută să o străbată prin mijloc un salcâm nalt şi stufos, singurul din faţa cafenelei şi când nu văd pe cineva bat cu mânerul biciuştei în masă, iar Muhedim aude dinăuntru şi iese.

Imi place şi Muhedim, e tătar de neam şi mahomedan de credinţă, om deştept şi muncitor, el singur face toate treburile împrejurul casei, — ba odată l-am văzut şi văruind pe dinafară, treabă pentru femei la alţii, dar nu-i şade rău nici unui bun părinte de familie...

După ce ne dăm bună-dimineaţa, Muhedim întinde mâna spre o sfoară ce spânzură din salcâm şi trage de ea. O creangă din stufişul copacului se mişcă şi un clopot sună câteva picături cu glas de acioaie.

— Cioară ori vrabie de este — pleacă, masa rămâne curată pentru musafir... explică Muhedim pentru ce a aşezat acolo clopotul şi pentru ce-l scoate din tăcere cu sfoara.

— Bem câte o cafea, Muhedim?

— Bem...

Şi Muhedim aleargă, face ce face şi vine cu cele două ceşti rotunde, cu cele două pahare de apă rece şi cu, să-i zic, o cădelniţă fără lanţuri de cădit, în care aduce jeratec de aprins ţigările. Ne aşezăm la vorbă, iar dacă nimeni nu ne turbură, stăm până ni se face foame.

In timp ce vorbim, din când în când Muhedim trage de sfoară şi clopotul sună ca un refren al palavrelor noastre...

Intr'o dimineaţă de acestea mi se păru că nu grija mesei curate sau musafirului agită pe Muhedim, ci o aversiune, vr'o superstiţie sau manie contra sburătoarelor şi-mi propusei să-l ispitesc şi să pledez cauza păsăretului prigonit.

— Muhedim, zic eu, prea te osteneşti cu clopotul! Să zicem, că ar fi vr'o cioară sau vrabie... Ce rău poate să facă? Uite, noi, dacă ne pică vr'o păsare, credem că-i semn de noroc... Străbunii noştri întâi ceteau norocul în sborul păsărilor şi-apoi plecau la războí şi le mergea bine. Dar gospodinele noastre cât se bucură de cuiburile de rândunici, — ai văzut, rândunicile se reped în huliu ca nişte săgeţi... Dar gospodarii cât de berze, că-i apără de şoareci, de şerpi, de foc...

Spun apoi şi de ciori şi de vrăbii... iar Muhedim m'ascultă, dar din când în când trage de sfoară...

— Eu vreau curat să fie! Curat — ghiuzel... întăreşte Muhedim şi întinde mâna iar...

Eu îi prind mâna şi-i zic:

— Muhedim, tu ai ceva cu păsările, tu le urăşti! Şi, vezi, ce poate fi mai frumos — ghiuzel, cum zici tu... Cât e cerul de senin, dacă n'ar sbura păsări... Ele sunt florile plutitoare pe albastrul nemişcat... Ia închipue-ţi o grădină: pomi, flori... Frumos, dar e tăcere! Insă cânte o privighetoare... E banchet! Unde mai pui când se'ntâlnesc două păsărele, — vezi dragostea, ori ţi-aduci aminte...

— Eu, eu mult iubesc păsările! Ia vino-încoa... Isbucneşte Muhedim.

Şi se ridică şi de astădată îmi prinse el mâna. Mă trase în cafenea, iar de-acolo mă trecu într'o tindă cu ferestre colorate, ce da spre spatele casei, curată, mirosind a smirnă şi flori uscate, ca în casele cu tătarce gospodine. In mijlocul tindei spânzura de grindă o colivie rudimentară, un ciur cu acoperiş conic de reţea de cânepă, rară, din care se auzea un ciripit de turturele...

Deschisei ochii uimit.

Muhedim întinse mâna tot către sfoară, prinsă într'un cui din perete şi-i dădu drumul încet, pe-un scripete, coborînd colivia sub ochii mei. Şi o minune: două turturele albe, ca doi ghiocei, — moţate, încălţate, blânde se foiră în pas de menuet pe fire de iarbă proaspăt puse, curtându-se şi giugiulindu-se cu o dragoste nespusă. Iar privind la ele, lui Muhedim îi râdeau ochii de plăcere şi în limba lui tătărească le chema, le cânta, le descânta cu mlădieri de voce aşa de pătimaşe, pe care le însoţea cu chicoteli de râs aşa de comunicative şi cu gesturi aşa de mângâetoare, că păsările l-înţelegeau şi parcă să răspundă la dragostea lui, mai mult se strângeau una de alta şi se sorbeau din ochişorii lor aprinşi şi din ciocurile roze.

— Ghiuzel! O, graţie, gingăşie unde eraţi?... exlam eu încântat. Şi rămăsei în contemplarea păsărilor, ca în faţa unei comori...

— Apa, am uitat apa!, sări de-odată Muhedim.

In adevăr în colivie nu era teica de apă a păsărilor şi Muhedim alergă după teică deschizând încet uşa dela o cămăruţă în care intră tiptil.

Prin uşa deschisă văzui, în urma lui, un spectacol de negrăit: jos pe-o rogojină o femeie grasă, groasă, o movilă de carne, sub nişte pânze decolorate şi murdare, ce-o lăsau ici-colo desvelită, cu părul vălvoiat, întinsă, dormea încă, la acea oră... Un aer greu pătrunse până la mine. Lumina iritând-o o făcu să se mişte puţin şi un grohăit surd, ca o înjurătură, ieşi din gura-i băloasă...

M'am făcut că nu văd, că n'aud.

Muhedim reveni închizând încetişor uşa şi cu aceleaşi desmierdări către turturele aşeză teica cu apă în colivie, iar păsările gânguriră mai voios înmuindu-şi ciocurile în apă, dându-şi una alteia să sugă din cioc, stropindu-se una pe alta şi resfirându-şi penele.

Dar acest concert de dragoste fu de-odată turburat de-un muget puternic, ce venea din cămăruţă şi care se prelungi apoi în valuri de sforăiri, suind şi coborând...

— Of-of-of!... gemu bietul Muhedim şi faţa i se crispă de desgust, întinse mâna la sfoară şi ridică pe scripete colivia în spre coarda tindei, iar cu cealaltă mână arătă spre uşa de unde venea sforăitul val după val, îngrozitor, ucigaş, pustiitor asupra armoniei gânguritului turturelelor...

— E nevasta mea... oftă Muhedim.

Şi mă luă de braţ ducându-mă prin cafenea spre masa noastră deafară de sub salcâm.

— Văd că iubeşti păsările, Muhedim! zisei eu, ca să zic ceva şi-i strânsei mâna.

— O mângâere pentru mine!... clătină Muhedim capul, resemnat şi în ochii lui îndreptaţi spre cer erau lacrimi...

De-atunci... nu l-am mai împiedicat să tragă de sfoara cu clopotul!

D. STOICESCU

DIN CARNETUL INTIM „DE CE?"

Floarea de iasomie

D-lui OCTAV MOŞESCU-BALCIC

— Grecoaica? exclamă pictorul, întorcându-se brusc către d. Aurel.

Pictorul făcea aluzie la domnişoara Alexandra care primise pe cei doi excursionişti în camera ei din vila de lângă plaja Insulei unde le oferise, într'o franţuzească orientală dar corectă, două costume de bae. Ea şi sora cea mare, Sofia, vor renunţa la bae sau vor găsi alte fişiuri — de drag şi politeţă. Mama şi tata nu s'au arătat. Lăsau fetele să se 'mpace cu viaţa şi să capteze evenimentele cum vor şti şi vor putea. Ce alt erau în stare să mai facă în Turcia care abia-i suferă între musulmanii care, mâine, ar fi gata să spânzure, să decapiteze şi să arunce 'n mare toţi Grecii, chiuind de văpaia urei care-i mistuie pe dinăuntru? Familia lor grecească trăeşte în Constantinopol de două mii de ani, din arhitectură. De un deceniu, arhitectul respins la toate licitaţiile turceşti n'a mai ridicat, din rămăşiţe, decât vila lor. Ar voi să plece la Paris. Dar li se rupe inima de dragul acestor ţărmuri. Bătrânul grec, uneori, se preface turc şi ia mici întreprinderi de reparaţii la Kadi-Kioi, pe ţărmul asiatic până ce e descoperit şi alungat... Sunt costumele incomode?... Pictorul în tricoul cafeniu vărgat al Sofiei, plecată în căutarea altor foi de viţă, pare o zebră uriaşă cu origina şi culcuşul în fundul pardosit cu marmori al Marmaralei; d. Aurel în alb-albastru cu linia demarcantă dela umărul stâng la coapsa dreaptă, pare şi mai mic decât e într'adevăr, o aripă de luntre pe zare sau un pescăruş cu cap de om, privind uimit şi fervent în ochii copilei cu puerilitatea oacheşă arsă de soare, scoborâtă din zeiţe... Tinerii europeni n'au înnotat prea departe de ţărm în travestiul lor mueresc că au fost ajunşi din urmă de plasticele fete aproximativ ocrotite de valuri, mult mai vioae şi mai vioae decât pe uscat. Game amestecate de piculine 'n râs, când ici când colo între undele bătute de braţe, de umeri, de genunchi feciorelnici. Ele au pornit în larg, sfidând şi ispitind tovarăşii, prea puţin familiarizaţi cu sublima moarte, ca să le urmărească 'n not cu orice preţ.

— Le prefer pe Continent, a declarat pictorul jignit şi îngrozit.

Apoi, depe ţărm, unde şiroaele curgeau depe el ca depe un monstru marin s'a răzbunat strigând d-lui Aurel care nu se 'ndupleca să părăsească îmbrăţişările mării:

— Pipăe-te, pipăe-te bine şi peste tot, zise luându-se însuşi în braţe, Sofie masculinizată grotesc în delicatul ei costum de bae. Ia-te în braţe şi strânge-te cu patimă — subtilă Alexandră din Prinkipo!

Era o ideie pe care d. Aurel o simţi groaznică — mai cu seamă răsturnată: Cum va mai intra oare mica Diană a apelor de Marmara, în mătasea în care se lăbărţase maimuţa păroasă din munţii Carpaţi... Să-i ceară pentru totdeauna tricoul? Fata s'ar oferi mai curând pe sine. Căci ea căuta instinctiv un soţ tânăr şi îndrăzneţ, îl voia cu disperarea morţii, care s'o ducă departe. Deşi prin vârstă Alexandra era în afară de orice necuviinţă şi trivialitate, dacă decenţa n'ar fi fost în această împrejurare de origină divină, d. Aurel ar fi tăiat bucuros în trupul abstract al tricotajului fructelor care ar fi rămas fetei la cea dintâi împlinire concretă, descoperite.

— ...Nu, nu e Alexandra, fu de părere d. Aurel fără să cerceteze cu mai multă luare-aminte chipul şi nudul înnotătoarei care se depărta în direcţia extremă a parcului şi plajei.

Negaţia dezminţită de realitate (căci era Alexandra într'adevăr!) avea totuş un înţeles mai adânc:

— Nu vreau s'o mai vedem pe Alexandra! Grecoaica e un morb străin şi primejdios în această Insulă a Voluptăţii în care lucida cafea din ceas în ceas abea izbuteşte să subţieze somnul de-a 'n picioarele şi să alterneze cu crâmpeie de realităţi halucinaţia cu ochi deschişi. Spaimele morţii, ca un păcat originar neispăşit, care pândesc odată cu incendiul din senin biata lor familie, au creat fetei un suflet de nelinişte, prevedere trează, voinţă şi stăruinţă — un suflet aproape european!... In camera ei nu era nicio floare, când florile de iasomie te pândesc, te fură şi te strâng în braţe să te-adoarmă să nu mai pleci niciodată dela sânul lor de aromă. Ce caută ea aici, grecoaica lucidă şi subtilă? Să plece, să se ducă la Paris cât mai curând, până nu trezeşte Insula!...

Pictorul era de mult sâcâit de o ripostă căreia, mai şovăind o clipă, îi dete drumul şuerând:

— Nu putem osândi un întreg popor la spasmul până la expirare pe divan sau pe covor, pentrucă magiile Bosforului sunt fără pereche şi nici nu este îngăduit să căutăm în parfumul unei flori de-o ipocrită modestie, dar adânc depravate, un destin istoric.

D. Aurel surâse infernal: avea prilej să fie elocvent.

— Dar nu e nevoe nici să căutăm nici să osândim. Turcii au luat această tradiţie a voluptăţii pentru voluptate bizantinilor care o luaseră latinilor care o luaseră... cui? desigur magiilor bete ale Bosforului în care au preferat cu toţii să moară decât să le piardă. In Constantinopolul de azi nimeni nu poate şi n'are poftă să facă nimic alt decât să fumeze şi să privească. Din Pera la Eyub, de la Bebec la 7 Turnuri, nimeni n'are nimic de făcut: bărbaţii moţăe pe unde apucă iar femeile stau la ferestrele deschise privind drept înainte cu bărbia răzemată 'n palmă. Uliţele sunt gunoete. Odăile sunt, la opt etaje de lemn, magazii împăenjenite. Coperişul stă să se prăvălească, iar giurgiuvelele au putrezit de două decenii. La ce bun să repari?... Totul se prăbuşeşte sau vine focul şi arde...

Poate că de-aceia Kemal-Paşa, hotărît să facă din turci un popor „modern" a fugit fără să fie alungat de cineva din Istambul, eterna Circee care a depravat trei rânduri de imperii, adânc în inima Asiei, în munţii tari şi păstrători. Ce a fost, ce poate fi Constantinopolul decât un imens Tractir? In veacul raţionalizării în care ne aflăm, când avem Oraşe-Jucării, Oraşe-Piane, Oraşe-Filme, Oraşe-Cuţite, Oraşe-Tablouri, Oraşe-Locomotive, Oraşe-Farfurii, de ce n'am avea un Oraş-Iubire?... E destinul Stambulului, evident, în toate civilizaţiile cuceritoare spre a fi descompuse şi care de-asupra putreziciunilor lui imense preumblă balsamul fin de ceară şi zmirnă, pătrunzător şi inconruptibil, al unei flori cu petala albă.

Floarea de iasmonie! Nu, să nu mi-o vorbeşti de rău!, se 'nduioşă d. Aurel cu glas de inocenţă şi buze de fecioară. Am început cred s'o înţeleg şi poate s'o iubesc. O noapte întreagă am stat alături, suflet de om lângă suflet de floare. Duhul ei — aspiră, te rog — e un parfum îndurerat şi intermitent ca dezmierdări ameţitoare neaşteptate şi nebănuite şi foarte departe în adâncurile lui cu urme de otravă amară. El e un suspin neauzit, o tânguire fără clocot, un murmur fără zgomot, un dor. Nu-l vei găsi, sintetic, la nicio parfumerie pentrucă asemenea cuvintelor de mai sus — suspin, murmur, dor — esenţa lui pare ordinară, ca o prostituată de stradă. Dar discreţia măsurată cu care floarea, ţinând seama de dozarea aerului marin în care s'a ivit, îşi trimite chemarea parfumată, alternanţa abia simţită cu veninul care se ridică parecă numai ca o *umbră a respiraţiei*, e o artă nedescoperită până azi de niciun parfumier, expert în esenţe şi n'a ştiut s'o 'nveţe de la nicio floare.. Flaconul ar mirosi a casă de toleranţă; floarea respiră ca o fată mare.

Am început s'o şi văd Floarea de Iasomnie depe malurile Bosforului întruchipată omeneşte: e o mică Sultană în catifele verzi cu chip alb de lună minuscula şi cu mâini împreunate a dor lângă sâni strânşi moi şi fierbinţi între braţe reci. Cu ochii spre zarea mării de Marmara ea se'nalţă depe un sumac molatec cu pulpele în şalvari încrucişate în proprie îmbrăţişare sub tulpina palidă cu leşinuri de tămâe a trupului şi cere tăcută durerea fericirii. Mica Sultană nici nu bănueşte marile cruzimi; e nefericită numai pentrucă Padişahul cu creasta 'n perle şi zmaralde nu vine mai curând s'o soarbă cu ura iubirii şi dulce otrăvit s'o scape din mâini. Dar inima Sultanei e atât de divină că însăşi tortura dorinţelor ne 'mpline o gustă ca o voluptate.

Şi d. Aurel luând în amândouă mâinile buchetul de flori de iasomnie de lângă cupă, îşi ascunse chipul în zăpada lor parfumată.

— Fugi că eşti poet! îl apostrofă pictorul, şi-i întoarse cu dispreţ un spate indignat.

F. ADERCA

Incercări asupra fenomenelor psihice anormale

de Inginer Henri Tillmann, membru al Institului General Psihic din Paris. La Şaraga. Episcopiei 3 bis, Bucureşti, Volumul lei 75. Provincie contra ramburs sau maudat. D-nii studenţi plătesc lei 40 volumul.

Victorii

Ultima hotărîre a fost ca Barnuţi să fie trimis intern la o şcoală de băieţi. Acolo el se poate încăiera, de câte ori îi vine pe zi, poate să dea şi mai ales să pape bătaie. Când va fi posomorît, căutând pricină de gâlceavă, o să-şi găsească numaidecât adversari şi când va fi vesel şi zgomotos iarăşi o să fie un coleg de patru ani şi jumătate care să-l puie la locul lui. Şi, la internat, un pedagog misantrop, cu chica neagră lucioasă, ras de mustăţi şi cu buzele strânse, vinete de misticism, se va uita toată ziua, ca un demon fotografic, pe subt sprincenele lui verticale, şi însemnându-l într'un carnet de buzunar, în vederea porţiilor de mâncare, îl va lua şi de-o ureche şi-l va duce să-l trântească 'n genunchi pe un coridor.

Ce crede el? Că tot aşa o să meargă viaţa, fără cultură şi responsabilitate? Să dea cu mingea 'n geam şi să-l pupe măicuţa că l-a spart? Să facă trenuri din scaune, covoare şi cărţi răsturnate în toată casa şi să plece cu trenul la Predeal, călcând peste furculiţe şi perii de dinţi şi omorînd, poate, Doamne fereşte, şi oamenii trecători? Toate au o margine şi timpul lor. Intâia copilărie s'a isprăvit, devenim bărbaţi şi trebue să începem a ne gândi la existenţă şi la datoriile omului în societate.

— Nu-ţi convine, hai? Crezi că se ajunge cetăţean şi mai ales bun cetăţean, fără muncă? Te înşeli. Ia să te judecăm niţel. Ai învăţat tu ceva, de când eşti? Nu ştii nicio poezie şi niciun cântec. Alţii la vârsta dumitale, domnule, spun pe dinafară tot soiul de frumuseţi. Indată ce vine cineva în vizită, soseşte şi el cu poezia lui, stă drept şi începe... Stai de când te-ai născut, de-o viaţă de om, în bulevardul Elisabeta şi nu ştii, măcar, cine e Elisabeta.

— Ba ştiu, răspunde Baruţu.

— Ia să vedem! întreabă tătuţu.

Baruţu tace, ca şi cum ar şti şi nu ar consimţi să se împărtăşească.

— Prea îl întrebi şi tu repede şi dintr'o dată, observă măicuţa.

— Vrei să-l iau mai pe departe? întreabă tătuţu. Mi se pare că suferă de preciziune şi de timiditate ştiinţifică, adaogă tătuţu, adresându-se măicuţii. Dar cum să-l iau pe dedeparte în materie de Elizabeta?

— Intreabă-l şi tu, întâi, dacă ştie ce-i un bulevard şi vino pe urmă la bulevardul Elisabeta. Fii metodic, ce naiba. Ştiu că prea prost nu eşti...

— Metoda adevărată, explică tătuţu, consistă în a întreba întâi de Cotroceni, apoi de Sfântul Elefterie şi Calea Plevnei...

— Eşti logic, aprobă măicuţa.

— Ba bine că nu, întăreşte tătuţu. Dacă n'aş fi fost logic nu s'ar fi ales de capul meu nimic.

— E-adevărat, zise Mama Mare, trei lucruri guvernează viaţa; întâi voinţa, al doilea munca şi al treilea fidelitatea.

— Ai uitat pe al patrulea, adaose tătuţu: logica. Zugravul, care ne-a vopsit bucătăria era de altă părere, dacă-ţi mai aduci aminte. El zicea că, în viaţă, întâi e pictura şi al doilea liniatura.

Văzând că s'a încurcat, Mama Mare se preface că-i trebuie ceva din altă odaie; mi se pare: ochelarii, căci se cam uită chiorâş. Noi ştim ce va să zică asta. Mama Mare o să se răzbune altădată; pân'atunci, cum zice dânsa, ne-o coace.

— Dar ce faci cu metoda bulevardului? întreabă măicuţa. Uite, Baruţu aşteaptă, ca să-ţi dea un răspuns.

— Tu ştii ce-i bulevard? întreabă tătuţu pe măicuţa. Că eu nu ştiu.

— Asta-mi place! zice măicuţa. Stai pe bulevard şi nu ştii ce-i un bulevard? Bulevardul începe dela Palatul Cotroceni, trece pe la Cişmigiu, taie calea Victoriei, taie calea Moşilor, taie strada Traian şi sfârşeşte la Obor..

— Intâi te cam grăbeşti, răspunde tătuţu. Ai uitat Schitu Măgureanu, unde stai şi aştepţi şi ai tăiat prea repede câteva străzi, unde la fiecare stai câte un sfert de ceas, până ce fluieră gardistul; pardon: vream să zic agentul de circulaţie. Şi ai uitat şi sensul unic.

— Dar, ce, te duci cu automobilul, ca să înveţi ce-i bulevard? întreabă măicuţa vexată. Noi vorbim: pe jos.

— Să mă ierţi, răspunde tătuţu. Cum ai luat-o tu, cu trece şi cu taie nu se poate merge decât în maşină. Dar vreau să-ţi spui că şi cu maşina te prea grăbeşti. Asta, primo. Secundo: tu nu mi-ai spus ce-i un bulevard; mi-ai spus numai cât e de lung bulevardul Elisabeta.

— Lodzic! intervine Baruţu, care simţind puterea de analiză a lui tătuţu şi fiindu-i frică de întoarcerea la definiţie, se dete de partea lui.

— Sigur că e logic, adaose Miţu, absorbită până atunci în pudrarea cu „Raşel" a unei păpuşi.

— Te combat, uite, şi copiii, precizează tătuţu. Zi că nu ştii ce-i un bulevard şi ne împăcăm.

Măicuţa e jignită în tabela ei cu noţiuni, dar desigur s'a şi întrebat în sine ce-i un bulevard şi a văzut că nu ştie.

— Are felinare, bănci, copaci... zise măicuţa.

— Dar, are şi pietre, şi asfalt, şi canalizare...

— Atunci?

— Atunci e stradă ce spui tu, nu e bulevard! zise tătuţu categoric.

— Nu-i tot una? întreabă măicuţa.

— Vezi bine că-i tot una bulevardul cu strada, când vorbeşti de stradă, zise tătuţu, dar nu-i tot una când vorbeşti de bulevard.

— Cum numeşti tu asta, care, într'acelaş timp, şi este şi nu este? întreabă măicuţa, apelând la resursele intrinseci ale lui tătuţu.

— Nici prea prea, nici foarte foarte, răspunse tătuţu.

— Adică? întreabă măicuţa.

— Adică: Ala, bala, portocala. Cioc, boc. Treci la loc.

— Om serios, eşti dumneata? întrebă Mama Mare, care îşi găsise ochelarii. Tată de copii? Lumea care nu te cunoaşte crede că e cine ştie ce, de capul dumitale.

Tătuţu însă a câştigat o mare victorie. Miţu şi Baruţu, reprezintând ultima generaţie, au asaltat pe tătuţu din două părţi, cu cele mai eficace proectile: mii de pupături.

— Te iubesc! striga Miţu, animată de un lirism imens.

— Te iubec! vocifera Baruţu.

T. ARGHEZI

Cronica cinematografică

Estetică şi Comerţ

In totdeauna am căutat să fac să apară aceste cronici *după ce* filmul în chestiune fusese scos de pe afiş. Asta pentru ca laudele, sau invers: criticile, să rămână fără înrâurire asupra succesului comercial al bucăţii.

Se pare însă că precauţiile mele sunt inutile. Căci un film, chiar după ce a rulat într'o sală, este apoi închiriat altora, fie în Capitală fie în provincie. Şi atunci, fatal, o bandă care fusese lăudată va găsi mai lesne amatori, şi vice-versa. Aşadar, cu toată dorinţa mea de a nu influenţa daraverile negustoreşti ale oamenilor, trebue să mă resignez să fac, fără voie, câteodată reclamă, altădată pagubă.

Gândindu-mă însă mai bine, îmi dau seama că asemenea scrupule sunt exagerate. Dacă filmul e bun, nu merită oare negustorul care l-a cumpărat să fie recompensat pentru discernământul său fericit? Şi invers, dacă filmul e prost, nu este oare justificat ca negustorul să fie pedepsit pentru ca pe viitor să bage de seamă, adică să se informeze în dreapta şi stânga, să citească dări de seamă din publicaţii străine, etc.? Aci nu e vorba de o marfă ca celelalte, ca depildă o pereche de ghete. Dacă ghetele vândute sunt proaste, civilizaţia în genere nu suferă; consumatorul va cumpăra o a doua pereche,—şi asta va fi tot. Dar un film prost impus, prin reclamă plătită, unui public nedesvoltat (cum e orice mare public), uşor de mistificat cu baliverne reclamagiste, asta e delict de lez-civilizaţie, şi acei cari îl comit merită orice pedeapsă.

Dealtfel, este aşa de uşor pentru un negustor de a scăpa de acest pericol de a vedea că un film cumpărat cade pentru că a avut presă proastă! E aşa de uşor! Negustorul în chestie n'are decât să cumpere... filme bune.

Căci există, slavă Domnului, destule! Atelierele californiene fabrică cu sutele.

Dar — se va spune — criteriul pentru a se alege? E foarte simplu.

Mai întâiu documentarea la specialişti. Nu la acei plătiţi de casele respective să laude orice film al prăvăliei, ci la critici serioşi, cum e bunăoară Charensol, Arnoux, Moussinac, etc. In genere pentru filmele americane e preferabil să se asculte părerea francezilor, căci aceştia sunt fără indulgenţă faţă de Hollywood, şi deci atunci când laudă, elogiul este sigur meritat. Apoi pentru că intelectualul francez e cel mai prob dintre toţi cărturarii din lume.

Un alt criteriu de selecţii, încă mai simplu decât cel dintâi, ar fi numele actorilor. Există mai multe duzini de „stele", de vedete al căror nume este mai întotdeauna o garanţie. Citez la întâmplare, ca să se vadă de ce soiu de artişti este vorba: Dane, Pawell, Lawell, George K. Arthur, Norma Shearer, Mosjoukine, Rimsky, Betty Aman, Dorothy Mac'kail, Clive Brook, Anita Page, Ramon Novaro, etc., etc...

După cum vedeţi, n'am citat decât stele de a doua mărime, n'am citat *creatori de genuri*, ca Douglas, Charlot, Malec, Veidt, Kraus, Coleen Moore, Menjou, Gloria Swanson, etc.

Un al treilea mijloc de selecţie a bunelor filme este încă şi mai simplu: filmul să fie cât mai.... film cu putinţă. Adică: nevorbitor, necântător, necolorat şi nedansant.

Desigur este plăcut să auzi o melodie bine interpretată sau un dans artistic realizat. Dar nimic nu ne împedecă să le vedem subt formă de „supliment" de program, subt formă de — cum se spune — „complectare" în „movietone". Ba chiar asemenea exibiţii *câştigă* să fie reprezentate astfel. Mai întâi artistul poate fi mai bun, căci, cântăreţ, n'are nevoie să fie şi actor, sau, dansator, n'are nevoie să aibă şi voce. In al doilea rând asemenea exibiţii sunt mai puse în valoare atunci când oarecum le *izolăm* şi le constituim în spectacole independente, în bucăţi de artă autonome. E ca şi când le-am *pune în ramă*. Şi toţi esteticienii sunt de acord că o asemenea izolare a unui fragment de natură contribue mult la intensificarea caracterului *artistic*. Pe când dacă le amestecăm cu conversaţii, cu evenimente, cu intrigi de dramă sau de vodevil, iese finalmente o salată proastă unde fragmentele îşi neutralizează reciproc calităţile estetice ale fiecăruia.

* * *

Am mai spus că filmul bun trebue să fie *necolorat*. Aceasta reclamă oarecari explicaţii. Am spus deja, într'o cronică anterioară, că filmul colorat este francamente *urît*. Este bine să explicăm acum de ce.

Se poate susţine că filmul colorat este chiar *mai sărac în culori* decât cel necolorat. Câte culori poate avea o fotografie colorată? Să zicem zece — ca să fim foarte generoşi. Pe când o fotografie necolorată, dacă e foarte bună, poate avea şi o mie de nuanţe. Trebue să vezi ca să crezi. Trebue să-ţi dai un moment osteneala să observi că dela alb la negru trecând prin gri există o infinitate de nuanţe care nu-s numai tonuri cenuşii din ce în ce mai închise — respectiv mai deschise, ci *altceva*, greu de explicat, dar care seamănă cu o adevărată culoare nouă. Cum să zic? Priviţi pe o fotografie două tonuri de gri, foarte puţin deosebite ca lumină, ca grad de „închis" sau „deschis". Ei bine, efectul nu-i numai acela de trecere „degradată", ci de tranşare brutală. Asta se observă foarte bine pe fotografia unui covor foarte multicolor. Toate nuanţele curcubeului, toate contrastele dintre tonurile juxtapuse sunt redate în fotografie, sunt transpuse în gri cu aceiaşi intensitate ca şi în natură, dacă nu chiar şi mai tare. Căci fotografia fotografiază tocmai *contrastele*. Nu fotografiază culorile, ci *raporturile* dintre culori, sensul oarecum al culorii, semnificaţia psihică a acestora. De altfel pictura caută să facă acelaş lucru: pune *alte* culori decât cele din natură, pentru ca astfel, prin acest truc, să accentueze *contrastul acela dintre valori* de care vorbeam. Pictura şi fotografia se aseamănă prin mai multe trăsături. Mai întâi amândouă transpun în plan ceeace în natură este în spaţiu. Amândouă deci trebue să întrebuinţeze anumite trucuri, care să reconstitue sintetic relieful şi „aerul" dintre lucruri. Amândouă aleg ca truc *simplificarea*. Pictorul reduce modelul la câteva culori fundamentale pe care le *speculează*. Fotografia de asemeni: le reduce la alb şi negru. Aci stă şi deosebirea între fotografie şi pictură. Una lucrează cu culori primitive, cealaltă cu culori complexe ca albul (care e sinteza tuturor culorilor) şi negrul (care e absenţa tuturor). In ambele cazuri, şi în pictură şi în fotografie, se caută a se reproduce nu *nuanţe*, ci *raporturi între nuanţe*. Acest raport este *sufletul culorii*, — dacă se poate spune. Acest raport, pictorul îl poate obţine prin geniul său inventiv. Acest raport, fotografia îl obţine în mod *automat*, prin simplul fapt al eliminării a tot ce e culoare primă, şi prin accentuarea consecutivă, accentuarea a tot ce e diferenţă de „luminozitate". In schimb, dacă amestecăm cele două genuri, dacă combinăm procedeul picturii cu al fotografiei, atunci obţinem acele fotografii colorate, unde diversele tonuri sunt *doar juxtapuse*, fără ca din vecinătatea a două nuanţe să isvorască un raport fotogenic nou. Nuanţele alăturate în asemenea fotografii nu-s *creatoare*, creatoare de *altceva*, de altceva *nou*, ca în fotografiile necolorate. Sunt înşirări de tonuri independente unele de altele, aliniate într'un mod *mort*, ca nişte obiecte. Revin la exemplul cu covorul fotografiat fără culori. Avem, netă, impresia că imaginea nu numai că redă perfect toate valorile fotogenice ale covorului, dar că faţă de model, fotografia aceea aduce ceva *nou*, ceva *în plus*, care nu era în model, sau mai bine care era într'însul dar numai *în putinţă*, ca o virtualitate bănuită şi neactualizată.

E foarte curios cum un procedeu pur mecanic ca fotografia reuşeşte să opereze aceste selecţii, eliminări şi deformări ale modelului pe care numai talentul şi iscusinţa artiştilor le pot deobiceiu realiza. Dealtfel, să nu fim nedrepţi. Fotografia este, într'o privinţă, o artă, vreau să zic în măsura în care se practică anumite trucuri de aşezare a fotografului faţă de lumină, de jocuri savante de reflectoare, de poziţie a modelului, de alegerea orei pentru lumina soarelui, de alegerea sticlei şi substanţei incandescente pentru lumina lămpii, etc., etc... Procedee mecanice, desigur,—nu mai puţin mecanice, totuşi, decât toate acele trucuri care, încă dela începutul evului-mediu pictorii şi le-au transmis din tată în fiu şi dela maestru la discipol subt nume diverse ca bunăoară „La clef de la peinture".

Fotografia e artă, pentrucă face cu gri ceeace pictura face cu culori prime. In schimb fotografia în culori este un lamentabil caraghiozlâc, pentrucă cere dela o artă automată ca fotografia să realizeze ceeace numai discernământul conştient al unui individ talentat îl poate realiza în pictură.

Şi astea toate, chiar în cazul când culorile redate fotografic ar fi exact acelea din natură. Ceeace nu va fi niciodată, sau cel puţin nu este încă deocamdată cazul....

* * *

Şi — ultima condiţie a filmului bun: să nu fie vorbitor. Nu mai am loc pentru a vorbi pe larg despre asta. O voi face cu alte ocazii. De pildă cu ocazia filmului „Enigmaticul" (Menjou), — bucată extrem de reuşită. Prevenim însă pe cititori că fiecare experienţă nouă confirmă mai tare aprehensiunile pe care, încă dela început, le-am avut împotriva filmului vorbitor.

D. I. SUCHIANU

„Aş vrea să ştiu"

E. ANDRONIU — Bârlad.

Cum s'a întemeiat „Academia Goncourt"?

Romancierul francez Edmond de Goncourt, a lăsat prin testamentul său din 16 Iulie 1896, toată averea sa unei asociaţiuni de zece literaţi, destinată să constituie aşa numita „Societé littéraire des Goncourt", cunoscută în public sub numele de „Academia Goncourt".

Din fondul lăsat moştenire, cei zece academicieni au misiunea de a decerna în fiecare an câte-un premiu de 5000 de franci, celei mai remarcabile opere de imaginaţie, în proză, de preferinţă un roman, publicată de un tânăr scriitor.

Primul premiu al Academiei Goncourt a fost acordat în anul 1903, scriitorului John Antoine Nau, pentru romanul său „Force ennemie".

Intre laureaţii cei mai de seamă ai premiului Goncourt, cităm pe Leon Frapié, Claude Farrère, fraţii Tharaud, Henri Barbusse, Georges Duhamel şi Marcel Proust.

UN CITITOR CURIOS — Loco.

a) **Ce se înţelege prin doctrină „esoterică"?**

O doctrină **„esoterică"** reprezintă o învăţătură secretă, rezervată unui mic număr de discipoli şi comunicată exclusiv celor iniţiaţi. Un ansamblu de taine, de care beneficiază numai câtiva aleşi, cu excluziunea publicului. Expresia opusă este **„exoterică"**, prin care se înţelege caracterul unei doctrine profesate în mod oficial şi desvăluită în public.

Cuvântul „esoteric" se întrebuinţează însă astăzi într'un înţeles oarecum diferit de cel pe care l'a avut în antichitate şi care ar corespunde cu definiţia de mai sus.

Intr'adevăr, în vorbirea actuală curentă, exoteric desemnează o noţiune mai greu accesibilă, şi mai obscură, din cauza adâncimii şi subtilităţii ei.

b) **Ce se înţelege prin „dogmatism" în filozofie?**

Filozofia **dogmatică** admite principii sigure şi concluzii incontestabile. Ea se opune **scepticismului**, care, dimpotrivă, susţine că totul e îndoelnic şi nimic nu e demonstrat cu evidenţă.

Filosoful englez Bacon, vorbind despre dogmatism în raport cu **empirismul**, are o comparaţie foarte plastică. După dânsul, dogmatismul seamănă cu păianjenul care-şi ţese pânza din propria lui substanţă şi nu construeşte decât o operă fragilă. Empiricul aminteşte furnica, ce strânge şi consumă, fără a ajunge să se îmbogăţească vreodată.

Adevăratul învăţat trebue să semene cu albina, care din sucul florilor, îşi fabrică mierea, ce nu mai aparţine unei flori anumite. Tot astfel din ansamblul faptelor, savantul trebue să extragă ştiinţa, care nu se mai raportă la un fapt anumit, acest material fiind asimilat, transformat şi organizat prin facultatea noastră de cunoaştere.

Cronica Sahului

PROBLEMA No. 325

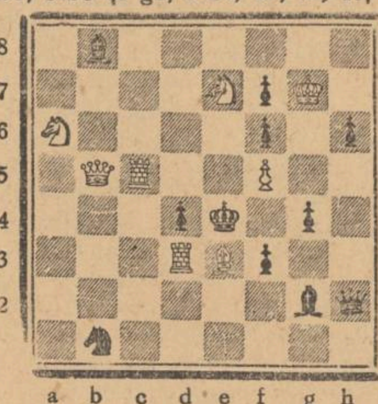
— Din concursul nostru de probleme —

Mottto: „J. K. II."

(inedită)

Negru:

Ré4, Dh2, Cb1, Nb8 şi g2, Pd4, f3, f6, f7, g4 şi h6 (11).

Alb:

Rg7, Db5, Tc5 şi d3, Ca6 şi é7, Né3, Pf5 (8).

Alb joacă şi face mat în 3 mutări

PROBLEMA No. 326

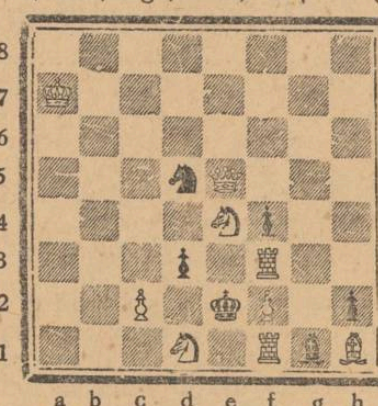
— Din concursul nostru de probleme —

Motto: «Clique-Claque»

(inedită)

Negru:

Ré2, Cd5, Ng1, Pd3, f4 şi h2 (6).

Alb:

Ra7, Dé5, Tf1 şi f3, Cd1 şi é4, Nh1, Fc2 şi f2 (9).

Alb joacă şi face mat în 2 mutări

PARTIDA No. 141

Jucată în ziua de 14 Iulie la concursul de şah din Hamburg.

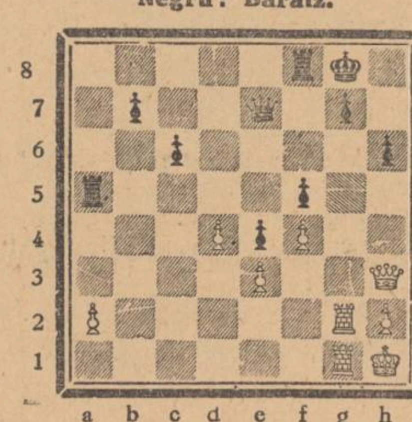
Alb: A. Alechin. **Negru: A. Baratz**

Gambitul damei

1. d2—d4, Cg8—f6; 2. c2—c4, é7—é6; 3. Cg1—f3, d7—d5; 4. Nc1—g5, c7—c6; 5. Cb1—d2, C.b8—d7; 6. é2—é3, Dd8—a5; 7. c4×d5, é6×d5; 8. Nf1—d3, Cf6—é4 9. O—0, Cé4×g5; 10. Cf3×g5, h7—h6; 11. Cg5—f3, Nf8—é7; 12. Dd1—é2, Cd7—f6; 13. Cf3—é5, Da5—b6; 14. Ta1—b1 încercarea albului de ataca pe aripa damei nu poate duce la nici un rezultat, deoarece negrul posedă suprioritate pe această aripă. 14....., 0—0; 15. b2—b4, a7—a5!; 16. b4×a5, Db6×a5; 17. Tb1—b2, Da5—a3; 18. Cd2—b1, Da3—a5; 19. Tf1—c1, Né7—d6, 20. f2—f4, Da5—d8; 21. Tb2—c2, Dd8—é7; 22. Cb1—c3, Ta8—a5; 23. Dé2—f3, Nc8—é6; 24. g2—g4? sacrificiu sau calcul greşit? Dacă e vorba de un sacrificiu se pare că el nu e corect. 24...., Né6×g4!; 25. Cé5×g4, Cf3×g4; 26. c2—é2, la D×g4, ar fi urmat D×é3+. 26...., Cg4—fg, 27. Rg1—h1, Nd6—b4! negrul respinge aproape tot atacul prin eliminarea calului alb din c3, asigurându-şi câmpul é4 pentru calul său. 28. Té2—g2, Nb4×c3; 29. Tc1×c3, Cf6—é4; 30. Nd3×é4, d5×é4, dacă ar fi luat pionul cu dama, alb ar fi trebuit să lupte pentru remiză. Negru vrea însă să câştige. La D×é4, Dg3, b6!; cu ameninţarea T×a2, iar la a3; Tb5! şi nu se vede cum s'ar putea salva albul. 31. Df3—h3, f7—f5; 32. Tc3—c1, la D×h6 ar fi urmat T×a2. 32...,

Poziţia partidei după a 32-a mutare a albului

Negru: Baratz.

Alb: Alechin.

Dé7—é6? această mutare nu se poate explica decât prin lipsă de timp. La Rh8; Tcg1, Tf7 alb n'ar fi putut întreprinde nimic. 33. Tc1—g1, Tf8—f7; 34. Tg2—g6, Tf7—f6; 35. Tg6×g7+, Rg8—f8; 36. Dh3—h4! şi negrul abandonează căci nu mai e nimic de făcut contra ameninţării Tg8+, Ré7; Tg1—g7+, Ré6; Td8+ etc.

Ing. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

A apărut

MANUAL DE SOCIOLOGIE

pentru clasa VII-a secundară

de D. I. Suchianu, Conferenţiar universitar.

Carte aprobată de Ministerul Instrucţiei Publice

E un elegant volum, cuprinzând într'un stil foarte literar, toate problemele sociologiei generale precum şi ale sociologiei religioase, economice, juridice, politice, estetice, linguistice şi educaţionale.

Comenzile se primesc la Editura „ADEVERUL"

Cărţi şi Reviste

Dr. I. LEPŞI: Marea Neagră

Colécţia „Cunoştinţe folositoare". — Ed. „Cartea Românească"

Biblioteca editată de „Cartea Românească" sub titlul „Cunoştinţe folositoare", se bucură de un rar succes de librărie. Intr'un foarte scurt răstimp, această colecţie a ajuns să cuprindă aproape două sute de volumaşe. Impărţită în patru grupe, „Ştiinţă pentru toţi", „Sfaturi pentru gospodari", „Din lumea largă" şi „Ştiinţă aplicată", biblioteca apare urmând un program bine întocmit şi având concursul a numeroşi specialişti, dintre care e suficient să cităm pe prof. I. Simionescu, T. A. Bădărău, Artur Gorovei, prof. E. Udrischi, dr. Emil Gheorghiu, prof. M. David, prof. C. Brătescu, prof. Tache Papahagi, V. Harea, Ap. D. Culea, etc.

Cu ajutorul colecţiei „Cunoştinţe folositoare", editura „Cartea Românească" a izbutit să pună la îndemâna marelui public ultimele date ale ştiinţei, să prezinte ţinuturi necunoscute dela noi şi de aiurea şi să dea cele mai bune îndrumări gospodarilor dela ţară. Forma atrăgătoare în care apar aceste monografii, face ca ele să fie cetite nu numai cu interes, dar şi cu plăcere.

Cu aceste însuşiri se prezintă şi ultima broşură din seria „Din lumea largă": *Marea Neagră* de dr. I. Lepşi.

Intr'un număr restrâns de pagini, autorul expune evoluţia Mării Negre în cursul câtorva milioane de ani, explică originea numelui ei, arată felul şi cantitatea de săruri dizolvate intr'însa şi diferitele soiuri de animale şi de plante ce se adăpostesc în apa şi pe ţărmurile ei.

Marea Neagră de altădată, „nu avea nici o asemănare cu marea actuală. Era mică, mai mult un golf, care prin nişte braţe întinse avea legătură nu numai cu regiunile caspice, dar şi cu marea din Moldova şi Muntenia, căci aceste provincii erau acoperite de ape. Din Marea Neagră a acelor vremuri, n'ai fi putut să călătoreşti cu vaporul în Grecia decât prin înconjur, luând drumul mării moldoveneşti, iar de aici, prin nişte strâmtori întortochiate, ai fi ajuns în Sudul Franţei, dând abia aici de Mediterană. Nu exista nici Bosforul, nici Dardanelele sau Marea Egee; părţile acestea erau un uscat întins. Dobrogea era direct legată de Crimeea, formând o peninsulă".

In capitolul privitor la mişcările mării, se dă explicaţia împotmolirii ce ameninţă canalul Sulinei. „Cât de vădite sunt mişcările valurilor, pe atât de puţin bătători la ochi sunt curenţii mării. Şi totuşi, importanţa lor e mare. Vânturile obişnuite care, venind din Rusia, bat în Nord-Vestul Mării Negre, apoi fluviile ce se varsă în acele părţi, îi împing apele spre Sud, dealungul ţărmului Basarabiei şi al Dobrogei. In felul acesta se produce curentul litoral, care pentru ţara noastră are cea mai mare importanţă. Apa ce vine din Nord-Vestul bazinului marin e înlocuită cu alta din faţa Crimeei, şi în felul acesta se produce un circuit, contrar sensului ceasornicului. Acesta e curentul care ne ameninţă cu împotmolirea canalului Sulina, singurul dintre cele trei braţe ale Dunării, pe unde vapoarele mari pot naviga până la Galaţi şi Brăila".

Ocupându-se de însemnătatea Mării Negre pentru România, autorul arată câte sunt de făcut ca să se pună în valoare acest izvor de bogăţie. „Prea desconsiderăm marea, deşi aceasta ne-ar îmbogăţi. Nu e regiune mai frumoasă decât Coasta de Argint, iar mai la Sud, în părţile Balcicului, ar avea loc sute de clădiri adăpostitoare de oameni obosiţi de muncă, dornici de odihnă. Plajă, climă dulce, apă bună, toate se găsesc — numai voinţa pentru progres e prea slabă".

Excelenta expunere a d-lui dr. I. Lepşi e atât de bogată şi atât de clară, că poate fi cetită cu mult folos de oricine. — *J. B.*

RADU DIMIU: „Limbajul Juridic"

Cu o prefaţă de Andrei Rădulescu, Consilier la Inalta Curte de Casaţie şi Membru al Academiei Române

Sub titlul „Limbajul Juridic", d. Radu Dimiu, un distins magistrat de la Tribunalul Prahova, face pe deoparte un expozeu metodic al evoluţiei limbajului juridic, iar pe de alta arată forma la care a ajuns astăzi, formă convenţională, necunoscută pentru marele public care asistă la procese ca la un adevărat spectacol neînţeles.

Din cauza rutinei căpătate prin întrebuinţarea continuă a acestui limbaj particular, atât magistraţii cât şi avocaţii apar pentru profani ca un fel de iniţiaţi în misterele unui cult deosebit.

Din această neînţelegere decurg nişte adevărate anomalii, atingând uneori ridicolul, aşa cum se întâmplă zilnic cu oamenii prea simpli care, nepricepând sensul cuvintelor, se silesc la rândul lor, să se menţină în atmosfera procesului, inventând adevărate enormităţi.

In legătură cu acest fapt, d. Dimiu ne face o expunere, minunat aleasă, de interogatorii cu răspunsuri care stârnesc fără voie ilaritatea.

Cu drept cuvânt constată autorul că marele public asistă mai bucuros la procesele penale sau la Curţile cu Juraţi, de cât la procese civile.

După ce se ocupă de cuviinţa în pledoarii pe care o recomandă cu tot dinadinsul, şi de limbajul magistraţilor cărora le cere nu numai cuviinţă dar şi claritate faţă de împricinaţi, d. Dimiu ajunge la concluzia că limbajul juridic trebue să fie mai înainte de toate logic, natural, iar termenii technici să intervie numai acolo unde sânt indispensabili.

In prefaţa care însoţeşte volumul, d. Andrei Rădulescu, Consilier la Inalta Curte de Casaţie şi membru al Academiei Române, afirmă că întreaga lucrare e scrisă cu avânt, într'un stil limpede şi că autorul dă dovadă că posedă însuşiri alese de cercetător, iar prin reproducerea unor scene ori cuvinte nostime, această lucrare poate descreţi chiar frunţile celor mai îngânduraţi.

Reproducem ca încheere unele răspunsuri nostime din dialogurile hazlii care se aud câteodată în faţa instanţelor noastre judiciare şi pe care d. Radu Dimiu cu spiritul său de cercetător şi mai ales de fină observaţie a ştiut să si le noteze la timp în carnetul d-sale:

Intr'un proces de divorţ un martor declara:

„...cât au trăit împreună i-am pomenit tot *în neregulă*".

Voind să arate că în căsnicie erau dese neînţelegeri.

Sau în alt proces:

„...soţul nu aducea cele necesare soţiei, meseria sa fiind cam *depravată*".

Bietul soţ era cârciumar şi fusese declarat în stare de faliment; martorul voise să arate că meseria nu mai renta destul, decăzuse, se stricase.

Un împricinat acuzat că-şi bătea soţia, declară:

„...sunt *solvabil* (liber) la mine în curte să fac ce vreau".

Un martor justifica lipsa de cunoştinţe asupra unui fapt penal, prin cuvintele:

„...când s'a întâmplat *cazul mortuar* n'am fost de faţă".

Un altul că:

„...femeile se certau *per tu* amândouă".

D-l Radu Dimiu nu e la prima sa lucrare originală în materie juridică. D-sa a mai publicat încă patru lucrări de acelaş interes, mai cu seamă lucrarea „Judecători şi judecăţi de altă dată", conţinând descrieri de oameni şi fapte care prezintă aceiaşi atracţie pentru cititorul de orice categorie. — *L. Leoneanu.*

L. RENN: Guerre

Tradus în franţuzeşte de G. Burghard (Flammarion)

Un roman realistic şi documentat în care se descrie viaţa unui infanterist german din ziua mobilizării până la armistiţiu. D. Renn a năzuit să arate tot războiul în opoziţie cu alţi autori de scrieri de războiu care n'au voit să reprezinte de cât un episod.

Nu se vede în acest roman fără unitate evoluţia sufletească a soldatului german din 1914 la 1918. Eroul rămâne identic cu el însuşi dela început până la sfârşit. Nimic nu ne pregăteşte să înţelegem cum s'a născut valul de revoluţie care se ridică în ultimele pagini ale romanului, pentrucă l'am cunoscut toată vremea devotat, disciplinat, nici prea entuziast, nici prea decepţionat sau prea ostenit la sfârşit.

Ca scriitor e mai exact şi mai puternic în evocarea realităţii decât Remarque, mai ales pentru cei ce au luat parte la lupte. Dar e mai monoton şi mai neînţeles în desfăşurarea acţiunii războiului, mai descusut pentru cei ce nu au fost pe câmpul de luptă. Nu există aci tristeţa şi pesimismul din cartea lui Remarque şi prin aceasta Renn e mai aproape de realitate. El ne arată soldaţii trăind zi cu zi, trecând prin groaza nebună a morţii, dar în apropierea acestei morţi căutând să profite cu mai multă lăcomie şi grabă de plăcerile vieţii, fără grijă de viitor, fără să le pese de lipsa de bani, ca nişte copii în vacanţă care râd şi se îmbată seara după ce au trecut dimineaţa prin focul atacului.

In original, cartea se citeşte cu plăcere, în traducere este de o monotonie şi o lipsă de orice relief pe care numai fraza uşoară şi curgătoare te face să nu închizi cartea fără să o termini. — *I.*

Buiabesa

Străinul care se opreşte la Budapesta trebue să ceară la masă un „gulaş". Se impune să bei bere la München şi să mănânci „şniţel" la Viena. Nu se poate să vii la Marsilia şi să nu faci cunoştinţă cu „buiabesa".

Ce e „buiabesa"? Ne-o spune d. Demostene Botez în nişte minunate „impresii de călătorie" publicate în ultimul număr al revistei *Viaţa Romînească.*

„Cunoştinţele noastre despre buiabesă erau oarecum numai teoretice şi ştiinţifice. Ştiam că e o supă de peşte, de peşte foarte mult şi amestecat, că e o specialitate a sudului Franţei, adică — natural — a locurilor unde se găseşte peşte mult.

Restul, şi chiar numai atâta, se formulează pe cale deductivă, şi cu reminiscenţe de borş românesc de peşte. Doar tot ce-i imaginar se creiază numai cu noţiunile deja ştiute. De altfel, până nu o guşti, şi chiar până nu o vezi, buiabesa este imposibil de imaginat.

Numai un inginer parizian, deştept şi mucalit, exprima unui prieten senzaţia buiabesei, cea mai apropiată de realitate. O zi întreagă s'a plâns că simte pe gât de-alungul esofagului, o arsură stăruitoare, de parcă ar fi înghiţit şi ar avea în stomah vată termogenă.

Afară de vata termogenă, buiabesa nu mai are altă comparaţie care să o evoce cu preciziune. Şi mai este încă ceva: odată ce ai mâncat-o, vei purta în fiinţa dumitale un miros ciudat de peşte alterat presărat cu piper roş, şi oricât lipsit de memorie ai fi în genere, vei avea în această privinţă o memorie olfactică şi afectivă pe viaţă...

...Dar ne-a sosit buiabesa. Amicul nostru ne-o prezintă cu acelaşi plural intim: „să mâncăm o buiabesă".

Vreţi să ştiţi ce înfăţişare prezintă? Inginerul parizian avea dreptate.

Intr'un castron, felii de pâine, ca la friganele, una peste alta, stau moi şi galbene ca un burete putred şi desfăcut, în puţină zeamă gălbue. In altă farfurie, bucăţi de peşte, amestecate, ca 'n urma unui cutremur submarin.

Dacă am fi ştiut că asta-i buiabesa, până la aducerea ei, am fi învăţat dela ceilalţi cum se procedează, nu trăgând numai cu coada ochiului ca la mese mari cu mâncări necunoscute, ci studiind direct cu curiozitate ştiinţifică, exact ca la o demonstraţie de probă.

De aceia ne-am trezit deodată novici şi numai cu resursele clasice în faţa buiabesei. Am scos cu timiditate o felie galbenă, din cele aşezate teanc, ca nişte perne putrede, şi puţină din zeama în care dormitau obosite de muiate.

Pânea asta e vata termogenă despre care vorbea bietul inginer. Bucăţica de pâne puse în gură revarsă supa de peşte pe care o aglomerase, cu o abundenţă devastatoare, umplându-ţi toţi porii gurii cu o iuţeală vertiginoasă de o arsură violentă de piper roş şi probabil şi alt asemenea preparat. Tot brusc eşti cuprins de mirosul insistent de peşte iuţit. După câteva înghiţituri, vata termogenă e pretutindeni; îţi vine să respiri forţat, să tragi aerul pur de-afară cu aviditate şi să evacuezi aburul piperat ca o emanaţie de vulcan cu gaze în evaporare.

Respiraţia, astfel, devine ca la asmatici, imperativă şi conştientă, şi de unde până atunci nici nu ştiai că respiri şi respirai fără să ştii, această funcţie devine conştientă, capitală, terorizantă, violentă.

Odată contaminat, poţi mânca oricât, căci nu mai simţi nimic, nu mai ştii ce mănânci. Tot ce pui în gură după aceia, vin, sare, muştar, capătă un gust curios şi fad; ai, ca să zic aşa, o senzaţie nouă a vieţii, parcă plutitoare, de parcă simţul olfactic ar fi ingurgitat, fără să ştii, un stupefiant şi ar fi început să aibă halucinaţii. Sarea nu mai are nimic din ceiace este sărat, iar vinul e ca o leşie fadă".

BIBLIOGRAFIE

C. F. Niculescu, George Borneanu şi Gr. Ernescu, *Noul manual pentru bacalaureat* (1930-1931). Ediţia a II-a. Ed. „Cartea Românească". Preţul 240 lei.

A. D. Xenopol, *Istoria Românilor din Dacia Traiană.* Ediţia a III-a. Vol. XII: Revoluţia din 1848. Ed. „Cartea Românească". Preţul 180 lei.

Mihail Sadoveanu, *Venea o moară pe Siret...* Roman. Ediţia a IV-a. Ed. „Cartea Românească". Preţul 99 lei.

Dr. I. Lepşi, *Marea Neagră.* Colecţia „Cunoştinţe folositoare". Ed. „Cartea Românească". Preţul 8 lei.

Ultimele noutăţi apărute în vitrina

Librăriei Universala ALCALAY & Co.

Calea Victoriei Nr. 27, colţ Bulv. Elisabeta 1

M. Martin du Gard: Carte rouge (le théatre et la vie) Lei 78
Armandi Andrée: Les reprouvés (roman) „ 98
Anna Dostoiewskaia: Dostoiewski (Col. Les Contemporains vus des pres) „ 177
Simanovitch A.: Rasputine (même collection) „ 98
Bérard Victor La résurrection d'Homére (Le drame épique) „ 98
Bessedowsky: Qui, j'accuse (au service des Soviets) „ 98
Reboux Paul: Le noveau Savoir-vivre „ 78
Vercel Robert: Notre Pére Trajan (roman) „ 98
Thibaudet Alb.: Mistral ou la Republique du Soleil „ 78
Ginisty Paul: Souvenirs de Journalisme et de Theâtre „ 98
Briantchaninoff: Ni Europe, Ni Asie, La Russie est Russie „ 78
Yvert-Telier: Catalogue de Timbres Poste 1931 „ 294
Prince de Bülow: Memoires 1897-1902, tome I „ 234
Général Mordacq: Le Ministre Clemenceau, tome I „ 117
Clemenceau: Grandeurs et Miséres d'une victoire „ 195
Handengue: Les Gardes rouges de l'an II „ 98
Ehrenbourg: Rapace (trad. du russe) „ 117

Se primesc abonamente la toate revistele şi ziarele române şi străine cu preţurile originale.

Comenzile pentru provincie se expediază şi contra ramburs.

Cereţi în toate librăriile
ultima noutate

ION VINEA
PARADISUL SUSPINELOR
cu cinci gravuri afară din text, dintre care un portret inedit, de Marcel Iancu

Editura „Cultura Naţională"
2, Pasajul Macca Bucureşti (I)

Citiţi azi **Realitatea No. 194**
:: Cu numeroase ilustraţiuni şi un bogat sumar ::
5 culori — 10 lei

Libertatea americană

Scriitorul francez Georges Duhamel a adus din America un volum de impresii. De impresii nu tocmai trandafirii. Unde este timpul când se zicea:

„Un ofiţer şi-a permis să pălmuiască un ţăran? Ţăranul să se revolte. Să fugă de patria lui nedemnă! Să facă la fel cu fraţii lui mai mari, şi să se îmbarce la rându-i pentru libera Americă".

Libera Americă! Sunt multe lucruri care lipsesc în libera Americă, dar mai ales unul: libertatea.

— Cum se poate să criticaţi libera noastră republică, — strigă d. Pitkin, interlocutorul imaginar al lui Duhamel (şi Pitkin nu-i dintre Americanii aceia care cred că Constantinopol e un oraş curios din Franţa iar Pireul un om celebru); cum puteţi critica tocmai dv. care trăiţi într'o Europă fărîmiţată, unde cel puţin şapte naţii suportă un regim de silnicie, în timp ce însăşi Franţa, după felurite experienţe nenorocite, e ameninţată cu dictatura politică.

— D-le Pitkin, răspunde Duhamel, dictatura politică e, fără îndoială, odioasă şi intolerabilă. Dar să nu te miri când ţi-oi spune că nu prea mă gândesc des la asta. Ce vrei? Servituţile politice sunt, prin firea lor, violente şi grosolane, şi astfel, în chip iarăşi firesc, sfârşesc prin a provoca răscoală. Spiritul de rebeliune politică nu s'a stins în inima omului, din fericire. Dictaturile sovietică şi fascistă, ca să nu le citez decât pe ele, ridică, atât în ţara lor de origină cât şi în lumea întreagă, o protestare prea arzătoare pentru ca filozoful să mai aibă dreptul să fie descurajat. De îndată ce au ajuns la un oarecare grad de cultură, oamenii suportă greu restricţiile impuse lor de către tiranul naţional sau de dominaţia străină. In schimb, ei se acomodează, din nefericire, prea bine cu cellalt soiu de dictatură, dictatura falşei civilizaţiuni. Şi asta e ce mă nelinişteşte.

— Nu prea înţeleg bine, spune atunci d. Pitkin. Fireşte, regimul nostru politic e departe de a fi perfect, dar...

— Iţi repet, d-le Pitkin: chestia politică mă interesează prea puţin. Şi dacă dv. Americanii nu vă socotiţi sclavi politiceşte (ceiace e, după mine, o mare bunăvoinţă din partea dv.), — în tot cazul sunteţi sclavii moraliştilor dv., ai legiştilor, ai higieniştilor, medicilor, urbaniştilor, şi chiar ai esteticianilor dv., ai poliţiştilor, ai publiciştilor dv., — şi mai ştiu eu cui?

In sfârşit, ce mai vorbă: Americanii sunt sclavii Americii...

Imi dau sama că mă pricepi greu. De altfel sclavia voastră voi înşivă deabia o simţiţi.

— Păi dacă n'o simţim, murmură atunci d. Pitkin, e poate mai bine să nu mi-o mai spui...

— Inţeleaptă vorbă, d-le Pitkin. La dv. e robită însăşi viaţa interioară, viaţa sufletească a individului. Cetăţeanul, supus la atâtea controale, investigaţii, inchiziţii, cenzuri, — nu-i numai prada birocraţiei. El însuş consimte la asta. Pentru toate actele vieţii lui sociale e obligat să răspundă la interogatorii, să umple formulare, să alcătuiască dosare, să ofere neîncetat un tribut de hârţoage Monstrului. Cetăţeanul îşi petrece viaţa în „declaraţii", subt ameninţarea legii. Oricât de mare ar fi la el spiritul disciplinei, vine un moment când găseşte că „bucuria de a trăi" are un gust de amărăciune şi de batjocură. Incă odată, d-le Pitkin: regimurile politice-s trecătoare; dar acea înfricoşătoare idee de civilizaţie nu încetează de a prospera...

— Libertatea, zise cu îndărătnicie d. Pitkin, nu-i în instituţii, ci în sentimentul pe care îl avem despre ea. Noi avem sentimentul că suntem poporul cel mai liber de pe glob.

— Da, da. Ia te uită. Uite bancnotele astea, pe care este imprimat cuvântul Liberty. Ce vezi d-ta subt acest cuvânt: uite, pe hârtia asta un Indian; pe hârtia astălaltă un Bizon. Dumnezeule! Două rase vii şi libere, pe care le-aţi distrus în mai puţin de trei secole. De altfel, scumpe Domn, toţi intelectualii dv., poeţi şi prozatori, îşi întorc cu amărăciune capul dela ţara lor natală. Ţara asta, către care veneau, însetaţi de libertate, asupriţii altor ţări, a devenit acum, făcută de ei, o patrie aspră, feroce, unde libertatea nu mai e decât o expresie electorală...

— E cam adevărat asta, recunoaşte d. Pitkin. Uneori chiar ne-am gândit să facem ligi...

— A! Minunat! Minunat. Am tocmai o grămadă de ligi să-ţi ofer. Uite, de pildă propun alcătuirea unei ligi în favoarea scandalurilor publice...

— O! Domnule Duhamel, nu glumiţi cu asemenea lucruri...

— Ba da, ba da! Şi scandalul de care vorbesc eu nu-i ce crezi d-ta. Uite: va fi membru din ligă orice cetăţean care va voi să îndeplinească, în fiecare zi, câte un act de ne-conformism, de nesupunere —, o! un act oricât de modest, bunăoară: să-şi dea ciorapii la cârpit, să refuze ascensorul, să ceară scara, să nu se ducă o săptămână la cinema, să nu-şi cumpere automobil, să refuze o marcă de săpun pentru că proprietarul lui a declarat că cheltueşte două milioane anual cu reclama, să se plimbe prieteneşte pe stradă cu un negru, să nu pronunţe cuvântul standard, să-şi ofere locul în tramvai unei cucoane bătrâne, să cânte, să se plimbe fără scop, etc., etc...

— A! D-le Duhamel, nu eşti serios...

— Ascultă! A doua ligă: liga pentru desvoltarea şi favorizarea neascultării faţă de legile ridicole şi opresive.

— Vai! zise d. Pitkin. Această nevoie de nesupunere a făcut mari progrese decând cu legea prohibiţiei.

— Atunci *Ura* pentru legea prohibiţiei. Mai departe, d-le Pitkin: Ligă pentru învăţarea nevoii de a nu face nimic.

— Cum?

— Adică de a te întrerupe de la lucru pentru a sta puţin să gândeşti...

D. I. S.

DUPĂ VACANŢĂ
Trebue să răscumpăraţi vremea lecturilor inutile şi banale
ORICE IUBITOR AL CĂRŢII VA CITI:
ARIEL sau
VIAŢA LUI SHELLEY
de ANDRÉ MAUROIS
apărută în Editura „Adeverul" intr'o excelentă traducere romînească

INSEMNĂRI

Pomenirea lui Lamartine

Prin jurnalele literare franceze s'a pomenit centenarul „Armoniilor poetice" ale lui Lamartine, apărute în 1830.

Mai citeşte cineva pe Lamartine ? Lectură favorită a bunicilor noştri, desigur că poeziile lui, astăzi, nu le mai citesc decât şcolarii, din obligaţie, în manualele didactice. Ca orice opere clasice, dealtfel. Nici literaţii— când le citesc şi dacă le citesc — nu le mai gustă.

Cu prilejul pomenirii „Armoniilor", ne-a plăcut să ne amintim versuri celebre. Am reluat „Le lac", „Le Crucifix" şi altele mai puţin cunoscute (şi poate nu cele mai puţin isbutite) din bucăţile lui Lamartine.

A trebuit să ne mărturisim, cu destulă părere de rău, că muza lamartiniană a îmbătrânit mult. Mai mult decât a lui Ronsard (şi ne aducem aminte de „Quand vous serez bien vieille, au soir, à la chandelle...", — mai mult decât a lui Racine.

Ceiace ne supără, pe noi cei de astăzi, în poezia lui Lamartine (mai mult, fără îndoială, decât în poezia oricărui alt romantic) este lipsa ei de naturaleţă, emfaza ei declamatorie ; nu banalitatea ei, ci lipsa ei de simplitate ne jigneşte, astăzi, gustul.

Este surprinzător şi aproape de neînţeles cum simplitatea adâncă şi atât de general omenească a unui Baudelaire, n'a fost observată decât aşa de târziu. Comparat cu Baudelaire, Lamartine apare cumplit de fals. De ce ? Pentrucă i-a lipsit puterea de a vedea (sau voinţa de a reda) viaţa aşa cum este, viaţa lăuntrică, mai ales. Acesta a fost defectul tuturor romanticilor. Au transformat materialul de viaţă în material poetic, au *poetizat*. Această poetizare nu ne mai poate satisface astăzi simţul nostru realist. *N'au extras poezie din viaţă, ci au poetizat viaţa* — ceiace este un procedeu absurd. Nimic din această poetizare în Heine, nimic în Baudelaire (sau, dacă vreţi, în cele douăzeci de poeme de geniu ale lui Bandelaire).

Emfatică şi atât de lipsită de viaţă, poezia lui Lamartine nu cuprinde nici-o gândire care să ne entuziasmeze (cum e cazul cu poezia lui Goethe sau a lui Eminescu). Nimic din acea „angoisse cosmique" care îl ridică atâta pe Eminescu. O muzică într'adevăr foarte armonioasă, foarte plăcută, puţin cam moale, cam fără vlagă, fără ecouri adânci — şi atât.

Timpul — pe care ar fi dorit să-l oprească într'un vers ilustru — l-a judecat pe Lamartine, fără putinţă de apel. Şi, cum, în fond, în literatură, tot timpul e cel mai bun judecător credem că nu greşim spunând că gloria lui Lamartine rămâne doar oficială — şi pe de-a'ntregul inoperantă.

Amorul în Germania

Sub titlul acesta în revista franceză „Gringoire" apare un sensaţional reportaj, datorit lui Louis-Charles Royer. Mai just ar fi : Amorul la Berlin ; investigaţiile lui Royer se exercită mai ales în capitala Germaniei.

Articolele lui Royer sunt în chip evident, menite să spulbere învechitele păreri despre o Germanie romantică, cu Gretchene blonde, caste şi pure, naive şi romanţioase. Părerile acestea au fost, în mintea Francezilor, serios zdruncinate prin război, şi, dela război încoace, prin anchete serioase şi complete. Nimeni nu mai credea, de multă vreme, în această Germanie romantică şi neprihănită. (Aşa cum nimeni n'ar mai trebui să creadă într'o Franţă conruptă şi într'un Paris-Sodomă, cu o populaţie exclusiv formată din peşti, apaşi şi prostituate). Royer şi-a propus să distrugă ultimele îndoeli în ce priveşte viaţa sexuală în Germania. Reportajul lui are, într'adevăr, un aer de sinceritate, de documentare şi de spontaneitate, care convinge.

Ceiace este impresionant în aceste articole din „Gringoire" este caracterul de obişnuit, de cotidian, al perversiunilor sexuale. Pervertirile sexuale nu au, în Berlin, un caracter excepţional. Homosexualitatea este tot aşa de răspândită ca... fumatul, de exemplu. Lesbianismul la fel. Masochismul este curent. Amorul natural este practicat şi el, dar ca o meserie *à côté*, un *Nebengeschäft* sexual, atât cât trebue pentru ca natalitatea să nu scadă. Bine informat de oameni de ştiinţă, de specialişti în „Sexualwissenschaft" (care pare, într'adevăr, o ştiinţă autohtonă germană), Royer citează zeci de cazuri, zeci de localuri, dând adrese, fapte şi mărturii, care cu greu şi-ar găsi echivalentul numeric în Paris.

Parisul este o Sodomă a străinilor. In general, viţiul, în Paris este un articol de export, bun pentru străini, aşa cum bune pentru străini sunt restaurantele de lux, localurile de noapte scumpe din Montmartre şi cărţile poştale obscene pe care ţi le oferă, discret, indivizi foarte corecţi, noaptea, în Place de l'Opéra. Pervertirile, mai bine zis invertirile sexuale (de care se ocupă în special Royer) sunt, desigur, mult mai puţin frequente în Paris decât în Berlin.

Ceiace ar fi trebuit să observe în primul rând Royer este aspectul acela cotidian, familiar, patriarhal, pe care îl au în Berlin pervertirile şi invertirile sexuale. Royer a remarcat, dealtfel, că „nudismul", de exemplu, în Germania nu este deloc un snobism, o modă sau o bravadă, ci o spontană exigenţă naturală, pe care mii şi mii de nemţi o afirmă cu sinceritate şi *seriozitate*. Asta e. Germanul e serios, cumplit de serios în tot ce face. Nu cunoaşte ce este *la blague*, zeflemeaua atât de scumpă Francezilor. E de mirare că e serios şi în pervertirile sexuale ?

Mai este, desigur, şi altceva. Este o slăbire, în Germania, a unei morale (sau a unei ipocrizii, deghizată sub numele de morală) care, înainte de război, ţinea în frâu anumite instincte. De acest fapt se plâng şi astăzi Germanii de modă veche (în orice caz recrutaţi mai mult printre provinciali). Cine a fost la Berlin în anii care au venit imediat după război îşi poate da seama de această răsturnare de valori (sau răsvrătire, dacă vreţi). Exasperarea aceasta a instinctelor a fost un fenomen general după război. Nicăiri, poate, n'a fost mai evident decât în Germania. Exasperarea asta dăinueşte încă şi acum.

Seriozitatea şi naturaleţa cu care Germanul practică viţiul surprinde pe un Francez ca Royer. Povesteşte, în reportajul lui, întâmplări extrem de amuzante şi scene minunate. In plină zi, în Potsdamerstrasse (una din cele mai animate din Berlin) Royer coboară din taxi. Şofeurul n'are mărunte. Intră într'o cafenea, cere o consumaţie la bar şi cere să-i schimbe. Patronul îl întreabă, calm: „Pederast? — Da, răspunde Royer. — Atunci vino diseară pe la opt. Deabia atunci încep să sosească clienţii". Niciodată în Paris, afirmă Royer, nu i s'ar întâmpla asta, la acelaş ceas, şi într'o cafenea, oricare ar fi. Foarte probabil. Dialogul de mai sus, spune el, l'a mai avut în Berlin, de câteva ori, în zece cafenele. Foarte sigur. Naturaleţă, familiaritate şi cotidianism al viţiului.

Scenele culese (şi alese!) de Royer sînt abundente, concludente, veridice şi, fără îndoială, odioase. Oricine cunoaşte Berlinul de toate zilele îşi poate da seama că reportajul lui nu este mincinos, nici exagerat.

Legenda unei Germanii romantice (inventată pe la începutul veacului trecut) a dispărut din circulaţie. Legenda unei moralităţi germane excepţionale trebue să dispară şi ea. O anumită ipocrizie în moravurile Germaniei pare pe cale să dispară de pe acum. Cu atât mai bine. Reportagii ca acela al lui Royer, cu intenţii evident injurioase nu vor distruge nimic din vigoarea şi prosperitatea poporului german. Asemenea reportagii dovedesc, însă, că spiritul de duşmănie dintre cele două popoare pe care le desparte Rinul, e exasperat şi viu — ca întotdeauna.

Intre popoare ca şi între indivizi asemenea procedee sunt dealtfel obişnuite, de când datează istoria... — *Al. A. Ph.*

Inmormântarea lordului Birkenhead

Lordul Birkenhead, ridicat din negustor la rangul de pair pentru valoarea sa intelectuală, om de o cultură ştiinţifică neobişnuită chiar în Anglia, om de stat şi scriitor de mare talent, a fost înmormântat în primele zile ale lui Octombrie, cu cea mai mare simplicitate, în mica şi neînsemnata localitate Charleton. S'au luat toate dispoziţiile ca slujba să fie cât mai simplă şi mai scurtă.

Micile grupe de agricultori şi familiile lor care luau drumul spre biserica din St. James Newbottle, în seara înmormântării, făceau să se creadă mai degrabă că e vorba de înmormântarea unui mare proprietar de moşie de cât de a uneia din cele mai însemnate figuri ale timpului.

Nu putea fi mai mare contrast de cât acela între strălucita carieră a lui Lord Birkenhead şi liniştea tăcută a înmormântării sale.

Biserica se umpluse de lume şi peste 200 de ţărani erau adunaţi pe afară, toţi tăcuţi şi plini de o respectuoasă întristare. In biserică plutea o dulce aromă de garoafe şi trandafiri. Lângă sicriul acoperit de coroane erau Lady Birkenhead şi familia. Lângă figura albă a episcopului Lang era Sir Austin Chamberlain, mai spre dreapta Mr. Winston Churchil şi apoi alte mărimi dintre prietenii cei mai intimi ai lordului.

Lângă sicriu era şi o mică creatură, care şedea tristă şi cuminte: „Jeannie Cairn terrier", tovarăşa nedespărţită a marelui om în anii aceştia de pe urmă.

Era ceva nespus de dureros în felul cum se ţinea căţeluşa după sicriu. La orgă a cântat un vechiu prieten al răposatului Dr. W. H. Harris de la biserica Christ Church din Oxford. Ecoul muzicii se revărsa în valuri de regrete pe convoiul care înainta încet pe sub copaci, în frunte cu fiul mai mare, noul „Earl" la braţ cu mumă sa şi cele două surori măritate, până ce ajunseră la umilul cimitir din Charleton, pe când în urmă se desfăşura în lungi şiruri mulţimea de ţărani şi prietenii nobili printre care era şi fostul rege al Greciei, ducele de Westminster, Ducele şi Ducesa de Malborough şi alţi oameni dintre cei mai reprezentativi din viaţa politică şi culturală a Angliei.

Apoi a doua zi s'a celebrat o slujbă religioasă la Westminster Abbey la care a fost reprezentat regele prin Vicontele Hampden şi la care au luat parte membrii parlamentului şi toate autorităţile, precum şi un public foarte numeros din toate clasele sociale. — *I.*

Psihologia la hotel

Un hotelier parizian din cartierul latin a fost întrebat ce observaţii are de făcut cu privire la clientele lui străine. Răspunsul lui e edificator: Americancele sunt foarte rele gospodine. Işi pun ghetele murdare în dulap, peste rufele curate. Pe masă au totdeauna o sticlă cu whisky (regimul sec!). Rusoaicele fac gălăgie şi pălăvrăgesc toată noaptea. Sunt foarte geloase. Işi tratează amanţii cu împunsături de cuţit, destul de adânci ca să producă durere, dar nu destul de grave ca să poată aduce o intervenţie a poliţiei. Egiptencele au nostalgia haremului: în fiecare noapte îşi aduc cinci, şase prietene, care dorm pe unde pot, pe scaune, pe jos, etc. Suedezele îşi taie uneori vinele, dar nu mor de asta decât foarte rar. Englezoaicele nu coboară niciodată în pijama la telefon, nu primesc vizite masculine şi nu vin niciodată bete acasă. Pe masă la ele sunt multe cărţi şi sticle de alcool. Chinezoaicele primesc de două ori mai multe jurnale decât toate celelalte cliente la un loc.

Cât despre franţuzoaice, sunt de diferite soiuri: unele sunt ca americancele, altele ca rusoaicele sau ca egiptenele, multe îşi taie vinele ca suedezele, şi în sfârşit altele seamănă cu englezoaicele şi cu chinezoaicele.

Se vede că hotelierul în chestie cunoaşte mai multe franţuzoaice decât străine. Desigur că, pentru acestea din urmă, părerea lui se bazează pe câte un singur exemplu. Se cunoaşte cazul jurnalistului englez care, ajungând într'o localitate străină, şi constatând că prima femee întâlnită are părul roşu, scrie cu mult sânge rece în carnet: „In acest oraş, femeile au părul roşu".

Mormonii la Londra

Mormonii vor cu orice preţ să convertească pe Englezi. Unul dintre reprezentanţii lor, doctorul Widstoe, care e însurat cu nepoata lui Brigham Young, fondatorul sectei, anunţă că se va face de aici înainte o propagandă intensă: credincioşii se vor duce să predice acasă la oameni.

Cineva l-a întrebat dacă, în felul acesta, poligamia are să se răspândească în Anglia.

— Poveste veche, a răspuns doctorul Widstoe. Nu de mult, doi dintre ai noştri au fost excluşi din Biserica mormonă pentrucă uitaseră că poligamia a fost desfiinţată încă din 1890.

— Şi ce regule ar avea de urmat un Englez care s'ar converti?

— Să nu bea alcool, să mănânce legume, să nu consume carne, să înveţe să facă faţă nenorocilor şi să aibă purtare bună. Toţi adepţii noştri sfârşesc prin a avea casa lor şi se zice că Mormonii trăiesc în medie cu şase ani mai mult decât ceilalţi oameni.

Mormonii plănuiesc construirea a patru biserici la Londra. Dar după principiile expuse mai sus, s'ar spune că e vorba mai mult de o şcoală medicală decât de o grupare religioasă.

Apologia lenei

Un misionar francez care a fost în Congo francez a adus deacolo o serie de maxime, dintre care unele slăvesc lenea. De exemplu:

Nu s'a întâmplat încă să moară cineva de prea mult somn. Dar prea multă muncă poate strica sănătăţii.

Cine doarme, nu e în primejdie să calce pe spini ascuţiţi.

Nu e nevoie să te chinueşti cu munca, cine trăeşte e destul de bogat.

Nu-ţi bate capul să te înalţi şi să devii fruntaş, căci plantele târîtoare nu se tem de uragane.

Să munceşti ca să devii bogat şi puternic? Prostie. Cine e tare n'are prieteni. Tigrul trăeşte singur, pe când şobolanii locuesc în grupuri. Mai bine e să fii şobolan.

Dacă trebue să munceşti, dacă nu poţi scăpa, atunci nu te grăbi, căci cine aleargă prea repede nu vede bolovanii care-i stau în cale.

Fereşte-te de orice pericol inutil, nu-ţi căuta de geaba greutăţi; ia-te după animale: şobolanul nu e atât de prost încât să ducă un tigru de funie. — *Gr.*

Impotriva lui Freud

La congresul naturaliştilor care a avut loc la Königsberg, cunoscutul psihiatru Bumke din Muenchen a atacat în modul cel mai violent opera lui Freud, — ceeace a produs mare senzaţie. Freud ar fi un poet, un romantic şi nici de cum un om de ştiinţă, căci teoria lui nu e câtuşi de puţin verificată pe cale experimentală. Bumke recunoaşte că psihanaliza se prezintă în aparenţă ca o teorie logică şi bine închegată, dar pretinde că în realitate doctrina lui Freud n'are nimic de a face cu ştiinţa.

Lecturile lui Masaryk

Masaryk, preşedintele republicii cehoslovace, este unul din oamenii care citesc cel mai mult, ba chiar, după biograful lui, Karl Ciapek, Masaryk e omul care citeşte cel mai mult din lume. In volumul lui, **Invierea unui stat,** are citate din romane franţuzeşti, englezeşti, germane, ungureşti şi ruseşti, toate în original. Preşedintele declară că cel mai amuzant lucru pentru el este citirea romanelor.

Mărunte

— Librăria de artă „Hasefer", din str. Eugen Carada 7 (Karagheorghevici) a inaugurat stagiunea expoziţiilor anului acestuia cu prezentarea interesantelor lucrări ale pictorului rus, stabilit azi la Paris, *Nicolas Gloutchenko*. Vernisagiul a avut loc Duminică 12 curent în faţa unui numeros public. Asupra acestei importante expoziţii vom reveni în numărul nostru viitor.

— Academia de ştiinţe morale şi politice din Paris a ascultat în comitet secret comunicarea pe care o va face d. Funck-Brentano, în ziua de 25 Octombrie, în şedinţa publică anuală a Institutului, cu privire la pretinsele *Memorii ale d-nei de Caylus*, pe care d. Funck-Brentano le atribue lui Voltaire.

Aceste memorii n'au fost publicate decât în 1770, mai mult de patruzeci de ani după moartea pretinsei autoare, şi Voltaire a semnat prefaţa.

— Se anunţă că editura Arthème Fayard din Paris, care publică jurnalele literare *Candide* şi *Ric et Rac*, se pregăteşte să scoată un al treilea hebdomadar literar, care va fi intitulat, după piesa lui Marcel Pagnol, *Marius*. — *Gr.*

Cea mai fină şi rezistentă
LAMA de RAS
12 LEI LAMA
DIAMOND
REGISTERED
Nu irită pielea
Repr. Gen. A. SCHOR S. A.
BUCUREŞTI
Str. Tudor Vladimirescu No. 26

Prudenţă

— Bine! Vă iau cu mine în automobil. Dar să-mi semnaţi o hârtie, că în caz de accident renunţaţi la orice despăgubire: Am mai păţit-o odată!

Naivitate

— Emil, am auzit un zgomot! Dormi?
— Da, dragă!

Dans modern

— Credeţi-mă: nu ştiu să dansez!
— Nici eu, scumpă doamnă. Să ne lăsăm în voia fanteziei şi are să se creadă că dansăm un nou dans modern.

Vîrsta ingrată

— Am auzit că învăţătorul vostru e bolnav!
— Da, dar nu-i nici-o bucurie: a venit altul să-l înlocuiască!

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR. CONST. MILLE (SARINDAR) No. 7—11

ANUL IX.-SERIA II-a.-No. 516

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 26 Octombrie 1930

BIBLIOTECA CENTRALĂ „ASOCIAŢIUNII" SIBIU

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

Vergilius

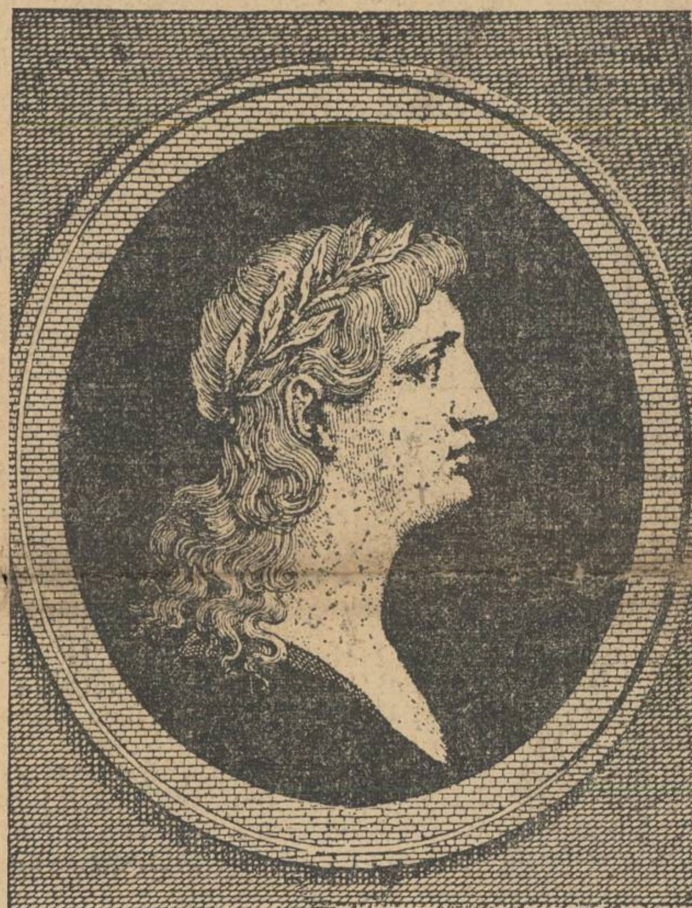
Martial, poetul atât de talentat, dar atât de nenorocos al Romei vechi zicea, vorbind despre operele scriitorilor că acestea, ca şi indivizii, îşi au destinele lor. Observaţia nu e nouă şi nici de o fineţe prea subtilă, dar în tot cazul e foarte nimerită. In adevăr dacă cercetăm în literatura greco-latină norocul sau nenorocul de care s'au bucurat creaţiile spirituale şi autorii lor, vom vedea că soarta a fost foarte capricioasă. Cu oscilaţii lente sau repezi, pe unii i-a ridicat în culmea gloriei fiind încă în viaţă, ca pe urmă să-i acopere, după moarte, cu indiferenţă, sau chiar cu uitare. Pe alţii, dimpotrivă, i-a persecutat cât au trăit, ca să-i înalţe la nemurire imediat după ce pieriseră. Acea *Tyche*, insolentă şi batjocoritoare şi-a râs şi în lumea literelor de orice prevederi şi calcule. Cine nu cunoaşte de pildă îngrijirea cu care îşi cizela un Isocrate opera-i de căpetenie, convins fiind că ea se va acoperi de o faimă eternă? Cât se înşela însă sărmanul retor care credea că *Panegyricul Atenei* va fi declamat veac de veac!... Cât se amăgise şi vanitosul Plinius cel Tânăr, care îşi închipuia că uşuratecile sale elucubraţii vor dăinui cât lumea! Şi doar pe aceşti scriitori soarta îi copleşise cu toate onorurile, în timpul vieţii! In schimb, pe un Propertiu sau pe un Juvenal, norocul i-a hărăzit cu celebritatea cuvenită talentului consacrat, numai după ce multe veacuri trecuseră peste cenuşa lor. Rari au fost scriitorii care să se bucure de faima nemuririi în viaţă, ca şi mereu după moarte. Unul din aceşti fericiţi ai zeilor, căruia destinul i-a surâs într'una, este fără îndoială şi poetul Vergilius.

Plin de renume încă din tinereţe, el şi-a putut păstra neştirbit nimbul său de glorie până în timpurile actuale. Acum, când se sărbătoresc 2000 de ani dela naşterea poetului meritul său e aşa de etern consfinţit în lumea întreagă, încât toţi îi îndreptăţesc această sărbătorire. Nimeni nu se miră de onorurile fastuoase ce i se aduc, după cum desigur nimeni nu s'ar fi mirat niciodată de aceste onoruri în orice vreme i s'ar fi dat. Netăgăduit, lumea veche a avut mulţi poeţi care au cântat în felurite chipuri tot ceiace mişcă un suflet omenesc. Mulţi au ajuns iarăş, mai mult sau mai puţin, la o perfecţiune care se poate compara şi astăzi cu a celor mai rafinaţi creatori moderni. Totuş puţini au ajuns să ne dea lucruri care să intereseze veşnic omenirea. Astfel de creatori, care isbutesc şi azi să sguduie sau să înduioşeze sufletele noastre, aşa cum o faceau acum câteva veacuri, sunt cu drept cuvânt nişte adevăraţi vrăjitori ai sentimentelor, un fel de fiinţe supra umane în faţa cărora se cade să ne închinăm. Unul din aceşti fermecători ai sufletului omenesc, este şi fiul micului fermier dela Andes.

Cum a ştiut să atragă şi să intereseze acest poet rustic pe cei mai rafinaţi critici din toate timpurile, e în adevăr o mare minune. Născut în clipe, când republica romană era în agonie şi când patimile politice covârşeau cu totul orice alt interes, Vergilius, ca o navă cu isteţime condusă, cu toate valurile şi stâncile de care se isbea, a isbutit să ajungă cu bine la limanul dorit. Acest liman era acea „Pax romana" pe care o adusese August odată cu întronarea monarhiei. Cât tânjiseră atâţia alţi poeţi după vremile acelea fericite, când încetând războaiele civile, orice cetăţean putea să se bucure în linişte şi cum îi plăcea de oţiul său! Nefericitul Lucreţiu şi sensibilul Catul n'aveau să mai apuce acele timpuri. I-a fost dat lui Vergilius să vază acele zile care, ca o nouă vârstă de aur, aveau să aducă fericirea oamenilor pe pământ. Acest veac de eternă mulţumire, pe care îl cântă aşa de frumos în Egloga IV-a, l'adusese un om care trebuia pentru aceasta zeificat. Nu sunt exagerate deci laudele pe care le aduce Vergilius lui August. Când într'un pasaj din „Georgice" el îl pune în numărul zeilor, neştiind ce să-i aleagă pentru domnie: „pământul cu oraşele măreţe, marea cea întinsă sau câmpiile Elysee" această apoteozare era sinceră. August adusese liniştea şi prosperitatea în statul roman, atât de turburat. Păcătuise şi el la început, fiindcă aşa cereau împrejurările politice. Ca triumvir, împreună cu Antonius, proscrisese şi confiscase o mulţime de proprietăţi ale multor vinovaţi sau nevinovaţi. După lupta dela Philippi, nu fusese chiar Vergilius una din victimile sale?... Dar confiscarea moşioarei iubite, dacă îl făcuse pe poet să sufere atât, a avut partea ei bună şi pentru Vergilius şi mai ales pentru noi.

Dacă el n'ar fi fost gonit depe domeniul său, primejduindu-i-se chiar viaţa, ar fi putut face el cunoştinţa lui Mecena şi a lui August? *Bucolicele* pe care le începuse puteau să fie completate în forma lor aşa de desăvârşită, dacă n'ar fi venit la Roma? Cum ar fi putut el cunoaşte pe atâţi poeţi şi critici de seamă, dacă nu venea în capitala lumii? Graţie lor a putut să scoată la lumină aceste comori literare, care în alte împrejurări n'ar fi depăşit poate marginile Mantuei sau ale Cremonei. A trebuit să vină centurionul Arrius, ca să-l facă pe delicatul poet să părăsească peisagiile atât de plăcute ale râului Mincio, unde ar fi mucezit poate într'un trai liniştit, dar inactiv. Dacă n'ar fi sosit în oraşul acela „a cărui imensitate îl speria", Vergilius, lipsit de orice încurajare şi emulaţie ar fi scris câteva Bucolice, şi atâta tot. La Roma însă, aceste Bucolice au fost citite chiar de August şi poeţi ca Varius şi Gallus, critici fini ca Pollio şi oameni de gust ca Mecena l'au încurajat să le completeze şi să le desăvârşească. E drept că aceste Bucolice n'au putut să întreacă originalul, idilele lui Theocrit rămânând cele mai perfecte în acest gen. Dar nu-i mai puţin adevărat că în aceste bucăţi de poezie câmpenească Vergilius şi-a pus tot sufletu-i care simpatiza până la deplină contopire cu natura pe care o descria. *Bucolicele* i-au creat celebritatea, dându-i imboldul şi încurajarea de care avea o atât de mare trebuinţă. Acest poet care era aşa de timid, încât îi venea rău, când publicul l'aclama în teatre, iar sgomotul şi mulţimea Romei îl indispuneau, graţie cercului literar al lui Mecena şi protecţiei lui August, a putut să creeze opere din ce în ce mai perfecte.

Retras la o moşioară, dăruită lui de August, lângă Neapole, delicatul poet, după îndemnul lui Mecena, va scrie „*Georgicele*". Acest poem, în care cântă binefacerile agriculturii sub toate chipurile, îl putem considera opera lui de căpetenie. Scriind-o, Vergilius îndeplinea dintr'odată două idealuri: unul politic, ajutând pe August şi pe ministrul său în reformele ce proectau, altul personal, realizându-şi un vis de mult dorit. Agricultura a fost cea mai plăcută îndeletnicire a Romanilor în toate vremurile. Nu lăudase Cato Maior pe agricultori, socotindu-le meseria drept una din cele mai nobile? Varro, cel mai învăţat contimporan al lui Cicero, nu făcuse şi el elogiul agriculturii? Nu ne spune chiar Vergilius că cei mai fericiţi ar fi aceşti agricultori, dacă ar şti să se folosească de bunurile lor? In „Laus Italiae" nu proslăveşte el pământul ei plin de roade şi de turme numeroase? Când senatul roman punea să se traducă în latineşte scrierile de agricultură ale Carthaginezilor, cei mai

isteţi maeştri în această artă, el făcea o operă de interes naţional. Când August, pentru a încuraja această agricultură, care începea să fie părăsită de cultivatorii care dau năvală la Roma, făcea reforme şi căuta îndemnători, care să-i întoarcă din nou la viaţa rustică, el săvârşea de asemenea un mare act. Vergilius l'a ajutat foarte mult în aceasta. Cercetând cu asiduitate isvoare străine, dar folosind mai ales experienţa sa, poetul a cântat cu entuziasmul unui iluminat darurile zeiţei Ceres. „Toate acestea le-am spus asupra culturii pământului, a vitelor şi arborilor, în timp ce marele Caesar trăzneşte cu război lângă adâncul Eufrat. Triumfător el dă legi popoarelor şi îşi îndreaptă drumul spre Olymp. In vremea aceasta, pe mine, Vergilius, cel în plină înflorire, mă hrănea dulcele Neapole prin ocupaţia cu versuri modeste". Succesul „*Georgicelor*", opera de căpetenie a lui Vergilius, a fost imens. Pentru noi modernii e şi mai explicabil meritul acestor poeme didactice. Cine s'ar încumeta azi să pue în versuri creşterea vitelor sau grădinile de zarzavat? N'ar fi ridicul chiar dela început?... E dar cu atât mai de admirat poetul, care prin episoade bine alese, prin comparaţii fericite şi mai ales printr'un suflu de umanitate duios, a făcut interesantă pentru toate timpurile această operă atât de apreciată de Romani. Cine a cunoscut mai bine şi s'a identificat chiar cu natura pe care a descris-o? Cine a compătimit mai mult cu cei încercaţi de războaiele civile, resfrângând această simpatie dela oameni la animale chiar? „Iată că taurul fumegând de sudoare, cade sub greul plug şi vărsând din gură sânge negru amestecat cu spume, geme pentru ultima oară. Desjugând tovarăşul trist de moartea fratelui, pleacă amărât plugarul, lăsând plugul înţelenit în mijlocul muncii. Pe sărmanii boi nu-i mai atrag de-acum nici umbrele codrilor, nici livezile cu iarbă fragedă, nici râul, care mai strălucitor ca argintul, şerpueşte printre stânci. Pe coapse pieile le-atârnă moi, ochii inerţi privesc uluiţi şi gâtul se înclină spre pământ".

De obiceiu, o operă didactică nu e atrăgătoare. Trebue să aibă cineva un talent strălucit, o cunoştinţă perfectă a subiectului şi mai ales o dragoste neţărmurită pentru ceiace scrie, ca să facă interesantă o astfel de operă. Vergilius a fost unul din aceşti aleşi şi de aceia nu ni se pare exagerat entuziasmul cu care lumea romană a primit apariţia „*Georgicelor*". Consacrarea lui Vergilius ca cel mai mare poet era meritată.

Ca un adevărat geniu ce era, poetul nu s'a mulţumit însă numai cu atât. El dorea să se înalţe mai sus, tot mai sus. Studiase pe Homer în toate amănuntele şi pe lângă iubirea-i de natură, admiraţia Iliadei şi Odysseei era totdeauna vie în sufletul său. Incă de pe când scria „Georgicele", poetul gândea la crearea unei epopei, prin care să preamărească originile Romei, pe eroii ei şi neamul marelui August. S'a pus pe lucru, a studiat, a făcut planuri peste planuri şi în sfârşit a început marea epopee a „*Eneidei*". Ce fericiţi aveau să fie compatrioţii săi, dobândind în sfârşit o operă demnă de mărirea la care ajunseseră!... Ca orice parvenit genial, Roma, după veacuri de cuceriri, trebuia să-şi înscrie şi ea în cartea neamurilor originele-i ilustre. Se încercaseră şi alţi poeţi înainte de Vergilius să o facă, dar nu reuşiseră. Naevius în „*Războiul său Punic*" şi Ennius în ale sale „*Annales*" nu fuseseră fericiţi, fiindcă epopeile lor erau simple istorii în versuri. Trebuia ales un subiect care să se piardă în legendarul trecut şi care totuş să aibă legături cu vremile actuale. Trebuia, în acelaş timp, ca acest subiect să fie variat şi să nu vorbească numai de războaie. *Iliada şi Odysseia* Grecilor aveau să fie contopite într'un singur tot pentru Romani. Vergilius a ştiut să-şi aleagă subiectul şi acesta e meritul său de căpetenie. Eneea, care vine de la Troia şi rătăceşte multă vreme pe mări, pentru a cuceri prin războaie câmpiile Laţiului, întruchipează deopotrivă şi pe Achille şi pe Odysseu. Mai mult decât atât: în câmpiile Elysee, Anchise, vestitul tată al lui Eneea, îi face acestuia un adevărat curs de istorie romană. Aceiaşi istorie se completează în icoane pe scutul dăruit de Vulcan eroului troian. In sfârşit, în „*Eneida*" se găsesc adunate, ca într'o enciclopedie modernă, toate cunoştinţele pe care trebuia să le aibă un Roman. Chiar şi formulele vechii religii aproape uitate pe vremea lui August, dar tot iubite, se găsesc presărate în epopeia virgiliană. Poetul folosise toată isvoarele istorice şi toate cunoştinţele-i ştiinţifice, plagiase chiar, luând din „gunoiul" lui Ennius „multe nestimate", dar isbutise să dea întruparea cea mai desăvârşită a unei epopei naţionale. Ceiace veacuri întregi făcuseră generaţii şi generaţii de aezi şi rapsozi pentru alcătuirea *Iliadei* şi *Odysseei*, la crearea „*Eneidei*" contribuise un singur om în timp numai de câţiva ani. E monumental în adevăr un astfel de talent. Fireşte că epopeia lui Vergilius fiind artificială are şi scăderi datorite unei astfel de artificialităţi. Cât de mari îi sunt însă în schimb calităţile! Câtă demnitate au eroii lui şi cât respect ne insuflă Olympul său faţă de cel homeric! Eneea e mai mult decât un erou, el este supraomul menit de zei să întemeeze un stat care va domina lumea. Marele Jupiter hotărâse ca statul roman să aibă „hotare nemărginite" şi poporul care va locui în ele, să fie „poporul destinat să înfrunte pe cei trufaşi şi să cruţe pe cei slabi".

„*Eneida*" nu e prin urmare numai o epopee în care se cântau originile Romei, ea e mai presus de toate un măreţ ditiramb al gloriei cetăţii lui Romulus.

De trei ori fericit poetul care a reuşit să cânte tot ce era mai frumos din patria sa: frumuseţile-i naturale şi vitejia fiilor ei!... Dar de-ar fi cântat numai atâta, el ar fi rămas mărginit în hotarele ţării lui. Vergilius a trecut însă de aceste hotare şi a cucerit lumea întreagă, fiindcă a cântat frumuseţea firii aşa cum o simţim întotdeauna şi peste tot. Nu peisagii italiene descrie el, ci peisagii care ne farmecă în toate locurile şi în toate vremurile. Nu sufletul roman l'a cântat el, ci sufletul omenesc de totdeauna, sufletul acela care se înduioşează şi compătimeşte cu cei mici şi umili. Aci stă explicarea tainei care face din Vergilius poetul admirat al tutulor vremurilor. Inspiraţia sa e mierea cea limpede care pătrunde, ca într'un fagure, în toate celulele sufletului nostru, făcându-le să vibreze ca nimeni altul, la armonia simpatiei universale.

De aceia, când Silius Italicus, poetul epic care a căutat să-l imite mai târziu, făcuse un templu de veneraţie pentru Vergilius şi când multă vreme în urmă se făceau mereu pelerinaje la mormântul lui, poetul le merita din plin. Le merită şi azi, fiindcă prin felul cum a cântat tot ce e mai duios din natură şi din om, a devenit de mult poetul nu numai al Italiei, ci al omenirii întregi. Astfel de fericiţi sunt rari şi în cartea destinelor numele lor sunt scrise cu focul nepieritoarelor astre.

I. M. MARINESCU

De ce vroia Virgiliu distrugerea Eneidei?

După o tradiţie păstrată de vechii scolastici, şi care n'a fost niciodată contestată, Virgiliu, simţindu-şi sfârşitul aproape, a cerut cu insistenţă prietenilor lui, Varius şi Tucca, să ardă manuscriptul Eneidei. Aceştia însă, nu numai că n'au ars-o, dar după dorinţa lui Augustus, au publicat-o. Comentatorii lui Virgiliu, care au acumulat asupra operei şi asupra poetului atâtea preţioase lămuriri, n'au dat asupra acestui episod terminal lucrări care să-i arate adevărata lui importanţă, semnificaţia lui deplină. El n'a zis: „Să ardeţi Bucolicele!" sau: „Să ardeţi Georgicele!" A zis răspicat: „Să ardeţi Eneida!" şi-a spus-o în plină luciditate, în clipa aceea solemnă în care arunci de obiceiu asupra vieţii trecute un ochiu loial, sincer. De ce oare această severitate in extremis? S'a răspuns: Scrupul de artist. Poema nu era terminată, nu era adică revăzută. Astfel că oferea (oferă încă, pentru că Tucca şi Varius au respectat conştiincios textul) un oarecare număr de versuri neterminate (51 dintr'un total de 9893), neglijenţe, repeţiri, chiar uşoare contraziceri. Să zicem că este adevărat, că din această cauză (scrupul artistic) Virgiliu n'a voit să-i supravieţuiască opera. Dar lucrul acesta este de ajuns ca să explice hotărîrea aceasta a lui Virgiliu? Care scriitor, după ce a compus o scriere aşa de uriaşă, ar mai condamna-o pentru atât de puţin? Trebue căutată deci o altă raţiune. D-l Auguste Dupony crede — în **„Revue de France"** — că Virgiliu n'a voit să-şi distrugă opera numai pentru câteva corecturi câte mai avea să facă, ci „pentrucă poema i s'a părut neisbutită — spune d. Dupony, — pentrucă-i părea rău că a început-o". Ipoteza este într'adevăr seducătoare. Dar nu suntem reduşi numai la ipoteză. Inaintea călătoriei sale în Grecia, Virgiliu scria lui August într'o scrisoare pe care o citează Macrobiu: „Intreprinderea este aşa de mare, încât ar fi o nebunie ca să mă însărcinez cu ea". Astfel, îndoelile îl obsedau. Dar nici un text nu ne dă cauza precisă. Va fi greu de ghicit?

Guerin: Enea povestind Didonei nenorocirile Troiei

Din Troia, lăsată pradă focului şi armelor, Enea trebuia să plece în Latium să se bată cu Rutulii. Până atunci avu de îndurat o aspră peregrinare pe întinsul apei. Eneida este deci, în mod esenţial, o epopee maritimă şi războinică, ca şi Iliada şi Odiseea. Iată ceea ce nu este contestat. Şi ceeace iarăşi nu e de contestat e că Iliada trebuia să fie un fel de Iliadă sau Odisee mai nouă, cu un ton şi cu o putere emotivă pe care n'au cunoscut-o poemele omerice, cu o semnificaţie iarăşi nouă. Dar, oricare ar fi fost această noutate, subiectul poemei impunea lui Virgiliu să fie un bun pictor marin şi de bătălii. Dublă necesitate care părea cel puţin în contradicţie cu operele lui precedente şi cu esenţialul vieţii sale: Virgiliu era un pacific şi un om de ţară, un moşier sau un ţăran — nu un marinar. Prin urmare, nu cunoştea nici războiul nici marea. Totuşi: îndemnat, încurajat, încântat, Virgiliu a compus Eneida; măcar cu imaginaţia — deaceea era poet — trebuia să devină şi războinic şi marinar.

Ingres: Virgil citind Eneida

„Arma cano": aspru program! Deşi cea mai bună parte şi cea mai frumoasă din Eneida nu stă în descrierea faptelor de arme, totuşi se observă o oarecare inferioritate faţă de cele descrise în Iliada, care-i serveşte drept model. Războinicii lui Virgiliu sunt prea delicaţi, prea umanitari, prea lipsiţi de bucuria războinică. In ceeace priveşte calitatea lui de marinar, putem spune că Virgiliu a iubit marea, când a făcut cunoştinţă cu ea, dar desigur, textul Eneidei o poate mărturisi în multe locuri, aceasta a făcut-o numai ca poet, deşi a locuit apoi multă vreme la mare şi deşi, ca orice Roman avut şi ales, îşi va fi avut — cum am zice azi — iachtul său de plimbare în golf.

Dar, dacă Virgiliu a iubit şi cunoscut marea, putea el regreta că a întreprins o poemă pe jumătate marină? Poate că da, poate că nu. Noi vedem ceeace citim în Eneida, nu putem vedea ceeace Virgiliu păstra în spiritul lui. El muri după întoarcerea dintr'o călătorie în Grecia, De ce a făcut el această călătorie? Un biograf al lui ne spune: „ca să-şi revadă Eneida pentru ultima oară" — „ut ultimam manum Aeneidi imponeret". El vrea să cunoască, să refacă pe contul lui navigaţiunile lui Enea în Marea Egee şi în Marea Ioniană. Era desigur un risc, dar pe care el îl acceptă cu toată inima, ceeace făcu ca Horaţiu să se alarmeze. Oda „La Corabia lui Virgiliu" (I, 3) este foarte curioasă şi semnificativă. Zeii mării sunt invocaţi şi vânturile rugate să fie propice.

Acest artist admirabil, acest artist îndrăzneţ şi de o conştiinţă modernă, vroi să încerce însuşi emoţiunile nautice ale eroului său: alto jactatus. Dar n'a putut altceva decât să înceapă. Şi nu zeii mării l'au lovit, ci acel al soarelui, într'o zi pe când era prea cald, la Megara. August, care se afla şi el în Grecia, îl decide să se întoarcă; îl văzuse bolnav. Şi Virgiliu muri la Brinzi (Brindes), fără să-şi poată realiza programul călătoriei sale. N'avea oare de ce să fie desperat? Şi din cauza aceasta îşi va fi condamnat la moarte poema lui romană şi umană. Să binecuvântăm însă pe amicii lui care ne-au păstrat-o.

G. B.

HEINRICH EDUARD IACOB

Vergil și noi

Vergil, feciorelnicul și idilicul. — Vergil a fost un pacifist. — Un plagiator și imitator al lui Homer? — Vergil și politica Romei. — Epoca de aur

La numele lui Vergil — care de mult a devenit Virgil — la amintirea ființei și operei lui, cei vechi aveau totdeauna simțimântul a ceva curat, feciorelnic și naiv. Locuitorii din Neapole îl numeau pe Vergil de-adreptul *Parthenius* — feciorelnicul. Acest poet a versificat toată viața lui acelaș subiect: originile vieței, și a și fost pus în relație totemică, misterioasă, cu un plop tânăr, sădit nu departe de Mantua și care cu zmicelele lui ajuta femeilor în durerile nașterii.

El însuși era un „valetudinarius", un bolnăvicios care a suferit mult de stomac și de dureri de cap. Iubea pacea. Homer a scris Odiseia; dar nimeni nu va spune că poetul Iliadei e un poet idilic. Altfel Vergil. Vergil a fost un idilic — și e remarcabil, fapt demn de gândit că epopeia cea mai mare a Romanilor a fost scrisă de un om care nu era aproape deloc, epic. Un om care nu fără chinuri s'a supus necesităților epice (mai cu seamă în descrierea cruzimilor). Munții pe care Vergil îi înalță răsboiului sunt în preajma văilor de pace, la versurile cărora poetul întârzie totdeauna cu drag. Doisprezece ani a scris Vergil la Eneida. Dar mai înainte de a începe lucrarea, cheltuise șapte ani scriind poeme câmpenești și agrare: poezie profund antimilitaristă. Și faptul a rămas întipărit și în epopeia lui răsboinică. Ceeace e „vergilic" în Eneida, nu e atât răsboiul, cât încetarea răsboiului: pacea după marele sbucium.

Se potolise zarva — și Jupiter, sus în eter
Privea la marea cu corăbii, la câmpiile pacinice,
La țărmuri, la neamurile dinprejur, la zările cerului.

Despiciens mare velivolum terrasque jacentes: Aci e Vergil, aci e bătaia inimii lui. O privire largă, de sus, pe o lume pacificată. Vergil e un poet idilic care n'ar fi putut trăi în timpul răsboaelor punice. Luptele, armele lui Vergil nu sunt niciodată atât de prezente, atât de pătimașe ca la Homer. E lumea nehomerică și aproape lumea medievală a lui Oberon, care începe cu Ovidiu, când vasele de răsboi la apropierea pericolului se preschimbă în nimfe. Descrierea morții eroice a lui Eurialus e cu totul romantică; el apare ca o figură de gobelin:

Ca floarea purpurie atinsă de fierul ascuțit al plugului
Cade și piere; ca macul cu tulpina istovită, care-și lasă
Capul în jos, copleșit de ploaie.

Prin această dificultate de a accepta răsboiul, Vergil ne e contemporan. Oamenii de azi, de după 1918, chiar dacă au făcut răsboiul în tabere dușmane, când se'ntâlnesc au în sufletul lor ceva din grecul Diomede în fața troianului Eneia. Această scenă din Eneida este răsvrătirea elegiei împotriva eposului, o răsvrătire a păcii împotriva răsboiului și ca atare una din situațiile fundamental omenești, care va trece mai departe, mitic, prin veacuri.

Arma virumque cano. Deși astfel își începe epopeia, Vergil cântă numai armele depuse și eroii deveniți strămoși.

Distanța sufletească dintre Vergil și Homer e atât de mare, încât nu putem pricepe cum de a fost Vergil un „imitator" al lui Homer?.. Toată vina acestei greșeli o poartă filologia. Nu e nicio imitație la Vergil, ci *verecundia*, respect: atât în ce privește cuvântul, cât și în ce privește subiectul. Vergil nu împrumută, nu plagiază, el citează. In cartea întâi din Eneida trebue să arate cum furtuna risipește vasele în fața Africei, din porunca Junonei. Ce putea face autorul?... Ia furtuna din Odiseia, furtuna homerică, pe care o știa pe dinafară orice copil de școală depe vremea aceea:
Xyn d'Euros te Notos te peson Zephyros te dysaes
Kai Gorees aitkregenetes mega Ryma kylindon
și traduce cuvânt cu cuvânt:
Una Eurusque Notusque ruunt, creberque procellis
Africus, et vastos volvunt ad litora fluctus.

Ce e asta? Un citat. Un citat din respect pentru adevăr. „Cum pot, declară poetul roman cu palma deschisă, să descriu o furtună altfel ca o furtună?"

Căci pentru un locuitor din lumea mediteraniană, cuvântul homeric nu mai e cuvânt, ci element al naturii. Natura nu poate fi plagiată, și nici Homer. E un citat, din respect pentru adevăr. Și tot astfel, mai departe, orice paralelă literară s'ar mai putea face.

Odiseia și Eneida, cu toată înrudirea aparentă sunt diametral opuse, ca o poemă clasică față de o poemă romantică. Odiseu se întoarce clasic acasă, spre a găsi, după aventurile răsboiului, realitatea solului, a soției, comunitatea gospodăriei și a vitelor casnice. Eneia fuge din învălmășeala Troei familiare, în depărtări romantice și politice. Se poate deosebire mai mare?

Unde erau ochii și simțirea acelora care, luându-se după materialul brut și arhitectură, au socotit pe Vergil un palid imitator al lui Homer? Unde a fost bunăoară modelul, când Vergil descrie arderea Troii? Această Troe care arde, fără pereche în tridimensionalitatea ei, în corespondența ei înflăcărată în lungime, înălțime și adâncime, nu e câtuși de puțin Troia homerică. E mai curând cu purpura, aurul și bolțile ei Alexandria helenică. Nici un sunet nu amintește de Homer. Vergil a depășit aci, și ca material și ca perspectivă și ca artă a cuvântului, pe epicul grec.

Genială e trăsătura de caracter — deși atât de greu de priceput de un om cu moralitatea modernă — pe care o iscodește Vergil: în fuga lui, Enea își pierde soția. Căci e în firea acestor vise de spaimă, să nu poți mântui totul. Rămâne ceva în gâtlejul bestiei care ne amenință din urmă: tatăl sau penații; noul-născut, fiul sau născătoarea copiilor de mai târziu, femeia.

Și aci se ivește Vergil — fapt care m'a jignit din copilărie — și explică de ce Eneia a pierdut pe Creusa. Ea nu trebuia, din motive genealogice, să plece cu el în Italia. Spre a deveni întemeietorul Romei, Eneia trebuia să ia de soție o fată din Italia. Ceeace e îngrozitor!....

Dar totul se explică prin aceia că Eneida a fost o operă cu tendință politică, iar Vergil un poet politic.

Greu de suportat!... Pe când Odiseul homeric scoboară în adâncurile infernului spre a cunoaște nostalgia morților după viață, Eneia află numai oracole istorice care n'au nimic de-aface cu poezia. „Privește seminția ta, romanii tăi! Iată pe Cezar și toată casa Iulia, iată însfârșit pe cel de-atâtea ori vestit ție, August". Dar Vergil știe să scape de aceste banalități, cu o singură bătae de aripă. *Magnum coeli ventura sub axem*, scrie el și *Aurea condet saecula*. Profeția măgulitoare politică se transformă în astronomie și cosmic: August ridică trunchiul genealogic spre cer, August întemeiază epoca de aur.

Credea Vergil într'adevăr așa ceva? Omul modern pune întrebarea cardinală. Dacă nu credea (și așa cugetă orice contemporan al vremurilor noastre) Vergil era un ticălos. Și dacă într'adevăr credea, era într'adevăr atât de naiv? Cum era cu putință ca un bărbat în două picioare, care ținea de o lume destul de rea și de militaristă, cum era cu putință ca tocmai acest August să întemeieze epoca de aur?

Vergilius Maro nu era nici ticălos nici prost. Era mai curând de părere — ca cei mai mulți din scriitorii vremei lui — că domnia lui August era cea mai mică din nenorocirile care puteau amenința lumea. Vergil era în fond un cetățean iubitor de pace. Ceeace-l îngrozea era un nou răsboi civil, cu prăpădul și barbariile lui. Locuitorii Romei din întâiul veac al creștinismului cunoscuseră răsboiul civil, știau că nimic nu-l putea întrece în cruzime. Dacă dictatura lui August făcea imposibil răsboiul civil, ea putea fi cea mai apropiată epocă de epoca de aur. Eneida nu e deci o operă de măgulire imperială, cât de spaimă firească. Spaima de a nu cădea în epoca de piatră și fier. — *W.*

RECENZII

JÉROME CARCOPINO: „Virgile et le mystère de la IV-e Églogue"
Paris, l'Artisan du livre, 1930

Asupra unuia dintre cele mai frumoase subiecte, d. Carcopino ne-a dat o carte vioae și substanțială. Asupra unor versuri antice, judecăți noui. Cunoaștem până acum tot ceeace fantazia și critica au spus asupra celeia de a patra egloge a lui Virgiliu. Nici o contribuție nu este pe de-a'ntregul satisfăcătoare. Multe conțin o parte de adevăr și d. Carcopino știe aceasta și recunoaște, chiar când îi combate, cât datorează înaintașilor săi; fecunzi uneori până chiar și în erorile lor, ei au contribuit totuși să orienteze cercetările spre calea pe care d. Carcopino a mers pentru a găsi o rezoluție. Nu vom stărui să analizăm — în sine — lucrarea nouă a d-lui Jérôme Carcopino; ar însemna, lucru de altfel imposibil, să trecem într'o scurtă notiță argumentarea bogată și precisă care dă demonstrației sale o formă convingătoare. Mergem mai bine deadreptul la concluzii, fără să distingem în soluțiile parțiale, ceeace era cunoscut sau întrevăzut de ceeace este propriu d-lui Carcopino; explicarea totală îi aparține și aceasta este important.

Egloga este un compliment adresat lui Asinius Pollion cu ocazia consulatului său și în acelaș timp cu [illegible] zia nașterii unui copil. Căci copilul anunțat este un fiu al lui Pollion. Pollion însuși, cu toată desemnarea anterioară a triumvirilor, a intrat în funcțiune nu la 1 Ianuarie, ci în cursul anului 40, în urma păcii de la Brindes. Aceasta a fost încheiată la 5 sau 6 Octombrie și Pollion fiind înlocuit în magistratură înainte de sfârșitul anului, e probabil că poema a fost compusă pe la 1 Decembrie. Dar ce fapt explică, în această scurtă perioadă, senina vioiciune de care este impregnată această poemă și prezicerea întoarcerii vârstei de aur, dacă nu însăși pacea dela Brindes. O triplă coincidență permitea astfel lui Virgiliu să salute deodată era nouă, consulatul protectorului său, al cărui fericit debut se văzuse și copilăria privilegiată a cărei înflorire și progrese trebuiau ca să scandeze primele etape, printr'o corespondență mistică ce constitue propriu zis tema eglogei.

Cât despre simbolismul la care poetul a recurs ca să zugrăvească această îndoită devenire, elementele lui trebuesc căutate în pitagorism. Fără îndoială că găsim și aiurea concepțiuni asemănătoare, dar risipite: orfism, teologii orientale, au dat pitagorismului moștenirea, tradiția. Dacă putem considera că Virgiliu fondează noțiunea acelui an mare pe aceleași speculații astronomice ca și pitagoricienii; că, pentru el ca și pentru Nigidus Figulus, Saturn deschide ciclul și Apollo îl închide; că reînoirea secolului nu e separată în spiritul său de o regenerare a umanității în sensul plin al cuvântului; că, de altă parte, credințele pitagoriciene erau, în legătură cu Imperiul, prin aceia că nu alcătuiau un articol în lege, forma curentă și expresiunea familiară a unui consolant ideal; că e mai potrivit să se caute isvoarele de inspirație ale lui Virgiliu în mediul în care s'a format, punând egloga în cadrul ei istoric și în ambianța lui morală, atunci desigur că vom da — spune d. Paul Vallette în „Revue historique" — toată adeziunea tezei pe care d. Carcopino o apără cu atâta strălucitoare convingere.

G. B.

Cântecul Națiunilor

România participă la concursul internațional. - „Realitatea Ilustrată" organizează concursul

700.000 lei premii

Printre acțiunile de interes general, puse în slujba păcii și unirii între popoare se afirmă acuma una nouă, aceea între-prinsă de d. Barbier, filantropul și pacifistul bine cunoscut, amic și admirator al lui Aristide Briand. Dânsul voește să dăruiască Ligii Națiunilor un cântec de glorificare a păcii, un imn al tuturor neamurilor care alcătuesc societatea de la Geneva.

Pentru ca acest imn să fie într'adevăr cel mai bun, pentru ca popularizarea să se facă cât mai repede, d. Barbier a instituit un concurs între statele mai importante din Europa.

D. Charles Phillippe, secretarul general al organizației din Paris, n'a omis România din rândul acestor state. Și astfel, 18 națiuni, printre care și România vor organiza concursuri, spre a alege.

CANTECUL CEL MAI BUN ȘI VOCEA CEA MAI FRUMOASA

Cei aleși, cu vocea cea mai frumoasă, se vor duce la Paris, și în ziua de 30 Noembrie se va proclama

CANTECUL NAȚIUNILOR

Cu organizarea concursului în România a fost autorizată revista „Realitatea Ilustrată".

Data ținerii concursurilor, precum și toate amănuntele asupra acestei competițiuni, se găsesc în „REALITATEA ILUSTRATA" care a apărut azi

Din „Eneida" lui Virgiliu

Aeneas și Dido la vânătoare în munți, IV, 129-162

Zorile 'ntr'asta pornite pe cer se ridică din mare.
Grabnici pe poartă, din zori, ies stoluri alese de tineri
Mreje și lațuri ei duc, și puternice suliți, și'n frunte
Merg călărețiii masilici și câinii cei tari în adurmec.
Incă'ntârzie în iatacuri regina, și-afară fruntașii
Punici așteaptă la prag: strălucind în mătăsuri și'n aur
Tropotă roibul și-amestecă spuma ce-o picură frâul.
Iese la urmă și ea 'mprejmuită de-al cetelor număr,
Falnic încinsă'n vestmântu-i sidonic, și roșu e brâul,
Tolba-i e numai un aur, și'n aur înoadă-și ea părul.
Purpura hainei, la poală, sumeasă e'n copcii de aur.
Vin și bărbații din Troja, ca soți, și copilul cel vesel
Iulus. El însuși pe toți întrecându-i cu multul frumseții
Pasă tovarăș, Aeneas, și falnic alaiu'-l închee.
Astfel precum, părăsind și năvalnicul Xantus și iarna
Licică, vine la Delos, în văile mamei, Apollo,
Hora s'o 'ncingă din nou, și'n jurul altarelor cântă
Driopi, și joacă Creteni cu văpsiți Agatirși în amestec:
Insuși pe Cintus se sue, și pletele-i râură fruntea,
Insă le-oprește cu roșii cununi și cu cercul de aur;
Sună-i și tolba pe umeri: tot astfel de viu și Aeneas
Pasă'n alaiu, iar frumsețea-i străluce din chipul său nobil.

După sosirea prin munți, prin nestrăbătute desișuri,
Capre sălbatice sar de pe culmea stâncoaselor vârfuri,
Bete'n prăpăstii căzând; dincolo spre larguri aleargă
Cerbii și sboară pe câmpi și'n cârduri speriate s'adună,
Pulverea'n nori ridicând, părăsesc al pădurii 'ntuneric.
Insă pe roibul sălbatec Ascaniu dă goană de-alungul
Văilor, vesel, și'ntrece când p'unii când p'alții'n gonire;
Ca să scoboare mistrețul cu colții spumateci, se roagă,
Galben un leu să s'arate din munți la glotașii netrebnici.

Cerul să fiarbă'ntr'aceasta cu vuet sălbatic începe,
Tot mai sălbatic, și ploaia cu grindină cade'n amestec.
Repede gloata de Puni și'ntreg tineretul din Troja
Fug, și nepotul dardanicei Venus, de groază prin peșteri
Caut 'adăposturi, și curg de pe coaste pâraele 'n șipot.
Dido cu prințul trojanic atunci într'aceiași spelunca
Caut 'adăpost. Și'n curând și Pământul și Iuno, ca vornici,
Deteră semn: știutor de nuntire s'aprinse tot cerul;
Fulgere scapără; plâng tânguindu-se nimfe prin codri.
Ceasul acesta 'nceputul pieririi fusese, și ceasul
Relelor toate. De-acum nici batjocuri n'o mișcă, nici hulă;
Nici pe furișul de-acum nu-și gătește plăcerile Dido:
Căsătorită se crede, 'ndulcindu-și păcatul prin nume...

Trad. de GEORGE COȘBUC

Viața lui Virgiliu

Publius Virgilius Maro, cel mai mare dintre poeții romani, s'a născut la 15 Octombrie 70, înainte de Isus Christos, la Andes, Pictola de azi, un sătuleț lângă Mantua din Galia cisalpină. Tatăl lui Virgiliu poseda probabil câteva întinderi de pământ pe care le cultiva; mama lui se numea Maia. A fost crescut la Cremona și la Milano, și căpătă roba civilă în anul 55, în ziua în care intra în al 16-lea an al vieței. Se spune că mai târziu a studiat la Neapole sub Parthenius, de loc din Bithynia, care-l învăță limba greacă. Primi apoi lecții dela epicurianul Syron și studiă probabil, mai departe la Roma. Operele lui Virgiliu arată că el a primit o educație savantă; descoperim în ele chiar urme din doctrina lui Epicur.

După ce și-a terminat educația, Virgiliu pare să se fi retras la ferma părintească, unde ar fi scris câteva din acele mici poeme care i se atribue. Când cu împărțirea pământurilor la soldați în urma bătăliei dela Philippes (42), Virgiliu fu deposedat de proprietatea lui; i se restitui însă mai târziu din ordinul lui Octaviu. Se presupune că Virgiliu ar fi scris una din egloge pentru a-și arăta recunoștința față de Octaviu. E probabil că Virgil n'a cunoscut pe Mecena decât după ce și-a scris Eglogele, pentrucă aici Mecena nu este menționat. Opera lui cea mai perfectă, poema Georgicelor („Georgica"), fu întreprinsă după cererea lui Mecena (vezi Georgica, III, 41), și fu terminată după bătălia dela Actium (anul 31 în. de Chr.), atunci când Octaviu era în Orient.

Eneida a fost probabil obiectul unui lung studiu din partea poetului. Pe când Augustus se afla în Spania (an. 27), el scrise lui Virgiliu că dorește să aibă un monument dela talentul lui poetic. Virgiliu trebue să fi început Eneida în această epocă. In anul 23 muri Marcellus, fiul Octaviei, sora lui Cezar, prin primul ei bărbat; și cum Virgiliu nu scăpa nici o ocazie ca să se facă plăcut protectorului său, el introduse în cartea a șasea a Eneidei (883) aluzia binecunoscută despre virtuțile acestui tânăr, smuls din viață de o moarte prematură. Octavia era, se zice, de față când poetul făcu acea aluzie la fiul ei și de emoție leșină. Ea recompensă cu multă dărnicie pe poet pentru acea aluzie binevoitoare. Versurile despre Marcellus, scrise în anul 23, nu înseamnă că la acea dată poetul scria tocmai la cartea șasea. Lucrarea era mult mai înaintată, dar poetul a intercalat versurile acolo unde i s'a părut lui potrivit.

Când Augustus se reîntorcea dela Samos, unde-și petrecuse iarna, întâlni pe Virgiliu la Atena. Poetul, se zice, intenționa să facă o lungă excursie în Grecia și în apele grecești, dar împăratul îl luă cu el la Megara și de aici în Italia. Sănătatea lui sdruncinată de mai multă vreme nu-i îngădui să trăiască mai mult și, deabia întors, muri la Brindes, la 22 Septembrie anul 19, în al 51-lea an al vieții sale. Rămășițele lui fură transportate la Neapole, care fusese reședința lui favorită, și înhumate aproape de drumul care mergea dela Neapole la Pouzzoles, unde se vede azi un monument, bănuit a fi mormântul lui Virgiliu.

Orice elev al cursului superior de liceu trebue să citească:

ARTA ȘI MORALA
de **F. Brunetière**

E discursul marelui critic francez, cu privire la moralitatea în artă, care a stârnit și mai stârnește încă atâtea comentarii.

ARTA ȘI MORALA
de **F. Brunetière**

E o cărticică bogată în învățătură și mai e un bun îndreptar pentru cunoașterea unei părți din mișcarea spirituală și din preocupările criticei.

ARTA ȘI MORALA
de **F. Brunetière**

A apărut în **Biblioteca „DIMINEAȚA" No. 129.** și se găsește la toate librăriile, la depozitarii ziarelor noastre și direct la biroul de vânzare al Editurii „Adevĕrul". **Prețul 8 lei.**

Cărți poștale ilustrate-plăci de patefon!

O descoperire epocală!
Placa nu este lipită pe deasupra ci dintr'o singură bucată, ușoară, subțire și flexibilă.
Șanțurile sonore imprimate direct pe ilustrată.
Se poate cânta de sute de ori, la orice gramofon.
Costă numai 20 lei cartea poștală.
Numai ultimele noutăți en-vogue.
Produsele Uzinelor „Weco", Berlin.
Reprezentanța generală și depozitul pentru România: „NOVITAS", București IV, Str. D. Onciul 11.
De vânzare la toate magazinele principale de muzică și librării.

A apărut:

Viața Romînească

REVISTĂ LITERARĂ ȘI ȘTIINȚIFICĂ
No— , 8. Iulie — August 1930
CU URMATORUL SUMAR:

Jean-Bart	*Pentru o pîne.*
Paul Zarifopol	*Tehnica artistică și cealaltă tehnică.*
Ion Minulescu	*Moartea dresorului de sticleți (Versuri).*
H. G. Wells	*Despre individualitate și nemurire.*
P. Marcu-Balș	*Contribuții la „Chestia Stere".*
Demostene Botez	*Călătorii (Marsilia).*
Al. Rosetti	*Lingvistica în cercetarea monografică.*
A. Frunză	*Moartea lui Caizer.*
Dragoș Protopopescu . . .	*Dezamăgire. — 23 Septembre (Versuri).*
Al. R.	*Note pe marginea cărților (Chestionar folkloristic).*
Dr. S. Irimescu	*Intinderea tuberculozei în Romînia (Măsurile de combatere).*
Al. A. Philippide	*Cronica literară (Paul Morand și Americanomania).*
V. G. Beldie	*Cronica agrară (Criza agricolă).*
Thomas Greenwood	*Cronica externă (Impresii din Turcia de azi).*
Izabela Sadoveanu	*Cronica ideilor (Tînăra literatură europeană).*
P. Nicanor & Co.	*Miscellanea (Amurgul partidelor politice.—Romîneasca de după război.*

Recenzii. — Revista Revistelor. — Mișcarea intelectuală în străinătate. — Bibliografie

PREȚUL 60 LEI

☞ CETIȚI ☞ SENZAȚIONAL

CURIOZITĂȚI DIN CHINA ȘI JAPONIA

CUPRINSUL:

La Bergen; La Tokio; Orașul sfânt; Nara; Cum trăesc și cum mor Japonezii; Spitalele la Yokohama; Kamakura; Cum mănâncă japonezii; Femeea japoneză; Moda japoneză; Caracterul Nipon; China; Peking; Bucătăria chineză; Templul Dalai Lamei; Nankin; Shangai — orașul bogăției și al mizeriei; Medicina chineză; Mizeria Shangaiului; Particularitățile Chinei.

☞ *Minunat ilustrate în culori* ☜

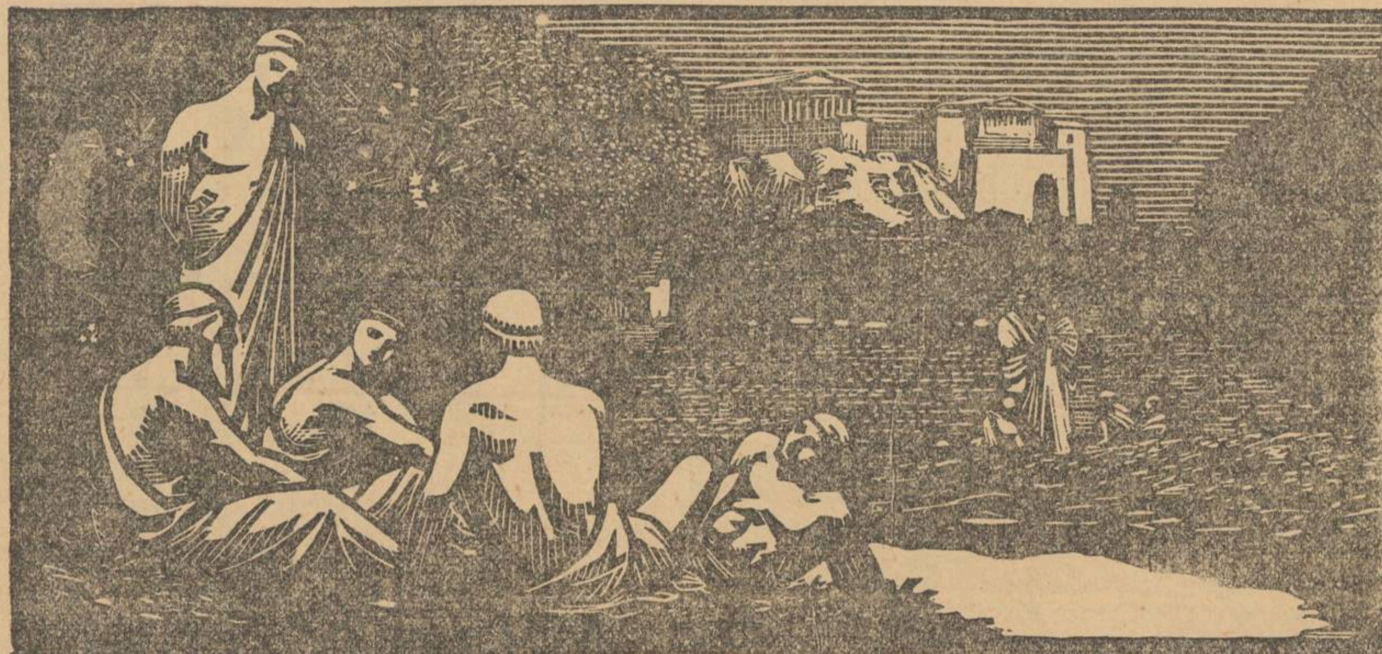
PREȚUL 20 LEI

Citiți azi: **LECTURA No. 298**

FLOAREA LITERATURILOR STRAINE
CONAN DOYLE
TRENUL DISPĂRUT
Lei 5. Scrierea complectă la chioșcari și librari

DUPĂ VACANȚĂ
trebue să răscumpărați vremea lecturilor inutile și banale
ORICE IUBITOR AL CĂRȚII VA CITI:
ARIEL sau
VIAȚA LUI SHELLEY
de ANDRÉ MAUROIS
apărută în Editura „Adeverul" intr'o excelentă traducere romînească

Citiți azi **Realitatea No. 195**
:: Cu numeroase ilustrațiuni și un bogat sumar ::
5 culori ——— 10 lei

Originalitatea lui Virgiliu

Studiind problema originalităţii lui Virgiliu, în revista „Nuova Antologia", d. Nicola Festa arată dela început că miezul chestiunii se poate reduce numai la acest binom: Virgiliu-Omer. In decursul secolelor, nu a fost posibilă o valorificare a lui Virgiliu fără acest termen de opoziţie: Omer. Trec secole, trec milenii, dar soarta Eneidei rămâne aceeaş: nu se vorbeşte de ea fără să se aducă în discuţie şi Iliada.

Astăzi ştiinţa are de datorie să rupă această legătură, căutând pe alte căi şi fundamente un criteriu pentru valorificarea operei poetice a lui Virgiliu. Dar pentru aceasta, e nevoe în primul rând ca ştiinţa să se elibereze de unele prejudecăţi. Critica germană a secolului trecut, înclinată a preamări originalitatea grecilor şi inferioritatea geniului latin, s'a silit să demonstreze că Virgiliu, cu toate sforţările sale, rămâne mereu în urma tuturor modelelor sale: nu numai în urma lui Omer, dar şi a lui Teocrit, Hesiod şi chiar Aratus.

O reacţiune împotriva acestei critice s'a manifestat în ultimele decenii printre germanii înşişi; dealtfel proteste în contra teoriei dominante n'au lipsit chiar de la început. Ele se bazau mai ales pe acea intimă contradicţiune care se născu în sânul filologiei clasice încă din secolul al optsprezecelea. Despre care Omer înţelegeau să vorbiască criticii germani? Omer al tradiţiunii, care este şi acel al lui Virgiliu, nu este pentru criticii secolului al nouăsprezecelea decât o culegere, mai mult sau mai puţin fericită, de cântece aparţinând unor autori şi timpuri diverse. Cele două poeme au fost descompuse şi îmbucătăţite de critici în mii de moduri. Cine îndrăsnea să vorbească de compoziţiune organică, de unitate artistică? Numai la fundul acestor analize şi procese anatomice, care erau de cele mai multe ori adevărate vivisecţiuni, apărea, destul de vagă şi de incertă, umbra veritabilă a lui Omer, pe care fiecare se silia s'o definească în chipul său. Dar acea umbră fugia mereu şi nici nu putea fi altfel, atâta timp cât nu se găseau doi învăţaţi care să interpreteze la fel două versuri din Iliada sau Odiseea. Dar când era vorba de a defăima gloria lui Virgiliu şi de a demonstra incapacitatea poetică a latinilor, poemele omerice deveniau modele neîntrecute ale celor mai înalte calităţi poetice: lipsa de unitate, incoherenţa, faimoasele contradicţiuni nu mai erau în Iliada şi Odiseea, ci în Eneida. Ceva mai mult simţ istoric ar fi fost cu toate acestea suficient pentru a împiedica exagerările şi erorile în analiza faptelor supuse examinării criticilor.

Aruncând o privire asupra desvoltării gândirii greceşti vom putea observa, începând cu Hesiod, următoarea evoluţie: Zeii nu mai coboară pe pământ, ci dictează de sus legile lor eterne, ajutorând pe cei credincioşi. Muzele, devenite mai casnice, trezesc interesul pentru istorie, care la rândul ei dă viaţă ştiinţei. Cu contemplarea legilor care guvernează viaţa se dă impuls pentru cercetarea originei proprii şi a explicării universului. Se naşte filozofia.

In epoca alexandrină poetul şi eruditul se contopesc; se creiază modele pe care le va râvni tipul roman al lui „poeta doctus". Căutarea noului se uneşte cu valorificarea şi prelucrarea vechiului. In mijlocul acestei înfloriri de studii şi încercări poetice se naşte discuţia dacă poate fi renăscută epopeea şi, curentul negativ învingând, se dă preferinţă compunerilor scurte, poeme scurte şi idile. S'au scris totuşi poeme mai mari şi atunci şi una din acestea, larg răsplătită prin faima ei de mai târziu pentru indiferenţa contimporanilor, este „Argonautica" lui Apolloniu. Dar izvor de inspiraţiune şi potolire a setei de cunoaştere rămâne mereu trecutul şi geniul naţional, superioritatea căruia dă naştere în ultima fază ideii „elenismului".

Ce putem spune acum despre literatura latină? Ea îşi are originile la oameni născuţi în ţări bilingue şi trece repede dela traduceri la opere cu pronunţat caracter naţional, fără a înceta să se simtă totuşi ca o ramură nouă răsărită pe trunchiul literaturii greceşti. Acest lucru se va întâmpla mai târziu cu toate literaturile moderne faţă de cea latină: ceeace nu e un argument pentru a nega originalitatea fiecăreia din acest literaturi. Şi totuşi, s'a socotit dealungul secolilor ca o dovadă de lipsă a geniului poetic faptul că în lumea romană s'a adoptat metrul grecesc şi că s'au studiat şi imitat „exemplaria graeca". Sau invers; de câte ori nu s'a deplâns faptul că entuziasmul pentru modelele greceşti ar fi sufocat germenii poetici naţionali, ce ar fi avut o minunată desvoltare fără acest import din străinătate.

Pentru a nu ne lăsa conduşi de aceste păreri care contrazic logica şi istoria, să ne oprim asupra a două fapte, care, adesea, coincid şi par a fi două aspecte ale unuia şi aceluiaş lucru. Elenismul transformase civilizaţia grecească în civilizaţie internaţională şi deci literatura grecească în literatura lumii civilizate de atunci; pe de altă parte, Roma, după războaele punice, simte pe zi ce trece tot mai mult misiunea sa de a sta în fruntea acelei lumi; misiune care nu îi este străină ci, dimpotrivă, pare a avea nenumărate afinităţi cu geniul propriei sale rase.

Se înţelege că nu a lipsit şi un curent contrariu şi dacă am vrea să vorbim de naţionalismul acelor timpuri, putem să ne aducem aminte de cenzorul Cato, care, şi el totuşi, — după cum spun biografii şi admiratorii lui — studiase în mod cu totul serios limba greacă. Dar rezultatul a fost în cele din urmă acel pe care-l impunea necesitatea istorică: s'a format o lume greco-romană şi, alături de limba greacă devenită limbă internaţională, cea latină începu de-asemeni să-şi afirme drepturile sale. Trebuia să se nască o civilizaţie bilinguă, cum a şi fost de fapt imperiul roman al primelor secole. Dar, pentruca latina să se poată impune alături de limba lui Platon şi Demostene, nu era deajuns să fie limba unor învingători şi dominatori: trebuia demonstrat cu fapte capacitatea limbei latine, de a fi nu numai mijloc de comunicaţie pentru uzul cotidian şi pentru relaţiunile oficiale, dar mai ales ca instrument de gândire şi artă. Toată lumea cunoaşte cât făcu şi ce afirmă în această privinţă Demostene d'Arpino, dar încă înaintea lui toţi poeţii romani au lucrat, mai mult sau mai puţin conştient, în vederea aceluiaş scop. Acolo unde savantul modern e înclinat să nu vadă decât imitaţie şi plagiat, trebue — dimpotrivă — de recunoscut tot atâtea încercări de a egala şi chiar de a întrece capodoperele literaturii greceşti, întrebuinţând o limbă încă nu îndeajuns de rafinată de o suficientă tradiţiune literară. Putem urmări progresele limbii latine ca limbă poetică, comparând cum acelaş pasagiu din Omer a fost tradus sau imitat, mai întâi de Ennius, apoi de Lucretius şi, în fine, de Virgiliu. Virgiliu reprezintă perfecţiunea; după el nu va mai fi nevoe să recurgi la Omer; va fi de ajuns să cunoşti „Eneida".

Să ne oprim acum puţin asupra acelei eficienţe poetice care formează darul fundamental al lui Virgiliu, care combină în sine toate celelalte merite şi constitue fizionomia lui aparte. Acestui scop îi serveşte în modul cel mai desăvârşit citirea poemei însăş. Un comentar estetic adoptat scopului nu e uşor de făcut. Un comentar erudit, observaţiuni gramaticale şi lexicale nu sunt de exclus, dar ele trebue coordonate şi subordonate dela început cu motivele artistice şi efectele realizate prin cuvântul într'aripat al artistului.

Oricare cititor al lui Virgiliu are în minte figuri de neuitat, ca de pildă Venus în momentul când se depărtează de fiul ei şi se face recunoscută în splendoarea zării prin parfumul ceresc al părului, prin mersul maiestos, prin haina fâlfâitoare, lungă până la călcâe (I, 402-405); Palinur care simte vânturile şi caută în stele mai înainte de a da semnalul plecării navelor (III, 513-520); nenorocitul Archemenid, părăsit într'o insulă sălbatică (III, 590-595); dar mai ales orbul Polifem, văzut dinspre mare (III, 655-681). In această din urmă apariţiune Virgiliu a concentrat toată groaza şi desgustul pe care Ciclopul orbit putea să le treziască şi care în „Odiseea" se găsesc — ca să zicem aşa — diluate prin diversele amănunte şi pauze ale unei povestiri nu prea scurte. Tovarăşii lui Enea văd o groaznică figură coborând de pe munte pe ţărmul insulei, intrând în apă cu paşi mari, fără a se cufunda măcar până la genunchi, spălându-şi rana ochiului stins, apoi, când a auzit sgomotul vâslelor, înturnându-se ameninţător şi căutând să prindă pe fugari. Nereuşind, scoate un răcnet neomenesc, care face să tremure cavernele Etnei şi coastele peninsulei şi la răcnetul lui apar din munţi tovarăşii săi, care formează pe ţărm un grup ce pare navigatorilor asemeni unei păduri.

Pentru puterea descriptivă a lui Virgiliu n'avem decât să ne aducem aminte de Etna sa în erupţie (III, 571-577). O critică mai puţin pedantă ca acea de obiceiu trebue să admită că, în descrieri de acest gen, sunetul, ritmul şi unda muzicală a cuvintelor îi dau acesteia o valoare neobişnuită şi că o descriere poetică nu are obligaţia preciziunii ştiinţifice.

In ceeace priveşte învinovăţirea de a-l fi imitat pe Pindar, e deajuns să amintim că Virgiliu nu avea nevoe să facă acest lucru, având un model nai apropiat şi mai adaptat, pe Lucretius (VI, 686-695).

Trecând peste multe alte observaţiuni pe care le poate sugera lectura Eneidei, nu putem să nu relevăm eficienţa dramatică a unor scene, ca de pildă sfârşitul Didonei (IV, 586-629). In această privinţă Virgiliu pare să se fi luat la întrecere nu cu Omer, ci cu poeţii tragici. E de remarcat sentimentul de umană simpatie pe care-l exală poemul lui Virgiliu în acel loc, pentru nenorocirile reginei feniciene.

Cu acestea, spune d. Nicola Festa în încheierea prea interesantului său studiu pe care l'am rezumat aci, să revenim la punctul nostru de plecare. Nu e posibil de despărţit arta lui Virgiliu de fondul moral, religios şi patriotic al poetului; şi nu se va putea înţelege influenţa exercitată de Eneida asupra lumii civilizate timp de două milenii, dacă toate meritele sale vor fi reduse la frumuseţi formale şi invenţiuni fantastice. Virgiliu trebue studiat cu toată inima şi cu toată mintea: trebue să te dedai lui cu totul, să te laşi cuprins de virtutea profundă care l'a mişcat pe el şi care vibrează în strofele lui nemuritoare.

Virgiliu în româneşte

— Eneida —

Literatura clasică, greco-latină, n'a fost răspândită şi apreciată la noi decât odată cu mişcarea de redeşteptare naţională din secolul al optsprezecelea. Contactul cultural şi sufletesc cu Roma şi cu lumea latină a apusului, întrerupt timp de secoli întregi din cauza condiţiunilor vieţii noastre naţionale, deschide noui preocupări istorice şi culturale, demonstrându-se de către o mână de învăţaţi ardeleni că neamul nostru este de origine romană şi limba lui de origine latină. Odată acest adevăr cunoscut, scriitorii vremii au căutat să cunoască, împreună cu limba strămoşilor, şi literatura lor. Astfel, la sfârşitul secolului al optsprezecelea, scriitorii latini erau binecunoscuţi scriitorilor români, imitaţi şi traduşi în limba lor.

Existau totuşi şi mai înainte, printre boerii şi călugării români cu carte, şi câţiva cunoscători ai limbei şi literaturii latine. Cine va scrie istoria clasicismului la noi va dovedi că Virgiliu, de pildă, era cunoscut acestor puţini şi opera lui preţuită aşa cum se cuvine. In vechile biblioteci boereşti şi mânăstireşti, alături de cărţile religioase, se aflau şi ediţii din Virgiliu. Dar o preocupare mai largă, am putea zice: publică, pentru literatura latină începe la noi numai odată cu sfârşitul secolului al optsprezecelea şi începutul celui de-al nouăsprezecelea.

Nu încercăm, în cele ce urmează, o schiţă istorico-bibliografică a traducerilor lui Virgiliu în româneşte; vom arăta numai cum a fost tradusă Eneida lui, la câteva date din secolul al nouăsprezecelea.

Cel dintâi român care a tradus şi imitat pe Virgiliu a fost scriitorul popular ardelean *Vasile Aaron* (1770—1822). Mai mult versificator decât poet, deşi se credea „bine procopsit în măestria poeticească", Vasile Aaron a imitat Georgicele lui Virgiliu într'o poemă pe care o intitulează „Anul mănos", o înşirare didactică cu sfaturi pentru plugari, şi a tradus, pe la 1805, primele opt cărţi din Eneida lui Virgiliu. Fie datorită epocii în care trăia (dar Ion Budai-Deleanu, contimporanul lui, cunoştea ritmuri şi versuri felurite !), fie datorită mai degrabă lipsei lui de talent literar, traducerea în versuri a lui Vasile Aaron este destul de stângace şi prozaică. Exametrul grav şi epopeic al lui Virgiliu:

Arma virumque cano, Trojae qui primus ab oris.

Vasile Aaron îl redă în versuri populare, scurte, care reproduc de aproape versurile lui Virgiliu, dar într'un ton care nu va putea îmbrăca expresiunea caracteristică a formei virgiliene. Iată cum traduce Aaron primele unsprezece versuri din Eneida, cartea I:

Pusu-mi-am acum în gând,
Ca luând vreme şi rând,
Să cânt groaznica bătae
Şi a focului văpae
Ce atunci s'au întâmplat,
Când din Troia s'a mutat
Bărbatul acel vestit,
Carele au fost silit
De din ţara lui s'au dus
Şi sălaş vecinic şi-au pus.
Mult acela au răbdat
Pe mare şi pe uscat,
Din a lui Iuno mânie
Ce-l avu 'n mare urgie
Iar cine va putea spune,
O, Dumnezeule bune,
Câte el au pătimit,
Când cetatea au zidit
Şi au aşezat ai săi
In Latium Dumnezei.
Din care acel vestit
Neam latinesc s'au scornit
Şi Roma cea preaslăvită
In toată lumea vestită.
Muză, muză minunată!
Hai rogu-te şi-mi arată
Pricinile pentru care
Dumnezeiţa cea mare
Aşa s'au fost cătrănit
Cât atâta au căznit
Pre acel prea blând bărbat,
O, cerescule 'mpărat,
Au, aşa-s de mânioşi
Cei de sus peste noi puşi!...

Se observă dela început tendinţa de vulgarizare a traducătorului, cu expresii care nu sunt şi nu pot fi ale lui Virgiliu: „O, cerescule 'mpărate" sau: „O, Dumnezeule bune", etc., ci ale popularelor sale tipărituri despre „Patimile şi moartea a Domnului şi Mântuitorului nostru Isus Hristos" sau despre „Leonat şi Dorofata", alte imitaţiuni sau traduceri ale lui Vasile Aaron.

Iată însă, mai târziu, către 1860, un traducător al lui Virgiliu care înţelege foarte bine versul şi expresia virgiliană şi care traduce întreaga Eneidă în exametri româneşti! Traducerea, însoţită de un studiu savant şi de numeroase adnotaţii a versurilor, n'a fost publicată până acum; se păstrează în manuscriptul academic No. 676 şi e semnată: *Dr. Atanasiu Şandor*, Arad 1860. Aceleaşi versuri ale lui Virgiliu vor suna cu totul altfel decât cele ale lui V. Aaron, mai ales când Şandor, în afară de mici asperităţi şi forme locale sau ale epocei, întrebuinţează cu succes exametrul:

Armele cânt, şi pre 'ntâiul bărbat, ce din părţile Troiei
Foarte prin soartă-alungat a venit la maluri Lavine.
Mult el pe uscat, şi pe mări necăjit prin puterea zieimei,
Pentru mânia crudelei în minte tienentei Iunonii,
Mult încă 'n bătăi pătimi, până urbea fundase,
Şi până'n Laţiu a 'ndus ziei, genul de unde latinul
Cum şi Părinţii Albani, şi-a Romei muri se 'nălţiară.
Muză! aminte-mi fă vătămarea, de care zieimea
Cum şi regina muşcată fiind a silit pre acest om
Blând de nărav, şi ilustru să cate (?) atâtea păţiască.(?)
Poate să fie atâta mânia 'n inimi divine!...

Este desigur un păcat şi o pierdere, pentru desvoltarea clasicismului la noi, că această traducere a lui Şandor a rămas până acum necunoscută, după cum au rămas necunoscute încă alte traduceri din clasici, printre care amintim în primul rând pe cele ale lui Odobescu, în proză, dar într'o dulce şi plăcută limbă românească, din Omer şi Virgiliu. O traducere mai târziu, pe la 1872, a Eneidei lui Virgiliu, o publică *Gr. G. Păucescu* în revista „Transacţiuni litterarie şi scienţifice", Bucureşti 1872—1873. Traducerea nu-i completă şi n'a apărut în volum. Greutăţii de a reda exametrul, traducătorul îi răspunde cu iambicul de 14 silabe românesc, după cum urmează:

Când armele şi-eroul ce fugărit de soartă
Veni întâi din Troia pe ţărmul latinesc.
Mult svânturat pre mare a fost şi pre uscat
De-a zeilor urgie, de-a crudei Iunona
Mânie neuitată. Mult suferi 'n rezbele
Ca urbea să înalţe, s'aducă zei în Laţiu:
De-aici descind Latinii, străbunii cei din Alb
De-aci cei ce fundară şi Roma cu 'nalţi muri.
O, muză, spune ce păs sau ce impietate,
Fu cauza de 'mpinse a zeilor regină
Să se 'nfăşoare 'n rele, să cerce-atâtea munci
Un om prin pietate aşa de însemnat!
Atâta e mânia în inime cereşti!...

Traducerea lui Păucescu suferă şi ea de unele imperfecţiuni în redarea originalului, pe lângă cea mai mare scădere a ei de a fi ocolit exametrul.

Clasicii, în ceeace priveşte poezia lirică, este bine să fie traduşi numai în versuri, şi numai în versuri moderne. Se pot face astfel cât mai accesibili înţelegerii noastre poetice. Poeţii epici însă pierd din farmecul originalităţii lor dacă sunt traduşi în versuri moderne. Mai amplu, mai grav, mai evocator în nararea faptelor eroice, exametrul este, pe lângă toate acestea, şi potrivit limbii noastre neolatine.

Lucrul acesta l-a simţit poate Atanasiu Şandor, dar l-a înţeles bine *George Coşbuc* când s'a hotărît să redea în româneşte cele două mari poeme virgiliene: Georgica şi Eneida. Poet liric, dar de cadru epic, Coşbuc era cel dintâi chemat — şi prin afinităţile temperamentale cu poezia scriitorului latin — să dea în româneşte poemele lui Virgiliu. Câtă siguranţă exprimă versiunea lui Coşbuc şi cât este de apropiată originalului se poate vedea din următoarele (totdeauna aceleaşi versuri din Eneida):

Lupte vă cânt şi pe-oşteanul ce-odată din câmpii trojanic
Dus de meniri a sosit în pământul ital la Lavinii
Cei de pe mal. Il svârliră prin ţări şi pe-adâncuri într'una
Zeii, cât timp a ţinut mânia mâhnitei Iunone.
Patimi şi'n lupte-a 'ndurat, în Latium până s'aducă
Zeii trojani şi temeiuri să-şi pună cetăţii din care
Neamul latin a purces, poporul albanic şi Roma.
Muză, vesteşte-mi temeiul, din care călcare-a poruncii
Astfel de multe dureri s'aducă vrăjmaşa regină
Celui mai vrednic bărbat, amaruri atâtea gătindu-i?
Patimi atâtea de mari s'ascundă sub piepturi chiar zeii?..

Prin aceste faze a trecut, dealungul secolului al nouăsprezecelea, traducerea în versuri a Eneidei lui Virgiliu până ce s'a ajuns la forma corectă (n'am zis definitivă !) a lui Coşbuc. Şi n'am zis definitivă, deoarece sunt şi la Coşbuc unele prolixităţi, provenite poate din neputinţa de a găsi un echivalent fericit al expresiilor virgiliene în limba română. Dar secolul trecut şi-a dovedit cu prisosinţă bunele preocupări de a împământeni cât mai corect opera lui Virgiliu la noi. Rămâne ca secolul în care trăim, al douăzecilea, să dea expresiunii virgiliene forma cea mai perfectă şi mai definitiv românească.

GEORGE BAICULESCU

Din „Georgicele" lui Virgiliu

LAUDA VIEŢII DE ŢARĂ, II, 458—496

Vecinic ferice de ei, de-ar şti să-şi cunoască plugarii
Bunul ce-l au! Căci lor, străini de zavistnice lupte,
Darnic le scoate din el puţina-le hrană pământul.
Dacă măreţul palat din plinele-i sale nu varsă
Valuri şi valuri din zori pe uşi aurite clienţii,
Nici nu râvnesc podoabe de ţest pe'ncrustatele praguri
Nici efireicul bronz şi haine'nflorite cu aur,
Lâna cea albă ei n'o rumenesc cu-asirice-otrăvuri,
Nici scorţişoară nu pun să strice uleiul măslinei
Ins'un repaos tihnit şi-o viaţă străină 'nşelării,
Plină de-atâta belşug şi traiu pe'ndelete pe câmpuri,
Peşteri şi lacuri cu peşti şi văi cu răcoare ca Tempe,
Muget de vite şi somn în dulcea cântare-a pădurii:
Astea le au! Iar colo poeni şi cuiburi de fiare,
Veseli flăcăi, deprinşi cu puţin şi sprinteni la muncă,
Dreaptă'nchinare la zei, şi moşii ca sfinţii: şi-acolo
Sfânta Dreptate fugind din lume-i sihastră la dânşii.
Muzele-acum, ah! mi-s mai dragi decât toate pe lume,
Căror cucernic le-aduc în marea mea dragoste jertfă,
Mânile'ntindă-mi, şi-al cerului drum şi stelele-arăte-mi,
Multe-ale soarelui varii scăderi şi trudele lunii,
Cine cutremură munţii, prin care putere se umflă
Marea, zăgazuri rupând, şi iarăş s'alină scăzută?
Ce e şi Soarele-aşa de grăbit s'ating 'Oceanul
Iarna, şi ce'mpiedecări fac nopţilor lunga zăbavă?
Dacă, spre a-mi fi cu putinţă să merg şi pe-aceste-ale firii
Tainice căi, sunt oprit de-al inimii sânge de ghiaţă,
Fie-mi câmpiile dragi şi mândrele râuri şi-apururi
Codri şi văi se iubesc, chiar fără de glorii! Vai câmpii
Cei de sub Pind şi Taigetul pe unde fecioare spartane
Cântă jucând! Şi'n văi răcoroase la Hemus pe mine
Cine mă duce'n tăcut adăpost al umbrei din codru!
Bine-i de-aceia ce pot pătrunde-ale firii temeiuri;
Bine-i de-aceia ce'nving şi teama şi-apururi cumplita
Soartă şi vuetul surd din lumea cea lacom'a morţii!
Insă ferice şi-acel ce cunoaşte din suflet pe zeii
Câmpului, Pan şi bătrânul Silvan şi surorile nimfe.
Ce-are să-i pese de regi şi consuli acestuia'n lume,
Sau că scoboară iar Dacii spre Istrul ce ţine cu dânşii!..

GRADINA BATRANULUI DIN CORICA, IV, 116—140.

Dacă, la ţintă-mi ajuns, pe calea'mplinită, n'aş strânge
Pânzele navei, grăbit spre-a'ntoarce-a mea proră la maluri
Poate şi de-arta de-a şti'mpodobi grădini roditoare
Stare-aşi să cânt; de răsura din Paestul cu două recolte,
Cum de băutul pârâu să bucur'albastra cicoare,
Izma de verzile maluri, şi cum furişatul prin iarbă
Pepene creşte rotund, n'aş trece'n tăcere narcisul
Cel cu târziile flori şi-acantul cu'ntoarsele-i vrejuri
Şi-albele iederi de câmp şi mirtul din marginea mării
Pentruc'aminte-mi aduc că sub zidul înaltei Ebalii,
Pe-unde pe galbenii câmpi trecea'ntunecatul Galesus,
Insumi văzui un bătrân din Coric, ce-avea'n stăpânire
Câteva palme de loc părăsit, nici plugului rodnic,
Nici potrivit de păşune cirezii, nici bun de podgorii.
Insă'ntre garduri de spini sădite-avea'n rânduri legume,
Mac de grădină'mprejur şi crini şi verbine, şi-asemeni
Regilor el se ţinea de bogat, şi la'ntoarcere-acasă
Seara, pe masa'ncărcată,-şi găsea ospăţul de-a gata.
Florile vara le-avea, şi poamele toamna el primul.
Iară când iarna cea lungă făcea ca tot să mai crape
Piatra de ger şi sloii făceau zăgazuri pe ape,
El de pe-atunci reteza hiacintul cu gingaşă floare,
Vara mustrând-o că vine târziu şi că-s leneşi zefirii.
Astfel avea din belşug, şi cel mai de vreme şi rodnici
Stupi de prăsilă şi roi...

Trad. de GEORGE COSBUC

Virgiliu: Egloga IV [1]

Pollio

Muzelor Siciliene, [2]) *să cântăm ceva mai mare:*
Cătina şi copăceii nu-l încântă pe oricare.
Codrul de-l cântăm, să fie demn de-un consul preamărit.
Iată, vremea cea prezisă mai de mult [3]) *a şi sosit*
Şi se'ncepe iar şiragul veacurilor ce-au să vie.
Se întoarce şi Astrèa [4]) *şi Saturnica domnie*
Ş'o progenitură nouă zeii ne trimit din cer.
Tu dar, pruncului, sub care vârsta, mai întâiu, de fier
Va'nceta şi'n toată lumea cea de aur o să vină,
(Febus chiar acum domneşte), ocrotire, dă-i, Lucină! [5])
Faima veacului va'ncepe chiar sub consulatul tău,
Pollione! Luni de zile mari se vor urma mereu
Şi, de-a mai rămas şi urma crimelor de altădată, [6])
Lumea va scăpa prin tine de o frică necurmată. [7])
Pruncul va primi viaţa zeilor şi va vedea
Pe eroi în rând cu zeii şi chiar el cu ei va sta,
Şi va cârmui pământul împăcat de-al său părinte. [8])
Iar pământul, o copile, îţi va pune dinainte
Iedera care-şi întinde vrejul ei rătăcitor,
Colocàsia, bacàrul şi acantul râzător.
Caprele se vor întoarce cu-a lor ugere umflate
Şi de-acù, de leii groaznici şi cirezile-s scăpate.
Chiar şi leagănul sub tine flori gingaşe va rodi.
Şarpe, iarbă veninoasă de pe lume va pieri
Şi amòmul asiatic pretutindeni se va naşte.
Iar îndată ce virtutea vei putea-o tu cunoaşte
Ş'ale tatălui tău fapte ş'a eroilor vei şti,
Câmpul fragedèlor spice o să prind'a'ngălbeni,
Poama roşie prin tufe o să steie atârnată
Iară din stejari pica-vor stropi de miere rourată.
Urme vechi au să rămâie, — viclenii de om perfid:
Au să'nfrunte apa mării ş'au să'ncunjure cu zid
Târgurile, iar cu plugul au să taie în ţărână.
Vom avea şi-o altă Àrgo [9]) *şi-un alt Tifis* [10]) *care mână*
Pe eroi şi ce războaie vor mai fi! aşa e scris!
Iar la Troia alt Ahile, alt viteaz va fi trimis.
Când apoi te-or face anii mai întreg, atunci pe mare
Negustorii n'au să umble în corăbii plutitoare,
Căci pământul, ori şi unde, o să fie roditor.
N'ai să vezi cosor în vie şi nici sapă pe ogor.
Dela jug, atunci, plugarul cel vânjos va scoate boii,
Şi'n vopsele de tot felul n'o să mintă lâna oii,
Ci berbecul, la păşune, însuşi el îşi va schimba
Lâna lui în roş, în galben, numai după voia sa,
Şi'n culoare roşă mieii singurei au să se'mbrace.
Parcele ce, prin voinţa zeilor, trăesc în pace,
Zis-au fuselor să toarcă numai secoli fericiţi.
Dar e vreme: spre onoruri mână paşii tăi grăbiţi,
Scump'a zeilor odraslă, nalt vlăstar din Joe sfântul! [11])
Uită-te de bucurie cum tresare tot pământul,
Ţările şi'ntinsul mării şi văzduhul cel senin,
Uite câtă veselie pentru secolii ce vin!
Ah! viaţa mea atuncea dac'ar fi destul de lungă,
Să slăvesc a tale fapte şi avântul să-mi ajungă!
Nu m'aş teme nici de lira lui Orfeu, ajutorat
De-a lui mamă Caliope; [12]) *nici de Linus:* [13]) *eu îl bat,*
Chiar şi tată-său, Apollo, întru ajutor să-i vie.
Şi Arcadia întreagă martoră de-ar fi să fie,
Insuşi Pan, [14]) *luptând cu mine, însuşi Pan s'ar da bătut.*
Surâzând, cunoaşte-ţi muma, pruncule abia născut!
Căci de zece luni de zile muma ta se chinueşte.
Pruncule, cunoaşte-ţi muma; cine numai nu zâmbeşte,
Zeii nu-l primesc la masă, nici zeiţele în pat.

Trad. de TEODOR NAUM

1) Scrisă la sfârşitul anului A. U. C. 714 (40 ante Chr. n.) şi închinată lui *Asinius Pollio* consul în anul acela şi unul din negociatorii tratatului dela *Brindisi,* dintre Antoniu şi Octaviu, prin care se punea capăt războiului civil. Egloga e scrisă la naşterea, în acelaş an, a lui *Asinius Gallus,* fiul lui Asinius Pollio, şi ea preamăreşte binefacerile unei ere noi pentru omenire, a vârstei de aur, care trebuia să se întoarcă pe pământ, odată cu naşterea ilustrului copil, menit a lua loc, într'o zi, printre semizei. Cu totul împotriva poeticei urări a lui Virgiliu, fiul lui Asinius Pollio avu o soartă foarte tristă: el muri de foame în închisoare, victimă a lui Tiberiu, în anul 30 a. Ch. n.

2. Virgiliu se adresează muzelor din Sicilia, care au inspirat şi pe *Teocrit,* modelul său. Deşi subiectul acestei egloge este de natură mai mult epică, totuşi egloga păstrează tonul pastoral.

3) E vorba de prezicerea sibilină, după care lumea avea să intre într'o eră nouă şi să treacă înc'odată prin vârsta de aur a lui Saturn.

4) *Astreà* (Dice, Iustitia), fiica lui *Astreu,* părintele astrelor sau a lui Jupiter şi a zeiţei Temis, locuia pe pământ în vârsta de aur.

5) *Lucina,* zeiţa protectoare a lehuzelor şi a pruncilor. Aici ea e confundată cu Diana, al cărei frate, Apollo, domnia în vârsta imediat precedentă celei de aur, ce avea să reînceapă.

6) Aluziune la războaele civile de la sfârşitul republicei romane.

7) Aluziune la victoriile lui Pollio împotriva Parţilor şi Dalmaţilor.

8) Acest vers ar părea că face aluzie mai degrabă la Octaviu decât la Pollio, în care caz copilul de care e vorba în eglogă ar fi copilul cu care era însărcinată *Scribonia,* soţia lui August. Acest copil a fost însă *Iulia.* De aceea, unii interpreţi, ţinându-se de explicaţia tradiţională ,cred că e vorba tot de Pollio, a cărui situaţiune era, în anul consulatului său, — cu treisprezece ani înainte de victoria lui Octaviu dela Actium — destul de strălucită pentru a merita din partea lui Virgiliu lauda, chiar exagerată, de împăciuitor al universului.

9) *Argo* e numele corăbiei pe care s'au îmbarcat Argonauţii în expediţia pentru aducerea lânei de aur din Colchida.

10) *Tifis,* pilotul Argonauţilor, despre care se zice că a inventat cârma.

11) *Cara deum soboles, magnum Jovis incrementum!* Şi aceastâ solemnă expresiune pare a face aluzie la originea divină a Cezarilor.

12) *Caliope,* muza poeziei epice, trecea drept mama vestitului cântăreţ trac Orfeu.

13) *Linus,* fiul lui Apollo şi al muzei *Urania,* cântăreţ fabulos al Greciei.

14) *Pan* era zeul naţional al Arcadiei, regiunea cea mai sălbatică şi mai muntoasă a Greciei.

Cărţi-Reviste

A apărut în editura *„Adevĕrul"* traducerea românească a operei lui *Upton Sinclair: „Cataclismul".*

Lucrarea este o minunată parodie socială, scrisă sub forma unui roman-utopic, cuprinzând o analiză de o rară preciziune a fenomenelor sociale şi economice care au determinat desvoltarea societăţii de azi şi o admirabilă viziune a societăţii de mâine.

Traducerea cărţii, din originalul englezesc, e datorită publicistului A. Mibashan.

Publicul românesc are astfel prilejul să cunoască una din cele mai bune scrieri ale marelui romancier american.

Comenzile se primesc la editura „Adevĕrul" Bucureşti, str. Constantin Mille No. 7-11.

In patria Eneidei lui Virgiliu

Virgiliu este cel dintâi dintre poeţii latini care au simţit natura. El nu dorea retragerea la ţară, ca Horaţiu, ca să găsească o scurtă oprire de epicurian literat; ci gusta farmecul vieţii rustice şi poezia muncilor agricole. Iubea apele vii, odihna sub copaci, bâzâitul albinelor în jurul gardurilor înflorite, gânguritul turturelelor; privea cu emoţie fumul care se ridica deasupra caselor şi umbra dealurilor prelungindu-se în vale, pe măsură ce soarele cobora. Toţi din câţi cunoaştem opera lui avem în minte unele versuri memorabile ale poetului.

Cu aceste cuvinte îşi începe d. Gabriel Faure amintirile lui de cititor pasionat al lui Virgiliu şi impresiunile culese din opera poetului **(Revue de France).** Pentru acest de-al doilea mileniu aniversar — spune el — nu m'am mulţumit numai cu un pelerinagiu... din fotel. M'am gândit mai întâi să revăd Pietole, vechiul sat din Andes, „unde Mincio îşi plimbă apele lui leneşe". Pe când mulţi scriitori au fost anul acesta la Mantova sau la Neapole, unde este mormântul poetului, eu am preferat să parcurg drumurile Siciliei, cu Eneida în mână. D. de Bonstetten a avut aceiaş idee, la începutul secolului din urmă; dar, în povestirea călătoriei lui, bunul elveţian, care cunoscuse pe Rousseau şi pe Voltaire, face loc mai mult consideraţiunilor sociale decât amintirilor virgiliene.

Asemenea multor italieni din văile brumoase ale Padului şi afluenţilor săi, Virgiliu avea nostalgia ţinuturilor luminoase, şi, chiar pe când îşi termina Georgicele în golful Neapolului, el voi să cunoască Sicilia mai înainte de a conduce pe aici pe Troenii săi. Visase mult timp la ea citind pe Theocrit. Tânărul mantuan, subţiat prin studiul retorilor şi poeţilor de la Milano şi Roma, avea un adevărat cult pentru aceste Egloge ale căror personagii erau păstori înamoraţi şi cinici. In ce an va fi fost Virgiliu în Sicilia? Cum o va fi găsit-o? Dintre templele greceşti de acolo, le va fi văzut pe toate şi în ce stare? Probabil, ca şi eroul său, Virgiliu va fi sosit în Sicilia venind din Tarento. Cel dintâi spectacol care se oferea vederii sale a fost Etna, ale cărei teribile mânii, neînţelese de cei vechi, au dat naştere la cele mai extraordinare legende. Foarte prudent, desigur că el n'a stat mult prin aceste locuri primejdioase; el s'a depărtat de sumbrele voci aruncate în mare de către Poliphem şi nu s'a oprit, ca Enea, decât la ţărmurile înflorite ale Syracuzei. In toate timpurile, oraşul acesta a sedus pe poeţi; nenumăraţi sunt aceia care, înaintea lui Heredia, au celebrat cetatea şi riturile ei:

...Le golfe aux belles lignes,
Où l'Hybla plein de miel mire ses bleus sommets.

Incă pe când Virgiliu compunea ultima sa Eglogă şi, fără să cunoască Sicilia decât prin Theocrit, el invoca nimfa dela Ortygia al cărei isvor trecea drept unul dintre cele mai minunate din lume:

Extremum hunc, Arethusa, mihi concede laborem!

Iată-l mai departe pe d. Gabriel Faure, pe drumurile lui Enea şi Virgiliu, la Camarina, la Terra nova, astăzi Gela, la Agrigente, la Drepanum, la Monte San Giuliano, Segesta, al cărui templu dă autorului cea mai forte exaltare siciliană. Aici nici o îndoială nu mai este posibilă: Virgiliu va fi văzut acest templu— spune autorul — care n'a fost terminat niciodată, exact cum l'am văzut şi eu astăzi. Poate că impresia lui să fi fost mai puţin puternică decât a mea, căci oraşul Segesta nu era pe atunci pe de-a'ntregul distrus şi sanctuarul nu domnea, ca astăzi, asupra tăcerii deşertului.

Dacă Virgiliu făcu vreodată, în cursul călătoriei sale siciliene, vreo emoţionantă paralelă între Grecia şi Roma, nici un loc nu era mai propice meditaţiunii sale. Oraşul acesta pe jumătate dispărut, templul acesta inutil şi neterminat îi spuneau, mai elocvent decât orice alt spectacol. că o naţiune nu trebue să trăiască numai pentru a clădi monumente, să creieze opere de artă, să asculte piese de teatru şi oratori. Respectul autorităţii, cultul forţei, unirea tuturor cetăţenilor pentru opera comună sunt adevăratele fundamente ale unui popor.

O nouă publicaţie va apare la 1 Decembrie în editura „Adevărul".

Este vorba de o revistă lunară, care va cuprinde cel puţin 100 pagini, tipărită pe hârtie velină şi chromo.

Materia nouei publicaţiuni va fi extraordinar de variată: dela ştiinţă popularizată la... viaţa vedetelor de cinema. Apoi condiţiile technice vor fi ireproşabile. De sigur tot ce se poate obţine astăzi mai bun la noi.

Hârtia a fost adusă special din Germania.

Pentru alegerea celui mai potrivit şi celui mai sugestiv titlu al acestei noui publicaţiuni, direcţia editurii „Adevărul" a găsit că cel mai nimerit lucru este să se adreseze publicului cititor.

UN PREMIU DE

10.000 LEI

a fost instituit în acest scop

Titlurile vor fi închise în plicuri şi fiecare plic va conţine numai un singur titlu. Pe fiecare plic va fi un motto. In acelaş plic, se va introduce odată cu titlul un alt plic închis care va cuprinde numele şi adresa exactă a concurentului. In caz că titlul premiat va fi fost trimis de mai multe persoane, se va proceda prin tragere la sorţi cui se cuvine premiul. Plicurile vor fi depuse sau trimise până la 31 Octombrie la administraţia editurii „Adevĕrul", str. Const. Mille No. 7—11.

Incercări asupra fenomenelor psihice anormale

de Inginer Henri Tillmann, membru al Institului General Psihic din Paris. La Şaraga. Episcopiei 3 bis, Bucureşti, Volumul lei 75. Provincie contra ramburs sau mandat. D-nii studenţi plătesc lei 40 volumul

STEFAN ZWEIG

Casanova, rapsod al iubirii masculine

A fi veridic însemnează pentru Casanova, nu a se pierde în adâncimile meditaţiei şi nici a săpa galerii psihologice în propria-i fiinţă, ci pur şi simplu a nu-i păsa de nimic, a fi fără frâu şi fără ruşine. Işi leapădă vestmintele şi se înfăţişează liber, despuiat, îşi moaie încă o dată trupul secătuit în valul arzător al sensualităţii, se bălăceşte şi se tăvăleşte vesel şi cutezător în tina amintirilor, fără să-i pese câtuşi de puţin de spectatorii prezenţi sau imaginari.

El nu-şi povesteşte ca un erou, ca un literat sau ca un poet aventurile, pentru a-şi atrage glorie şi onoruri, ci aşa cum îşi povesteşte isprăvile un apaş de periferie, sau o cocotă melancolică — ceasurile de amor, — adică fără pic de ruşine şi fără nici-un scrupul.

„Non erubesco evangelium", spovedania mea nu mă face să roşesc, aceste cuvinte stau ca *motto* pe al său „Précis de Ma Vie".

Nu e îngâmfat şi nu se pocăeşte în faţa viitorului: spune lucrurile pe şleau, aşa cum îi vin în minte. Nu trebue prin urmare să mire că opera lui e una din cele mai libere şi mai naturale din istoria universală, de-o obiectivitate în erotism ca un document statistic, de-o sinceritate cu adevărat antică în amoralitatea ei, aşa cum nu mai întâlnim decât în autobiografia (foarte puţin cunoscută) a neastâmpăratului Spaniol Contreras.

Dar, zădarnic vrea să pară grosolan în sensualitatea lui, de-o insolenţă care-l aminteşte pe Lucian, şi, pentru a face plăcere rafinaţilor, pune în mişcare în chip prea vizibil muşchii săi falici, cu vanitatea unui atlet mulţumit de sine însuşi : preţueşte de o mie de ori mai mult felul lui de a se făli cu neruşinare, decât o laşă tăinuire a amănuntelor scabroase, sau decât o galanterie de eunuc *in eroticis.*

Comparaţi celelalte tratate erotice al epocii, frivolităţile trandafirii şi de-o absurditate afectată ale unui Grécourt, ale unui Grébillon şi chiar ale lui Faublas (la care Eros poartă un biet costumaş de cioban şi pentru care dragostea nu e decât un lasciv *chassé-croisé,* un joc galant în care nu se capătă nici copii, nici sifilis) cu aceste descrieri directe, exacte, pline de bucuria posesiunii sănătoase şi depline, — cu aceste descripţii de om sensual, de-o sinceritate absolută, şi veţi putea aprecia în chip desăvârşit umanitatea şi firescul elementar.

La Casanova, amorul masculin nu e o slabă undă mitologică de-un albastru tandru, în care-şi răcoresc picioarele nimfele, dansând, ci un fluviu imens, ţâşnit din sânul naturii, oglindind universul în suprafaţa lui şi trăgând în acelaşi timp la fund tot nomolul şi toată murdăria pământului; spre deosebire de cei care şi-au scris propria lor biografie, el zugrăveşte revărsarea sălbatecă, asemenea patimei lui Pan, a instinctului sexual al masculului.

Iată în sfârşit pe cineva care a avut curajul de-a recunoaşte în amorul masculin amestecul absolut al trupului şi al spiritului, de a povesti nu numai legăturile sentimentale, pasiunile ce se pot mărturisi în chip decent, dar şi aventurile din străzile unde domneşte prostituţia, mecanismul sensualităţii propriu-zise şi care nu trece dincolo de trup, întreg labirintul sexual care străbate pe orice bărbat adevărat.

Asta nu însemnează că ceilalţi mari autobiografi, că Goethe sau Rousseau, de pidă, sunt lipsiţi de sinceritate în tablourile pe care le-au lăsat despre ei înşişi. Există însă o nesinceritate care consistă din a nu povesti faptele decât pe jumătate sau a le trece sub tăcere, şi aceştia doi (ca şi toţi cei care şi-au scris memoriile, afară poate de îndrăzneţul Hans Jaeger) trec cu grijă sub tăcere episoadele mai puţin apetisante, pur sexuale, ale vieţii lor amoroase, uitându-le cu conştiinciozitate sau schimbând repede subiectul, pentru a stărui numai asupra iubirilor idealizate, sentimentale sau pasionate, cu Clare şi cu Margarete. Ei nu pomenesc în biografiile lor decât femeile destul de curate moraliceşte pentru a nu le fi ruşine să le dea braţul în grădina publică; pe celelalte le uită cu laşitate şi prevedere în umbra ulicioarelor dosnice şi a scărilor de serviciu.

In felul acesta, însă, ei falsifică şi înobilează în chip inconştient imaginea autentică a erotismului masculin: Goethe, Tolstoi şi chiar Stendhal, care, totuşi, nu are nici urmă de prefăcătorie, alunecă foarte repede, ca şi cum i-ar face să roşească, asupra nenumăratelor aventuri de ordin pur sexual şi asupra întâlnirilor lor cu *Venus vulgivaga,* cu amorul pământesc, prea pământesc, şi, dacă n'ar fi existat acest păcătos de Casanova care nu se sfieşte să ridice toate perdelele, cu sinceritatea lui îndrăzneaţă şi cu nemaipomenita lui lipsă de ruşine, literatura universală ar fi fost lipsită de tabloul cel mai sincer şi mai complect al sexualităţii masculine.

La el se poate urmări, în sfârşit, întreg mecanismul sexual al sensualităţii în funcţiune; vedem regatul trupului chiar acolo unde domneşte desfrâul, noroiul, mocirla; ne scufundăm în adâncuri şi în nemărginire: acest trântor, acest aventurier, acest măsluitor de cărţi, acest om lipsit de caracter dă dovada unei sincerităţi mai curajoase decât a tuturor poeţilor, căci el înfăţişează universul ca pe un conglomerat de frumuseţe şi de mârşăvie, de spirit şi de grosolană sexualitate, iar nu cum îl înfăţişează ceilalţi, ca pe o simplă realitate idealizată şi purificată pe cale chimică.

Casanova spune, *in sexualibus,* nu numai adevărul, ci (diferenţă imensă) adevărul întreg; lumea dragostei pe care ne-o descrie el e adevărată ca realitatea.

Casanova spune adevărul? Parcă văd că filologii se ridică indignaţi de pe scaunele lor, ei, care în timpul ultimilor cincizeci de ani au îndreptat un foc de mitraliere împotriva erorilor sale istorice, relevând atâtea minciuni grosolane. Dar, domol, domol! Fără îndoială acest dibaci măsluitor, acest profesionist al minciunii, acest fanfaron a încercat şi în Memoriile lui să măsluiască; *il corrige la fortune,* acest incorigibil, şi împinge de la spate norocul care adesea se mişcă prea greu. Işi împodobeşte, îşi împănează, îşi piperează plăcerea lui afrodiziacă cu toate ingredientele unei imaginaţii aţâţate de privaţiune, şi aceasta, poate, fără ca să-şi dea întotdeauna seama.

In adevăr, înfrumuseţările şi minciunile repetate devin, pentru memorie, încet încet, legitime şi un adevărat povestitor nu mai ştie în cele din urmă ce e inventat şi ce e adevăr în povestirea lui.

Să nu uităm că Giacomo Casanova a fost, la drept vorbind, în timpul vieţii, un fel de rapsod: a câştigat încrederea marilor personagii prin arta lui de-a conversa, prin vorbele lui meşteşugite, prin povestirea aventurilor extraordinare şi — ca acei cântăreţi de altădată ce mergeau din castel în castel, adăugând, pentru a mări interesul, mereu alte episoade, el era obligat să-şi împodobească romantic aventurile.

De fiecare dată când povestea de pildă evadarea sa dela închisoarea din Veneţia, se simţea dator, pentru a o face mai interesantă, să inventeze o nouă şi primejdioasă peripeţie şi în chipul acesta se pierdea din ce în ce mai mult în exagerări.

N'avea de unde să bănuiască, bunul Giacomo, că după o sută cincizeci de ani dela moartea lui, o poliţie special interesată de istoria casanoviană va mai scotoci toate documentele, scrisorile şi arhivele, pentru a verifica fiecare dată, pentru a controla fiecare întâlnire şi că, la fiecare minciună, la fiecare eroare descoperită, va fi plesnit peste degete cu biciul ştiinţei.

De bună seamă, sunt cam şubrede datele lui şi dacă le-atingem prea brutal cele mai amuzante construcţii se năruesc odată cu el, ca un castel de cărţi de joc suflat de vânt.

Astfel, s'a dovedit că toată povestea romanţioasă din Constantinopole n'a fost probabil decât un vis voluptuos al bătrânului locuitor din Dux şi că el a amestecat în chip cu totul fals pe bietul cardinal de Bermis, ca tovarăş de dragoste şi ca privitor, în aventura lui cu frumoasa călugăriţă M. M...

Casanova pretinde că a întâlnit la Paris şi la Londra personalităţi care la epoca indicată de el se ştie precis că erau în altă parte; o face pe marchiza d'Urfé să moară cu zece ani mai devreme, pentrucă-l stânjeneşte, sau, pierdut în gândurile lui, străbate, plimbându-se, într'o oră, cei treizeci şi unu de chilometri dintre Zürich şi mânăstirea Einsiedeln, adică cu o viteză de automobil, vechicul ce nu fusese încă inventat pe vremea aceia.

Nu, nu trebue să vedem în el un fanatic al adevărului minuţios, un istoric integru; şi cu cât ştiinţa examinează mai de aproape pe simpaticul nostru Casanova, cu atât mai zdrobit iese el de subt loviturile criticei.

Dar toate aceste mici înşelătorii, erori cronologice, mistificări şi fanfaronade, aceste voluntare scăpări din vedere, adesea foarte uşor de înţeles, nu sunt nimic pe lângă veridicitatea extraordinară şi, ca să zicem aşa, unică, ce se întâlneşte în viaţa povestită de Memoriile lui.

Desigur, Casanova a uzat din belşug, în amănuntele pe care le dă, de dreptul incontestabil al artistului de a concentra lucrurile în timp şi în spaţiu şi de a înzestra faptele cu mai multă expresivitate; dar toate acestea nu sunt nimic pe lângă sinceritatea, francheţa, limpezimea cu care priveşte delaolaltă viaţa şi epoca sa.

Nu numai el, dar un secol întreg se înfăţişează deodată plin de viaţă pe scenă, făcând să defileze prin faţa noastră, de-a-valma, în episoade dramatice, scăpărând de contraste şi încărcate cu electricitate, toate clasele şi toate ierarhiile societăţii şi ale naţiunilor, toate peisajele şi toate sferele, — un tablou de moravuri, şi mai ales de moravuri rele, cum nu mai există altul.

Intr'adevăr, defectul aparent al lui Casanova consistă din aceia că el nu adânceşte prea mult lucrurile şi, fiind lipsit de o concepţie mai înaltă, nu rezumă, ca Stendhal şi Goethe, numeroasele particularităţi ale diferitelor grupuri sociale sub formă de reflecţii intelectuale. Dar tocmai caracterul superficial al observaţiei lui — care, în mijlocul evenimentelor, se mărgineşte a urmări cu nesaţiu ceiace e mai ciudat la dreapta şi la stânga — dă viziunii sale marea-i valoare documentară pentru istoria civilizaţiei.

Trad. de P. ALEXIAN

O pagină de umor universal

LOUIS MARSOLLEAU

Ghinion

Sfârşeam tocmai dejunul când doctorul D., cu care eram la masă, îmi spuse :

— Am să-ţi istorisesc o întâmplare într'adevăr abracadabrantă, o întâmplare pe care nu mi-ar veni s'o cred dacă mi-ar spune-o cineva. Şi totuşi e adevărată ! Viaţa e cel mai straşnic vodevil!

Acum vre-un an îmi veni la consultaţie un domn în vârstă, dar robust după înfăţişare, cu păr cărunt dar încă destul de des, cu faţa rumenă, mergând drept şi sprinten. Nu aşteptă să-l întreb şi îmi spuse repede şi calm :

— Domnule doctor, am venit să vă consult asupra stării mele generale şi să vă întreb dacă am vre-o speranţă să mor în anul ăsta, pentrucă trebue să mor numaidecât în anul ăsta !

Văzând că mă uitam la el cu oarecare nelinişte şi severitate, urmă repede :

— Nu, domnule ! nu sânt nebun şi nici nu vreau să-mi bat joc de dumneavoastră ! Sânt într'o situaţie cumplită pe care am să v'o explic !

Ii arătai un scaun. Se aşeză şi îmi explică într'adevăr :

— Iată chestia. Am rămas văduv la patruzeci şi cinci de ani. Sunt de atunci douăzecişicinci de ani. Trăisem până atunci foarte larg şi am gusturi costisitoare. Imi spusei : „Iată-mă singur ; n'am copii; n'am să mă mai însor. De ce să nu-mi asigur de-acum înainte o existenţă fericită în care să nu mă lipsesc de nimic !" Zis şi făcut. Aveam o avere frumuşică. In loc s'o las plasată şi producătoare de rente ordinare, am transformat-o toată în monedă aur şi în hârtii de câte-o mie şi am împărţit-o în douăzeci şi cinci de părţi egale, care erau, vă asigur, foarte rotunde. Am calculat că asta are să-mi ajungă până la vârsta de şaptezeci de ani. Imi spuneam : „Desigur, că n'am să ajung, până acolo, şi dacă ajung, n'am să trec mai departe !" Cu atât mai mult cu cât, mare gastronom, mare băutor şi foarte mueratic, nu voiam deloc să mă cruţ; şi e adevărat că nu m'am cruţat. Ca să vă spun drept, planul meu era să-mi risipesc totodată şi sănătatea şi banii.

— Şi atunci ? întrebai eu.

— Şi atunci ? E foarte simplu, mai simplu decât se poate închipui.

Astăzi am şaptezeci de ani. La anul nou viitor n'am să mai am un ban, nici-o leţcaie, — şi nu mă simt bolnav deloc ! Ce-i de făcut ? Nu pot trăi fără să fiu bogat şi n'am să am niciodată curajul să mă sinucid. Aşa că vă rog, d-le doctor, să mă examinaţi ! Poate că fără să ştiu mă roade moartea şi sânt mai aproape de groapă decât cred !

N'avui nevoie să-l examinez mult ca să fiu în măsură să-i afirm că era sănătos tun şi că nimic nu-l îndreptăţea să spere moartea până la sfârşitul anului.

Individul plecă fără să-mi mulţumească, ridicând braţele spre cer şi exclamând: Ce porcărie!

Şi acum să vezi ce se întâmplă, continuă doctorul D. — după vre-o trei luni, pe bulevard, întâlnii din întâmplare pe clientul meu. Dar ce schimbare ! Senin la faţă, bine dispus, cu pălăria ştrengăreşte pe-o ureche, cu o garoafă roşie la butonieră şi învârtindu-şi bastonul între degete.

Mă zări, mă recunoscu şi veni la mine, cu mâna întinsă. Il întrebai :

— Ei? Şi cu situaţia aceea atât de cumplită cum a rămas?

— A ! — exclamă el — restabilită ! restabilită pe toată linia ! Inchipuiţi-vă că mi-am regăsit o veche metresă de-a mea, o fetiţă pe care o cunoscusem cînd aveam amândoi douăzeci de ani; pentrucă aveam aceeaş vârstă ! Nu ştiu ce a făcut de atunci, dar fapt este că e mereu domnişoară şi că e bogată putredă : o casă la Auteuil, un castel lângă Lagny, o vilă... Şi acuma ne căsătorim! Domnule doctor! ne căsătorim! Trecutul a înflorit din nou ! Voiu putea continua să exist fără să-mi schimb viaţa!

Părăsii pe acest fericit, felicitându-l. Ce spui de istoria mea ?

— Ca'n basme !

— Stai! — mă întrerupse doctorul D. — Nu s'a sfârşit ! Şi tocmai sfârşitul e mai frumos. Ascultă :

Săptămâna trecută, mă dusei să văd pe un prieten care e directorul unui mare jurnal parizian. Nu-mi fu mică mirarea când văzui că uşierul care stătea la o mesuţă în anticameră era septuagenarul meu, aşa de radios odinioară. Nu mă putui ţine să nu-l întreb :

— Cum : dumneata ? aici ? bine, dar căsătoria de care vorbeai ?

Imi răspunse :

— Ah ! Domnule doctor ! S'a desfăcut totul ! Cu o săptămână înaintea nunţii scorpia aceea bătrână a pus pe un medic să mă cerceteze, să mă analizeze, să mă examineze cu deamănuntul... Şi mi-a găsit un început de diabet ! Şi atunci a refuzat să mă ia, pentrucă, zice ea, diabetul „slăbeşte facultăţile generatoare".

Trad. de A. P.

Tablou intuitiv

Marea tragediană ungară Maria Iaszai, de curând decedată, povestea într'o societate: Intr'o călătorie prin pustă, a ajuns într'un sat depărtat şi a tras la învăţător. Acesta, mândru, a condus pe celebra artistă la şcoală; aci ea descoperi cu uimire reproducerea celor doi îngeri rezemaţi în coate şi pictaţi de Raffael în Madonna Sixtina. Tragediana care nu era numai o amatoare de pictură ci şi o mare patriotă, i-a exprimat învăţătorului satisfacţia ei: „E frumos să găseşti într'o şcoală atât de îndepărtată de Budapesta, acest admirabil tablou!" La care învăţătorul, conştient, a răspuns: „Da, mă rog, am pus de a fost copiat şi l-am atârnat în clasă, ca elevii să vadă, mă rog, toată vremea cum *nu-i bine* să ţie coatele în clasă!..."

Deducţie

— E cel mai bătrân arbore din ţara noastră! De câteva secole turiştii îşi sapă numele în scoarţa lui.
— A! da! se vede! E desigur un arbore genealogic!...

ACHILLE CAMPANILE

O aventură stranie

Ceiace-mi place mai mult nu e să voiajez, ci să plec. Dar aşi vroi să plec tocmai atunci când nu pot pleca. Mă gândesc atunci la plăcerea de-a mă duce la gară cu bagajele, să-mi cumpăr biletul, să-mi aleg locul, să simt că se pune trenul în mişcare, să mă opresc în timpul nopţii prin toate gările mici, să-mi cumpăr prin fereastra vagonului apă minerală, să sosesc cu întârzieri mari.

Dar, când trebue să plec, mă gândesc la toate neplăcerile, şi nu sunt încă în tren că aşi vroi să fiu şi ajuns. N'am ajuns încă şi aşi vroi să mă fi şi întors. Ce e drept, îndată ce m'am întors, mă şi cuprinde dorul de plecare.

Ceiace contribue într'o bună măsură să doresc călătoria când nu voiajez, şi să o detest atunci când voiajez, e că, atunci când nu voiajez, îmi închipui că în timpul călătoriei poţi avea aventuri galante. Când voiajez, mi se întâmplă însă foarte rar aşa ceva.

Multă vreme m'am gândit şi la plăcerea de a cobori pentru un minut într'o gară măruntă, pierdută în munţi, şi de a nu mă mai urca la timp. Dar de un an, nu-mi mai trece aşa ceva prin minte. De când mi s'a întâmplat să pierd trenul, — ca să fiu mai precis.

Am avut atunci o aventură extraordinară. Să v'o povestesc.

Plecam din Tirol spre Viena şi, în acelaşi compartiment cu mine, se afla o italiancă nespus de frumoasă cu care începusem a sta de vorbă.

La Salzburg, unde trenul se opreşte o jumătate de ceas, ne-a venit ideia să ne dăm jos şi să luăm un ceai în bufetul gării. Numai noi ne-am dat jos. Era unu după miezul nopţii şi toată lumea din tren dormea.

Restaurantul era puternic luminat, dar gol şi trist.

Dintr'o dată mi-am dat seama cât am fost de imprudenţi că nu ne-am fixat un punct de reper.

Inaintea ochilor noştri se desfăşurau mai mult de zece trenuri, toate la fel, lungi de tot şi întunecoase, fiind toate cu perdelele lăsate. Gara enormă, cu o lumină orbitoare, era tăcută şi goală; peronul măturat; trenurile adormite. Pe o rază de o sută de metri nici ţipenie de om.

La întâmplare, m'am apropiat de un tren şi am mers de-alungul lui până la locomotivă. S'ar fi putut să fie trenul nostru, dar tot aşa de bine putea să fie şi altul. Am luat-o înapoi pe acelaşi peron nesfârşit fără să-i spun un cuvânt tovarăşei mele de drum, şi am străbătut dela un capăt la celalt, alt peron.

Tovarăşa mea începu să priceapă şi mă întrebă dacă recunosc trenul. I-am spus să-l caute ea, poate o să izbutească. Atunci a început să plângă.

Am alergat din nou de-alungul unui peron care nu se mai isprăvea, apoi dealungul altuia şi al altuia. Mi-am dat seama că singurul lucru ce rămăsese de făcut, ca să ne recunoaştem trenul, era să cercetăm care din cele treisprezece, paisprezece trenuri pleca la ora trenului nostru.

Era de prisos să alergăm dealungul tuturor trenurilor până la locomotivă.

Ar fi trebuit să le cutreerăm pe toate, să intrăm prin toate compartimentele de clasa I în care dormeau călătorii, să deschidem uşile, să ne urcăm, să coborîm, şi — ca să trecem dela un tren la celalt — să traverăm, dela un capăt la altul, peroanele acelea îngrozitoare şi nesfârşite.

Am început să alergăm ca nişte smintiţi, în timp ce tovarăşa mea, plină de lacrimi, îşi chema pe nume toate bagajele: bijuterii, blănuri, toalete; iar acele cadranului luminos (două ace enorme care-ţi dădeau impresia unei perechi de foarfeci) ronţăiau inexorabil cele cinci minute care ne despărţeau de ora plecării.

Ne-am urcat la întâmplare într'un tren şi am deschis un compartiment. Toată lumea dormea sub lumina violetă. Nu, nu era al nostru. Am trecut la alte compartimente. Pretutindeni chipuri necunoscute de nemţi adormiţi sub lumina violetă. Figuri odioase, ochi închişi, guri căscate, mâini crispate. Am lăsat trenul ăsta, am coborât din nou pe peron şi ne-am urcat în alt tren, recând prin toate compartimentele. Peste tot chipuri necunoscute, guri căscate şi ochi închişi subt lumina violetă.

Nu se cade să deştepţi călători care dorm. E cât se poate de greu să obţii o informaţie dela un neamţ dar când s'a deşteptat. Inchipuiţi-vă ce însemna pentru noi, care nu ştiam buche nemţească, să cerem lămuriri unor nemţi care dorm în tren.

Am intrat în alt tren. Şi aci figuri trase de somn, trupuri aplecate unele spre dreapta, altele spre stânga, altele lăsate pe spate, picioare ţepene, braţe atârnte, în lumina aceia violetă.

Nu mai sunt decât cinci minute, până la plecare. In cinci minute trenul o s'o pornească aşa cum nu ştiu să pornească trenurile decât în Austria: ca o fantomă. Ca să mergem mai repede, trecem dela un tren la celalt peste linii, poticnindu-ne de pietre şi riscând să ne strivească vre-o locomotivă. Deodată zărim apropiindu-se o lumină roşie. Era un fochist cu obrazul ca dracul.

— Nach Wien? — îl întrebăm noi.

Cu un glas puternic şi fără să se clintească din loc, ne-a ţinut un discurs în nemţeşte. Apoi se puse în mişcare, ne urcă într'un vagon arătându-ne două locuri libere şi aşteptă bacşişul.

— Nach Wien? — strigarăm unui călător

— Nein, nach Muenchen!

Coborârăm în grabă şi în tăcerea luminoasă şi dezolată, dar impasibilă a gării începurăm să alergăm fără a mai căuta vre-un tren.

* * *

Sfârşitul acestei povestiri variază după prietenii cărora le-o istorisesc. Pentru amatorii de poveşti galante, am petrecut noaptea în acel oraş necunoscut în tovărăşia doamnei; pentru aceia care nu cred în desăvârşita organizare a căilor ferate austriace, ne-am dus să expunem cazul şefului de gară care s'a mulţumit să dea o telegramă cu numerele locurilor noastre către staţia următoare, unde ne-am regăsit bagajele ce ne aşteptau. Pentru cei pesimişti, am pierdut toate bagajele.

Pentrucă, e momentul s'o mărturisesc, povestirea asta e o născocire. E una din aventurile care nu mi s'au întâmplat niciodată, dar am născocit-o numai ca să am ce povesti prietenilor. Şi am povestit-o în aşa fel, încât am ajuns să cred şi eu — ba mi se pare că sunt singurul care o crede — că am pierdut trenul la Salzburg.

Totuşi e ceva adevărat în povestirea mea, şi anume că, la Salzburg, frumoasa mea tovarăşă de drum şi eu ne-am dat jos din tren ca să luăm un ceai în restaurantul gării. După aceia, ne-am suit din nou în tren şi ne-am continuat călătoria până la Viena.

Traducere de B. K.

Varia

Bernard Shaw obişnuia să şadă pe un scaun ori de câte ori croitorul venia să-i ia măsura pentru un rând de haine. Intrebat de ce nu-şi încearcă hainele, stând în picioare, Shaw răspunse că, întrucât majoritatea timpului şi-o petrece în societate şezând pe scaun, lucrul cel mai important este ca un costum să-i vie bine în această poziţie.

* * *

Cu ocazia unei călătorii, Anatole France se opri la Dijon. Membrii Academiei locale îl salutară printr'un discurs, în care numiră Academia din Dijon, fiica cea mai iubită a Academiei Franceze.

„Da, domnilor", răspunse France „fiica noastră cea mai iubită: o fată înţeleaptă, o fată cuminte — despre care nimeni nu poate spune că s'ar fi vorbit vreodată ceva pe seama ei".

ANECDOTE

O meserie durabilă

In Moscova se povesteşte următoarea anecdotă, care arată părerea populaţiei despre felul cum îşi îndeplinesc sovietele misiunea: Intr'o zi, a apărut în faţa Kremlinului un om care a început să strige cât îl lua gura: „Vine revoluţia mondială! Vine revoluţia mondială!" S'a adunat o mulţime de lume, şi cineva l-a întrebat: „Camarade, de ce strigi de atâta vreme că vine revoluţia mondială?" — Pentrucă guvernul mă plăteşte ca s'o fac, răspunde acela. „Şi eşti bine plătit?" — Nu prea, dar îmi convine, căci e un post pentru toată viaţa.

Măsură de prevedere

— Dacă nu mă iei de bărbat, n'o să mai iubesc niciodată în viaţa mea altă femee.

— Dar dacă te iau?

Lucru inutil

— Puteţi să-mi arătaţi fotografia unei domnişoare care are şase milioane zestre?

— Regret, domnule, răspunde intermediarul, dar de la cinci milioane în sus nu se mai dă fotografie.

Spirit de observaţie

— Azi am omorît cinci muşte, trei masculi şi două femele.

— Dar după ce le-ai cunoscut?

— Cele trei stăteau pe sticla de bere, iar cele două pe oglindă.

Extraordinar

— Paltonul cel nou l-am achiziţionat într'un mod extrem de curios!

— Cum aşa?

— Da, l-am plătit!

Unde n'are ce căuta doctorul

Doctorul Kerzl, medicul lui Frantz Joseph, vizita pe suveran în fiecare dimineaţă. Cei doi bătrâni fumau împreună câte o ţigară, stăteau de vorbă despre vremea de afară, apoi doctorul pleca. Uneori, însă, când se prezenta, nu era lăsat să intre, şi totdeauna din acelaş motiv. Impăratul îi spunea servitorului, totdeauna sub aceiaş formă: „Astăzi să mă lase în pace Kerzl, căci nu mă simt tocmai bine!".

Pedeapsă meritată

Doamna: Nu fi supărată, dragă, Maria a cam lăsat să ardă friptura. Ca despăgubire, capeţi o sărutare.

Domnul: Bine, să vie Maria.

Instrument şi instrument

— Eşti voiajor pentru instrumente muzicale?

— Da.

— Ai vândut ceva astăzi?

— Două sute de bucăţi.

— Două sute de instrumente? Atunci îţi merge extraordinar de bine.

— Stai puţin... două sute de ace de gramofon!

Sport şi sport

Intr'o prăvălie de haine gata, un client cere un costum de sport. Negustorul garantează că marfa lui o să ţină cel puţin un an. A doua zi clientul se întoarce cu hainele ferfeniţă — şi cu pretenţii.

— Dar ce sport faci dumneata? întreabă negustorul.

— Alpinism.

— De ce nu mi-ai spus? Eu ţi-am dat un costum de filatelist!

Serviciu de informaţii

— Scuzaţi-mă, domnule, puteţi să-mi spuneţi care e cel mai scurt drum la gară?

— Int... într... întreabă... ppp... pe aaa... alt cicici... neva cccă ppppierzi ttt... trrr... trenul!

Creerul ministrului

Un ministru cade victima unui accident de automobil. Doctorul declară că are o gravă comoţie cerebrală

— O să aibă urmări grave? întreabă ziariştii.

— Foarte probabil.

— O să-şi mai poată administra departamentul?

— Asta da, fără nici o îndoială.

Culmea norocului

— Mare noroc ai, tată!

— De ce?

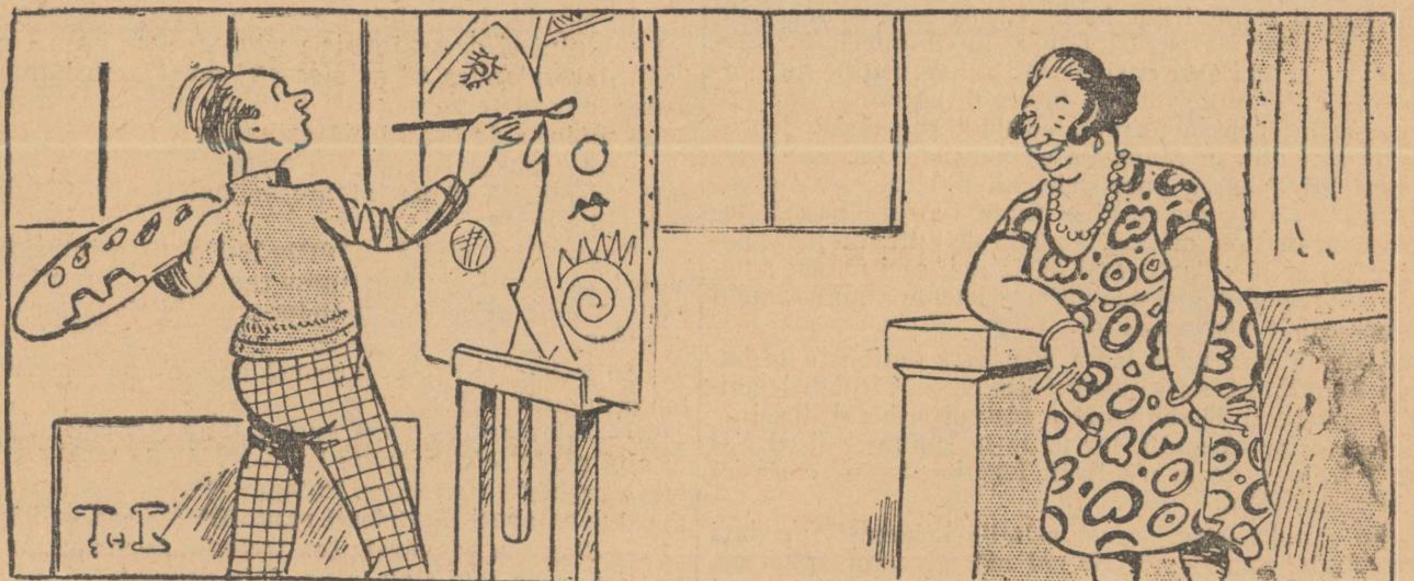
— Anul acesta n'ai nevoie să-mi mai cumperi cărţi, fiindcă am rămas repetent.

Referinţe de Duminică

Un postulant se prezintă la o prăvălie cu certificate de la doi preoţi. I se răspunde:

— Duminică nu lucrăm. Adu un certificat de la cineva care te-a văzut la lucru în timpul săptămânii.

Culmea talentului

— Dar oare am să fiu frumoasă în portret?
— Aşa de frumoasă încât singură n'aveţi să vă recunoaşteţi!

PLATON

Preamărirea Zeului Eros

Fragment din Banchetul [1])

Cuvântarea lui Pausania

— Fedre, nu găsesc potrivit modul cum ni s'a hotărît subiectul, fiind îndemnaţi aşa, fără vreo precizare, să preamărim pe Eros. Dacă am avea de a face cu un singur Eros, desigur, ar fi foarte frumos.

Iată însă că nu-i unul; şi nefiind aşa, e mai drept să lămurim întâi în ce mod se cade a-l proslăvi. Voi cerca să dreg eu greşala, spunând în primul rând cum trebue să-l lăudăm. Pe urmă i-om închina laude vrednice de-o divinitate.

Cei doi Eros. — Ştim cu toţii că fără Eros nu poate fi Afrodita. Dacă această zână e una, există neîndoios şi un singur Eros; dar cum sunt două Afrodite, cu necesitate sunt şi doi Eros.

Cum n'ar fi două?

Una, pe cât se pare, este cea mai veche şi-i fără mamă. Fiind copila cerului, o numim Afrodita Cerească.

A doua, mai tânără, s'a născut din Zeus şi Diona; o poreclim Afrodita Obştească.

E necesar să luăm aminte şi asupra lui Eros: că trebue să fie doi, unul Obştesc, care ajută pe Afrodita din urmă, altul Ceresc, care e tovarăşul celei dintâiu. S'ar cuveni deci să le lăudăm pe toate aceste zeităţi... Voi cerca să arăt soarta hărăzită fieşte căreia.

Orice lucru se înfăţişază astfel, încât, luat neatârnat, ca fapt săvârşit, nu-i nici bun nici rău. Ceeace facem de pildă acum, bând, cântând, discutând... niciunul din aceste lucruri nu-i frumos în sine.

Numai prin modul cum le săvârşim, ele pot deveni frumoase: adică procedând frumos şi drept. Dacă nu, urmează răul.

La fel cu amorul.

Nu orice Eros e frumos şi vrednic de laudă; ci numai acela care ne 'mbie să iubim în chip frumos.

Amorul pe care îl insuflă Afrodita Obştească este cu adevărat ceva de rînd. Dintr'însul nu poate veni decât ce-aduce întâmplarea, căci nu încălzeşte decât pe cei mai bicisnici dintre oameni. Şi mai întâi, unii ca aceştia se 'namorează egal, de femei ca de tineri; al doilea, ei iubesc de dragul trupurilor mai curând decât de-al sufletelor. In sfârşit, fac ce pot ca iubiţii lor să fie dintre cei mai simpli oameni. Gândul lor nu caută altceva decât cum să petreacă mai bine şi nesocotesc întrebarea dacă viaţa trebue trăită frumos sau nu. Aşa se face că, duşi de 'ntâmplare, săvârşesc în mod egal binele sau răul. De sigur, la dânşii a rămas ceva dela zeiţa care, mult mai tânără decât cealaltă, s'a împărtăşit ea însăşi la naştere din femeie şi bărbat.

Dimpotrivă, Afrodita Cerească întâi că nu-şi trage fiinţa din femeie. E născută numai din bărbat (exista şi un Eros al tinerilor).

Apoi, este mai în vârstă şi nu-i pătrunsă de patimi. Urmează de-aci că spre bărbat se 'ndreaptă cei însufleţiţi de acest Eros, iubind sexul care de la natură este mai tare şi mai inteligent. Afară de asta, din însăşi această iubire pentru tineri, cineva ar putea osebi pe cei inspiraţi în mod senin de Eros Cerescul! Căci ei nu se înamorează de băeţi decât din clipa când şi mintea acestora începe a li se coace; fapt care se întâmplă cam pe când le mijesc tuleii de barbă. După credinţa mea, cine se prinde într'un astfel de amor, e pregătit a se iubi viaţa întreagă şi a trăi împreună. El nu-şi înşală iubitul, căci nu l-a prins ca pe un copil fără experienţă, nici nu-l va batjocori spre a-l părăsi şi a umbla după altul.

Ar trebui chiar prin lege să se oprească iubirea copiilor, pentru a nu se mai risipi atâta zel în vederea unui lucru nesigur; căci la copii este nesigur dacă sfârşitul îi conduce spre viţiu sau virtute, spre spirit sau trup! Oamenii superiori îşi impun singuri o astfel de lege; este însă necesar să 'mpiedicăm de la aşa ceva şi pe cei ce iubesc vulgar, cel puţin tot atât pe cât îi putem opri dela amorul pentru femeile libere.

Dar tocmai ăştia sunt cei care l-au coborît aşa de jos, încât au dat unora prilej să spună că-i ruşinos pentru cineva să aibă iubitori. Neîndoios, la unii ca dânşii s'or fi gândind cei ce au găsit prilejul să vorbească aşa. Ii văd îndrăgostindu-se la timp nepotrivit, îi simt însufleţiţi de spiritul nedreptăţii... pe câtă vreme, dacă lucrul s'ar face legiuit şi cu măsură, nimic nu le-ar putea aduce vreo osândă meritată.

Datine felurite. — Este uşor să 'nţelegem rânduiala pe care celelalte state au pus-o în privinţa amorului.

Pretutindeni se hotărăşte neted; numai la noi şi 'n Lakedaimon o astfel de legiuire are înfăţişări felurite.

In Elida bunăoară sau la Beoţi şi pe oriunde oamenii nu-s meşteri în arta de a convinge cu vorba, se spune simplu. E considerat lucru frumos ca un tânăr să se bucure de iubitori; şi nu există om, tânăr sau bătrân, care să ia drept o ruşine aşa ceva. După socotinţa mea ei fac aceasta — ei care sunt slabi în arta vorbirii — spre a nu-şi mai face de lucru fiecare, bătându-şi capul să 'nduplece pe tineri la dragoste.

In Ionia şi pe-aiurea, pretutindeni unde oamenii sunt supuşi stăpânirilor barbare, aşa ceva se socoteşte o ruşine. Doar Barbarii înlătură din tiranicele lor cârmuiri nu numai asta ci şi filosofia şi exerciţiile de gimnastică. Pasă-mi-te, nu-i în interesul cârmuitorilor de state să înlesnească formularea unor cugetări independente, mai ales în rândurile cârmuiţilor; nici să 'nlesnească înjghebarea unor prietenii puternice sau să se strângă tovărăşii omeneşti — fapte, pe care Eros le insuflă mai mult ca oricine. Aceasta de altfel au învăţat-o din experienţă chiar tiranii de la noi, căci numai amorul lui Aristoghiton şi neclintita prietenie a lui Armodiu au pus capăt conducerii lor.

Astfel, în ţara unde legea considera ruşinos a te bucura de iubitori, s'a ajuns aci din cauza răutăţii legiuitorilor, patimii de stăpânire a cârmuitorilor şi lipsei de curaj a celor cârmuiţi. Iar unde se hotărăşte scurt că-i lucru frumos, acolo n'a lipsit legiuitorilor o oarecare lene a spiritului.

In statul nostru, norma primită în această privinţă e cu mult superioară. Numai cât, precum spuneam, nu-i uşor s'o înţelegem.

C. PAPACOSTEA

1) V. *Revista Clasică*, an. V. No. 4 (1929) pp. 387—399.

Linii frânte

Sunt câteva lucruri pe care Anda şi cei mari din casă, nu le vor privi niciodată din acelaş unghiu. Când răsună, ascuţit şi preocupat prin odăi: „Anda are iar nevoe de pantofi", fetiţa e nevoită să-şi dumice în tăcere bucuria de unul singur.

Işi priveşte picioruşele goale care cresc câte puţin în fiecare zi. I se par mai frumoase ca mânile, poate fiindcă le vede mai puţin, sau din pricina celor cinci degete aliniate după mărime ca nişte copilaşi mai mici ai piciorului. Cum vor fi pantofii cei noi? Şi-i imaginează, ocolind preciziunile. Anda e o fetiţă înţeleaptă care nu-şi construeşte cu propria ei trudă, decepţia.

E ajun de sărbători şi Rică, fratele mai mărişor, va lepăda şi el ghetele vechi. Băiatul primeşte vestea cu moderaţie. Bucuria, când este anume pentru el şi numai pentru el, are un preţ cu totul deosebit.

Tante Ema examinează cu ochi aspri cele patru tălpi chinuite de jocurile alergate ale primăverii. Oare cismarul din cartier n'ar face de comandă ceva mai rezistent?

Cismăria este în prima stradă, cum faci la stânga. Indată după dejun tânăra mătuşă a pornit într'acolo cu amândoi copiii. La colţ e o cârciumă, unde mesele soioase şi hârtiile neschimbate din rafturi, stau în bună armonie cu ordonanţa afişată asupra lor: Muşteriule, fugi!

Cu toate că-i devreme, clienţi, la o masă, au avut timp să capete o bună dispoziţie exagerată. Unul, cu mustăţi galbene, lungi, cu sorţ de pânză verde dinainte, cântă un cântec neisprăvit, repetând mereu refrenul, două versuri pe care Rică le prinde în treacăt şi le repetă caraghios, urmat de Anda, totdeauna în admiraţie faţă de isteţimea de vedetot şi prindetot a fratelui ei şi mereu gata să-şi însuşească descoperirile lui.

Foae verde ghiată ruptă.
Ce-am avut şi ce-am pierdut.

— Pe stradă, copii, e frumos? mustră obligatoriu tante Ema.

In „pantofăria de lux" intri, coborând două trepte, In odăiţa strâmtă, un lucrător cu gheb profesional bate cue la un toc de damă, într'o cadenţă de trei, pe care, cu toată silinţa, n'o izbuteşte la fel ucenicul din faţa mescioarei, un băeţandru vioi şi cu obrajii încă proaspeţi care luptă pe nişte tălpi uriaşe de vagabond.

De la maşina cu gât din dreapta uşii, o fată curăţică, cu şorţ verde ca şi ceilalţi doi, se scoală cu grabă:

— Pentru copii, o comandă, face rar clienta plimbându-şi ochii în bordeiaşul pe care firma îl presupunea sub alt aspect.

Fata strânge de pe canapeaua de lemn nişte bucăţi de piele şi căptuşeală răvăşite.

— Poftiţi. Tata vine îndată. Il chem.

Işi scoate şorţul şi abia atunci arată cât e de tânără, o copilă de paisprezece ani, cu pieptul abia început şi şoldurile drepte în rochiţa de tulpan albastru. A eşit prin stradă. Calfa n'a ridicat de fel ochii, dar clienta simte pornind dintr'acolo ceva ostil sau ironic, care o supără ca şi mirosul de clei şi de piele nouă îmbâcsit în odae.

De la cârciuma din colţ se aude limpede refrenul de adineauri, odată încet, lăbărţat, apoi, fără tranziţie, izbucnind în urlet:

Foae verde ghiată ruptă...

A încetat deodată. Omul vorbeşte cu cineva a cărui voce înăbuşită, aspră, nu-i turbură cheful.

— Bine, fato, bine, plescăe gros beţivul. Dă-mi voe las'că am de grijă... Vai de mine, se poate?... Ia mai dă un rând, domnule Cristea.

Fata cismarului s'a întors.

— Un moment, vă rog. Vine îndată.

I-a tremurat glasul şi a tăcut scurt. Işi pune iar şorţul şi din nou pare mai matură, cu o bară de umbră despărţind sprâncenele ei subţiri şi care pune pe chipul fraged masca omului care a început truda pentru pâine.

Işi reia lucrul la maşină. Calfa, de la mescioara joasă, parcă a râs printre cele trei pătrimi ciocănite cu inimă pe calapod. „Nu m'amestec, spune încăpăţânarea frunţii lui păroase peste obrazul plecat că nu se vede. Las să se facă de râs patronul. Cumpăr eu prăvălia asta".

Clienta stă pe ghimpi. Apropierea, vagă la început, între şorţurile verzi ale lucrătorilor şi acela al chefliului cântăreţ, a prins o consistenţă plină de temeri. Ce lucru poate eşi dintr'un atelier cu stăpânul la cârciumă?

O pauză a cântecului o grăbeşte. Se apleacă spre copii, prefăcându-se că le îndreaptă pardisiul la gât:

— Mergem. Tăceţi. Luăm din altă parte.

Maşina de lucru s'a oprit brusc.

— Plecaţi? întreabă glasul tremurat. Trebue să vie.

— Mai bine, domnişoară, trecem mai târziu, îngână clienta cu ochii în altă parte, grăbind pe copii spre uşă. Da, ne oprim la întoarcere.

In stradă, fetiţa întoarce spre tante Ema zâmbetul ochiului ei drept închis pe jumătate: „i-am făcut'o!", dar n'apucă să primească mustrarea bună la toate: „mergi frumos", căci Rică s'a agăţat cu amândouă mâinile de braţul mătuşii sale:

— Ai spus către noi că mergem în altă parte şi către cismăriţă că ne întoarcem mai târziu. Când ai spus adevărat?

Tante Ema simte năvălindu-i o fierbinteală în obraji, ea, veşnic cu mustrarea cea mare: „Nu minţiţi, copii. Vă ert orice, dar minciuna nu. Niciodată să nu minţiţi".

In palma ei caldă, încearcă să strângă convingător o mânuţă rebelă.

— Adevărat este aşa cum v'am spus, că mergem în altă parte. Aici, stăpânul nu-şi vede de treabă şi în lucrători n'am încredere. Puteam să spun deadreptul: mă duc că aveţi să stricaţi pantofii? Nu era politicos.

— Dar era adevărat. Aşa trebuia, se încăpăţânează Rică, ceva mai slab totuş, deja derutat.

Fetiţa a prins începutul de îndoială şi se oferă să-l transforme în capitulare.

— Fff, Rică, mai bine taci.

Râsul printre dinţi al Andei, pentru care mândria lui de băiat are o dragoste semănată cu dispreţ îl scoate altădată din sărite, dar acum nu-i dă atenţie, preocupat să deslege, cu creerul său de şase ani, dacă tante Ema a avut dreptate minţind, dacă deci, sunt şi minciuni îndreptăţite, care anume, şi cum poţi să le deosebeşti...

— Rică, parcă plângi, fff...

Obrazul băiatului s'a încreţit într'adevăr, dar se destinde îndată şi gura mică îşi caută din nou surâsul.

In întortocherile problemei, gândul său, croit să se avânte pe fugă dreaptă, s'a frânt, obosit.

La întoarcere, pantofii noi lucesc în picioarele copiilor. Ochii lor luminoşi se lasă mereu spre vârfurile de lac ca peste alţi ochi cu care comunică.

Trec din nou prin faţa cismăriei. Fata patronului stă în prag, privind strada. A văzut de departe grupul fericit, pantofii strălucitori şi bara de pe frunte i s'a îngroşat iarăş, ca o rană pe tinereţea ei, se adânceşte cu o îndârjire poate demult zămislită. „Toţi fug. Şi eu, în curând".

Tante Ema trece ţeapănă, cu ochii înainte. Rică s'a uitat o clipă spre fata cismarului şi a plecat iute capul, parcă ruşinat de pantofii lui noi. Numai Anda îi strecoară în treacăt un surâs dulce, prelungit fără stingherire:

„Te-am înşelat puţin, ce să faci? Nu-i chip altfel".

Tante Ema îi îndeamnă de la spate, nemulţumită:

— Mergeţi mai repede.

Precocele simţ cu care femeiuşca drăgălaşă, care abia a împlinit patru ani, înţelege de pe-acum şi acceptă, viaţa aşa cum e, o supără, ca primăvara, un drum fără soare, iar băeţelul deasemeni o mâhneşte. Răsvrătirile lui, nevoia de a despărţi binele de rău, strigătul întregii mici fiinţi către adevăr şi dreptate, durerea de a găsi cusururi la cei cărora te străduiai să le semeni, — toate acestea, tante Ema le cunoaşte, şi mergând, le vântură în amintiri nu prea vechi. A fost şi ea aşa, şi nu i-a prins bine.

ALICE GABRIELESCU

Mici întâmplări

Un editor german, Ernst Rowohlt, natură robustă, mănâncă atunci când e bine dispus, sticlă. Ia paharul, muşcă odată şi mestecă în timp ce un surâs de satisfacţie îi luminează faţa. Uneori înghite, dar nu se ştie precis. Faptul produce asupra domnilor şi doamnelor de la aceiaşi masă o mare impresie.

Intr'o seară se afla la masă şi un alt domn care mânca sticlă. Acesta băgă de seamă că Rowohlt muşcă din cupa de şampanie, iar restul şi piciorul îl pune iar pe masă. Uimit se întoarce către mâncătorul de sticlă şi-l apostrofează:

— Cum? Piciorul paharului îl laşi jos?... Dar e partea cea mai bună!...

Şi luând restul cupei, începu să-l mestece.

— Am auzit, nepoate, că ai devenit comunist. Ce e aia comunism?... întreabă un ţăran pe altul.

— Comunism, neică, înseamnă că dacă ai ceva să împarţi şi cu altul.

— Aşa?... Atunci ai să împarţi caii dumitale cu mine...

— Dece nu?

— Şi vacile?

— Şi.

— Şi porcii?

— Porcii nu.

— Nu? De ce cai şi vaci da, şi porci nu?...

— Pentrucă porci am.

Inainte de războiu un ziar din Praga a voit să facă o surpriză cititorilor şi a reprodus fotografia împăratului Franz Ioseph. Ingrozit, secretarul de redacţie bagă de seamă că primele exemplare dau la iveală o fotografie mutilată, o pată îngrozitoare, dedesubtul căreia sta tipărit „Impăratul Franz Ioseph". Ziarul ar fi fost cu siguranţă acuzat de les-majestate şi, în cel mai bun caz, suspendat pentru totdeauna. Ce era de făcut?.. După o clipă de cugetare, secretarul de redacţie a găsit soluţia. A oprit maşinile şi a pus sub clişeu explicaţia: *Londra în ceaţă.*

In New-York se vorbeşte mult de o întâmplare a lui Gilbert Miller, cel mai de seamă manager teatral din America, în vizită la castelul Leopoldskron, reşedinţa de vară din Salzburg a lui Max Reinhardt. Ilustrul regisor a dat un banchet în onoarea mult influentului său musafir din America. Purtătorii unor nume princiare, repreznetanţii marei finanţe, ai literaturei şi teatrului, fuseseră de faţă. Impresia a fost magnifică. Aranjamentul şi decorul banchetului au dovedit încă odată eminentul talent de regisor al gazdei. Gilbert Miller nu se putea plânge de o astfel de recepţie. A doua zi dimineaţa, se auzi soneria de serviciu. In curte, un automobil. Gilbert Miller şi soţia sa urcă în automobil şi pleacă, fără a-şi lua rămas bun, direct la gară. In castel, uluire generală. Urmărirea fugarilor. Sunt prinşi la gară, cu câteva minute înainte de plecarea trenului. Dar Gilbert Miller nu vrea să mărturisească adevărata pricină a plecării. După multă stăruinţă, îşi mărturiseşte indignarea: Un prieten demn de încredere i-a destăinuit aseară că prinţul bavarez şi soţia, arhiepiscopul care şezuse alături de el la banchet, şi toţi ceilalţi musafiri iluştri, fuseseră numai proştii travestiţi după rol, ai lui Reinhardt, care „jucasă" de minune...

Cu multă greutate a putut fi convins americanul că fusese victima unei glume — care dovedea totuşi, şi în chipul acesta, reputaţia talentului lui Reinhardt.

Gaston Gallimard, întrebat de ce a maltratat cu atâta cruzime într'un articol din „Nouvelle Revue Française" pe marele pictor Renoir, a dat următorul răspuns

— Nu uita că m'am născut sub un tablou de Renoir, că i-am petrecut tinereţea printre tablourile de Renoir ale tatălui meu, că şi acum, în locuinţa mea din St. Lazar dorm sub un tablou de Renoir. Ce vrei?... La urma urmi mă simt *obligat* să-l tratez ca pe un membru al familiei. — *W.*

Transatlantic

Era o vreme când Americanismul însemna numai o excentricitate pe care şi-o permiteau unii fii mai îndrăzneţi ai Noului Continent. Şi toată lumea adăuga: „Ah, Monsieur est Persan!... Se lua drept manie ceiace era un mod normal de viaţă. Nu a fost mică surpriza Europenilor când s'a văzut că aceşti agreabili şi simpatici maniaci erau cât se poate de serioşi la ei; păreau bizari, numai faţă de obiceiurile şi ticurile noastre. Niciodată nu ne-a trecut prin cap că un European pare unui American cel puţin atât de curios ca un American unui European. Oamenii aceştia, acasă la dânşii sunt cei mai normali, cei mai banali cetăţeni. Unde sunt vremurile când Abel Hermant scria Transatlanticii? Sau acele mai recente ale lui Barnabooth? Miliardarul amator de vechiturile europene, Mecena fără prea mult discernământ dar magnific, a făcut loc unei apariţii teribile: omul de afaceri, trustman-ul, care metodic, cu răbdare, dar inexorabil caută pieţe şi debuşeuri noui. In faţa atacului său, toate născocirile economiştilor europeni: concurenţă loială, liber schimb pier ca nişte lucruri ridicule şi fără sens. Şi ceia ce este mai teribil e că nu ai de a face cu oameni, capabili de reflexe şi instincte, cu care ar fi posibil să găseşti o înţelegere, un compromis, ci cu un organism abstract, lucrând în virtutea inerţiei, neresponsabil, nevertebrat, sinistru de simplu, cu atât mai înarmat în lupta pe care o duce. Este o teribilă mărturisire a bătrânului Morgan, unuia care îl felicita pentru constituirea trustului Oceanului. „Crezi că eu am făcut asta? Nu eu îmi conduc afacerile, ci afacerile pe mine". Marele eveniment al secolului a fost acela când Americanii şi-au dat seama că piaţa internă nu le mai ajunge. Atunci bestia s'a ridicat pe labele dinapoi... Marele eveniment postbelic a fost când Europeanul nu a mai avut deaface cu omul american ci cu *bussiness*-ul american. Căci se pare că la dânşii sunt simpatici şi loiali...

Nicăeri însă, schimbarea procedeurilor americane, nu a lăsat urme mai adânci ca în Franţa. Legată istoriceşte de Statele-Unite din momentul existenţii lor, fiind chiar un element capital în procesul naşterii lor, Franţa îşi dă pe de altă parte seama de greutatea decisivă a ajutorului american, aruncat în balanţa războiului în care îşi juca existenţa. La acestea se mai adaugă şi asemănarea temperamentală dintre cele două naţiuni: mericană nu puteau decât să placă spiritului galic. Toademocratismul, spontaneitatea, individualismul, furia ate aceste elemente care ar fi trebuit să cimenteze o prietenie veşnică s'au lovit de spiritul agresiv de afaceri ale Nouei Lumi organizată pentru aservirea economică a globului. Intoleranţa de Shyloc cu care această ţară, stăpâna întregului aur din lume, marea profitoare a războiului, îşi cere rambursarea datoriilor, imprudenţa cu care-şi manifestă poftele imperialiste şi spiritul de violenţă a procedeurilor ei comerciale şi industriale au produs o dureroasă perplexitate printre francezi, care la unii dintr'înşii a devenit un adevărat caz de conştiinţă.

Au apărut în ultimul timp două cărţi: „Scènes de la vie future" de Duhamel şi „New York" de Paul Morand în care se reflectează perfect această diversitate de atitudini.

La Morand totul se reduce la notaţiune, notaţiunea la pitoresc: optimismul e de rigoare. Procedând ca un ghid, ca Léon Daudet în Paris vécu, Morand ne duce într'un turneu de agenţie Cook prin toate cartierele, străzile metropolei americane. Călătorie prestigioasă în adevăr; nici într'o altă carte a lui Morand nu găsim nervul, sobrietatea, cuvântul rar dar just ca în „New-York". Fifth Avenue, Central Park cartierul miliardarilor, Harlem ţinutul negrilor, Bayard-street cu Chinezii lui metisaţi, Broux şi Brooklyn unde se îngrămădeşte cea mai mare parte a celor două milioane de evrei ai New-Yorkului (căci New-York e cel mai mare oraş evreesc din lume), toate se perindă cinematografic, tot aşa de expresiv, tot aşa de puţin convingător... Căci ancheta lui Morand isprăveşte în viziune şi incorigibilul estet îşi isprăveşte astfel cartea: „Rien ne peut détruire Paris, nef insubmersible... Mais je ne suis pas toujours sur de ce merveilleux cadeau qu'est New-York. Si ce n'était qu'un rêve, qu'un essai prodigieux, qu'un avatar, qu'une renaissance ephémère, qu'un purgatoire magnifique? Les vagues atlantiques reviendront-elles se déchirer sur ces rochers rouges qui furent New-York et ne le seront plus quand rien ne troublera le silence d'un monde un instant agité?...

Dar *sileat poeta*... Când Europenii vor învăţa acest lucru arma de luptă contra Americii va fi găsită.

Poziţia lui Duhamel e mult mai limpede: „persist, spune el, să consider ca un fenomen capital divorţul din multe spirite între conceptul unei civilizaţii esenţial morală, proprie, după Wilhelm de Humboldt, să facă popoarele mai umane şi ideia unei alte civilizaţii mecanice înainte de toate, care ar putea fi numită civilizaţie baconiană pentru că se odihneşte întreagă pe aplicările metodei inductive". E uşor de înţeles că plecând dela asemenea premisă, atitudinea lui Duhamel nu poate fi decât ostilă. Ceiace-l loveşte este mecanizarea întregii vieţi sociale şi morale, standardizarea, nu numai a producţiei ci şi a tipului uman. Clişee vechi — se va spune — dar amintim că nici odată aceste lucruri nu vor putea fi repetate în deajuns, deoarece, e însăşi soarta omului, ca entitate psihică în joc — şi că cea mai mare nenorocire a timpului nostru este hipnoza care ne face insensibili în faţa primejdiilor celor mai grabnice, celor mai evidente... Vom repeta, deci şi noi: da, producţia în serie americană, standardizarea americană, feminismul american, cinematograful vorbitor şi amorul american, sunt plăgi contra cărora se impun măsuri grave şi urgente. Nici fatalismul economic, nici determinismul social, scuza celor mai mari laşităţi şi a lipsei de simţul răspunderii, nu vor putea scădea în ochii posterităţii vina conducătorilor de azi ai Europei.

VASILE LOVINESCU

In editura *Societăţei Române de Filosofie* a apărut:

B. SPINOZA

250 de ani dela moarte

Un volum de 450 de pagini pe hârtie velină fină, care cuprinde un interesant studiu asupra filosofiei lui Spinoza, datorită d-lui dr. I. BRUCAR, un profund cunoscător al spinozismului şi Etica lui Spinoza, tradusă din latineşte de Prof. S. Katz.

Volumul costă 250 lei, se găseşte de vânzare la Administraţia REVISTEI DE FILOSOFIE, str. Rozelor, 9 Bucureşti, VI. In provincie se trimete ramburs.

In faţă cu Crai-Nou

Rămăsesem singur, la umbra pinilor de pe coastă. Soţii mei de excursiune se vedeau, risipiţi în jurul micului pavilion (improvizat staţiune balneară), multicolori, în costumele lor de baie, şi gălăgioşi ca o colonie de şcolari... Deasupra lor, deasupra firavului adăpost de pe ţărm, se ridicau, abrupte, coastele insulei Prinkipo, până sus, departe, în pletele codrului mărunt şi des. Ritmică, viorie şi strălucitoare, sub soarele oblic, marea îmbrăţişa tot ostrovul şi tot sufletul nostru, în această oră de transfigurată vecernie.

Intre pinii, unde aşteptam pe amicii mei, erau nişte rămăşiţe ori poate nişte începuturi părăsite de mai largă instalaţie balneară (căci alt caracter nu puteam să le găsesc), dar azi complect pustii, în văzul mării şi în susurul dumbrăvii.

Mi-aduceam aminte de vechile mânăstiri, durate în veacurile bizantine, pe această insulă din Marmara, şi de îndemnurile amfitrionilor noştri de un ceas să mergem şi să cercetăm pe un stareţ învăţat şi cuvios, adăpostit în schitul-epigon Sf. Gheorghe... Mi-aduceam aminte de marea mânăstire „Camares" şi de lunga şi tragica poveste a atâtor împărătese, surghiunite, sau călugărite de voie bună, aruncate sau aduse pe această insulă, de furtunoasa viaţă împărătească, mai jalnică de cât a simplilor muritori.

Pe unde venea această mânăstire?... Minutele noastre sînt numărate şi o excursiune de cercetare este irealizabilă. De altfel, nu am oare tot acest trecut — nenorocit, sângeros, absurd şi neîmpăcat... — aci, în subtila mea tristeţe, în reveria şi în suspinul meu, zmuls de sub stăpânirea convingerilor mele de legionar creştin?...

Pentru ce acest sân de ametistă şi de purpură, pentru ce acest cuib, îmbălsămat de răşina pinilor, şi aceste poteci spre mânăstirile ce nu mai sînt îmi par — mie celui ce vin aici întâia oară — o viziune, care s'a risipit şi a zburat de pe căpătâiul meu, într'o dimineaţă uitată, pierdută nu ştiu cum, printre cortinele aducerii aminte?... Pentru ce acest ostrov, din miază-zi şi din analele Bizanţului, tresare în sufletul meu, ca într'o mare necunoscută şi troenită sub neguri, atunci când, între ostrov şi soare perdeaua negurilor s'ar sfâşia deodată?...

E muiată în rubinele amurgului părerea noastră de rău că ne culegem de pe insulă şi pogorâm spre debarcader, dar e stranie şi sfidătoare de analiză certitudinea noastră că, sub regretul înflorit, domeniul nostru din Marmara nu poate fi expropriat niciodată....

Ne regăsim toţi pe podul cu zăbrele, ridicat deasupra valurilor calme din această seară... Aşteptând cel din urmă vaporaş — vaporaşul cu linie directă Prinkipo-Galata — ne tot adunăm şi ne tot desfacem în mulţimea celor ce aşteaptă ca şi noi... Sîntem o mică fracţiune din rezervele lui Noe, destinată corăbiei ce va veni, la oră fixă; sîntem un amestec interesant de neamuri şi de tipuri... Dar se pare că grupul nostru e cel mai polichrom şi mai vioiu.

Insulele vecine ajung, în marea sumbră-liliachie, nişte popasuri negre, cu puţine lumini de veghe, risipite la întâmplare. Spre apusul ,rămas deschis şi gol, —ca o împărătească poartă de mărgean după ce a trecut careta Cezarului — pâlpâe, argintiu şi musulman, fragedul corn al lunei.

Spre cornul lunei, pornim de lângă Prinkipo, încântaţi că am prins într'o clipă, pe aceiaşi linie dreaptă, semnul de pe cer, luminiţa odisseei noastre şi simbolul Islamului care ne găzdueşte de alaltăeri.

Intre Prinkipo şi Galata e o depărtare de vreo 30 de kilometri. Vaporaşul nostru o birueşte în 70-80 de minute. Avem, în mâna dreaptă, ţărmul nalt şi plin de zig-zaguri, al Asiei, iar în mâna stângă evoluţia dublă a mării de Marmara şi a cerului — cort ţesut din sălbile Golcondei — legat departe, în zare, de ţăruşii moscheelor Stambulului.

Colonia noastră se risipeşte. Unii căutăm refugiu în salonul de jos, alături de o cafea, luată la timp excelent. Cu toată căldura de peste zi, şi cu toată latitudinea Bosforului, duhul mării e răcoros şi hainele noastre de vară se sgribulesc pe noi. Vântul bate dinspre Asia.

Spre Marmara coasta şi băncile vaporului sînt la adăpost. Câţiva dintre noi, se adună pe aceste bănci, şi simţindu-şi desmierdate aptitudinile lor muzicale şi, poate, printr'un contrast inconştient, rechemând plaiurile şi codrii noştri, în faţa ţărmului strein, încep să cânte...

Doine, doruri, cântece de dragoste, amestecate cu incursiuni internaţionale, aşa cum le aducea amintirea, din copilărie, de la operă, sau de pe placa de patefon...

Stau lângă cântăreţi şi privesc în cerul progresiv albastru, secera subtilă care se lasă spre Stambul. Incepem să distingem, deasupra mării stinse, profilul cu minarete, stins şi el, dar picurat de sus cu argint şi destăinuit, de jos, din loc în loc, de luminile prefăcute în făclii tremurătoare.

Săgeata noastră ţinteşte Galata, trece printre Hajdar-Paşa şi Sarai-Burnu, şi amestecă, în valurile răscolite, feeria Cornului de Aur.

Cântăreţii noştri se pierd —şi mă pierd şi pe mine— pe lungimile unui cântec oltenesc, în cărările noastre de acasă, în codrii din copilărie şi în noianul amintirilor noastre româneşti şi strămoşeşti, trist şi sângeros legate de acest orgolios Ţarigrad al lungei noastre vasalităţi...

Palate mândre, sanctuare în cari piatra s'a îmbrăcat în delicateţi şi în mlădieri de dantelă, viaţă răsfăţată şi scăldată de cele patru fluvii ale Paradisului, câte lacrimi, cât aur şi cât sânge românesc au hrănit cetatea voastră, timp de cinci sute de ani!

GALA GALACTION

A apărut:
în editura **Societăţii Române de Filosofie**

FILOSOFIA CONTEMPORANĂ A ISTORIEI

de N. BAGDASAR

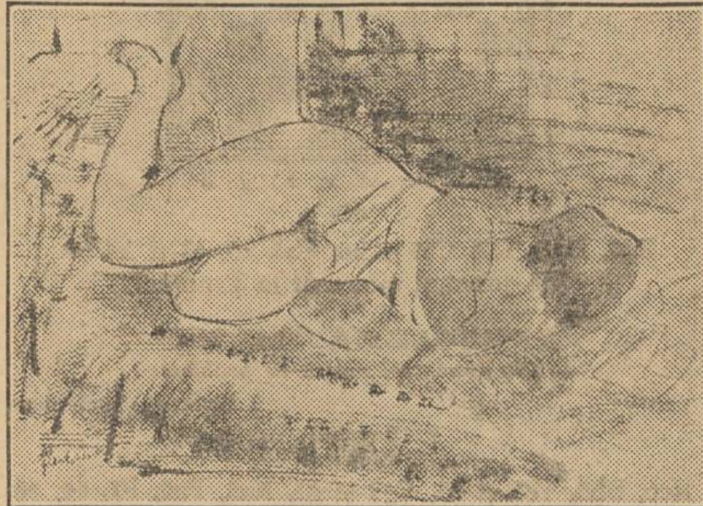
Un volum elegant de 320 pagini.
Comenzile se fac la ADMINISTRAŢIA REVISTEI DE FILOSOFIE Str. Rozelor No. 9, Bucuresti VI. In provincie se expediază contra-ramburs.

PLASTICA

Glucenko

Conducătorul galeriei de artă „Hasefer", care ne dă în fiecare an prilejul de a cerceta *la noi* opera artiştilor străini de seamă, a invitat anul acesta pe cunoscutul pictor Glucenko să expună o serie de tablouri în Bucureşti.

Publicul românesc şi artiştii noştri vin astfel în contact cu realizările originale ale unui pictor care a străbătut, în evoluţia sa, formele şi curentele caracteristice ale ultimului deceniu artistic, desprinzându-se cu unică abilitate din toate influenţele.

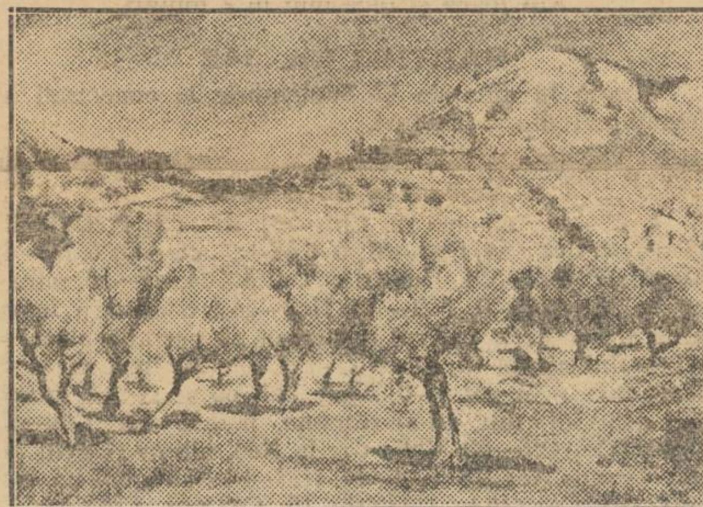

Glucenko **Nud (Desen)**

Glucenko s'a născut la 1901 în Ucraina. După ce termină liceul, urmă cursurile şcoalei politechnice, dar, la izbucnirea războiului, trebui să-şi întrerupă studiile.

In 1922, plecă la Berlin, unde se înscrise ca elev la Academia de Belle Arte. Frecventând clasa de desen a profesorului Wolfsohn, Glucenko se remarcă în scurtă vreme prin talentul său nativ şi prin progresele uimitoare pe care le făcea.

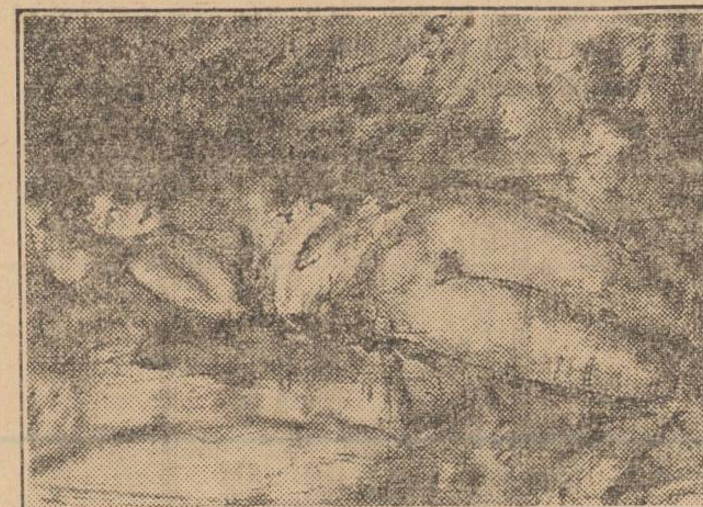
In epoca aceia, în Germania, era la modă expresionismul. Artiştii aplicau formule haotice, provocând indignarea unora, nedumerirea celor mai mulţi, dar şi nelipsitele entuziasme ieftine. Succesul, acum, nu mai era condiţionat de calitate, ci de vâlva mai mult sau mai puţin justificată, mai mult sau mai puţin favorabilă, stârnită în jurul unei opere.

Glucenko **Peisaj**

Glucenko, în mijlocul acestui haos, nu se lăsă cucerit de ispita unei izbânzi materiale imediate. Dar, nelăsându-se influenţat de voga expresionistă, el se feri cu tot atâta înţelegere să cadă în academism.

Şi astfel, în 1924, organizând la Berlin prima expoziţie, arta lui fu primită cu multă simpatie şi încredere. Compoziţiile şi desenele sale, executate într'o ţinută clasică, se distingeau totuşi printr'o foarte preţioasă notă modernă.

Glucenko **Nud (Desen)**

După succesul său din Germania, Glucenko plecă la Paris, unde în curând opera lui fu relevată de critica cea mai pretenţioasă. Artistul izbutise, urmărind operele marilor meşteri ai timpului, să-şi degajeze definitiv personalitatea lui puternică.

***

La „Hasefer", Glucenko expune o serie de peisagii şi compoziţii în ulei, şi câteva schiţe de nud în alb şi negru. Peisagii triste, executate într'o cadenţă cromatică, uneori parcă prea uniformă, dar păstrând o notă de sugestivitate caracteristică, — şi nuduri care, în temele cele mai liber tratate, sunt numai armonie de linii suple, de forme şi de umbre.

Desenele lui Glucenko se desvoltă pe elementele formale ale unor subiecte în care artistul pare a se fi exercitat cu special interes. Nu e o simplă reproducere de nuduri, în care forma şi carnaţia să fie ostentativ puse în lumină, ci o nesfârşită variaţie de atitudini, de atitudini îndrăzneţe, unele chiar mai mult decât atât, care nu ajung, însă, niciodată să ne indigneze.

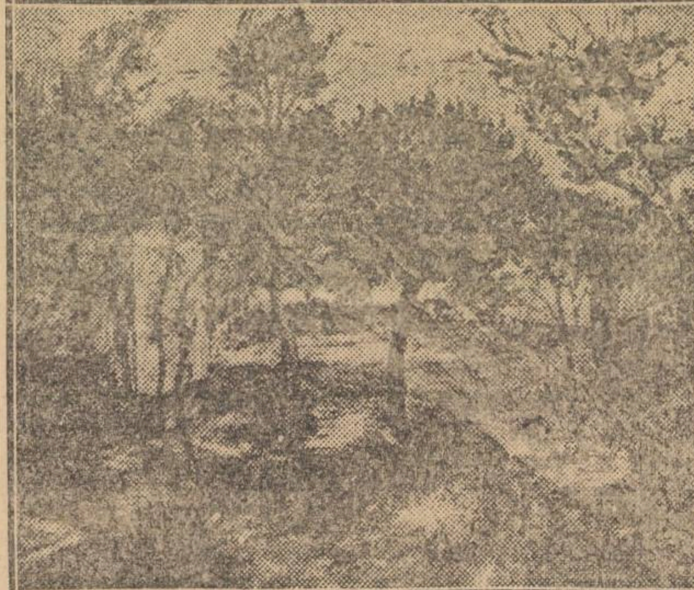
Dintre toate atitudinile vieţii, spune Florent Fels, clipa dragostei, conţinând toată iluzia şi toată plăcerea în prisme infinite şi schimbătoare, e fără îndoială cea mai grea de reconstituit. Toţi pictorii de seamă au încercat s'o facă, punând adesea pe seama beatitudinii religioase ceiace puteau ceti pe chipul muritorilor. Foarte puţini au izbutit să depăşească clipa frământării simţurilor.

Nu vreau să spun, — adaugă Florent Fels, ocupându-se de Glucenko, — că acest tânăr abia trecut de douăzeci şi cinci de ani a izbutit să creeze ceva mai mult decât siluete galante. Dar, între atâtea încercări justificate prin simpla destrăbălare a fetelor, între atâtea ademeniri închinate celebrării amorului venal, iată însfârşit o ilustraţie care nu ne mai înfăţişează băetane şi cocote, cu ochii încondeiaţi, cu trupul gata la orice desfrâu. Femeile alese de Glucenko sunt sportive frumoase, adversare frumoase de luptă şi de viaţă.

Glucenko **Nud (Desen)**

Am mai adăuga la elogiul atât de măgulitor al criticului francez o singură observaţie de amănunt: modelele lui Glucenko, şi ele slujitoare sincere şi automate ale iubirii, cuprind atâta oboseală în trupul lor svârlit brutal între perne, încât, cu toată frumuseţea liniei şi a formelor descoperite, nu pot inspira decât interes artistic.

Glucenko **Peisaj**

Şi acesta e meritul cel mare al nudisticei curajoase prezentate de Glucenko. Pedanţii eticei cu ochelari, care vor căuta altceva în tablourile sale, în primul rând la

Glucenko **In bae**

asta să se gândească. Arta nu se poate adresa moralei pentruca ea să-i indice câţi centimetri de piele sunt îngăduiţi privirilor pudice.

H. BLAZIAN

Manual de morală practică

Un mistic practic grăieşte, în stil apropiat:

V'am vorbit o dată de mine şi sunt silit să vă mai vorbesc. E vorba de vorbirea scrisă, căci de orală mă îngrijesc mai des şi aproape cotidian. In genere, mă feresc de hârtie mai mult decât de voce, dar când scriu prefer să aleg subiectul Eu şi să mă numesc pe Mine. Viaţa mi se împarte în două epoci: epoca în care n'am făcut nici-o ispravă şi epoca următoare, în care citez din epoca precedentă: E cea mai bună formulă pentru a deveni autoritate. Accentul meu se iveşte bătrân dintr'o dată, înţărcat şi fulgerător, cu intuiţii universale. Şi sunt obraznic, ca să nu cad în auto-analiză — şi din născare.

Tata, Dumnezeu să-l ierte, era ţigan şi unde s'a milogit el cu picioarele goale, eu dau de părete cu uşa, încălţat. Reţeta lui a fost mai funestă şi nu s'a făcut cu ea măcar paracliser, pe când formula mea m'a scos şi deputat şi era gata să mă bage şi ministru, adică împărat. Nu ştiţi care a fost reţeta venerabilului meu părinte. Simţindu-se greu bolnav, el a cerut să fie uns cu un material căruia îi zicem acasă pe nume şi, acoperit aşa, cu scârnăvie, să fie băgat în cuptor, crezând că se tămăduieşte. Bietul tata a murit copt.

Despre scris am principiile mele. Cu zece foi tipărite numai pe o parte poţi înfrunta Academia şi cu cărţile altuia Universitatea, dacă mai şi spoieşti locurile rîvnite şi cu niscai moliciuni purtate cu limba.

Iţi voi da, tinere, mijloace de bună căpătuire; numai să mă asculţi.

Un tânăr se cuvine să fie revoltat. Insă cu măsură şi meşteşug. A nu se pune cumva gândurile în afară de categoria binecuvântată a oamenilor cu bune parale. Să predici că e bine cum e şi să te lepezi de cugetul supărător, care clatină binele moştenit. Nu te vei atinge niciodată de administraţie, de poliţie şi de religie, ca să nu necăjeşti şi te vei răsvrăti numai că lucrurile nu merg îndărăt şi că nu merg de-a'ndaratele mai iute. Bagă de seamă cine-i mai tare şi ia-te după el şi bate-i din palme şi tipsii şi să nu-ţi încurci cariera cu săracii. Sărăcia, mila şi jertfa le vei păstra pentru teologie.

Dacă te'mpinge naiba către idei, să te păzeşti. Ia-le peste picior; — aci vreau să-ţi văd meşteşugul, în ardoarea pentru leacurile vechi. Românii n'au obiceiul să se laude cu românitatea lor şi suferă de scăderea vitelor, lipsite de dibăcie.

Afară de Românii, iviţi din ţiganii Balcanilor, toţi ceilalţi sunt sau Jidani sau jidoviţi. Dacă n'ai totdeauna interes să o spui, dă să se înţeleagă. Şi să surâzi ca un proprietar integral al adevărului naţional, făcându-te rudă cu Ştefan, cu Mihai şi moştenitorul lor legitim. Dacă eşti ţigan, ca mine, vei fi fericit: prin scripca te vor trece emoţiile mari.

Ideea dă puşcărie: să treci ţanţoş pe lângă idei şi puşcăriaşi: nu faci tu oare, parte, de pe acum, din admirabila plutocraţie? Pe când tradiţia — vorba mea — aduce lei, domnule, băiete, din toate părţile numai lei, şi e mai bine să ai lei decât idei. Viaţa se împlineşte cu ţuică şi şpriţ, şi cu Iisus Hristos, cu care trebuie să sameni întocmai — şi câţiva ani ai băut, ai urinat, iar ai băut şi urinat pentru religie. Mă, tinere, eşti ori nu eşti ortodox?

An cu an, meşteşug cu meşteşug, ajungi să aperi toată ordinea socială şi, clondir după clondir, îţi devine sacru şi nasturele dela tunica vardistului, care într'o noapte, de mult, te-a buşit într'o cârciumă din hală, unde, ca omul la beţie, ai tras cu ochiul la ibovnica unui flaşnetar, dela o masă din fund.

Bunul ţigan devenit mare Român, va face mai mult, consacrându-se prin vocaţie prefecturii morale. Activitatea ta literară tinere, dacă ai veleităţi de poet sau prozator, se poate concentra într'această unică şi sigură sursă de inspiraţie, brevete, certificate, informaţii şi denunţuri. E idealul meu de literat şi pentru ideal pot să scot şi o revistă necitită dar — ce-are afacel — cu subvenţii de Stat.

Ai cunoscut, fiică blondă, sărutul meu de după vin. Ai văzut masculinul meu, ca din Cântarea Cântărilor? Gingia mi-e neagră şi pielea ce-mi căptuşeşte buza, până'n cerul gurii, vânătă-i. Sunt ca un strugure de culoarea prunelor, violete pe toată burta. Te-am adăpat întâi cu ţuică şi ne-am adăpat amândoi, şi când am fost sătui, eu te-am mângâiat dulce, înjurându-te de mă-ta, te-am gâdilat şi te-am silit să oticneşti şi să dai afară. Şi am mâncat din vomitura ta, fiică blondă, icre şi macaroane, de care bietul tata n'a mai gustat, asemuindu-le cu nişte limbrici. Eram îndrăgostit şi cu chef.

Recunosc, e-adevărat, că utilizând aceste resorturi sufleteşti, care au tot slujit şi încă nu s'au isprăvit de tot, intelectul a devenit bont, pana şi-a pierdut ghimpele. Am cam ajuns, recunosc, ca un arici năpârlit şi am început să mă identific cu această jivină vertebrală şi scroafă minusculă. Nu mai merg rotund nici limba nici condeiul şi mă simt lovit de o tâmpenie secretă. Toate încercările mele dau greş. Am sărit de câteva ori, ca să sugrum o beregată şi m'am trezit cu mâinile mele în beregata mea. M'am urcat în amvon ca să arunc apă fiartă oratorică şi m'am opărit. M'am suit la ceruri şi credincioşii au râs: uitasem să-mi pui ismenele şi pantalonii, sosind tocmai de la berărie. Am voit să trag clopotele mistice, înfrigurat şi extatic, şi clopotele s'au oprit întoarse, în dreptul meu, au tuşit ca nişte oameni, s'au strâmbat la mine şi m'au huiduit.

M'a cam părăsit Mântuitorul şi îngerii îmi dau cu tifla: unul şi-a şters mucii de buzele mele. Intr'o bună zi mă tem că voi răcni şi, în loc de glas de tunet, va ţâşni din gâtlejul meu praf de mătreaţă. Şi visul greu de astănoapte! Se făcea că-mi stă ceva puturos şi mare pe ochi, că nu vedeam nimic. Inăbuşeam. Hoitul mă strivea pe pântec şi piept. In mustăţile mele se încurca un păr mărunt, aspru şi creţ şi auzul mi-era plin de un hohot gras. O noapte întreagă sărutasem, nu mă întreba, un prelat, fără niciun folos.

Dar tot mi-a rămas o consolare: ţuica şi vinul, vinul şi ţuica... Haide! cine vrea să se măsoare cu mine?

T. ARGHEZI

Cronica cinematografică

Anatole France biciclist

Aţi văzut „Setea de dragoste"? Aţi văzut „Unde mi-e nevasta"?

Ce voce frumoasă are Bébé Daniels! Şi ce bine dansează Buster Keaton!

Inchipuiţi-vă că Anatole France, după ce a scris „La Rôtisserie de la Reine Pédauque", — în loc să scrie mai departe cărţi, şi-ar fi schimbat specialitatea, şi s'ar fi apucat să dea reprezentaţii de acrobaţie pe bicicletă cu o roată la Olympia. Să zicem că ar fi făcut, în această „branşă", lucruri extraordinare, vrednice de cea mai deplină admiraţie.

Totuşi nu cred a minţi spunând că multă lume ar fi regretat şi s'ar fi întristat. Am fi deplorat talentul velociped al lui France pentrucă din cauza lui a fost suspendat celălalt. Am fi deplorat injustiţia socială care face ca un saltimbanc de music-hall să fie mai bine remunerat, deci mai **cerut** de public decât un simplu autor de romane...

La toate astea mă gândeam când vedeam, acum în urmă, artişti cinematografici ca Bébé Daniels şi Buster Keaton, adevăraţi „clasici" ai ecranului, prostindu-se pe bani în faţa noastră. Când mă gândesc la toată fantezia lui Bébé Daniels, care de când cu operetele, super-revistele şi cinecolorele a fost pusă în cui; când mă gândesc la celelalte filme ale lui Malec, unde invenţiile fericite se ţineau lanţ, se legau unele de altele ca notele unei simfonii; când mă gândesc că asemenea artişti, chiar dacă **vor** nu mai **pot** să facă artă bună, căci nimeni nu-i mai angajează pentru asta, şi atunci nu le mai rămâne decât să filmeze pe cont propriu, cu riscul, adică cu quasi-certitudinea de a cădea, din pricina reclamei distrugătoare a rivalului... când mă gândec la toate astea, o cumplită tristeţe mă cuprinde, şi o mare revoltă împotriva regimului capitalist.

Căci regimul capitalist este marele vinovat. Vă puteţi oare închipui că un film extraordinar ca „Fulgerul" a riscat să nu fie reprezentat? A fost o pură întâmplare şi anume aceia a morţii proaspete a lui Lon Chaney. Dacă acest artist nu murea, aşa de oportun, dacă „Realitatea ilustrată" nu-i publica memorile şi nu sfătuia publicul să se ducă la senzaţionalul spectacol al unui „mort viu", — dacă hazardul deci nu dedea filmului oarecare valoare comercială, — nici o sală din Bucureşti nu ar fi avut curajul să ia o bucată fără cântece din acelea cu **heart, sweet, love, dream** şi **sky**, — fără **girls-e** — în pielea goală şi numai cu pingele de lemn în picioare, fără spirite ieftine în americăneşte, şi, mai ales, fără culori, adică fără ghete verzi şi ochi lilă.

Şi încă, numai cinematograful „Corso" a avut acest curaj. Celelalte, — sălile **„şic"** nici n'au vrut să audă.

Veţi spune, desigur, că toţi aceşti bravi negustori se gândesc, la urma urmelor, la public, la ce-i place acestuia. Fără îndoială. Dar se poate prea bine ca aceşti comercianţii să se înşele, să creadă că publicului îi place un lucru, în timp ce publicului, în realitate, îi place altceva. Or, o asemenea eroare în judecarea gusturilor consumatorului este, în cinematograf, mult mai primejdioasă de cât în alte arte.

Luaţi, bunăoară ,romanul. Desigur că şi în comerţul cărţii reclama are o mare putere. Dar concurenţa e prea liberă pentru ca un trust oarecare de editori să impună doar ce vor ei, ce cred ei că aduce succes sigur. La urma urmelor un autor poate găsi fonduri singur, şi tipări pe cont propriu. Dacă cartea e bună, prinde. Şi editorii sunt atunci edificaţi asupra adevăratului gust public. Pe când în materie de cinematograf nu există liberă concurenţă, ci un sistem feroce de monopol. Ba chiar în unele state, ca în republica americană, marile companii de filme (Paramount, Metro-Goldwin, United, First National) urmăresc, cu cea mai mare râvnă, captarea unui cât mai mare număr de săli de spectacol. Astfel publicul va înghiţi de-apururi ce i se va da ,fără putinţă de protestare sau de grevă. Căci poţi să nu te duci la cinema? E aşa de amuzant! Chiar şi inepţiile acelea colorate sunt amuzante, trebue să o recunoaştem. Pe urmă tineretul se duce la cinema nu numai pentru lumina ecranului, ci uneori mai ales pentru întunericul sălii. Pentru toate aceste motive şi încă multe altele pe care nu le mai spun, avem în materie de artă cinematografică, o tiranie capitalistă, un regim feroce de monopol, care face imposibil orice progres mai serios al frumuseţii.

Şi acum înţelegem vorba profundă a inteligentului cinegraf francez Moussinac. Pentru ce, — se întreba el, cinematograful rus este superior artisticeşte celui american? Pentru simplul motiv că unul e făcut după norme de producţie socialistă, celălalt e fabricat în chip capitalist. Când am cetit prima oară asta, mi s'a părut stupid şi sectar. Incetul cu încetul însă mi-am dat seama că într'adevăr ceiace face ca imbecilizarea artei cinematografice să se săvârşească la adăpostul oricărei primejdii este capitalismul.

Impotriva capitalismului — adică a goanei după beneficii comerciale asigurate prin tirania monopolului — Ruşii au luat singura măsură logică ce se poate lua împotriva vreunui monopol oarecare. Antidotul monopolului este numai... un alt monopol. Impotriva monopolului de fapt se poate lupta numai prin alt monopol, de fapt ori de drept. In cazul cinematografului, Ruşii au apărat această artă de inconvenientele comercialismului prin 1) intervenţia Statului, care urmăreşte un scop estetic (şi vom vedea îndată de ce) şi 2) prin intervenţia spectatorului; căci la întocmirea unui film, alături de delegaţii actorilor şi delegaţi; diverselor Comisariate ale Poporului, avem şi delegaţii Publicului, care fireşte se pun nu din punctul de vedere al câştigului bănesc sau al ocaziilor pentru o vedetă de a străluci într'un rol uşor, — ci din punctul de vedere al Frumosului.

Dar spuneam că şi statul se pune, în ultimă analiză, tot din acest punct de vedere. Intr'adevăr, — şi iată de ce. Statul consideră ecranul ca un mijloc de propagandă. Dar pe de altă parte nişte vulpoi bătrâni în ale propagandei (căci Ruşii în acest domeniu, pot fi profesorii tuturor popoarelor), — ştiu perfect că nici o propagandă nu e eloquentă dacă nu mişcă esteticeşte pe victimă. Vreţi o dovadă? Când s'a dat la Bucureşti minunatul film „Vulpea argintie", frumuseţea bucăţii a făcut pe mulţi burtăverde Români din acei care nu pot să sufere pe „prostcrescuţii" de bolşevici — i-a făcut, zic, să plece dela spectacol cu o vagă bănuială că Englezii ar putea fi nişte canalii şi nişte brute, în timp ce Aziaticii sunt într'o privinţă mai de treabă şi mai... civilizaţi. Iată minunile pe care le poate face eloquenţa frumuseţii. Şi Ruşii, care mai bine ca oricine ştiu acest lucru, fac uz de intervenţia guvernului pentru a perfecţiona esteticeşte cinematograful...

(Ş'apoi, uitasem să spun: beneficiile întreprinderilor cinematografice din ţara Sovietelor nu merg, sub formă de dividende, să îmbogăţească pe capitalişti, ci se revarsă automat la capitalul social pentru ameliorarea mai departe a producţiunii).

Trebue ca — fie Statul fie opinia coalizată a oamenilor de gust — să lupte împotriva spiritului negustoresc care nu numai că introduce marfă proastă pe piaţă, dar o distruge direct pe cea bună. Ultimele filme ale lui Bébé Daniels şi ultimul film al lui Malec o dovedesc cu prisosinţă. Adevăratul talent al acestor actori trebue deocamdată să fie lăsat acasă, ca şi când n'ar exista, ca o unealtă inutilă. Şi este foarte întristător — cum spuneam la început — ca pe Anatole France, în loc să-l vedem în halatul moletonat al intelectualului, stând pe scaun la masă şi cu tocul în mână, să-l vedem în pantalonaşi scurţi făcând echilibrul în mâini pe ghidonul unei biciclete cu o singură roată, ţinând pe vârful tălpilor o tavă cu pahare pline... Asta este filmul lui Malec şi acela al lui Bébé Daniels reprezentate la Bucureşti în ultima săptămână. Câte odată, Malec joacă, joacă adevărat, aşa cum făcea el pe vremuri. Şi atunci e admirabil. De pildă când, vrând să scape de urmăritor, încearcă a se **topi**, amestecându-se într'un grup de patru oameni care discută. Felul cum încearcă el de a se **sudà** şi el, de a se dizolva în grup, de a deveni şi el membru al acelei grupări, mişcările pe care le face, mişcări extrem de variate în raport cu mişcările inverse ale celorlalţi, care nu-l primesc, care sub forme tot atât de variate îl exclud, — toate acestea sunt un mic cap de operă de invenţie cinematografică. Dar ce folos! Asemenea „gags"-uri, care în vechile filme ale lui Buster Keaton se ţineau lanţ, acum sunt rare, copleşite de dansuri, numere, cântece, şi alte exibiţii care sunt **absolut aceleaş în toate** filmele şi de care sperăm că publicul va sfârşi în curând prin a se plictisi.

Din fericire aud că Bébé Daniels şi cu Douglas Fairbanks vor juca împreună. Este o idee care le putea veni mai demult. De multă vreme am spus că aceşti doi actori au mari afinităţi de stil şi de concepţie a frumuseţii cinematografice.

D. I. SUCHIANU

„Aş vrea să ştiu"

F. ANDREAS - Cluj.

a) **Cine a inventat pianul?**

Pianul reprezintă o perfecţionare a vechiului instrument cunoscut sub numele de **clavicordul** sau **clavecinul,** realizat pentru întâia oară în anul 1010 de călugărul benedictin italian, **Gui d'Arezzo,** acelaş, care a indicat, de altfel, în 1025 şi denumirea celor şapte note, alcătuind gama muzicală. Perfecţionarea pârghiilor clavecinului s'a făcut pe la începutul veacului al 18-lea de către constructorul florentin **Christofori.**

b) **Cine sunt cei mai mari componişti muzicali ruşi?**

Precursorii muzicii ruseşti sunt **Glinka** şi **Dargomyzski.** Adevăratele capodopere muzicale ruse au fost însă realizate de grupul celor cinci: **Cesar Cui, Balakirev, Borodino, Mussorgsky** şi **Rimsky-Korsakow,** care au ilustrat a doua jumătate a secolului al 19-lea. Caracteristic este faptul că, în afară de Rimsky Korsakow, toţi aceştia erau amatori. Geniul şi intuiţia lor muzicală înlocuiau insuficienţa cunoştinţelor teoretice. Autodidacţi în materie de muzică, ei ocupau în viaţa practică diferite profesiuni destul de străine de această direcţie. Balakirew făcuse studii de matematici şi ştiinţele naturale, Borodino era medic militar şi profesor de chimie, iar Rimsky Korsakow începuse prin a fi ofiţer de marină.

Ceeace caracterizează opera muzicală a „grupului celor cinci" şi îi dă o notă de savoare incomparabilă este utilizarea unor teme din cântecele populare slave şi asiatice, profund originale ca moduri particulare, ritmuri complexe, contururi capricioase, de o sensualitate subtilă şi pasionată. Inzestraţi cu un minunat instinct al armonizării şi orchestraţiei colorate, aceşti compozitori au ştiut să realizeze, prin ingenioase combinaţiuni instrumentale, efecte strălucite muzicale.

OSVALD B. — Loco.

In ce constă „hegelianismul"?

„Hegelianismul", denumire sub care se înţelege sistemul filosofului german Hegel, este mult prea complex, şi obscur pentru a putea fi rezumat în câteva rânduri.

Principiul esenţial al acestei filosofii este aşa numitul **„idealism obiectiv"** sau **„panlogism",** care afirmă că, nu numai tot ceeace este real este raţional, dar şi reciproc, tot ceeace este raţional este real. Lumea şi ideea se desvoltă cu regularitate în natură şi în istorie, după legea logică a tezei, antitezei şi sintezei.

La începutul acestei evoluţii universale, Hegel stabileşte identitatea fiinţei şi nefiinţei **în devenire.** Idealismul obiectiv al lui Hegel este deci filosofia devenirii, un vast sistem de evoluţie intelectuală, care are pretenţia de a reconstrui, pe cale raţională, ştiinţa şi istoria.

I. V. NICULESCU. — Loco.

Ce se înţelege prin „horoscop"?

Horoscopul este o prezicere făcută unei persoane, referitoare la caracterul şi soarta ei, pe baza cunoaşterii datei şi a locului naşterii acestei persoane. Intr'adevăr, astrologia admitea că atât firea omului cât şievenimentele, pe care le străbate în viaţă, sunt strict determinate de influenţa astrelor. Or, cunoaşterea exactă a clipei naşterii cuiva, permite cunoaşterea poziţiei exacte a astrelor pe bolta cerească în acel moment şi deci şi destinul propriu, care îi este astfel hărăzit.

Deşi de origine astrologică, uzul horoscoapelor există şi acum destul de răspândit.

Cronica Şahului

PROBLEMA No. 327

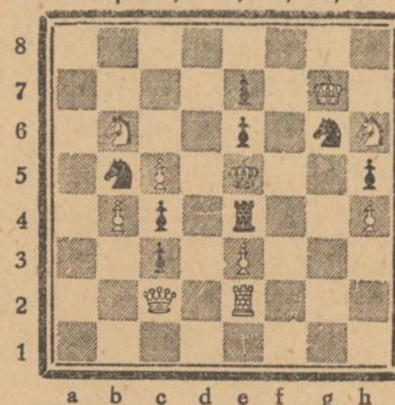
— Din concursul nostru de probleme —

Mottto : „Plopi"

(inedită)

Negru :

Ré5, Té4. Cb5 şi h6, Pc3, c4, é6, é7 şi h5 (9).

Alb :

Rg7, Dc2, Té2, Cb6 şi h6, Pb4, c5, é3 şi h4 (9).

Alb joacă şi face mat în 3 mutări

PROBLEMA No. 328

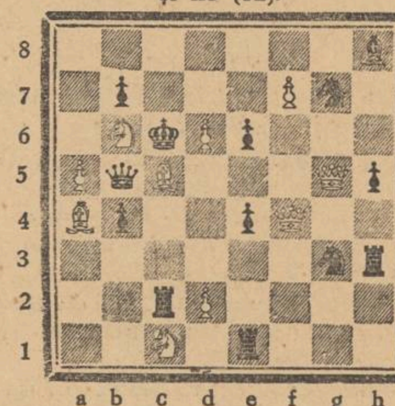
— Din concursul nostru de probleme —

Motto : «Semiramis»

(inedită)

Negru:

Rc6, Db5, Té1 şi h3, Cg3 şi g7, Nh8, Pb4, b7, é4, é6 şi h5 (12).

Alb :

Rg5, Df4, Tc2, Cb6 şi c1, Na4 şi, c5, Pa5, d2, d6 şi f7 (11

Alb joacă şi face mat în 2 mutări

PARTIDA No. 142

Jucată în ziua de 12 Septembrie la concursul internaţional din Francfurt.

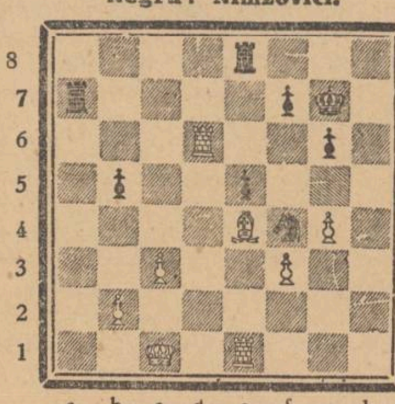
Alb : Thomas. **Negru : Nimzovici**

Apărarea Caro-Kann

1. é2—é4, c7—c6; 2. Cb1—c3, d7—d5; 3. Cg1—f3, d5×é4; 4. Cc3×é4, Cg8—f6; 5. Cé4—g3, c6—c5; 6. d2—d4 c5×d4; 7. Dd1×d4, Dd8×d4; 8. Cf3×d4, a7—a6, spre a împiedeca Cb5; 9. Nf1—é2, Nc8—g4 ! o mutare foarte bună şi necesară. Negrul nu trebue să permită plasarea nebunului alb la f3; 10. Né2—d3, é7—é5; încercarea de desvoltare prin g6; 0—0, Ng7; Té1, c6 ar fi fost greşită căci nebunul din g4 ar rămâne închis. 11. Cd4—f5, g7—g6; 12. Cf5—é3, Cb8—d7; la Né6, alb ar fi avut bunul răspuns Nc4. 13. Cg3—é4, Nf8—b4+; 14. c2—c3, Nb4—é7; 15. Cé4×f6+, Cd7×f6; 16. Cé3×g4, Cf6×g4; 17. f2—f3, Cg4—f6; 18. Nc1—h6, Né7—f8 ! dacă ar fi făcut rocada mare, alb ar fi răspuns prin Nc4. 19. Nh6×f8, Ré8×f8; 20. 0—0—0, Rf8—g7; 21. Th1—é1, Th8—é8; 22. Td1—d2, Té8—é7; 23. Nd3—c2, alb intenţionează să valorifice superioritatea pionilor săi de pe aripa damei prin Tdé2, Taé8; a4, b5; Nc2 urmat de c4; faţă de acest plan fin, Nimzovici făureşte un plan şi mai fin, 23..., h7—h5!; 24. Td2—é2, Ta8—é8; 25. Nc2—a4, b7—b5; 26. Na4—c2, h5—h4; 27. a2—a4, Cf6—d5! 28. a4×b5, la Té4 ar fi urmat f5; T×h4, Cf4 cu ameninţarea g5. 28....., a6×b5; 29. Té2—d2, Cd5—f4; 30. g2—g3, h4×g3; 31. h2×g3, Cf4—h5; 32. g3—g4, Ch5—f4; 33. Td2—d6, Té7—a7; 34. Nc2—é4, la Tb6 ar fi urmat Ta1+; Nb1 (Rd2, Td8+) Cd3+, etc.

Poziţia partidei după a 34-a mutare a albului

Negru : Nimzovici.

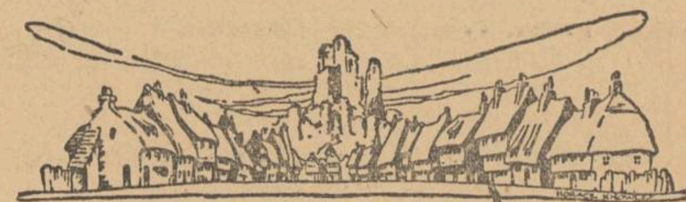

Alb : Thomas.

34....., b5—b4 ! iar foarte fin jucat. Dacă alb ia pionul din b4, negru răspunde cu avantaj prin Tb8; 35. c3—c4, Té8—c8 ! la b3 ar fi urmat Rd2 şi apoi Rc3. 36. b2—b3, Tc8—h8; 37. Né4—b1, Th8—h3; 38. Té1—é3, é5—é4 ! 39. Nb1×é4, Ta7—a2; 40. Né4—c2, Th3—h2; Td6—d2 la Nb1 ar fi urmat decisiv Cé2+. 41..., Ta2—a1+ şi alb abandonează, căci pierde o piesă.

Ing. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

A apărut
MANUAL DE SOCIOLOGIE
pentru clasa VII-a secundară
de D. I. Suchianu, Conferenţiar universitar.
Carte aprobată de Ministerul Instrucţiei Publice
E un elegant volum, cuprinzând într'un stil foarte literar, toate problemele sociologiei generale precum şi ale sociologiei religioase, economice, juridice, politice, estetice, linguistice şi educaţionale.
Comenzile se primesc la Editura „ADEVERUL"

Curiozităţi

O grevă a flautiştilor în antichitate

Titus Livius ne povesteşte că flautiştii din Roma, care erau obişnuiţi să mănânce în templul lui Jupiter, au fost la un moment dat împiedicaţi de a continua acest procedeu, la care erau îndreptăţiţi de tradiţie. Furioşi de această nedreptate, au plecat cu toţii din Roma şi s'au dus la Tivoli, aşa încât nu mai era cine să cânte din flaut la sacrificiile din capitală. Senatul s'a emoţionat de acest lucru care aducea o gravă atingere celor sfinte, de aceia a trimes soli la Tivoli, ca să aducă înapoi pe flautişti. Locuitorii de acolo au unit rugăminţile lor la acele ale Romanilor, ca să-i facă pe muzicanţi să plece, dar aceia nu voiră să ştie de nimic. Atunci s'a recurs la un mijloc eroic: într'o zi de sărbătoare, locuitorii au invitat cu toţii câte un flautist la petrecere şi i-au îmbătat. Apoi i-au urcat, în nesimţire, în care cu boi, şi i-au dus la Roma. Cântăreţii n'au simţit nimic, până ce şi-au venit în fire, a doua zi dimineaţă. Adunându-se tot norodul, cu greu au putut fi convinşi să rămână acolo. — *Gr.*

Un proces pentru portretul Polei Negri

Artista de cinematograf Pola Negri, care în multe ţări este cea mai iubită artistă actuală, este eroina unui proces senzaţional pe care i l-a intentat un pictor spaniol stabilit la Paris. Artistul a făcut portretul Polei Negri şi cere acuma pentru el suma de 125.000 de franci. Steaua de cinematograf refuză să plătească această sumă, deoarece ea n'a comandat niciodată acest portret. Ştia că pictorul îi face portretul şi a şi pozat pentru el, dar a făcut-o numai în urma rugăminţilor insistente ale spaniolului pentru a-i face o plăcere, şi n'a fost nici decum stabilit că va cumpăra portretul. Pictorul pretinde însă că portretul i-a fost comandat şi că artista nu mai vrea să-l cumpere pentru că îl găseşte prea scump.

Intâmplarea ne aminteşte faptul că la noi se găsesc artişti ambulanţi care fac portrete sau caricaturi prin restaurante şi pe urmă caută să le vândă cu sila celor care au pozat fără voie.

Un testament ciudat

De curând a murit în Franţa marele industriaş Pinchon, care a lăsat departamentului Eure-et-Vilaine şapte milioane de franci şi diferite moşii, cu condiţia ca veniturile acestei averi să fie date oamenilor înalţi şi voinici, care se vor însura cu fete tot aşa de înalte şi de voinice. Ziarul „Le Temps" povesteşte cum i-a venit lui Pinchon ideia asta:

„Decedatul Pinchon, călătorind odată prin sudul Franţei, a rămas mirat văzând, într'un oraş, că se construeşte o serie întreagă de clădiri publice în acelaş timp. Intrebând de explicaţia acestui fapt, i s'a răspuns că oraşul căpătase de curând o moştenire, cu condiţia ca oamenii înalţi să se căsătorească cu femei înalte şi să producă astfel o rasă de uriaşi. Oraşul însă a atacat această clauză în faţa justiţiei. Fiind consultată o comisie de doctori, aceasta a declarat că clauza în chestie e îndreptată contra sănătăţii publice căci nu poţi fi uriaş, decât dacă eşti degenerat şi idiot. Tribunalul a anulat deci condiţia aceasta şi oraşul a întrebuinţat banii pentru alte scopuri.

Auzind acestea, Pinchon a declarat că el va izbuti totuşi să lase un legat similar, în ciuda teoriilor doctorilor. De aceia a făcut testamentul pomenit, la care a adăogat că, în cazul când clauza privitoare la producerea de uriaşi nu se acceptă, banii vor trece la Academia Goncourt, ca să premieze cu ei operele scriitorilor care, în versuri sau în proză, vor fi descris erorile medicilor şi nestabilitatea teoriilor medicale.

Ceeace bănuise Pinchon a devenit realitate: judeţul n'a atacat clauza în chestie, pentru că nu ţine deloc să vadă banii trecând în mâini străine".

Cereţi în toate librăriile
ultima noutate
ION VINEA
PARADISUL SUSPINELOR
cu cinci gravuri afară din text, dintre care un portret inedit, de Marcel Iancu
Editura „Cultura Naţională"
2, Pasajul Macca Bucureşti (I)

Cărți și Reviste

ION VINEA: Paradisul Suspinelor
(Cultura Națională, 1930)

Firea talentului lui Ion Vinea se împotrivește unei clasări într'unul din genurile literare oficial recunoscute de critică. Cele trei bucăți de proză care alcătuesc „Paradisul suspinelor" pot fi foarte bine nuvele, poem în proză, scenarii sau, pur și simplu, ciudate exerciții (și realizări) de stil; de un anumit stil, care e proprietatea necontestabilă a autorului. Vinea, în literatura noastră, și-a creat oaza lui personală cu plante și flori inventate de el și cu viețăți pe care nu le întâlnești oricând și oriunde.

Vinea poate fi considerat ca unul din pionierii modernismului în literatura noastră. Prefer să fac abstracție de acest considerent în prețuirea operei lui literare. „Modernism" este o noțiune cu un conținut atât de vag și atât de precar încât nu poate sluji la nimic, când e vorba să judeci o carte atât de sigur și de armonios realizată cum este „Paradisul Suspinelor". Moderniștii români ne-au obișnuit cu prea multe rețete, formule, intenții, căutări, năzuinți și deziderate, ca să le mai putem acorda încredere.

Cartea lui Vinea este o realizare. Cred că, în primul rând, o realizare de stil. La lectură, aceasta iese la iveală înaintea ciudățeniei (remarcabilă și ea, fără îndoială) care formează atmosfera celor trei bucăți din volum. Vinea scrie altfel de cum scriu acuma cei mai mulți dintre scriitorii noștri. Natural asta nu implică numai decât că scrie mai bine decât toți ceilalți. Scrie nou. Scrie ciudat. Scrie original. E remarcabil că și-a cucerit aceste merite rămânând, totuși, comprehensibil, nesilit, ajungând chiar la realizări stilistice de o mare puritate.

Vinea este un fin artist al frazei scrise. Cunoaște la perfecție limba și resursele ei inedite și nebănuite. Meritul lui este tocmai că a bănuit multe din aceste resurse inedite, le-a scos la iveală și le-a utilizat. Din posibilitățile de înoire ale stilului literar român (care sânt infinite) a realizat câteva. Și-a creat o unealtă proprie. In epoca noastră de standardizare a stilului literar, acest lucru constitue o mare calitate.

Subiectul nuvelelor (în lipsă de alt termen) care formează volumul, este greu de rezumat. Notații de viață lăuntrică, amintiri, pagini de jurnal, evocări. Singură a doua nuvelă „Luntre și punte" (titlu care mi se pare nepotrivit și exagerat de simplu pentru conținutul bucății) prezintă o acțiune ciudată, patetică, emoționantă. A treia „Cu inima'n cap", deși foarte precisă în detalii și repede condusă, este prea neverosimilă. Ești obligat mereu să-ți spui, la lectură, că totul este viziunea unui nebun sau a unui bolnav (ceeace și este, în fond). In schimb, sânt în această bucată pasagii minunate de execuție stilistică.

Asemenea pasagii se întâlnesc în cartea lui Vinea, la fiecare pagină. Ar trebui pe toate să le alegi. La întâmplare:

„Ușa locuinței mele are uscăciunea icoanelor. Se deschide pe scara, pe care atârnă ca șoaptele, umbra... Deunăzi m'a întâmpinat din ungher un paianjen subțiratic și înalt și l'am ucis pe acest paj al singurătății, de nenorociri prevestitor. Pretutindeni sfâșii soarele lui țesut din raze de păr de ursitoare, ce se rup între degete cu un trosnet abia perceptibil auzului meu indiscret. Șterg în pași urma pașilor de ieri. Praful măcinat zi și noapte în tăcere, se reface peste aceste semne, ca zăpada. Molii își iau zborul lor de flanelă prin amurgirea stătătoare. Imi place aici, fiindcă timpul zace ca o așteptare pe urma unei tainice lipse. Mersul zilei n'are nici o înrâurire înlăuntrul acesta în care atârnă ca un fulger rupt. Am încercat din glas rezonanța golurilor, supunându-mi nervii la experiența tresăririi în care credeam negreșit. Sunetul s'a poticnit însă printre obiecte ca un ghem de hârtie pe covoare și divanuri..."

„Singurătatea, ca o cutie de violoncel, geme"...

„Inima împinge timpul înainte..."

Sau pasajul acesta, din ultima bucată:

„...Noapte pe chei. Din când în când rosteam: Diana, atât și nimic mai mult, căci mergeam după rit, mână'n mână. Mâna ta, stea de răcoare, sensație știută. Mă pricepeam să mi-o trec, fără să-ți dai seama, pe inimă (fior). Inima e învăluită într'o membrană, ca mielul crud, când vine pe lume. Simțeam deci o excitare ciudată când îmi treceam, astfel, mâna ta, chiar peste inimă. Și cu unghiile tale roșii ca ochii iepurilor de casă mă jucam. Le împleteam în simțirea mea, îmi sgândăream nervii, ciupindu-i cu îndemânări de harpist, care își încearcă instrumentul. Și când sângele îmi năbușea creerul, mâna ta îl storcea ca pe un burete de gâde. (Buretele dela 1793 cu care gâdele ștergea coșnița de capete.)... De undeva o goarnă desfundă adâncurile, stârni sufletul căzut într'însele, crescu apoi sfâșietor și-l răstigni tragic pe crucea însângerată a nopții. Ți-am tălmăcit goarna, ți-am zis: acum din toate turnurile cad, ca discuri de bronz, orele, desprinse atât de transparent din tipsiile lor că noi trecem prin ele, pe nesimțite, și ne asemuim o clipă lui Saturn în bereta-i planetară..."

Poezie. Multă, adâncă, nouă. Sânt pagini din „Paradisul Suspinelor" pe care le-ai dori în versuri — în versuri așa cum știe să scrie Vinea, care de-atâta vreme își anunță volumul de poeme: Prund. Volumul pe care-l publică acum îl așează printre artiștii cei mai fini ai scrisului românesc de astăzi. Și nu sunt mulți...

AL. A. PHILIPPIDE

WERA IBNER: Der Platz an der Sonne
Malik Verlag*)

„... Și vântul dormea, făcut sul ca o frânghie" „... pe dulapuri erau așezate modele din ghips de morcovi, sfecle, ridichi și dovleci. Toate atât de mari, de noi și de pestrițe ca dintr'un vis de copil".... „.... Norul se apropia amenințând a furtună. Frunzele merilor și mai ales frunzele plopilor se întinseră tremurând pe pântecele lor mici și argintii". Dece oare sunt atât de savuroase apropierile acestea ?

Secretul comparațiilor doamnei Ibner, secret ce ne mulțumește atât de adânc simțul estetic fără să înceteze de a fi misterios la prima vedere, e că ele întrunesc două însușiri contradictorii: lucrurile comparate sunt luate din domeniile cele mai disparate și totuși simțim adânc analogia lor. Ar părea exclus să poți găsi analogii între un cuvânt și o frânghie; și totuși autoarea a trezit în noi impresia abea conștientă de liniște, pe care o proiectăm fără să ne dăm seama asupra unei frânghii care, în loc să fie încordată e lăsată sul, în voie; apoi a comparat atât de exact această impresie cu somnul vântului. Toate apropierile reușite din romanul doamnei Ibner — și se găsesc multe în acest roman — nemeresc ținta grație aceluiaș resort secret.

Dacă am avea curagiul opiniei n'am mai spune nici o vorbă despre subiectul cărții. Ce importanță are acțiunea unui roman, când găsești în el atâtea nemereli încântătoare ! Totuși, pentru a nu ne pune rău cu tradiția, vom spune că autoarea ne povestește viața unei femei fostă bogată în primii ani ai revoluției bolșevice. Eroina începe prin a-și câștiga viața împletind papuci din sfoară, devine apoi actriță și înfine scriitoare. Ajunge atât !

I. D. G.

*) De vânzare la librăria Hasefer.

FRANÇOIS PORCHÉ: La vie douloureuse de Charles Baudelaire
Plon Edit.

Succesul postum al operei lui Charles Baudelaire este tot atât de dureros ca și viața „atroce" a acestui pur și desăvârșit artist. Personagiul, evocat cu o emoție zguduitoare, dar stăpânită și cu un lirism disciplinat, ce îi dă mai multă putere în tratarea strânsă a subiectului, este cu totul altul decât cel creat de legenda romantică. După aceasta el era rând pe rând un credincios dezesperat sau un poet scriind sub o posesiune satanică. Iată ce spune François Porché, când povestind ultima încercare, destrucțiunea cerebrală înaintea morții, cercetează viața întreagă a lui Baudelaire: se pare că pentru a încerca acest pur poet, pentru a-l pedepsi, toate au conspirat: mai întâi acel grozav sânge libidinos, pe care l'a moștenit și care a fost fatalitatea lui primă, apoi acel temperament debil și violent, cu veșnicile-i oscilațiuni, apoi greșeli și excese care nu au fost niciodată fără consecințe pentru el, dar care întotdeauna și-au desfășurat, riguros și neînduplecat, lanțul efectelor lor; în sfârșit, seria neșanselor... Așa cum ni-l arată François Porché Baudelaire a fost nenorocit prin el însuși și prin destinul său. Simțim că poate chiar pentru a fi poetul pe care-l admirăm, pentru a-și realiza opera, el trebula să-și trăiască această existență crudă în fiecare clipă și că el simțea printr'un instinct profund și tragic că numai trăind astfel ar putea ajunge poetul pe care-l admiră atât de fierbinte nu numai artiștii, dar și diletanții.

O viață de tortură, care chinuește pe cititor ca o halucinație. Amintirea unei iubiri violente și obsedante este întruchipată în imaginea unei mulatre, alcoolică și paralizată, care-și târăște bătrânețea pe cârje, iar geniul ni se înfățișează într'o zdreanță omenească, un bătrân prematur, care moare la patruzeci și cinci de ani, pentru a intra în nemurire.

Totuși la sfârșitul vieții, când opera a fost înfăptuită și nu mai era nevoie de încercările unei vieți desfrânate și de greșeli atât de amar expiate, când faza egoismului a trecut, Baudelaire exclamă: „Umilințele au fost indurarea lui Dumnezeu... fără caritate nu aș fi decât o țimbală răsunătoare..." Și Fr. Porché închee: „Cât par de slabe virtuțile facile, în comparație cu această virtute zmulsă, însângerată după o luptă îndelungată cu hoarda instinctelor rele".

Din studii fragmentare, scurte notițe din diferite ediții și mai ales din lucrările remarcabile ale lui Eugène și Jacques Crépet, Fr. Porché a scris una din cele mai bune opere în colecția „Le Roman des grandes existences", în care mai remarcăm **„La vie de Montaigne"** de Jean Prévost, și o foarte interesantă **„Vie de Descartes"** explicată de Louis Dimier.

I.

PAUL ZIFFERER: La Ville Imperiale"
tradusă din limba germană de Marcel Dunan

Această carte e privită ca una din cele mai importante opere din literatura austriacă în vremea de după războiu.

„Orașul imperial" e Viena, romanul e istoria prăbușirii vechii monarhii habsburgice, privită în decorul vienez, în atmosfera vieneză, răsfrântă în mentalitatea tuturor claselor sociale: a unei archiducese, a unei printese, ca și a unui portar, a unui chelner de cafenea, în sufletul unei burgheze ușuratice, ca și în acel al oamenilor de afaceri mari și mici.

Orașul imperial nu e în acest roman acea Vienă despre care scrie Stendhal: „Am resimțit în Viena o mulțumire interioară, o mulțumire desăvârșită. Petrecerea mea în Viena mă farmecă și mă umple de o ciudată tristețe. Prea multe ispite de dragoste! La fiecare pas câte o femee drăguță", nu e aci orașul sentimentului, al poeziei și al visului! Este capitala din ajunul războiului încă supraveghiată de politica Habsburgilor și în care se țes încă intrigile, răsună ecourile războiului. Dar e și decorul în care se pregătește prăbușirea tragică a monarhiei, e sintetizarea epopeei prin care Austria a căzut în prăpastie, scrisă de un artist care-și iubește patria cu pasiune.

E o operă de mare amploare, plină de viață și de putere, tradusă cu grijă și cu dragoste de Marcel Dunan, el însuși om de o solidă cultură, elev al școlii normale superioare, cunoscând perfect mentalitatea și literatura vieneză, autor al unui studiu asupra „Austriei" de după războiu, publicat în 1921, traducătorul curioaselor memorii ale Paulinei de Metternich și al romanului austriac **„Negustorul de secrete"** de **Raul Auernheimer.**

Cititorii noștri cunosc puțin literatura austriacă, atât de bogată în opere de calitate și opinia publică nu face nici o deosebire între această literatură și literatura germană în genere. Totuși e o greșală de gust și un defect de cultură literară a confunda această literatură cu producția literară germană și „a o privi ca un fel de provincie a Reich-ului literaturii germane" după cum se exprimă Marcel Dunan.

Un Arthur Schnitzler, un Beer Hofmann, un Werfel, un Auernheimer, un Hugo von Hofmannstal, un Wildgans, un Schönberr, nu pot fi priviți ca scriitori germani numai pentrucă scriu în limba germană. La acești scriitori germani a pătruns influența culturii latine, de care scriitorii germani din Reich s'au ferit cu atâta orgoliu, în ei palpită sufletul acelei Viene care stă la încrucișarea a trei culturi: latină, germană și slavă și în care s'a topit ca într'un „creuset" chimic, într'un amestec demn de Roma veche și de Paris, sensibilitatea și modul de expresie a douăzeci de națiuni, cum se exprimă Marcel Dunan, „Placa turnantă a Europei centrale" „Athena de pe marginea Danubiului" cum îi zice Paul Zifferer.

Sunt foarte mulțumit!
INTR'ADEVĂR
CEA MAI BUNĂ
LAMA DE RAS
ESTE
DIAMOND

Repr. Gen.: A. Schor S. A., București str. Tudor Vladimirescu Nr. 26.

Călătorii...

Profesorul N. Iorga, el însuși mare călător, a fost totdeauna fascinat de călătorii, care s'au perindat prin veacuri, scriind alături de cronicari și istoriografi o istorie a lor proprie, ca o ilustrație pe marginea documentelor oficiale și a mărturiilor celor așezați și cu pana în mână, gata să zugrăvească din perspectiva lor de sedentari lumea și evenimentele. Timp de mai multe tomuri el îi urmărește pe cei venind din Apus să descopere Orientul și pe cei care trecând prin țara noastră retrăesc istoria și vremurile apuse pe socoteala lor proprie. Citește peste umărul lor letopisețile curioase și colorate cu scurte reflexii, supărate mârâituri sau mulțumite aprobări, ironice și mucalite sublinieri.

Cu acești călători însă urmărește itinerarii cunoscute, după cum cunoscute îi sunt cele scrise în limba veacurilor unul peste altul în toate țările din Apus și Orient.

In America însă îl simți că pleacă cu inima'ndoită și cu o vădită neîncredere, ca pentru niște ținuturi în care viața este scrisă pe un singur plan, popoare care prezintă ciudata anomalie de a nu avea profunzime în trecut.

Cu greu se desprinde marele istoric de coastele Italiei în care și pietrele-i sunt vechi cunoscute, citite în slove pline de'nțelesuri, cu tăeturi în planuri variate și cu infinite perspective în timpuri. Marea Mediterană îi apare ca o prietenă răsfățată căreia îi înțelege limbagiul și-i trece capriciile, pe când Oceanul îi e străin și-i apare ca un necunoscut dela care nu știi la ce te poți aștepta, iar la intrarea lui Gibraltarul: „un imens deget de comandă asupra celor două mări pe care-l ridică, inexorabilă, Anglia"! Intrând în Ocean, pare că și vasul simte că a apucat drumul spre o „lume nouă", cu totul nouă „tăind scurt, în cutremur, îndărătnice creste de unde".

„Dar Oceanul nu impune". Este în adevăr o decepție pe care o încearcă oricine și d-lui N. Iorga pare că i-ar fi puțin ciudă că nu a răspuns precum se aștepta aprehensiunilor sale. „Dar mai ales un lucru hotărăște pentru a nu-ți pierde mândria omenească. Atotputernicia valurilor se desfășoară între zări, dar această zilnică violență nu are scop și ea e totdeauna aceiași". „Puterile pe care le stăpânim noi tind la ceva și ceiace se poartă aci pe scândurile noastre e în veșnică schimbare; aici se face lucrul voit și lucrul nou. Cu aceasta dominăm lumea". Dar suntem încă în apropierea uscatului, în apropierea „ țarnei și a pietrei, a coajei tari care ne sprijine, ne hrănește și ne înghite".

Când se regăsește pe Oceanul singur, îl simte iar rebel, atot puternic, „plin de ură și de furia distrugerii".

Pe pământul „capitalei afacerilor" din primele clipe sufletul călătorului caută puncte de sprijin: întâi prietenii și apoi limbagiul trecutului, semnul istoriei, statuia Libertății. Ea este o garanție pentru cel ce vine încărcat de realități istorice, de nenumărate vechi experiențe înregistrate în trecutul îndelungat. „Oricum i s'ar judeca valoarea și oricât i s'ar critica proporțiile, ea are avantagiul de a pune în fața laboratorului de muncă, haosului de afaceri, un concept moral, unul din cele mai seducătoare și mai nobile ideale și afirmația mândră a principiului generator pentru această societate, chemată cu trâmbița mobilizării tuturor energiilor, din toate colțurile lumii".

Un alt lucru care sfârșește prin a înlătura toate rezistențele d-lui Iorga la influența acestei lumi noi, este ordinea din oraș: „Nu văd îmbulzeala furioasă a vehiculelor mecanice de care se vorbește de obiceiu. O perfectă ordine împiedică haosul care altfel s'ar produce". Și cu cât stă mai mult, cu atât începe a-și regăsi cunoștințele vechi în acest oraș nou-nouț. Mai întâi e tipul clădirilor, casa Mării Nordului, din Danemarca, Scandinavia și Anglia. Aceasta îi dă siguranța unei continuități a trecutului în viitor și-i procură satisfacția că „Oricât ar vrea să fie alții, atunci când în atâtea domenii ei sunt fără îndoială cei mai tari, Americanii nu-și pot renega originile".

Totuși dintr'o dată caracterul acestei lumi de Geryoni așezați: „Ca la un semn se aprind acele mii și mii de ochi. Dihăniile (sky scrapers) *privesc.* O privire limpede. Vezi fără storuri tot ce este înăuntru. O impresie de mare chibzuială matematică. Simți, cu furnicările sub picioare, pe pereți a marii roabe, electricitatea, care încălzește, luminează, lucrează, necontenita circulație a ascensoarelor întreținând viața acestor multiple etaje, care nu cer sforțarea picioarelor omului, devenit afară de splendida lui minte, creatoare, dominatoare, numai o parte mică a uimitoarei mecanici pe care a suscitat-o".

Iată acum caracterizarea populației.

„De o particularitate de rasă nu poate fi vorba, New-Yorkul e unul din marile centre evreești : mii de Evrei numai dela noi. Ca și în Parisul de azi însă, omul vechiu dă normele. El impune și transformă. Un „Anglo saxonism" de atitudine care e și el o realitate etnografică deși nu antropologică. Natura, felul de viață, scopurile comune modelează, duc la uniformitatea care se face tot mai adâncă. A nu se uita și influența acelei ciudate limbi, dislocate, desosate, fluide, suggestie mai curând decât accentuare, care e limba engleză. Are comunicativitatea electricității". Interesante și minunate caracterizări !

Despre architectura orașului zice : „ceia ce impune e soliditatea și un fel de mulțumire, de liniște așezată, ca și de bună îngrijire de toate zilele.

Dar observă : „Lipsește pentru anume zidiri un caracter special : adaptarea la mediu. Marea biserică gotică abia isprăvită, cu puternicile-i turnuri pătrate, cu adânca scobitură a ușilor și ferestrelor ogivale, vine de-a dreptul din goticul înflorit al Angliei și ar avea sens în cadrul istoric de acolo, amintind o viață care s'a dezvoltat normal an de an, secol de secol".

Il umple însă de admirație în muzeul Societății Spaniole tezaurul de documente privitoare la activitatea pe toate terenurile a rasei viguroase și inteligente ce a populat odinioară America și care sunt o dovadă de ce „triumfătoare civilizație" s'ar fi realizat în această țară nouă și improvizată, dacă vremea și împrejurările i-ar fi permis să-și dezvolte înaltele-i posibilități.

In mijlocul orașului, în cetatea universitară, cu vilele cochete, clădirile roșii și vinete ale Universității Columbia, într'o veche pădure tăiată, parcul izvor de sănătate pentru tineretul universitar, „o bucată de natură frustă, în toată variația și desăvârșirea ei". Nimeni n'a cutezat să se atingă de dânsa. Mai bine grămădesc, aiurea, rânduri peste rânduri până la nourii îngerilor, observă d. Iorga, puind degetul pe una din superioritățile Anglo-Saxonilor.

Indică apoi pe scurt viața centrelor universitare cu colegiile și hotelurile pentru studenți, cu viața profesorilor și a familiilor lor în mijlocul vieții universitare, de puțina importanță însă pe care o joacă diploma în alegerea unui funcționar și în asigurarea unei cariere. Cui îi trebuie un funcționar îl examinează în fața unei anumite comisiuni.

Ziarele americane cu imensul lor tiraj, cu sistemul lor de informații pe categorii, de reclame și anunțuri, fără articole, fără reclame și reduse numai la un simplu serviciu informativ distribuit mecanic fiecărui abonat, sunt arătate drept ceia ce sunt : imense întreprinderi comerciale prin care Ox sau un Finley de la un ziar ca Times, poruncesc opiniei publice.

D. profesor Iorga insistă foarte mult asupra contribuției cetățeanului la crearea muzeelor, instituțiilor de cultură, de știință și de artă ale patriei lor. Astfel muzeul metropolitan este și el o „adunare a mărețelor daruri ale mecenaților". Aceasta a permis nu numai reproducerea în copie a tuturor marilor colecții din Europa, ci și strămutarea colecțiilor autentice plătite cu greutatea lor în aur.

In New-York și în toate muzeele din orașele pe care le-a vizitat, d. Iorga se găsește iarăși în mijlocul evocărilor trecutului, în muzee care sunt tot atât de bogate, tot atât de reprezenative ca și cele din marile orașe din Europa.

Aceasta îl face să exclame : „Se mai poate zice oare că înaintea acestor tezaure cu atâta grijă adunate și dăruite cu atâta dărnicie că aceasta e țara singurului negoț, a afacerilor exclusive, a lui „business" și a lui „money"? E atâta iubire de frumos, atâta nobleță în generozitatea ctitoriei artistice, încât societatea care a putut da din sânul ei atâția binefăcători, într'un așa de înalt domeniu poate respinge cu indignare ofensa unei critice care tinde a face din ea o Cartagenă oarbă pentru realizările nepieritoare ale artei".

Iată acum câteva observații asupra valorilor umane ale acestei lumi, cu care muzeele l-au împăcat deplin, și pe care le vede, le prețuește și le prezintă, cu acea pătrundere adâncă și putere de evocare care constituesc deosebitele sale calități de istoric.

„In această societate imensă organizată pentru cea mai sigură și mai repede muncă productivă, sunt două erarchii : Una moștenită de la organizațiile și dominată de doctrinele Europei : aceasta are și nu are importanță". „Ei vin de la sufragiul popular, care e la dispoziția curentelor electorale, a grupărilor de interese, a capriciilor." „Alături, continuă profesorul, sunt oameni fără titlu și fără situație, care exercită o adevărată dictatură de influență". Aceștia, zice d. Iorga, sunt Crezușii de azi, binefăcătorii de mâine, care întorc în mâinile națiunii bogăția adunată o clipă în mâinile lor. „Resorturi de fier îi susțin și cu ochi de diamant privesc viitorul". Exemplare extraordinare de forță de muncă, de vrednicie, de voință și de vitalitate. Adevărați *conquistadores.* La optzeci de ani, zice profesorul, ei au frăgezimea de simțire, încordarea de voință a unor oameni tineri. Mor lăsând altora o sarcină brusc întreruptă de sfârșitul firesc omenesc, „chiar când un zeu a locuit în ea, un zeu de putere și de biruință".

Și nu e neglijat nimic, nici spectacolul grandios al mulțimii polietnice, uniformizate, care ese în valuri din fabrici, și nici fondul cartierului de jos în care e scrisă istoria fiecărui grup de imigranți, cu caracterul său de provizorat. Avem viziunea în tablouri mari, cu trăsături largi de penel și pete de culoare și de umbră, observații ascuțite, tipuri de lucruri și de oameni caracterizate în câteva trăsături, citirea ingenioasă a trecutului sub înfățișarea prezentului ; note, observații, reflecții, cu un cuvânt experiența cea mai variată și mai captivantă, o adevărată călătorie la gura sobei, plină de sugestii, de idei și de peripeții mici dar pasionante prin semnificația lor.

Trebue însă să urmăm călătoria prin capitalele celelalte, capitala politică, capitalele industriei, capitalele grădinilor, capitalele trecutului și să petrecem printre Românii de acolo, pentru ca să cunoaștem America și să trăim cu d. profesor Iorga două luni în această lume atât de nouă și de deosebită de a noastră și totuși atât de asemene și de apropiată.

IZABELA SADOVEANU

INSEMNĂRI

Aniversarea Universităţii din Cluj

Clujul şi-a sărbătorit zece ani dela înfiinţarea Universităţii. A fost prilej de festivităţi patriotice, de discursuri înflăcărate şi, mai ales, de constatări interesante. Bilanţul acestor zece ani de cultură românească în Transilvania este, într'adevăr, mai mult decât mulţumitor. Universitatea din Cluj şi-a câştigat, în acest scurt răstimp dela războiu încoace, o faimă care a trecut de hotarele Ardealului.

Şi cu drept cuvânt. Monografia Universităţii din Cluj a d-lui prof. Onisifor Ghibu ne aduce o strălucită mărturie în această privinţă. In 1920 a fost nevoie de o reorganizare complectă şi fundamentală a universităţii. Dificultatea cea mare era, mai ales, complectarea corpului profesoral. Spre deosebire de ceiace se întâmplă în asemenea prilejuri, s'au adunat la Universitatea din Cluj oameni de o reală capacitate, valori autentice în ştiinţa şi cultura românească. Vechiul Regat n'a trimis întotdeauna în Ardeal ceiace avea mai bun: la universitatea Ardealului România veche a ştiut să trimită numai elemente de valoare.

Citadelă a culturii române în Ardeal, universitatea din Cluj îşi poate sărbători astăzi, cu mândrie, activitatea. Rolul ei a fost în primul rând consolidarea elementului românesc din Transilvania şi îndemnarea lui spre forme mai înalte de cultură. Acest rol a fost, de altfel, depăşit de mult. Activitatea ştiinţifică a Universităţii din Cluj a ajuns să intereseze întreaga ţară.

Sărbătorirea de astăzi marchează, în acelaş timp, o isbândă mai mult, — o afirmare a românismului.

AD. LIT.

D. Nichifor Crainic administrator

In ultimul număr al „Gândirii", — d. Nichifor Crainic se arată foarte îngrijat de „averea" şi de „fondurile" Societăţii Scriitorilor Români.

După cât ni se spune, această „avere" şi aceste „fonduri" sunt în deplină siguranţă. Poate însă ele nu-s destul de productive. Asta-i altă chestie.

D. Nichifor Crainic, ca foarte bun administrator, regretă desigur că scriitorii nu l-au ales preşedinte al societăţii lor. Căderea d-sale la alegeri ar fi o dovadă că societatea n'are spirit de conservare.

Intr'adevăr, judecând după modul cum d. Nichifor Crainic administrează „Gândirea", trebue să recunoaştem că d-sa este un element gospodăresc de mâna întâia.

Această revistă nu trăeşte din abonamente şi din vânzarea cu numărul. E o publicaţie inexistentă pe piaţa literară. Ea se alimentează din subvenţii. Şi nu-i nici o ruşine, într'o ţară unde nu se citeşte, ca o publicaţie să fie sprijinită de stat.

Cu „Gândirea" lucrurile se petrec însă altfel. Nu-i mai întâi revista şi apoi subvenţia — ci subvenţia primează. Revista este scoasă pentru subvenţie. Căci subvenţia — adică subvenţiile dela toate autorităţile şi instituţiile din Bucureşti şi din provincie — n'are drept scop să acopere deficitul, inevitabil, al revistei... ci să aducă un venit imens şi regulat în buzunarul directorului.

Se poate face o socoteală foarte simplă. „Gândirea" scoate 8-9 numere pe an. Numerele costă, aproximativ, 200.000 lei în total. Dar d. Nichifor Crainic *numai* dela Ministerul Artelor lua pentru „Gândirea" 500.000 lei anual! Şi aproape n'a rămas instituţie şi autoritate netapată. Ni s'a spus de pildă că agenţii „Gândirii" (această revistă lucrează în bandă) au atacat chiar o primărie şi un teatru din provincie pentru 2000-3000 lei.

Astfel, d. Nichifor Crainic realizează parale bune — graţie „Gândirii" care, în ochii naivilor, îi dă şi o autoritate scriitoricească.

După modul cum îşi administrează revista, d. Nichifor Crainic pare un excelent om de finanţe — şi regretăm că scriitorii n'au avut *flair*-ul afacerilor şi nu i-au dat pe mână „averea" şi „fondurile" societăţii.

După sistemul d-sale, fiecare scriitor ar fi putut trăi în huzur pe spinarea societăţii — ca d. Nichifor Crainic, călare pe „Gândirea".

Adevărata poezie

O revistă de avant-gardă îşi bate joc — trivial — de o poezie a d-rei Otilia Cazimir.

In acelaşi număr al revistei găsim următoarele versuri:

Baletul gravitaţiilor interioare

Echilibrat eter în sens stabil,
morişca cărnii în bozii mari,
cuplu cu mâzgă, ochiul viril
cu cârlionţ în plosca oaselor tari.

Bea stea polară pe ax centripet! ;
călăreţ şui hi! hi! pe oblânc,
cazacul, cu huna lui e scapet
şi dorul ielelor latră stepelor ţânc...

Betelgeuse, stea de music-hall :
miriştea vocei, laminoar, în ploaie ;
mareea cvadraturelor în costum de bal
pe un ţârm cu morse în costum de baie.

Uniform, rotaţie la trapez finit,
infinitezimal muşchi sumes din bielă,
monoton accidentul desrăsucit,
cangur rupt din os cu ţâţă femelă.

Troglodit heraldic în carne:
graţiile rude pe torsul sbicit,
sirenele cu sufletul căptuşit în marne
în caverna inimii cu buruienele leatului putrezit.

Iată deci idealul de poezie.

„O romînească dezarmantă"

O revistă modernistă ne acuză — că scrim într'o „românească dezarmantă".

Vrând să vedem care-i adevărata românească, am foiletat publicaţia atât de severă.

Şi am dat peste următorul exemplu de româneşte: „Am gonit urma ei, am împiedecat lângă ea, şi tiptil am preumblat braţ la braţ".

Atunci am priceput de ce noi scrim într'o „românească dezarmantă", iar adversara noastră — înt'o românească perfectă.

Reprezentarea în străinătate

„Gândirea" ne aduce ştirea că literele române au fost reprezentate la centenarul lui Mistral de d. Nichifor Crainic. Ba expresia este şi mai emfatică: „România a fost reprezentată de d. Nichifor Crainic".

D. Nichifor Crainic aici şi nu poate face figură onorabilă — dar încă în străinătate.

Apropos însă: cine i-a dat delegaţie să reprezinte literele române sau România? Cei patru-cinci amici ai săi la o halbă de bere?

Oare n'ar trebui să se sfârşească odată cu aceste reprezentări scandaloase?

Poşta Redacţiei

M. P. — Ne scrieţi: „Aş vrea să public — proză şi versuri — în ziarul „Adevĕrul Literar". Să presupunem că aş începe cu versuri. Să presupunem iar că ar fi unele lucruri bune. Vă rog deci să-mi comunicaţi cum ar trebui să procedez".

Dacă persistaţi în presupuneri, luaţi calea cea mai simplă: puneţi versurile la poştă sau aduceţi-ni-le la redacţie. Şi puteţi chiar presupune că poeziile vi se vor publica.

A. W. — V'am primit scrisoarea: „Cu un deosebit respect vin a vă anunţa că sunt posesorul unui articol literar, care-l dedic gazetei d-voastră. Deci în dorinţa de a vi-l trimite spre publicare, viu a vă cere informaţiuni sau mai bine zis în ce condiţii primiţi un astfel de articol".

Dacă sunteţi posesorul unui astfel de articol, d-voastră sunteţi în drept să ne puneţi condiţii — nu noi, care suntem recunoscători că ni l-aţi dedicat.

G. N. — V'am citit bucata: „Versuri pentru vecina mea". Ne-am oprit asupra strofei:

Pui suavitate şi fineţe
In cele mai banale gesturi:
Când scuturi perne sau cerşafuri
Şi pe fereastră arunci resturi.

Aveţi dreptate. Ca să vezi „suavitate" şi „fineţe" în „cele mai banale gesturi" — nu se cere altăceva decât să iubeşti. Pentru exprimarea acestui elementar adevăr este neapărată nevoe şi de talent.

Z. P. — Ne-a intrigat foarte mult schiţa trimisă: „O dragoste". Sunt însă unele puncte obscure.

Astfel spuneţi că şi d-voastră, şi cel mai bun prieten ce-aveţi, sunteţi îndrăgostiţi de-aceiaşi fată.

Apoi continuaţi:

„O iubesc şi eu. Primul ei ales e unul din prietenii mei cei mai buni. O iubeşte şi el mult. Ea i-a spus totul. Mă întâlnesc adesea cu el şi nu vorbim deloc de ea, amintindu-i doar numele în treacăt. Ea îmi scrie şi îi scriu. La băi am trăit cu dânsa două luni. Ne iubim mult, mult de tot. Atât eu cât şi prietenul meu suntem abstinenţi, iar ea e virgină"...

De-aici nu mai pricepem nimic.

Rog daţi-ne de urgenţă detalii explicative.

M. SEVASTOS

Informaţii „literare"

„Le Monde nouveau" din Septembrie publică un articol despre „Literatura română contemporană" datorit d-lui Henri-Jean Duteil. Un articol evident foarte bine intenţionat. Insă de o bogăţie de informaţii inexacte şi fanteziste cum rar ni-a fost dat să vedem până acum. La 1840, cu siguranţă, nu se scriau despre România articole mai abracadabrante.

Aflăm din acest articol lucruri noui şi amuzante. D-nii Dragomirescu şi Lovinescu sânt „cei doi mari critici români". Singurii. Dealtfel d. Dragomirescu este trecut drept directorul „Vieţii literare". (Te pomeneşti că d-sa o fi bătăiosul Okeanos dela V. L. care se căzneşte de vre-o doi ani încoace să devină cu orice preţ spadasinul literaturii române, dar al cărui curaj polemic sau pur şi simplu nu depăşeşte, după cât se pare, şvarţul dela Capşa). Dar nu ne vine a crede. D. Dragomirescu e om paşnic şi semnează deobicei cu numele d-sale. Pe d. Okeanos avem să-l mai întâlnim noi cu altă ocazie. Să continuăm cu articolul d-lui Duteil. „Gândirea" „cea mai importantă revistă românească" a fost „fondată la Sibiu sub Unguri". Ei asta-i! Ştiam că a fost fondată de Cezar Petrescu şi Pamfil Şeicaru, acum zece ani, la Cluj. Despre „Viaţa Romînească" ni se spune: „Fără îndoială scriitorii grupaţi împrejurul acestei reviste nu sânt dintre cei mai moderni; sânt mai ales nuvelişti care au oarecare înrudire cu Maupassant". Punct. Atât. A! da: „acest grup nu prezintă acelaş interes de vitalitate şi de viitor ca grupurile Dragomirescu, Lovinescu şi Gândirea". Informatorul d-lui Duteil are, desigur, vre-o veche legătură coşredacţională cu Viaţa Romînească". E omenesc şi scuzabil.

Mai departe Topîrceanu este citat ca „celebru prin amintirile lui de captivitate în Bulgaria. Şi prin romanul lui, „*Icoane de lemn*". Nu v'am spus că articolul e fantezist?

Acum — o consideraţie de ordin general. Articole de două sau trei pagini asupra unei literaturi, în care nu se dă decât o înşiruire de nume şi de titluri sânt, pentru lectorul care vrea să se informeze, absolut inoperante. Nu se aduce un serviciu nici publicului străin care vrea să se informeze, nici literaturii care este astfel înfăţişată. Articolul d-lui Duteil conţine şi consideraţii generale asupra literaturii române. Dar ce consideraţii? „Literatura română este cea mai *regionalistă* din Europa".

„Marea majoritate a scriitorilor se preocupă să descrie viaţa provinciei lor". Foarte bine. Dar acesta este un caracter specific naţional românesc? Un semn distinctiv?

Acest lucru, dacă nu ne înşelăm, se întâmplă în toate literaturile. Romanele lui Heinrich Mann, Thomas Mann şi Wassermann (cei mai mari romancieri germani actuali) se petrec, de obicei, pe alte meleaguri decât la Berlin. Thomas Hardy este un romancier provincial. Dar Selma Lagerlöff? Centralizarea literară excesivă este un obicei foarte francez. E explicabil de ce d. Duteil s'a grăbit să ţie minte acest detaliu suflat de informatorul d-sale român.

Dar cine o fi acest informator? Are toate semnele să fie băgat până 'n gât în mahalagismele cafenelei literare române. A găsit un Francez complezent şi amabil care s'a oferit să scrie un articol despre literatura noastră. Ocazia aceasta nu vine atât de des. Domnul nostru literat s'ar fi putut descotorosi, măcar odată în viaţa d-sale, de năravurile autohtone şi să încerce să fie lucid, obiectiv, limpede. N'a putut fi. Rezultatul a fost articolul d-lui Duteil, care nu e nici exact în informaţii, nici sugestiv, nici capabil să facă pe un cetitor francez să se intereseze de literatura noastră.

Când e vorba de literatură, asemenea lipse de tact din partea compatrioţilor noştri nu înseamnă, în fond, mare lucru. Mai prost e când Românul îşi spală în nasul străinătăţii şi alte lenjuri murdare...

Asta e tot aşa de absurd ca şi lăudăroşenia şi gasconadele care nu înşeală pe nimeni. Tăcerea, în asemenea cazuri, este mult mai recomandabilă şi mai utilă.

AL. A. PH.

CONAN DOYLE

Dela Dumas-tatăl încoace, care a scris cele mai citite romane din lume: „Cei trei muşchetari" şi „Contele de Monte-Cristo" şi dela Jules Verne, rar un autor care să fi cucerit — literalmente — globul.

La temelia unui asemenea succes trebue să fie o valoare reală — şi este. Fapt ce nu se poate nega e că Doyle a creat un tip nemuritor şi ultra-modern — pe detectivul miraculos Sherlock Holmes, care—orice s'ar zice — e o figură fascinantă, un creier de o agerime de invenţie uluitoare.

Bine înţeles, aşa cum apare în scrierile autentice şi originale ale lui Sir Conan Doyle; căci, trebue să se ştie că extraordinarul succes al acestui tip de poliţist a stârnit o fabricaţie abundentă de contrafaceri, în toate ţările, sub numele aceluiaş erou, dăunând nespus numelui lui Conan Doyle. Acesta printr'o serie de romane istorice şi de nuvele bizare, de un nivel ridicat, a dovedit că e un scriitor de rasă, mult înrudit cu H. G. Wells.

In „Lectura-floarea literaturilor străine" găsim redate în româneşte — în număarul recent — două din nuvelele autentice ale lui Doyle. Dacă în prima nuvelă, care poartă titlul „Trenul dispărut", predomină inventivitatea acţiunii surprinzătoare, în a doua, „Pâlnia de piele", se simte o aleasă atmosferă intelectuală.

Sir Arthur Conan Doyle s'a născut în 1859 în Edinburgh. Dela 1882 la 1890 a practicat medicina în Southsea. A murit anul acesta şi presa de pretutindeni a făcut omagii meritelor sale literare distinse. A fost un fervent adept al spiritismului şi a promis chiar a da ştiri, de este cu putinţă, din „lumea sufletelor". O bună parte din averea sa a testat-o pentru studii spiritiste.

Ultimele noutăţi apărute în vitrina

Librăriei Universala ALCALAY & Co.

Calea Victoriei Nr. 27, colţ Bulv. Elisabeta 1

Gabeaud: Histoire dela musique	78
Magre Maurice: Confessions	78
Baruzi Jean: Saint Jean de la croix	520
Lubbock: Le Bonheur de Vivre (reinpression)	117
Almanach Pestalozzi 1931 relié Lei 78.— broché	58
Boucard: Les dessous des Prisons des Femmes	98
Gogol: Taras-Boulba (text russe-français)	130
Sensine: La ponctuation en français	98
Gorceix: Evadé des haute de Meusé en Moldavie	130
Sauer: L'Enfer sous l'eau (Sous-marin U. C. 55)	117
Ludwig E.: Guilaume II (avec 16 gravure hors texte)	195
Jmann: Le Toumenteur (roman)	98
Bremond: Valery et Racine (sur l'initiation poetique	98
Malraux: La voie Royale (roman)	98
Barin R.: Paysages et Pays d'Anjou	78
Les problémes actuels du Crédit (conferences)	78
March. L.: Les principes dela Methode Statistique	875

Se primesc abonamente la toate revistele şi ziarele române şi străine cu preţurile originale.

Comenzile pentru provincie se expediază şi contra ramburs.

Zilele acestea a apărut în Editura „Cugetarea" Delafras ROMANUL

Fecioara de 18 Carate

de PITIGRILLI

Pitigrilli este astăzi cel mai popular şi cel ma citit scriitor italian, iar germanii, cari îl citesc în sute de mii de exemplare, l-au denumit „Boccacio modern". Romanul care apare acum, „Fecioara de 18 Carate", e una dintre cele mai mari creaţii ale sale, şi desigur că va avea şi la noi acelaş mare succes care îl are pretutindeni.

Practic

— Ce pălărie mare! Trebue să-ţi treacă peste urechi!

— Dar nu e de pus în cap, e numai pentru strâns banii...

Dirijabilul în pană

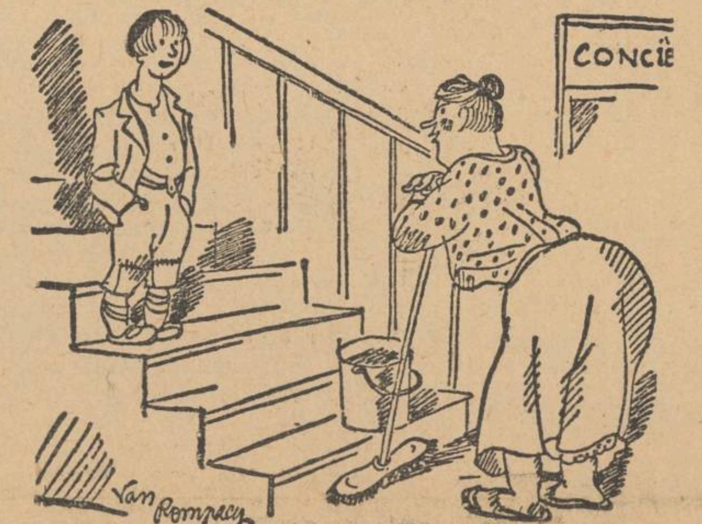

— Nu pot pleca mai departe, trebue să-mi repar balonul.

— Păi să vedem, ce-ţi trebue?

— Nimic, doar o uzină de gaz!

Explicaţie ad hominem

— Dela voi se aude bătaia asta?

— Nu e bătaie, tata o învaţă pe mama cum să voteze!

Pază bună

— Stai singură în pădure, şi n'ai nici măcar un câine să păzească locuinţa?

— Ba am avut unul foarte bun, dar mi l-a furat săutămâna trecută!

In fata „căştilor de oţel"

v. Seeckt (către ex-kronprinz): Cred că noi doi suntem de acord, Alteţă: Mai bine o paradă mare, decât o revoluţie mică.

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR. CONST. MILLE (SARINDAR) No. 7—11